

Kaikkien maiden proletaarit, liittykää yhteen!

NEUVOSTO-KARJALAN PUOLESTA.

Kustannusosueuskunta „KIRJA“

Leningrad 1927

NEUVOSTO-KARJALAN PUOLESTA

TAISTELUKUVAUKSIA
POHJOISELTA RINTAMALTA

TOIMITTANUT
TOIVO ANTIKAINEN

SUOMAL KUSTANNUSOSUUSKUNTA «KIRIA»
LENINGRAD 1927

OMISTETAAN

**Karjalan Autonomisen Sosialistisen
Neuvosto-Tasavallan
aseellisille voimille**

„Karjalan työtätekevien veljeysseiteet koko Neuvostoliiton ja maailman muitten maitten työtätekevien kanssa vahvistuivat vielä lujemmiksi siinä raskaassa mutta voitokkaassa taistelussa, jota Karjalan raatajat käsi kädessä koko Neuvostovallan työtätekevien joukkojen kanssa sekä sen sankarillisen Punaisen Armeijan ja uljaitten suomalaisten kommunististen joukko-osastojen avulla kävivät pääoman kaikkia hyökkäyksiä vastaan.“

K.A.S.N.T:n perustuslakiluonnoksesta.

Alkusanat.

Suomalaisilla punasotureilla on sangen rikkaat omakoh-
taiset kokemukset kansalaissodan laajoilta rintamilta. Nämä
kokemukset eivät mielestämme saa jäädä unhoon, vaan
pitää ne saattaa yleiseen tietoon; sillä käydyn kansalaisso-
dan taisteluista: usein raskaista tappioistakin, mutta myös
loistavista menestyksistä ja voitoista voidaan ehtymättö-
mästi ammentaa opetuksia, — opetuksia, joita vastaisissa
taisteluissa — jotka kiertämättäminä ovat edessä — voi-
daan jälleen sovelluttaa.

Tähän kirjaseen on koottu Pohjoisen rintaman taistelui-
hin osallistuneitten soturien muistelmia. Ne ovat kaikki to-
siperäisiä kuvauksia; vaatimattomia tosin tyyliltään, mutta
kansalaissodan taisteluiden kunniakkaan hengen elähyt-
tämiä.

Käytyjen taisteluiden mainehikas historia on kannustimena
nyt ja vastaisuudessa Puna-armeijan uljaille joukoille korkealla
pitämään voitollista punalippua. Työkansa kaikkialla luot-
taa, että Karjalan kansalliset aseelliset voimat yhtenäisen
Puna-armeijan riveissä tulevat täyttämään horjumatta paik-
kansa — työläis- ja talonpoikaisvallan puolustamisessa.

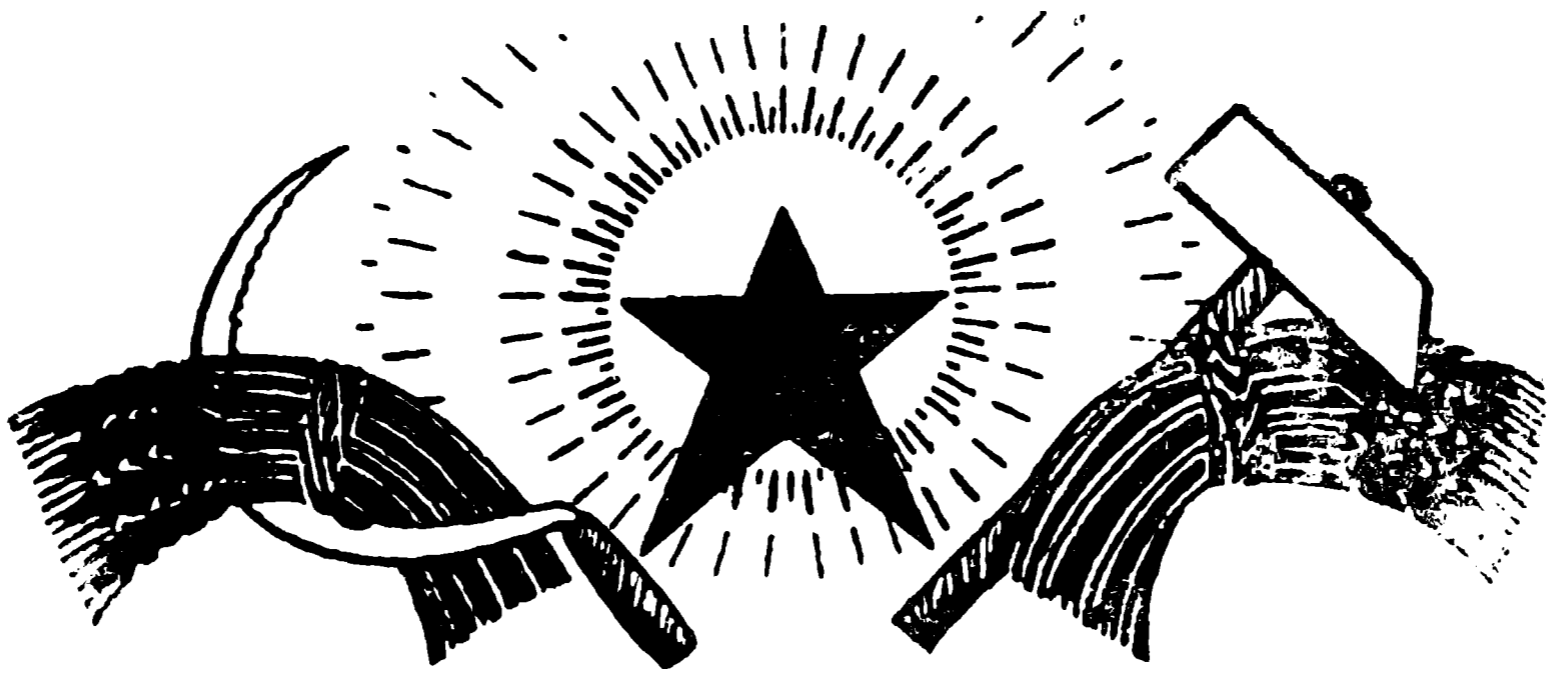
Siinä mielessä tämä kirjanen omistetaan Neuvosto-Kar-
jalan aseellisille voimille ja kaikille työkansan vallan puo-
lustajille.

Toimittaja.

Taistelun tulokset — Neuvosto-Karjala.

Nykyisen Karjalan tasavallan alue ja sen kansa olivat ennen maailmansotaa takalisto-alueita, syrjässä yleisistä kulkuteistä ja harvoin sitä ken muisti. Sen melkein koskemattomien korpien keskellä asui alkeellisen maatalouden, kalastuksen ja metsästyksen varassa elävä karjalaisheimo, säilyttäen vielä koskemattomina esi-isiensä tavat, kielen ja kansan runouden. Tsaarin hallitus kyllä yritti karjalaisia venäläistyttää koulupolitiikkansa kautta, mutta kykeni siihen noilla syrjäseuduilla huonosti, onnistuen vain tukahuttamaan karjalaisten henkisen edistyksen, muttei heitä venäläistytämään. Suomen kapitalismin kasvaessa varttunut nuori nationalismi kyllä useinkin käänti katseensa „heimoveljien“ puoleen, jotka olivat säilyttäneet Kalevalan runouden, jonka Suomen nationalismi kokonaisuudessaan itselleen omisti, ja joiden maassa oli rikkaat koskemattomat metsät, jotka nekin anastamisen arvoiset. — Mutta nämä haaveet olivat kokonaan todellisuuden rajojen ulkopuolella liikkuvia, tosiasiassa Karjala suomalaisen yleisön mielikuvituksessa oli kuin suuri ulkoilmamuseo. Karjalaiset itse vähän välittivät niin heimoveljistään kuin venäläisistä, antaen „päivän mennä, toisen tulla“ osoittamatta sen huomattavammin kansallisia kuin luokkataloudellisiakaan pyrkimyksiä. Uhtualla ilmenneet kansallispyrkimykset vuosien 1905 — 1906 vaiheella, joita suomalaisilta tahoilta yritettiin saada vireille, yksinäisenä poikkeuksena vain toteavat yleisen tosiasian.

Maailmansota ja ennen kaikkea vallankumoustaistelut yhtäkkiä, käden käänteessä heittivät tämän erämiesten ja kontioiden maan valtiollisten, taloudellisten ja sotaliikkeiden taistelukentäksi. Yhden vuoden aikana rakennettiin vv. 1915—1916 tuhatvirstainen Muurmannin rata halkaisemaan etelästä pohjoiseen koko Karjalan alueen ja liittämään sen

muun maailman yhteyteen. Seuraavana vuonna romahti tsaarin sortovalta ja vuoden lopussa työläisten ja talonpoikain hallitus lokakuun taistelussa otti hallitusvallan Venäjällä käsiinsä. Alkavat vastavallankumouksellisten ja kapitalististen ulkomaiden yritykset neuvostovallan kukistamiseksi.

Suomessa kapitalistit yhdessä Saksan keisarin pistimien kanssa lyövät veriin Suomen työväen vallankumoustaistelun ja samalla lahtarikenraali Mannerheim juhallisesti julistaa, ettei hän pane miekkaansa tuppeen, ennenkuin Karjala on valloitettu. Hän lähettääkin keväällä 1918 lahtarijoukkoja pohjois-Karjalaan, mutta pian ne vienan-karjalaisten ja suomalaisten piikkien yhteisillä ponnistuksilla karkoitetaan pois. Mutta jo kesällä englantilaiset, ranskalaiset y. m. kapitalistimaat laskevat maihin sotajoukkoja Muurmannissa, Kemissä ja valtaavat pian koko pohjois-Karjalan. Valko-suomalaiset ottavat haltuunsa Repolan ja Porajärven kunnat, karjalaisten kulakkien kanssa yhteistoiminnassa. Keväällä 1919 valko-suomalaiset lähettävät rosvojoukkonsa etelä- ja keski-Karjalaan, levittäen mukanaan jo Suomesta tunnettua valkoterroriaan ja muodostavat yhdessä karjalaiskulakkien kanssa väliaikaisen Aunuksen hallituksen.

Kapitalistien käsissä oli jo suurin osa Karjalan maata ja „Uhtuan tasavaltakin“, joka oli syntynyt valko-suomalaisten poiskarkoitettua Vienan Karjalassa, joutuu yhä enemmän valko-suomalaisten johtoon ja vaikutuksen alaiseksi. Mutta etelä-Karjalassa ja Äänisen rannoilla jatkoivat karjalaiset punaiset partisaanijoukot ja suomalaisten punikkien jätteistä kootut joukko-osastot yhdessä Venäjän puna-armeijan osastojen kanssa itsepintaista ja äärettömän vaikeissa oloissa käytävää taistelua ylivoimaista vihollista vastaan. Eivätkä hellittäneet ennenkuin vihdoin pitkien taistelujen jälkeen valko-suomalaiset ajettiin rajan taa ja valko-venäläisten pohjoinen rintama alussa v. 1920 romahti. Valko-suomalaisten sen vähemmän valko-ryssien ei onnistunut kaapata Karjalaa, se jäi punaiseksi, työläisten ja talonpoikain vallan maaksi.

Kesällä 1920 neuvostovalta julisti taistelun tuloksen, autonomisen Karjalan työkansan kommuunin perustamisen. Heinäkuun alussa samana vuonna edustajat, Karjalan kaikista osista, ensi kerran julkilausuen Karjalan raatajarahvaan yhteisen tahdon tervehtivät uutta kommuuniaan, jolta he yhteisliitossa muiden neuvostotasavaltain kanssa odottivat valoisampaa tulevaisuutta köyhälle ja kärsineelle kansalleen. Tsaarin sorto oli nyt loppu, valkoisten anastushommat oli

torjuttu ja Karjalan raatajarahvaan hoitoon, oli nyt jäänyt aaja maa, metsineen ja luonnonrikkauksineen.

Tosin vielä kerran talvella 1921—1922 tekivät valkoiset, valko-suomalaisten alotteesta ja avulla, yrityksen vallata Karjala, mutta epäonnistuivat, saattaen kuitenkin paljon häiriötä ja hävitystä aikaan jo alkaneessa Karjalan uutisrakennustyössä. Jos tähän asti vielä osa Karjalan raatajistakin oli kulkenut valkoisten lumoissa, niin vv. 1921—1922 oli omiaan aukaisemaan sokeimmankin silmät.

Taistelujen tulos, Neuvosto-Karjala, käy nyt jo kuudetta ikävuottaan. Kaksi ensimmäistä vuotta, aina kesään 1922 olivat kovia aikoja. Oli tehtävä lujasti työtä ja samalla kiristettävä nälkävyötä, yhtä mittaa varoen valkoisten hyökkäystä. Vasta viimeiset kolme vuotta ovat olleet rauhallisen edistyksen aikaa. Mutta niiden aikana Neuvosto-Karjala onkin varttunut ripeästi. Neuvostoliiton taholta on Karjalaa avustettu jaloilleen nousemaan, v. 1923 Karjalan kommunistista muodostettiin Karjalan neuvostotasavalta, ja se on saanut laajemman taloudellisen itsehallinnon kuin muut autonomiset neuvostotasavallat. — Karjalan metsät ja muut luonnonrikkaudet, jotka menivät sivu kapitalistien suun, palvelevat nyt raatajien Karjalan nousua.

Karjalan kuudennessa neuvostokokouksessa, joka tammi-kuussa tänä vuonna kokoontui, todettiin, että Karjalan talouselämä on jo sivuuttanut tason, jolla se oli ennen sotaa. Karjalan talonpojalla on enemmän peltoa ja karjaa, kuin ennen sotaa. Hänen taloutensa varttuu vuosi vuodelta, samalla kuin verotaakka on alentunut. Talonpojat ovat joukoin käyneet soita kuivaamaan, mitä Karjalassa ei ennen lainkaan tunnettu, ja osuuskassain ripeä kasvu tekee varattomallekin mahdolliseksi nousta.

Otamme tähän muutamia lukuja, jotka osoittavat miten Karjalan talonpojan talous on viime vuosina noussut.

	Kylvön ala desj.	Sato, 1.000 puutia		
		Rukiin	Kauran	Ohran
1923	41.700	889	975	261
1924	43.186	1.160	1.122	341
1925	46.139	1.372	1.363	404

Samaa osoittavat seuraavat karjan lukua osoittavat numerot:

	Työhevostia	Lehmiä	Lampaita	Sikoja
1917	29.175	57.269	84.330	1.418
1924	26.029	65.730	77.308	1.664
1925	27.849	67.473	105.336	3.599

Hevosten luku on hiukan pienempi vielä kuin ennen sotaa. Muussa suhteessa on Karjalan talonpojan talous jo saavuttanut ennen sotaa olleen tason.

Erityisesti on päässyt alulle suonkuivaus, ennen Karjalassa aivan tuntematon asia. Suonkuivaus-osuuskuntia on muutamana vuoden sisällä syntynyt kuin sieniä sateen jälkeen. Vuonna 1925 oli niitä rekisteröity 58, ja kuivattavana oleva ala 5,338 hehtaaria. Näitä töitä ovat edistäneet osuuskassat, joita on 45, joiden kautta Karjalan maatalouspankki on myöntänyt talonpojille luottoa n. 800.000 ruplaa. Mutta vielä huomattavampi on ollut teollisuuden kasvu Karjalassa. Sahateollisuus on isompi kuin ennen sotaa. Kaikki entiset sahat, osin laajennettuina ja uusittuina työskentelevät nyt ja sen lisäksi on uusia sahoja 4 toimessa, pari rakenteilla. Sahateollisuuden nousua kuvaa paraiten metsän luovutus valtion metsistä ja siitä saadut kantomaksut viime vuosina.

	Kuutiosyltä (tuhansissa)	Kantomaksuja milj. rupl.
V. 1923—1924	220	2,5
„ 1924—1925	315	4,8
„ 1925—1926	494	7,5

Kuluvana talvena sahataan Karjalan sahoilla yli 120.000 standarttia. Sahatuotteiden vienti ulkomaille nousee n. 8 milj. ruplaan. Suurin osa Karjalan sahateollisuutta, n. $\frac{3}{4}$ siitä, kuuluu nyt Karjalan valtion metsätrustille.

Uusi teollisuushaara, paperiteollisuus, on kehittymässä, ja ensimmäinen suuri tehdas Kontupohjaan valmistuu vuoden sisällä. Sen tuotantomäärä tulee aluksi olemaan 25,000 tonnia sanomalehtipaperia vuodessa, ja sähköasema, joka antaa tehtaalle voimaa, 6.000 hevosvoimaa. Tämä Karjalan oloihin

jättiläislaitos, joka tulee maksamaan noin 8 milj. ruplaa. on melkoiselta osalta rakennettu Karjalan varoilla. Uusia paperi-, selluloosa- ja kartonkitehtaita on suunnittelun alaisena.

Ennen sotaa ei ollut Karjalalla myöskään vuoriteollisuutta, mutta nyt on muutaman vuoden sisällä sellainen kasvanut, antaen nykyisin työtä noin 1.500 työmiehelle. Koko tehdastyöväen luku nousi kahden viime vuoden aikana 4.700:stä 6.800:aan.

Karjalassa on siis alkanut ripeä teollisuuden kehitys, joka lupaa lyhyessä ajassa nostaa sen siitä alhaisesta taloudellisesta tasosta, jossa se oli tsaarin aikana.

Karjalassa on nyt laaja verkko osuuskauppoja ja valtion kauppaliikkeitä, jotka välittävät tavaravaihdon, niin että yksityiskauppa käsittää vain $\frac{1}{7}$ koko tavaravaihdosta. Kauppojen yhteinen tavaravaihto nousi v. 1924—1925 noin 28 milj. ruplaan.

Tämä yleinen talouselämän nousu näkyy myös Karjalan valtion taloudessa. Tulot ja menot nousevat vuosi vuodelta ja budjetti-tasauksen loppusumma, joka v. 1923—1924 oli noin 6 milj. ruplaa, oli sitä seuraavana n. 9 milj. ja nousee kuluvana vuonna 13—14 milj. ruplaan. Tämä tekee mahdolliseksi entistä täydellisemmin tyydyttää väestön tarpeet, parantaa väestön terveydenhoitoa, kansanvalistusta y. m.

Jos v. 1913 oli lääkäripiirissä maaseudulla keskimäärin 11.000 asukasta, niin on nyt vain keskimäärin 6.000. Sairassijojen sairaaloissa oli ennen sotaa yksi 900, nyt 690 henkeä kohti.

Koululaitoksen alalla on käymässä perusteellinen muutos. Karjala saa nyt ensi kerran kansankielisen opetuksen ja karjalaiset lapset pääsevät saamaan korkeampaakin sivistystä omalla kielellään, siten palvellakseen oman rahvaan eduksi. Kansanvalistusmenot nousevat nyt jo n. 1.700.000 ruplaan ja 4—5 vuoden kuluttua on toivo saada lukutaidottomuus kokonaan lopetetuksi ja pari vuotta myöhemmin yleinen kouluopetus toteutetuksi, joten ei yksikään Karjalan lapsi jää sivistyksestä osattomaksi.

Jo lokakuun vallankumous hävitti tsaarin virkamieskoneiston ja pani vallan työväen ja talonpoikain neuvostojen käsiin. Jatkuva hallintokoneiston lähentäminen väestöön, sen karjalaistuttaminen, tekee karjalaiset raatajat isänniksi omassa valtiossaan, joka nyt jo on ensimmäiset vaikeat askeleensa astunut, ja vuosi vuodelta sisäisesti ja ulkonaisesti varttuu ja voimistuu. Myöskin neuvostovallan puolustaminen, karja-

laisten joukko-osastojen perustamisen kautta on tullut järjestetyksi niinkuin työväen ja talonpojan vallassa tuleekin olla.

Ne raskaat taisteluvuodet, jotka kestiin valkoisia anastushommia torjuttaessa, eivät ole menneet turhaan. Ne toivat sen pohjan, jolla seisten nyt menestyksellä pystytämme Karjalan työn tasavaltaa. Ja oli tällä toinenkin merkitys.

Jos valkoisten onnistuikin Saksan keisarin pistinten avulla kukistaa Suomen työväki, ei heidän onnistunut tuhota punaista Karjalaa. Sitä on meidän nyt nostettava ja kasvatettava, tehtävä siitä itu Punaiselle Suomelle.

Huhtikuulla 1926.

Edv. Gylling

„Me sanomme itsellemme: ryhdyttyämme rauhalliseen rakennustyöhömme me panemme kaikki voimamme jatkaaksemme sitä keskeymättä. Mutta samalla, toverit, olkaa varuillanne, säilyttäkää maamme ja Puna-Armeijamme puolustuskyky, varjelkaa sitä kuin silmäterää...“

Lenin

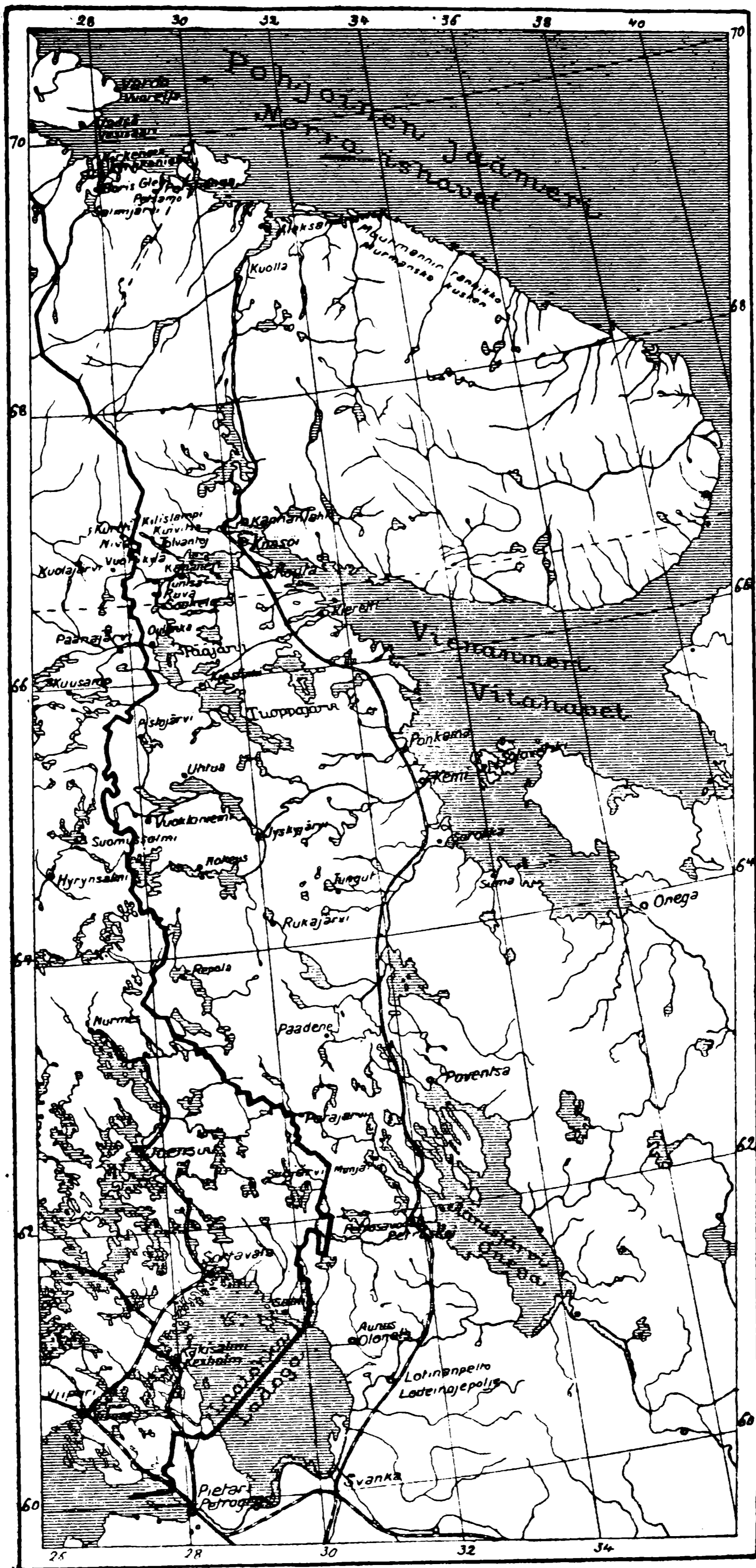
Pohjoinen rintama.

Kirj. Eyolf G. Mattson.

Selviytyen vähitellen maailmansodan tuottamasta sekasorrosta ja ristiriidoista voittajiksi päässeet suurvallat näkivät joutuneensa tilanteeseen, jonka syntymistä tuskin olivat aavistaneet. Yhdessä heidän kanssaan taistelleista maista oli yksi, työväenluokan ja talonpoikain alotteesta, kieltäytynyt kaikista niistä maailman uudelleen järjestämissopimuksista, joista edellinen, tsaarivallan hallitus oli heidän kanssaan sopinut. Tämä Venäjän vallankumouksen aiheuttama tilanne vaati voittajamailta päättäväisiä toimenpiteitä. Ennen kaikkea oli katsottava, ettei esimerkki pääsisi tarttumaan muiden maiden työväestöön ja talonpoikiin, jotka olivat pääsemässä selvyYTEEN siitä, että maailman imperialismin ristiriita on selvitettävissä vain vallankumouksellisin keinoin. Piti ehdottomasti saada Venäjän Neuvostotasavallat eristetyiksi yhteydestä ja vuorovaikutuksesta muiden maiden kanssa. Tämän saavuttamiseksi julistettiin blokaadi (saarto).

Samalla jatkettiin yhä voimakkaammin yritystä kukistaa vallankumous politiikan voimakkaimmalla keinolla, ilmi sodalla. Näin ollen rengas renkaaseen liittymällä muodostui se „rautainen ketju“, joka Neuvostotasavallan rajoilta ja rannoilta supistuen liikkui vallankumouksen keskustaa, Moskovaa kohden, päämääränään tukahduttaa vallankumous.

Ne harvat pistinrivit, joiden ylivoimaisena tehtävänä oli ehkäistä tämän „rautaisen ketjun“ liikehtiminen Pohjoisen Jäämeren rannoilta käsin, muodostivat pohjoisen rintaman. Eikä ainoastaan liikehtimisen ehkäiseminen, vaan vieläpä „rautaisen ketjun“ säpäleiksi lyöminen oli uskottu pohjoisella rintamalla taistelevan VI Punaisen Armeijan tehtäväksi.

Aunuksen, Vienan-Karjalan ja Muurmannin kartta.

Liittoutuneitten suurvaltojen sotajoukot pohjoisella rintamalla olivat kokoonpanoltaan sekä tavattoman erikielisiä että äärimmäisen erimielisiä. Niihin kuuluivat: englantilaiset palkkasoturijoukot, jotka taistelivat ilman vastenmielisyyttä hantvärkkiinsä, joskus virkaintoisuudelle haiskastavalla innostuksellakin; ranskalaiset joukot, joitten sotaan väsymys oli parannettu kenraali Nivelles'en kuuluisilla hirmukeinoilla; amerikalaiset tehdastyöläisistä kokoonpannut joukot, jotka eivät suostuneet enää osallistumaan rintamapalvelukseen, serbialaiset pataljoonat, etupäässä talonpoikaisaineuksista muodostetut, jotka eivät uskaltaneet ajatellakaan muuta kuin sokeata tottelevaisuutta; ja edelleen joukko-osastot, jotka olivat muodostetut paikallisista asukkaista vapaaehtoisuuden tai pakko-oton perusteella. Viimemainitut muodostivat lukumäärältään suurimman osan varsinaisesti rintamalla toimivasta armeijasta. Näihin lukeutuivat venäläiset n. k. pohjoiset tarkka-ampujarykmentit, jotka olivat pystytetyt jonkunlaisen asevelvollisuuslain mukaan valloitetun alueen venäläisestä väestöstä; kansallisuudeltaan venäläinen, mutta nimeltään slaavilaisbritannialainen legiona, jossa palvelivat vapaaehtoisina pikkuporvariston pojat periaatteenaan: vapauttaa Venäjä bolsheviikeista. Niihin on luettava myös karjalainen legiona, johon otettiin miehet, jotka pohjois- ja keski-Karjalasta olivat lähteneet työttömyyttä ja nälkää pakoon kääntyen englantilaisten puoleen, koska kautta Karjalan kulkevien tietojen mukaan näillä oli tarjottavana kankaita ja leipää, — valkoista leipää. Lopuksi niihin on laskettava myös suomalainen legiona, joka kuitenkin perusteellisesti erosi edellisistä sekä miesainekseltaan että mielialaltaan. Se oli koottu entisistä suomalaisista punakaartilaisista, joilla ei ollut muuta ulospääsyä kuin astua Englannin palvelukseen, mutta joitten vallankumouksellinen tietoisuus kaikista houkutuksista huolimatta esti niiden käyttämisen Neuvostotasavaltaa vastaan edes vahtipalveluksessa rintaman takana, puhumattakaan taistelutoiminnasta.

Miesainekseltaan paljon ehjempää olivat VI Punaisen Armeijan joukko-osastot. Niissä taistelivat yksinomaan työläiset ja talonpojat, sillä vallankumoukselle vieraantuneiden kansankerroksien edustajilla ei ollut niiden riveissä paikkaa. Ja jos ne kansallisuudeltaan olivatkin yhtä kirjavia kuin vihollisensäkin, niin niille oli taattu kuitenkin ehdoton yksimielisyys, sillä ne tunsivat vaistollaan vallankumouksen puolustamisen välttämättömyyden. Armeijassamme toimivat:

Vienajoen varrella 54:s tarkka-ampujadivisiona ehkäisemässä liittolaisten yritystä Kotlas'in ja Vjatkan kautta saada yhteys Permin suunnalta hyökkäävien joukkojen kanssa, jotka kuuluivat Siperian hallitsijan, amiraali Koltshakin armeijaan. Kummallakin puolen Vologda-Arkangelin rautatietä 18:s tarkka-ampujadivisiona estämässä vihollisen etenemistä Vologdaa kohden, ja kummallakin puolella Muurmannin rautatietä I:n tarkka-ampujadivisiona (entinen 19:s) päämääränään vastustaa kenraali Ironside'n johtamain sotavoimain pyrkimystä valloittaa Petroskoin kaupunki, siitä edelleen jatkaakseen hyökkäystä Pietaria kohti. Viime-mainitun divisionan tehtävään kuului samalla suojata VI armeijan vasen siipi mahdollisilta sivustahyökkäyksiltä Suomen rajalta käsin Laatokan pohjoispuolella.

V. 1919 alkupuolella pohjoisen rintaman painopiste oli oikealla siivellä. Itäisen rintaman III:n Punaisen Armeijan joukot olivat perääntyneet amiraali Koltshakin joukkojen painostuksesta Uraalilta Permin seutuville. Permin menetyksen jälkeen etenkin VI Punaisen Armeijan oikea siipi tuli suoranaisen sivustahyökkäysvaaran alaiseksi. 54:n divisionan kommunikatsio — rautatiemagistraali Kotlasista Vjatkan — oli uhattu. Ja samalla oli toteutumaisillaan Vienajoen laaksoa ylös Kotlasta kohden hyökkäävien liittolaisten päämäärä: päästä yhteyteen Permin suunnalta etenevien amiraali Koltshakin joukkojen kanssa. Saavuttamalla tämän yhteyden olisivat ne suuressa määrin saaneet parannettua epäedullista strategista tilannettaan, jossa heidän täytyi taistella eristettyinä ulkopuolisilla operatsioonilinjoilla, ja Punaisen Armeijan etu sisäisistä operatsioonilinjoista, olisi tällä kulmalla poistettu. Katkeran kovilla taisteluilla punaisten joukot tämän torjuivat (kunniakkaasti taisteli mm. 480:s inkeriläis-suomalainen rykmentti). Kun kesällä 1919 itäisellä rintamalla amiraali Koltshakin armeijat joutuivat häviölle ja III Punainen Armeija takaa ajaessaan nousi Uraalille, niin liittolaisten toivomukset hävisivät näköpiiristä. Tämän jälkeen pohjoisen rintaman painopiste yhä enemmän siirtyi vasemmalle siivelle.

Kesään 1919 mennessä liittolaisten sotavoimat Muurmannin rautatien suunnalla englantilaisen kenraali Ironside'n johdolla olivat saavuttaneet Karhumäen. Tähän saakka taistelut olivat olleet enimmäkseen taisteluja kapeikoista — järvien välisten kapeitten niemekkeitten, rautatieleikkausten, läpipääsemättömien soitten ja tiheitten metsien välisten asemien puolustamista ja ryntäämistä. Saavutettaessa etelä-

Karjalan avomaastoisemmat seudut sodankäynti luonteeltaan yhä enemmän muuttui manöverisodaksi, jossa liittolaisten ylivoima miesluvussa tuntuvammin kuin tähän saakka alkoi vaikuttaa.

Samaan aikaan sai sivustahyökkäys I:n divisionan kylkeen Suomen rajalta käsin uhkaavan luonteen. „Pohjanpoikain“ rykmentti, taisteltuaan menestyksellisesti Virossa, oli „heimokansojen vapauttamiseen“ suuresti innostuneena siirtynyt etelä-Karjalaan jatkakseen ohjelmataan ja hyökkäsi täydentäen rivinsä paikallisilla karjalaisilla 5 à 6 pataljoonan voimalla Lotinapeltoa ja Petroskoita kohden. Täten tuli pohjoisen rintaman vasemman siipidivisionan kommunikatsioni — Muurmannin rautatie — välittömän vaaran alaiseksi. Tilanne kehittyi kriittiseksi: Karhumäen suunnalta kenraali Ironside'n joukot olivat tunkeutumassa keski-Karjalan metsistä etelä-Karjalan avomaastoon, jossa ne saivat mahdollisuuden käyttää hyväkseen ylivoimansa tarjoamia etuja. Ja sivusta olivat valkosuomalaiset „pohjanpojat“ käymässä käsiksi elinhermostoon — kommunikatioonin ja rintamantakaisiin laitoksiin.

Tässä tilanteessa pohjoisen rintaman I:n divisionan joukot tekivät ihmeitä urhoollisuudessa, uhrautuvaisuudessa ja kestävyudessa. Suuremmoisen ansion omaavat — se on tässä sanottava — suomalaiset joukot sekä 3:s suomalainen n. s. „Rahjan rykmentti“, että ennen kaikkea 6:n suomalaisen rykmentin molemmat pataljoonat. Yölliset marssit, sillä aina piti ehtiä ajoissa kuumimmalle paikalle, päivittäiset taistelut, hyökkäykset ja vastahyökkäykset, päällekkarkaukset vihollisen rintaman takana, — ne kaikki kysyivät korkeata taistelukuntoisuutta. Viteleen hyökkäyksellä poistettiin Lotinapellon uhka. Suolusmäen taistelulla lamaannutettiin „pohjanpoikain“ hyökkäysinnostus Petroskoin suunnalla ja Kashmojen ja muitten sivustahyökkäysten kautta riistettiin pohjoisesta eteneviltä kenraali Ironside'n joukoilta heidän vahvin valttinsa — manöveriaktiivisuus pakoittamalla heidät varovaisuuteen, hitaisuuteen ja paikoittain pysähtyvään asemasotaankin, kunnes Lishman päällekkarkauksella heidän rintamansa taakse, saatiin se perääntymäänkin.

Suurimpana syynä siihen, että näennäisesti varma voitto pohjoisella rintamalla näin luhistui liittolaisten käsistä on — mielestämme — pidettävä sitä ristiriitaisuutta intresseissä ja erimielisyyttä päämääriin nähden, mikä vallitsi liittolaisten paikallisista asukkaista muodostetuissa rintamajoukoissa.

Venäläiset taistelivat ennen kaikkea porvarillisen vallan jälleen pystyttämisen puolesta. Tunnuslauseellaan: „Venäjä ehjä, suuri ja jakamaton“ he vieraannuttivat aatettaan kohtaan kaikki pikkukansallisuudet, jotka hyvin käsittivät, että tämä merkitsi kansallisuussorron palauttamista. Senpätakia karjalainen legiona saavutettuaan kotipaikkansa pohjois- ja keski-Karjalassa ei halunnutkaan enää jatkaa taistelua. Karjalaiset joutuivat myöhemmin suorastaan vihollissuhteisiin Millerin hallitukseen Arkangelissa muodostamalla n. s. „Karjalan hallituksen“ Uhtualle ja julistamalla eroamisensa „ehjästä Venäjästä“.

Samalla tavalla erimielisyys suomalaisten ja venäläisten välillä Petroskoin edustalla saavutetusta yhteydestä huolimatta teki kaiken taistelutoiminnan yhdenmukaistuttamisen mahdottomaksi. Päinvastoin venäläiset asettuivat passiivisiksi aivan kuin salliaksensa suomalaisille häviön, koska tiesivät näillä olevan aikomuksena eroittaa Karjala „jakamattomasta Venäjästä“.

Tällaisten ristiriitojen ja erimielisyyksien sovittelu vaatii suurempaa poliittista notkeutta ja mukautuvaisuutta kuin mitä englantilaiset, joista näitten ratkaisu suuressa määrin riippui, omasivat.

Yksimielinen VI Punainen Armeija tämän kaiken käytti hyväkseen ja löi heidät kaikki toinen toisensa perään.

Syksyllä 1919 Winston Churchill oli pakoitettu parlamentin painostuksesta vetämään pois kaikki liittolaisten joukot Pohjois-Venäjäältä, jättämällä paikalliset omien voimiensa varaan. Nämä eivät kuitenkaan kestäneet Punaisen Armeijan edessä ja talvilevon jälkeen keväällä 1920 „rautainen ketju“ pohjoisella rintamalla murtui säpäleiksi ja vallankumoustaistelijain pistimet reunustivat Pohjoisen Jäämeren rannikot.

Veljeshaudalla.

Petroskoissa pidettyjen työnjuhlien yhteydessä heinäk. 12 pnä 1922 paljastettiin veljeshaudalla muistopatsas Karjalan rintamalla kaatuneiden punasoturien muistolle.

Vallankumoussoturien muistolle pystytetyn patsaan paljastus ei ole ainoastaan niitten kaatuneitten muiston kunnioittamista, jotka lepäävät sen kummun alla, jolle muistokivi pystytetään. Työkansa kunnioittaa kaikkien niitten tuhansien kaatuneitten muistoa, jotka ovat verensä vuodattaneet Punaisen Karjalan vapauden puolesta; kaikkien niitten satojen tuhansien muistoa, jotka ovat kaatuneet puolustaessaan rinnoillaan laajaa työtätekevien Venäjää; kaikkien niitten miljoonien vallankumouksellisten muistoa, jotka aikojen kuluessa — kaikissa maissa ovat vuodattaneet verensä riistettyjen ja sorrettujen kansainvälisen vapautumisen puolesta!

Verinen on köyhälistön tie kulkea voittoon! Neuvosto-Karjalan vapauden puolesta on kaatunut tuhatmäärä — heistä satoja suomalaisia. He lepäävät Karjalan laajoilla soilla, rämeissä ja synkissä korvissa. Heidän nimiänsä, kaikkien, emme tiedä — mutta heidän työnsä on kantanut hedelmän. Kaatuneitten uhrien hinnalla rakentuu, voimistuu ja lujittuu vapautettu työtätekevien Karjala.

Jokainen kylä lahtari-Suomesta Petroskoihin johtavilla teillä kertoo verisistä taisteluista v. 1918—19. Nimet: Vitele, Sunu, Aunus, Säämäjärvi, Niiniselkä, Kinnas, Prääsä, Poloviina, Suolusmäki ja monen monet muut, muistuttavat ankaraista taisteluista Suomesta hyökänneitä verihurtta vastaan.

Taistelut v. 1919 Segesassa, Ontojoella, 16, 15, 14, 12, 10 ja 8 pysäkeillä, Maaselän, Karhumäen, Käppäselän, Lishman, Kivatshun, Puudosin, Poventsan linjoilla sekä Sungun niemimaalla ovat vain osa niistä paikoista, joissa käytiin

tulista kamppailua kansainvälistä lahtaristoa: englantilaisia, serbialaisia, amerikalaisia, ranskalaisia, kanadalaisia, italialaisia, karjalaisia, suomalaisia ja venäläisiä vastaan.

Taistelut v. 1920—21 suomalaisia lahtareita vastaan Viennassa sekä nyt kuluvana (1922) vuonna Suomesta hyökänneitä valkoroivoja vastaan, kertovat verisistä kamppailuista.

Kylki kyljessä ovat venäläinen ja suomalainen vallankumoussoturi taistelleet yhteistä vihollista: kansainvälisen imperialismin lukuisia joukkoja vastaan. Heidän verensä on maahan juostessa sekaantunut—ja tämä veriveljeys yhdistää...

Kunnia kaatuneille! Niille, jotka kalleimpansa, elämänsä, proletariaatin vapautumisen puolesta antaneet ovat! Kannustakoon heidän työnsä taistelua jatkamaan, taistelua, joka on vielä edessä ja viemään sen voitolliseen loppuun — kapitalismin hävittämiseen kaikkialta — sosialistisen maailmanvallan luomiseen!

Petroskoi, 12. 7. 22.

Toivo An.

Ensi kahakoita.

Suomen luokkasotaa vielä käytäessä haaveili jo verikerraali Mannerheim Karjalan ja Aunuksen valloitusta. Aikoi lähettää Karjalaan kolme retkikuntaa. Yhden Kuolajärvelle, toisen Uhtualle ja kolmannen Salmiin. Näiden tuli sitten käskyn mukaan kulkea yli rajan ja tunkeutua Kantalahteen, Kemiin ja Petroskoihin. Näin oli ajatus vallata Muurmannin rata ja koko Karjala.

Tässä muodossa jäi aikomus kuitenkin toteuttamatta eräitten väliin tulleitten seikkojen johdosta, joista yhtenä mainittakoon se, että Saksan yleisesikunnan tarkoituksiin ei enää siinä tilanteessa sopinut joutua sotatoimiin Muurmannin radalla.

Maaliskuun aikoina ruvettiin aseistamaan Muurmannin radalle pohjois-Suomesta luokkasodan aikana keräytyneitä työläisiä etelästä tuoduilla aseilla. Järjestettiin punakaartilaisosastoja, joista muodostui n. k. pohjoinen rintama. Näistä suomalaisista punakaartilaisista muodostui sittemmin „Suomalainen Legiona“ ja paikallisesta karjalaisesta asujamistosta „Karjalan Legiona“.

Huhtikuun alkupäivinä keskittivät valkoiset joukkojaan Paanajärvelle (Suomen puolelle rajaa) ja Kurtille. Edelliselle 500 ja jälkimäiselle 700 miestä. Sieltä käsin tekivät he sitten hyökkäyksiä Soukelaan, Ruvalle ja Kisivitsalle. Tällä suunnalla jatkui kahakoimista aina saman vuoden lokakuuhun saakka.

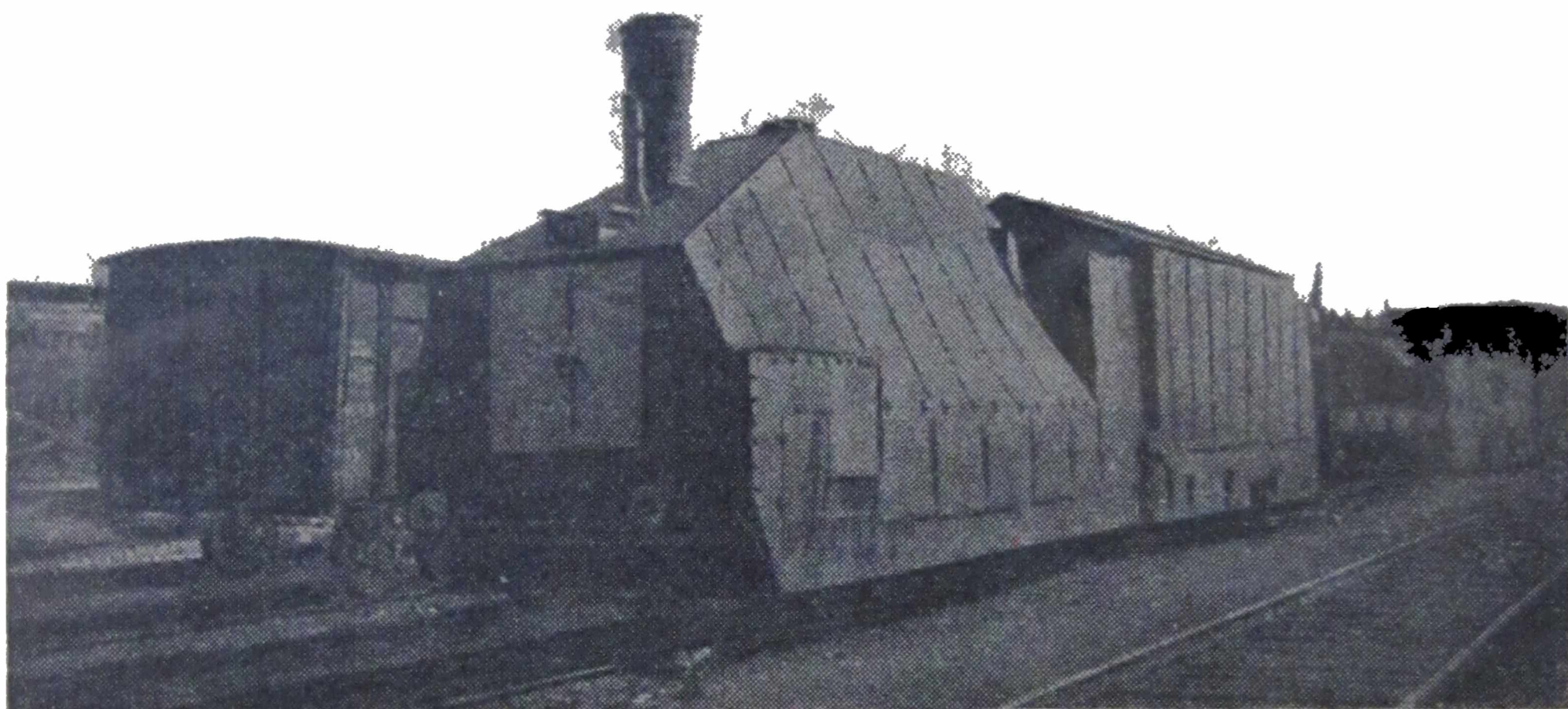
Kemin kaupungin ja Muurmannin radan valtausta yritti myöskin „Malmin retkikunta“. Retkue käsitti yhden kolmi-komppaniaisen pataljoonan, yhteensä 350 miestä.

Raataasta marssi retkue rajan yli maaliskuun 21 p:nä ja saapui Uhtualle 23 p:nä. Punaisia joukkoja ei ollut ollenkaan heitä vastassa. Hyökkäyksen Kemin kaupunkiin tekivät valkoiset huhtikuun 9 p:n vastaisena aamuyönä Usmanalta, joka sijaitsee 15 km. länteen Kemistä.

Punaiset puolustusjoukot muodostettiin venäläisistä ja suomalaisista punakaartilaisista sekä aseistetuista työläisistä. Suomalaisia punikkeja lienee ollut 150 miestä.

Jäänmurtajan miehistön tukemana torjuivat puolustusjoukot lahtarien hyökkäyksen kaupungin edustalla olevilla kukkuloilla. Hyökkääjät kärsivät suuren mieshukan. Kelirikon tähden ei lahtareita kuitenkaan voitu ajaa takaa.

Lokakuussa löi „Karjalan Legiona“ Vienan-Karjalaan tunkeutuneet suomalaiset valkorosvot takaisin rajan taakse.

Vastènin joukon valmistama panssarijuna.

Varsinaiset sotatoimet Muurmannin radalla alkoivat Englannin armeijan toimesta.

Keväällä v. 1918 saapui Muurmannille englantilainen laivasto ja laski joukkojaan maihin. Kesäkuussa otti heidän sotilasviranomaisensa siviilivallan käsiinsä. Vasta englantilaisten joukkojen lähtiessä etenemään pitkin rataa etelää kohti alkoivat sotatoimet Muurmannin radalla.

Englantilaisten joukkojen etenemistä estääkseen erosi Kantalahdessa majalleesta suomalaisesta punakaartilaisosastosta noin 30 miehinen ryhmä, joka kiiruhti omalla veturillaan englantilaisten edelle. Matkallaan hävittävät he asemia,

rikkoivat rataa ja räjäyttivät siltoja aina Ontajoelle saakka. Karhumäessä yhtyi tuo joukko siellä muodostumassa olevaan punakaartilaisjoukkoon n. k. „Vasténin otrjattiin“.

Englantilaisten eteneminen pysähtyi Ontajoelle. Sanottavampia taisteluita ei vielä loppuvuodellakaan käyty.

Vihollinen varustautui. Valmistautui jatkamaan etenemistään. Se sai huomattavia lisävoimia englantilaisista, ranskalaisista, serbialaisista ja venäläisistä valkokaartilaisjoukoista.

Säännöllisiä Puna-armeijan osastoja ei silloin vielä Karjalassa ollut. Oli vain muutamia pienehköjä erillisiä venäläisiä joukko-osastoja ja suomalainen joukko, josta sittemmin muodostui suomalainen rykmentti.

Jatkuvat, aktiiviset sotatoimet alkoivat vasta keväällä v. 1919.

T. An.

Rintamaelämyksiä.

Niitä ei milloinkaan voi unhoittaa. Silloin tällöin ne muistikuvissa esiin lohtiutuvat. Vastustamattomasti! Yhä uudelleen ja uudelleen on ne muisteltava. Tällöin aina tapaus työntää toistaan esiin. Vuosienkin jälkeen niin kirkkaina kuin olisivat eilispäivänä eleyt.

Rintamalla kiitävät tapaukset silmien ohi salaman nopeudella. Silmänräpäys ja elämänkatsomukset, pyrkimykset, ihmiset hyvine ja huonoine puolineen ovat siinä edessäsi, avoimena. Muutama sana, katkonainen ajatus — kertovat enemmän kuin paksut kirjat. Välittömästi, kuohuvan kosken lailla purkautuvat tunteet; palaa kirkkaana ilon ja vihan liekki. Sovinnaisuus on tuntematon. Väärentämättömänä uhkuu pilkka, iva ja huumorikin keskellä mitä hurjinta kamppailua elämästä ja kuolemasta...

Rintama ei ole parlamentti. Siellä ei loruilla, vaan „pannaan toimeksi“!

Muutamia näistä elämyksistä olen tähän lukemattomien joukosta poiminut.

I.

Yllättämällä hyökkäsivät iahtarit Suomesta Aunukseen keväällä v. 1919. Punaiset rajavartiojoukot, vähälukuisina, kykenemättä lujaan vastukseen, perääntyivät. Kun perääntyminen pääsi vauhtiin, niin ei joukkoja pysäytetty ennen Syvärinjokea. Lotinapellon kohdalla kuljetettiin joukot yli joen. Leväytettiin. Järjestettiin. Niistä ei ollut heti uudelleen taistoon.

Tuolla hetkellä saapui paikalle Pietarissa muodostuksen alaisena ollut suomalais-inkeriläinen rykmentti. Miesluvultaan se ei ollut suuri. Käsitti kolme sataa pistintä. Nuorta väkeä suurin osa; ei ennen tulesa ollutta. Päälystö äsken kurssinsa päättäneitä suomalaisia punapäälliköitä.

Rykmentti kuljetettiin joen yli. Sen oli määrä pysäyttää lahtarien hyökkäys. Ja pysäytettiin se.

Lahtarit olivat asettuneet asemiin Aleksander Surskin luostariin. Sitä vastaan suunnattiin hyökkäys yöllä. Lahtarien huomaamatta päästiin aivan niiden vartion eteen. Vasta sitten havahtuivat. Konekivääreistään avasivat tulen. Yö oli synkeän pimeä. Maasto hyökkääjille tuntematon. Ei päästy eteenpäin. Vetäydyttiin taaksepäin noin puoli-toista kilometria.

Otettiin asemat. Odotettiin lahtarien hyökkäystä.

Päivällä ne sitten yrittivätkin. Niille oli tärkeätä saada käsiinsä Lotinapelto, katkaista Muurmännin rintaman yhteys Pietariin. Siksi ne ponnistivat.

Hyökkäys lyötiin takaisin. Lyötiin, vaikka suuri osa joukoistamme ensi kerran kivääriä paukutteli. Taitamatonta se oli, mutta sittenkin. Vierelläni eräskin nuori inkeriläinen puna-armeijalainen sorinin pani patruunan kerrallaan piippuun; ei osannut makasiinia ladata. Toinen ei saanut varmistinta auki, hätäännyksissään. — Lähtiessä ei ollut aikaa opettaa. Suoraan tuleen painettiin.

Lisäjoukkojen saavuttua lyötiin lahtarit luostarista.

Kamala näky kohtasi niitten jäljiltä. Hyökätessään olivat ne saaneet perääntyviä ja haavoittuneita punasotilaita vangiksi. Raa'asti olivat ne teurastaneet ja silponeet. Päät oli kaikilta muodottomaksi murskattu. Ruumiit sitten tielle asetettu: mikä aitaan nojaamaan pystytetty, mikä pitkin tai poikin maantielle heitetty... Tarkoitus oli levittää kauhua hyökkäävissä, lahtareita takaa-ajavissa punaisissa joukoissa.

Nimensä arvoisia olivatkin lahtarit! — Nimensä todellakin!

II.

Muurmannin rintamalla alkoi keväällä v. 1919 englantilaisten valtausjoukkojen hyökkäys kohti etelää. Sittemmin Pohjoisen alueen hallituksen — Millerin — johtamana jatkuivat sotatoimet.

Vähälukuiset olivat punaiset puolustusjoukot. Suomalainen rykmentti, Karhumäessä muodostunut, oli ryhminä eri osissa

rintamaa (I pataljoona Petroskoista länteen Suomen rajalla sieltä hyökänneitä lahtareita vastaan, II pataljoona Muurmannin rintamalla). Ylivoimaisen vihollisen edessä oli taistellen peräännyttävä.

Huhtikuun lopulla komennettiin ensimmäiset punapäälliköt joukko-osastoihin. Joukkojen kokoonpano oli kirjavaa, esim. ikä vaihteli 15—60 ikävuoteen. Olivat opettamattomia. Kuri ei myöskään erikoisen kehuttava. Mutta ruudin mustaamaa joukkoa se oli. Taisteluissa olleet: Suomessa, Venäjän eteläisillä lakeuksilla, Siperian aroilla, Viron köyhälistöä tukemassa ja muuallakin. Aina siellä, missä vanhaa ja hävitettävää valtaa oli maahan tallattava. — Ei ollut jäänyt aikaa säännöllisille harjoituksille. Ei myöskään ollut kouluun-tunutta päällikkökuntaa.

Taistelun tuoksinassa vaihdettiin päällystö. Punapäälliköt ottivat komennon. Hiukan epäillen ottivat joukot vastaan uudet komentajat. Arvelivat komennon lujenevan ja kuria tiukattavan. Näin tehtiinkin.

Taisteluissa osoittivat uudet päälliköt esimerkkiä henkilökohtaisella urheudellaan. Vaativat joukoilta, mutta itseään eivät myöskään säästäneet. Heti ensi päivien taisteluissa kaatui viisi punapäällikköä.

Miehistö päätteli: „kyllä näiden kanssa ollaan ja tuleen mennään, ne kun itse ensimmäisenä mukana ovat“. — Tulessa hankittiin luottamus.

III.

Taistelu riehuu... Pysäkki pysäkiltä on luovutettava. Vastaan pannaan tulisesti. Miehiä kaatuu. Päälliköitä kaatuu. Karhumäki menetetään... Joukkojemme mieli painuu.

Sungun niemimaalla nousevat englantilaiset maihin. Järjestävät Sunguun tukikohtansa. Pataljoonamme, joka Karhumäen menetyksen jälkeen muodostetaan erilliseksi yksiköksi, lähetetään puhdistamaan Sungun alue.

Suoritetaan manöövereauksia ja kahakoidaan kunnes valloitetaan Kasman kylä.

Niin Kasma. Siitä tuli alkukesän keskeinen taistelutoimiamme keskus. — Se valloitettiin. Luovutettiin taistelutta. Taas valloitettiin — sitkeästi, verisesti taistellen. Luovutettiin taas taistelutta. Käskystä. Jälleen valloitettiin; ja luovutettiin. Sellaista sodassa. Mutta toimintamme oli voitollista. Miestemme taisteluhenki nousi. Tunsivat kuuluvansa iskujoukkoihin.

IV.

Sungun alueella oli monasti meillä „hienoja“ taistelutilanteita. Hurjan rohkealla toiminnalla selvisimme useastikin mitä vaikeimmista tilanteista.

Vihollinen oli neljä kertaa meitä lukuisampi. Tiesimme aina jotakuinkin tarkkaan vihollisen sijoituksen.

Kerran eräällekin rintamakohdalle riitti meiltä asettaa vain 15 miestä. — Valkoister riveistä karkasi miehiä luoksemme. Ne kertoivat sillä kohtaa valkoisia olevan kaksi komppaniaa, yli 200 miestä ja niillä olevan aikomuksen käydä hyökkäämään... Hyökkäystä ei tullutkaan. Kaiketi siksi, että upseerit huomattuaan karkaamiset eivät hyökkäyksen onnistumiseen luottaneet.

Ottamamme vangit kertoivat, että valkoiset upseerit pelkäävät meidän reservejämme. — Reservejämme!! Niin niitä. Ja missä olivat reservimme?

Joo. — Reservimme siihen aikaan muodostivat kokonaista kolme esikunnan denshikkaa (lähettiä), jotka tekivät yhteensä kaksi ja puoli miestä. Oli nimittäin kaksi miehen mittaista poikaa ja yksi puolimittainen. Kas siinä reservimme!

Eräänä aikana pataljoonamme miehitti 64 kilom. leveän rintamalohkon. Oli siinä manöveerattava, jotta oltiin oikealla ajalla oikeassa paikassa vihollisen hyökkäyksiä torjumassa.

Rintamalinjalla: Kuusiranta — Vilikkajaniva — Terehovaja — Leilikosero yrittivät valkoiset useaan otteeseen saartaa asemissa olevia joukkojamme. Mutta niin kauvan kun he yksitellen kävivät kimppuumme ei se johtanut tulokseen.

Niinpä Vilikkajanivan suunnalla piirittivät 3:nnen komppiamme ja löivät sen kylästä. Tarmokkaalla vastahyökkäyksellä palautti komppania kuitenkin asemansa. Menetti riveistään muutamia miehiä, mutta tuotti valkoisillekin tappioita.

Kuusirannasta löivät valkoiset pienehkön venäläisen pataljoonan hajalle. Suurin osa sen miehistöstä joutui valkoisten vangeiksi. Mutta lähetimme 3:nnen komppanian sinne ja otti se kylän haltuunsa.

Vasta sitten, kun valkoiset tekivät yhtäaikaisen hyökkäyksen kutakin puolustussolmuamme vastaan, onnistui heille karkoittaa joukkomme tältä linjalta.

Valkoiset olivatkin keskittäneet huomattavat voimansa tähän hyökkäykseen. Heidän oli onnistunut kussakin asemapaikassamme, joiden välimatka oli n. 15 km., saartamaan

joukkomme... Tästä huolimatta taistellen murtautuivat joukkomme saarroksista. — Aktiivista puolustustaistelua käyden peräännyimme järjestyksessä.

„Ratsuväkeäkin“ meillä oli. — Mobilisoitiin kyläläisiltä hevosia. Milloin enemmän, milloin vähemmän nostettiin sotilaita ratsuille ja niin pitkin kyliä ja sivustoja karautettiin, kuin konsanaan husaarit. Siten johdettiin vihollista harhaan, sen pääsemättä selville meidän todellisista voimistamme.

Muonitustilanne oli meillä erinomainen. Paikkakunta oli suhteellisesti vaurasta. Maitoa ja lampaita oli riittämiin. Neuvostoraha pidettiin „kurssissa“ ja tavaralla pidettiin „rajahinnat“.

Milloin kylä taistelulla otettiin, niin sinä päivänä maidosta ei maksettu. Se pidettiin „sotaverona“. Muuta pakkovaltaa ei käytetty. Kaikki ilkivaltaisuus tarmolla estettiin. Eikä sitä juuri sanottavasti ilmennytkään. Siitä piti päällystö lujaa huolta.

Armeijastakin silloin saatu muonitus oli kunnokasta. Olimme välittömästi divisian muonituksessa. Kaksinkertaiset sokeri- ja rasvanormit saatiin. Lihakonserveja. — Samaan aikaan kun rykmentti sai muonansa brikaadista ja eli voplilla. Olosuhteitamme tuona ajankohtana kuvaa sattuvasti tunnuksemme: „Hurtti huumori, lammaspaisti ja maakunnan parhaat hevoset!“

Sota on sotaa. Sen olosuhteita voi luonnehtia sanonnalla: kurjinta kurjuutta, reippautta reippainta; nälkää ja yltäkyläisyyttä! — Mutta: ken taistelussa elämänsä peliin lyöpi, hänvasta myös taistelusta nauttia voipi.

V.

Armoa ei pyydetty, eikä sitä annettu...

Rintamaosallamme oli kyliä, joita vähemmän merkityksellisinä ei miehitetty. Niissä kävivät sekä punaiset että valkoiset.

Erään kerran kävi pari sotilastamme maidon noudantaretkellä tällaisessa kylässä. Jo ennen oli kylään tullut vihollisen partio. Kun sotilaamme tulevat kylään, niin valkoiset piiloutuvat.

Tehtyään maito-ostot lähtevät sotilaamme kylästä. Päästyään kylästä jonkun matkaa, avasivatkin lahtarit heidän jälkeensä tulen. Lemmitty-niminen sotilas haavoittui. Kuula tunkeutui selästä läpi ruumiin. Sortui paikalle...

Tämän huomattuaan juoksivat lahtarit luokse. Lemmitty näkee niiden lähestyvän. Ei pääse liikkeelle. Elävänä ei tahdo lahtarien käsiin antautua. Kidutus ja säälimätön tappo olisi vain odotettavissa... „Ei antautua!“ oli meillä tunnus.

Mitä tehdä?

Nopeasti tempaa Lemmitty sidepaketin. Solmii siteen pään liipasinkoukkuun. Asettaa kiväärin suun leukansa alle. Jalalla nykäys ja — loppu...

Lahtarit mielivät tästä urheasta teosta hyötyä. Toivat joukkojaan katsomaan Lemmityn ruumista. Upseerit selittivät:

„Katsokaa suomalaista bolshevikkia, ne eivät itse antaudu, mutta eivät myös ota vankeja“.

Tällä selityksellä oli tarkoitus levittää kauhua valkoisissa joukoissa. Valkoisten riveistä näet karkasi siihen aikaan useita sotilaita puolellemme. Ja kun valkoisten joukkoihin olisi saatu silmitön kauhu suomalaisia kohtaan — vankien taposta — niin karkureita ei enää ilmaantuisi — arvelivat upseerit.

Ei provokatsio tepsinyt. Tämänkin jälkeen puolellemme loikki tuon tuostakin karkureita. Heitä kohdeltiin laatusasti. Vapaasti laskettiin koteihinsa.

VI.

„Jos aiotte uudestaan nyt hyökätä, niin hyökätäkää yksin, minä ainakaan en aio lähteä mukaan“ — lausui eräs puna-armeijalainen Kasmasta peräännyttäessä.

Oli jännittävä tilanne. Vihollinen painoi kolmelta suunnalta päällemme. Maasto ei tarjonnut kunnon puolustusasemia. Järvi selän takana. Käsky oli tullut palauttaa asemat hinnalla millä tahansa.

Vetäydyttiin veneillä erälle lähisaarelle. Veneet vedetään kuivalle. Pataljoona rivistäytyy.

Komissaari puhuu joukoille. Selostaa tilannetta. Osoittaa taistelun välttämättömyyttä, proletariaatin lopullisen päämäärän saavuttamiseksi. Sanat lyhyitä, iskeviä, joita taistelun melskeessä ymmärretään. — Mainitsee lopuksi tuosta kieltäytymisilmoituksesta, nimeä ei mainitse. Jatkaa:

Tämä oli ensimmäinen kieltäytyminen taisteluhistoriassamme, sen jälkeen kun yhdessä olemme kestäneet mitä raskaimman taistelukauden, jakaneet yhdessä voitot ja tappiot. Mutta sen on oltava ehdottomasti myöskin viimeinen. Päällikkönne ovat kaikessa mukana olleet. He eivät koskaan ole jouk-

kojaan jättäneet, eivätkä jätä. Mitä vaikeimmista tilanteista olemme läpäisseet. Meillä on kartat, tunnemme maaston, osaamme johtaa. Mutta meillä täytyy olla joukot, jotka horjumattomasti johtoa seuraavat. Pelkureita, raukkoja emme mukana tarvitse. Ne ovat tiellä!

Huomen aamulla, päivän valjetessa lähdemme hyökkäykseen. Minkä suunnan otamme, sitä ei vielä ole ratkaistu. Joka ei tahdo lähteä mukaan, joka taistelun hetkellä jättää vallankumousrintaman, hän jääköön pois. Emme nyt tällä hetkellä pane esteitä. Vapaasti saa erota. Tuosta annamme veneen, muonaa mukaan varaamme. No, kuka haluaa jättää joukkomme ja paeta taistelusta — astukoot ulos rivistä, vapaasti saavat mennä!

Toverit! Meidän voimamme on yhtenäisyydessä, horjumattomassa ja lujassa yhtenäisyydessä, siinä että meillä kaikilla tulee olla taisteluintoa, että vallankumouksen asia kullekin on kallis. Me kärsimme tappioita, menetämme tovereita, mutta lopullinen voitto on meidän!

Komissaari lopetti. Harras ja vakavan luja ilme näkyi kaikkien kasvoilla.

Yksikään ei astunut rivistä. Rivit eivät liikahtaneetkaan. Taisteluista rasittuneitten miesten kasvoilta sai lukea päättävän taistelutahdon. — Päälliköt ja sotilaat muodostivat yhden kokonaisuuden, joita kaikkia yhdisti halu taistella ja tahto voittoa!

VII.

— „Sain aamulla kaksi voplaa, kohta tuon sinulle niistä toisen“. huutaa hyökkäykseen käytäessä eräs puna-armeijalainen valkoisen ilkuntaan: „bolshevikit, onko teillä nälkä?“

Kylä valloitettiin.

Niin, vopla — nälän ja puutteen aikainen ravitsija; elämän nesteen antaja — keltainen vopla, usein haiseva, kultainen kala... Vain ne, jotka elivät nuo raskaat vuodet, ne jotka siitä voimaa imivät, vain ne osaavat voplan oikein arvostaa.

VIII.

Sungun alueelta olivat joukkomme vetäntyneet pois Petroskoihin. Oli luvattu kahden viikon levähdys — ja harjoitusaika.

Vaan mitäs. Toisen päivän aamuna tuli kiireellinen kutsu rintamaesikuntaan. Kuului lyhyt käsky:

„Tänään iltapäivällä asemalle ja junalla rintamalle! Rintama Lishman kohdalta on murtunut... Missä ovat meidän joukkomme, ei ole vielä tiedossa“.

Tämä tiedonanto oli ainoa, mitä sillä hetkellä tilanteesta tiedettiin.

Hälytettiin joukot kaupungilta. Ja — liikkeelle, mars! lilemselässä junasta laskeudutaan. — Rippeitä oli enää rintamalla olleista punaisista joukoista jälellä.

Otetaan asemat.

Vihollinen painaa. Taistellaan ja peräännyttään Kivatshuun saakka. — Vähäinen määrä saapuu lisäjoukkoja.

Kivatshusta on aikomus siirtyä vastahyökkäykseen. Yritetään. — Epäonnistui: vasta muodostettu, ei ennen tullessa ollut rykmentti, ei kestänyt! Vihollisen osuva tykistöpommitus sen järkytti! Joukkomme oli määrä olla reservissä. Mentiinkin eteen!

Viisi vuorokautta etuvartiojoukkona sitten oltiin.

Perkele! Meilläkös alkoi olla kiusottava olo. Kurjat hökelit olivat oleskeltavinamme. Kaivattiin ratkaisua. Muutosta tilanteeseen.

Ikäänkuin painajaisesta päästäjänä tuli tiedustelu:

Lähdettekö suorittamaan desantin, maihinnousun, Lishmaan, vihollisen selkäpuolelle?

Tietysti! — vastasi komentaja arvelematta. Ja lähdettiin.

Kontupohjassa noustaan kuljetuslaivoihin. Äänisen tuuli viihdyttää. Jännittyneenä kumminkin...

Lishman kylässä noustaan maihin.

Laivat lähtevät takaisin. Selkäpuolen tukena on meillä aava ulappa...

Suuntaamme hyökkäyksen asemalle, joka on 5 kilometriä kylästä, se vihollisen hallussa.

Ennen marssia selostetaan joukolle tilanne. Komentaja ja komissaari puhuvat. Selittävät tehtävää ja sen suoritusta. Sanovat: onnistumisemme riippuu nyt siitä, että jokainen mies ehdottomasti tottelee päällikköänsä ja pysyy paikallaan. Jos epäonnistumme, niin ei hätää mitään! Tunkeudumme sitten vaikka lahtarien rintaman lomitse rajalle ja sieltä omien puolelle jälleen. Mutta kun jokainen kaikkensa ponnistaa, niin voitto meidän on!

Lähdetään liikkeelle. Kohtaamme myös liikkeelle lähteneen vihollisen, aseman edustalla.

Alkaa tappelun ryske. Myrskytuli... Meiltä hupenevat panokset. Viimeinen laatikko lähetetään ketjuun. Pimeä yllättää...

Nyt on rynnättävä, jos mieli selviytyä. Tuli heikkenee, panokset yhä vähenevät!

„Kuolema lahtareille!“ — kajahtaa taisteluhuutomme.

Nostetaan oikein intiaanikarjunta ja syöksytään rynnäkköön.

Jo lähtivät lahtarit hatkaan. Miehitetään asema. Vankeja kaapataan 24 ja 4 konekivääriä. — Kunniakas työpäivä!

Komppania lähetetään eteenpäin etuvartioon. Se miehitää 7:n pysäkin.

Näin lyötiin vihollinen uudelleen viitisenkymmentä kilometriä taaksepäin. Rintamalinja pysähtyikin sitten 7:lle pysäkillle aina valkoisten rintaman lopulliseen murtumiseen saakka.

IX.

Synkkä syysyö. Rankkasade pieksee maata. Epäonnistuneen hyökkäyksen jälkeen vartiolinjalla metsässä. Tarkastuskierroksella komentajan kanssa.

Tapaamme kuopassa värjöttävän sotilaan. Hampaat vilusta kalisevat.

— Mitä te siellä? Nouskaa ylös! Hyppikää lämpimiksenne, sanotaan.

Sotilas nousee. Kertoo olevansa syrjäniläinen kansakoulun opettaja. Sitten hän lausuu:

— Kyllä te suomalaiset toverit olette onnellisia, kun ette tarvitse tuntea sitä sielullista pelontuskaa, minkä minä tunnen...

Niinpä niin — „onnellisia“. Kukapa velvollisuutensa täyttävä kumoussoturi tuntisi „sielullista pelontuskaa“. — Velvollisuutensa täyttävänä, taistelun innoittamana on helppo olla miehuullinen.

X.

„Sotilaspojan“ marssisävelten poljekkaassa tahdissa marssi rykmentti yläkasarmilta satamalaiturille. Rykmentti astui kuljetuslaivoihin. Taistelulaivojen saattamana suunnattiin kulku yli Äänisjärven lainehtivan selän. Tarkoitus oli nousta maihin jossain sopivassa paikassa Äänisen rannalla ja suorittaa hyökkäys Karhumäkeen. — Rintama oli Lishmassa.

Ensi kerran lähti rykmentti nyt yhdistyneenä taisteluun. Kaikki voimat oli koottu. Itseluottamuksen ja yhteisen voiman tunto oli joukoissa; pääsivätpä nyt kerrankin pataljoonat yhdessä taistoon. — Tämän sarjan tapahtumat alkavat lokakuun 8 pnä.

Mitä etemmäksi matkattiin Poventsan lahteen, sitä hitaamaksi kävi kulkukin. Juteltiin edessä olevista liikkeistä. Arveltiin vihollisen sijoittuneen Tulvojan seuduille, rannalle ja saariin pattereja.

Meg-saaren olikin vihollinen lujittunut, muodostaen siihen linnakkeen, johon oli sijoitettu tykistöä.

Taistelulaivat etenivät. Saaresta avattiin tuli. Laivaston tulikirnut vastasivat... Jatkuvaa pommitusta puolin ja toisin.

Kuljetuslaivat pysähtyivät hiukan taapäin. Niistä voitiin seurata tykistötaistelua. — Ratkaisua ei vain näy tulevan, vaikkapa meidän puolella 8-tuumainen „jumbo“ paukuttelee. — Vihollisen pattereja ei saada vaikenemaan. Eteenpäin ei päästä tunkeutumaan laivastolla.

Rykmentille tulee määräys:

Kuusirannassa noustava maihin!

Ensimmäisenä siirtyy pataljoonamme maihin. Hiukan ollaan jännittyneinä — otetaanko lämpimästi vastaan.

Erikoista liikettä rannalla ei havaittu. Nopeasti maihin. Varmistus työnnetään eteen. — Vihollinen oli vetäytynyt pois.

I pataljoona jatkaa hyökkäysliikettä pitkin rannikkoa pohjoiseen. Suuremmitta vastuksitta etenee Tulvojaan; valloittaa sen.

Nyt ovat joukot Meg-saaren takana. Roshkeasti, pimeän turvin soutavat veneillä saaren, jonka valtaavat. — Laivasto oli jatkanut tällä aikaa pommitusta.

Puolustajien riveissä syntyi paniikki: osa lähti hatkaan ja osa, mobilisoidut, joivat itsensä humalaan — antautuivat.

Valtauksessa saatiin yli 100 vankia, 10 tykkiä, useita konekivääreitä, radioasema y. m.

I pataljoona eteni yhä. Valloitti Sungun kylän; tunkeutui Baabereesian sillan yli; pysähtyi asemiin Stupinitsan kylässä.

Rynnäköi sitten Sigovan kylään, johonka vihollinen oli pysähtynyt. Ei jaksa sitä ottaa. — Menetti kaatuneita, joissa kompp. päällikkö ja apulainen sekä joukkue-päällikkö.

Pataljoonamme (toinen) puhdisti Sungun niemimaan eteläisen ja läntisen osan. Miehitti jälleen Kasman — kesällisistä taisteluista tutut kentät, nyt hyisen syksyn rou-tamat.

Yritetään jatkaa liikettä eteenpäin Äänisen läntistä rantaa. — Ei onnistu.

Esikunnassa suunnitellaan hyökkäystä Poentsan kaupunkiin ja sieltä Karhumäkeen ja Maaselän asemalle. — Spiridovin kuulu, mainerikas rykmentti on jo lyönyt vihollisen Puudosin suunnalta. — Vihollisjoukot perääntyneet kaakkoon päin, korpiin.

Pataljoonamme, yksi tykki sekä meihin yhdistetty divisian koulu — pensalaisia, urhokkaita, komeita poikia ja raju koulun päällikkö, aito sotilas — heitetään yli Poentsan lahden. Noustaan maihin n. 15 km. etelään Poentsasta.

Eteläiseen suuntaan lähetetty tiedustelupartiomme törmää yhteen Spiridovin pohjoiseen liikkuvia joukkoja vastaan. Kahakasta oli vähällä kehkeytyä mitä vakavin taistelu, kun kaikeksi onneksi kumminkin huomattiin oltavan „omia“. Kahakassa menetetään yksi kaatunut ja viisi haavoittunutta.

Suoritetaan tiedusteluhyökkäys Poentsaan. Vihollisen etuvarustukset vallataan. Joukoistamme joitakin kaatuu. — Etemmäksi ei päästä. Kaupungin ja joukkojemme välillä juoksee virtaava joki. Oli koleat säät, pakkasyöt. Ajatus ylikahlaamisesta oli hyljättävä.

Vetäydyttiin taapäin, kylään.

Vihollinen tekee vastahökkyäyksen kyläämme. Se lyödään takaisin!

Uudelleen edetään Poentsan edustalle. Siihen jäädään asemiin. Toimitetaan tiedusteluja. Käydään tulitaisteluja. Sapöörit valmistavat siltaa joen ylimenoa varten. — Lisäjoukoksi saadaan kaksi joukkuetta I pataljoonasta.

Näin menee kolmisen vuorokautta tiedusteluissa ja ylimenovalmisteluissa. — Silta on valmistumassa. Siitä ilmoitus rintamaesikuntaan. Sieltä saadaan tietää, että on tarkoitus siirtää joukkomme jälleen toiselle suunnalle, ja että Spiridovin joukkoja on marssimassa ottamaan asemamme haltuunsa. — Ylimenoa käskettiin kumminkin yrittää!

Ja yritettiin. — Silta valmistui illan suussa. Kolmen komppanian kanssa menimme yli. Tiedusteluun lähetetty patrulli kohtasi voimakkaan vihollispartion. Päällikkö ja pari sotilastamme joutuivat vangeiksi — ampuivat heidät . . .

Div.-koulu, joka oli mukana, sekaantui hämärissä suunnassa ja kulki liian etäälle, oikealle. Vasemmalta lähti kompp. komentajan apulainen parin sotilaan kera ottamaan oikealta yhteyttä. Joutui väliin tunkeutuneen vihollisryhmän vangiksi. Riisuttiin aseista. Jätettiin vahtien haltuun. Äkkiä riistäytyi

hän irti, karkasi metsään. Vahdit ampuivat pakenevan jälkeen. Haavoittui käsivarteen, mutta luoksemme pääsi.

Pimeä yllätti — säkkipimeä. Pakkanen kiristyi. Maasto vallan tuntematon. — Tarkoitus oli jatkaa liikettä. Komppanian päälliköt epäilivät miestensä kestävyyttä siinä tilanteessa. Useimmat olivat ylitulossa kastuneet, nyt vilusta kohmelluksessa. — Vetäydyttiin takaisin joen yli. Operatsion edellytyksiä ei ollut.

Kirottua! Kirveli. — Innolla valmisteltiin ylimenoa ja sitten — ei jakseta!

Venäläinen joukko-osasto saapui; otti asemamme haltuunsa. — Se tunkeutui myöhemmin kaupunkiin, mutta vastahyökkäyksellä lyötiin ulos. Menetti miehiä, kerrottiin, nelisenkymmentä.

Mikä olisi estänyt yhdistämästä saapunutta ja meidän joukkojamme? Ei mikään! Yhdistettyinä olisimmett muodostaneet voiman, joka olisi ollut riittävän voimakas ottamaan, pitämään ja edelleen kehittämään liikettä Poventsasta Maaselän aseman valtaamiseen. — Heti jälestäpäin saimme tietoja, joissa todettiin: vihollisen valmistuneen jo perääntymään ja evakuointia suorittaneen.

Vastoin sotataidon peruskäsitteitä johdettiin joukot yksitellen taisteluun, eikä koottu käytettävissä olevia voimia antamaan päättävää iskua — johon olivat edellytykset.

Pataljoonamme siirtyi takaisin Sungunniemelle. Otti haltuunsa 1 pataljoonan asemat. Se lähti vuorostaan suorittamaan desantin Perguban kylän suunnalle, vihollisen selkäpuolelle.

Nousi maihin. Katkaisi rannikolla kulkuyhteystien vihollisen selkäpuolella. Kahakoi. — Mutta ei jaksanut kehittää liikettä. Oli vetäydyttävä takaisin.

Näitten taistelutoimien aikana oli myöhäissyksy muuttunut talveksi. Lumeentunut maa. Ääninen jääpeitettä luomassa.

Kävi selväksi, että siltä suunnalta ei hyökkäysliikettä suurempiin tuloksiin enää talven tullen kyetä viemään. Myöskään ei ollut tarkoituksenmukaista jäädä talviasemiin Sungun niemimaalla. Sen miehitys talviseen aikaan oli vallan tarpeetonta. Ja sen jälkeen kun Äänisjärvi olisi jäänyt lujaksi, olisi rykmentin varustaminen tuottanut suuria vaikeuksia.

Niinpä sitten eräänä yönä rykmentti kokoutui Tulvojaan. Nousi taas laivoihin ja matkasi Petroskoihin.

Liikkeistä runsas operatsiosarja oli päättynyt.

Maininnatta ei voi jäädä tapaus tuon kauden taisteluista, joka on osoituksena vallankumoussotilaan erinomaisesta menettelystä valkoisten riveissä.

Suuret eivät olleet punaisten joukot pohjoisella rintamalla. Eivätkä ne valkoisillakaan valtaiset olleet. Elävän voiman puute. Täydentääkseen armeijaansa oli Miller määrännyt, että vangiksi joutuneet puna-armeijalaiset, „mobilisoidut“ on pakoitettava valkoisen armeijan riveihin. Kommunistit ja niiksi epäillyt tapettava. Ja niin tekivät.

Niinpä Arkangelin rintamalla oli joukko puna-armeijalaisia joutunut vangiksi. Mitäs muuta: englantilainen vihreä sinelli selkään, biskettejä reppuun, kivääri uudelleen kouraan ja ne tuodaan Muurmannin rintamalle.

Eräs tällainen ryhmä, 24 miestä, oli Sigovan kylän puolustajien joukossa. Niistä oli joukkue muodostettu.

Muutamana yönä hiipii heistä kaksi luoksemme. Ilmoittavat ketä ovat ja paljonko on heikäläisiä.

Tehdään sopimus, että seuraavana yönä loikkivat kaikki luoksemme. Miehet palaavat takaisin valkoisten luo järjestämään tuloaan.

Odotetaan. Ollaan valmistuttu vastaanottamaan. Menee yö. Menee toinen . . . Useampiakin. Heitä ei vain kuulu. Arvellaan jo, että valkoisilla oli joku petos tekeillä.

Tulee käsky suorittaa hyökkäys kylään.

Aamulla lähdetään liikkeelle. Tiedustelijat kärkivartiona. Metsätiellä, käänteen takaa ilmestyy vihollisen puolelta vastaamme yhtäkkiä sotilasryhmä. Etumainen tiedustelijoista laukaisee. Vastaantulevista yksi haavoittui. Toiset viivana metsään. Eräät kiväärinsä maantielle heittivät. — Huomattiin, että joukko olikin se puolellemme tulemaan lupautunut.

Heti kutsumaan tovereita metsästä takaisin. Palaavatkin. Joku kantaa kepin nenässä punaista vaateliuskaa. — Heidät lähetetään rintamaesikuntaan.

Mikä onneton sattuma: Hän, joka haavoittui vaikeasti päähän oli juuri se, joka ensiksi puolellamme kävi ja oli koko yrityksen järjestänyt sekä johtanut.

Selostivat, miksi eivät sopimuksen mukaisesti heti ensi yönä tulleet. Ei ollut siihen tilaisuutta. Heitä epäiltiin ja pidettiin silmällä. Mutta kaiken aikaa valmistivat tilaisuutta loikatakseen. Vihdoin se ilmeni, seuraavasti:

Meidän ja vihollislinjojen väliä oli noin kaksi kilometriä. Puolimatassa sijaitsi kaksi taloa. Valkoisten johto oletti,

että taloissa majailee meidän kenttävartiomme, seitsemän miestä. Suunnittelivat kaapata vartion. Kyselivät joukoistaan halukkaita yritykseen; pitivät sitä näet „uhkarohkeana“.— Puolellemme aikunut joukko ilmoittautui. Päätivät käyttää tilaisuutta hyväkseen toteuttaakseen aikeensa.

Kaappausjoukko lähti liikkeelle. Johtajana vänrikki ja kaksi vapaaehtoista valkoista sissiä, lahtareita. Lähestyivät taloja. — Arvelivat: jos niissä suomalaisia punikkeja on, niin ne eivät elävinä antaudu. Syntyy taistelu, joka molemmin puolin vaatii uhreja... Välttääkseen taistelua ja toteuttaakseen siirtymisen puolellemme he äkkiä karkasivat päälliköittensä kimppuun, pistimillä lopettivat ne ja jättivät kentälle. Ja heti meidän luoksemme.

Tämä oli hyvin valmistettu ja suoritettu esimerkillinen teko. Luokkasodassa — niin siinä — ei tulilinjat eroita proletaareja. Yli niiden yhdistää heidät elävä yhteenkuuluvaisuuden voimakas tunto ja taistelutahto yhteistä verivihollista, kapitalistiriistäjiä vastaan!

Muuten, talossa ei ollutkaan meidän kenttävartiotamme.

XI.

Kuolema raapii... laulettiin eräessä taistelulaulussamme.— Niin, sodassa se raapii...

Oltiin Vikoseron kylän edustalla, joulun edellä. Rintamalla suoritettiin yleinen hyökkäys. Tarkoitus oli siltä kohtaa murtaa vihollisen rintama ja tunkeutua selkäpuolelle.

Eräs venäläinen pataljoona oli todella uljaasti valloittanut kylän. Vihollinen teki vastahyökkäyksen ja löi pataljoonan kylästä. Reservi oli sijoitettu liian kauaksi, ei ehtinyt ajoissa avuksi.

Rykmenttimme oli reservissä. Se sai sitten tehtäväkseen valloittaa uudelleen kylän.

Hyökkäys oli tehtävä yli aukeitten peltojen. — Etenimme patterin tukemana päättävästi vihollisen asemia kohti.

Urhokkaimpien taistelijoitten joukossa oli konekiväärijoukkueen päällikkö tov. Tapio. Hän haavoittui kuolettavasti. Sanitäärit roikottivat hänet ketjusta.

Henkitoreissaan, hiljalleen, tuskin kuultavasti hän hampaittensa välistä korisee:

„Salkun kalkun, salkun kalkun.

Kuolema raa-a-pii...

Siihen katkesi intomielisen, uljaan taistelijan elämänlanka.

XII.

Kuvaavana piirteenä kansalaissodan taisteluista on eräs kohtaaminen samasta hyökkäyksestä.

Joukkomme ovat kovassa tulessa edenneet aivan vihollisen varustuksien edustalle. Keskusta noin sadan askeleen päässä, vasen sivusta noin kuudenkymmenen ask. päässä vihollisesta.

Valmistaudutaan rynnäkköön.

Ketjumme on aidan takana; sitä revitään alas.

Yhtäkkiä lakkaa vihollisen tuli. Sotilaat vihollisen asemilla nousevat pystyyn. Kävelevät edestakaisin... Lope-
tamme myös tulen ja ihmettelemään mikä nyt, onko jokin petos tekeillä?

Huudetaan heille. Koetetaan saada heidät keskusteluun. Kehoitamme vihollisia jättämään aseensa ja tulemaan puolellemme. — Huutoa puolin ja toisin kestää hetken aikaa.

Vasemmalla sivustallamme huomataan vihollisen puolelta jotain erikoista liikettä. Olimme jo sieltä saaneet vihollisen konekiväärin vaikenemaan, tuhoamalla sen miehistön. — Äkkiä avaavat sieltä tulen. Kuin käskystä leviää ammunta pitkin rintamaa molemmin puolin.

Rynnäköstämme ei enää sillä kertaa tule mitään. Vetäydytään pois.

Kaksi viikkoa tämän jälkeen, kun taistelua ei sillä rintamaosalla käydä, antautuvat kylän puolustajat, 240 miestä. Heidät johtaa kylästä eräs nuori vänrikki. Tuovat tullessaan yhden tykin ja kuusi kuularuiskua.

Antautuneet kertoivat tuosta taistelun kuluessa tapahtuneesta kohtauksesta:

Heillä oli aikomus jo silloin antautua. Lopettivat tulen... Meidän huudoistamme huomasivat, että hyökkääjät olivatkin suomalaisia. Epäröivät — jos me, niinkuin heitä oli upseerien taholta kaiken aikaa peloiteltu — sittenkin tapamme kaikki vangiksi antautuneet. Horjuivat aikeissaan.

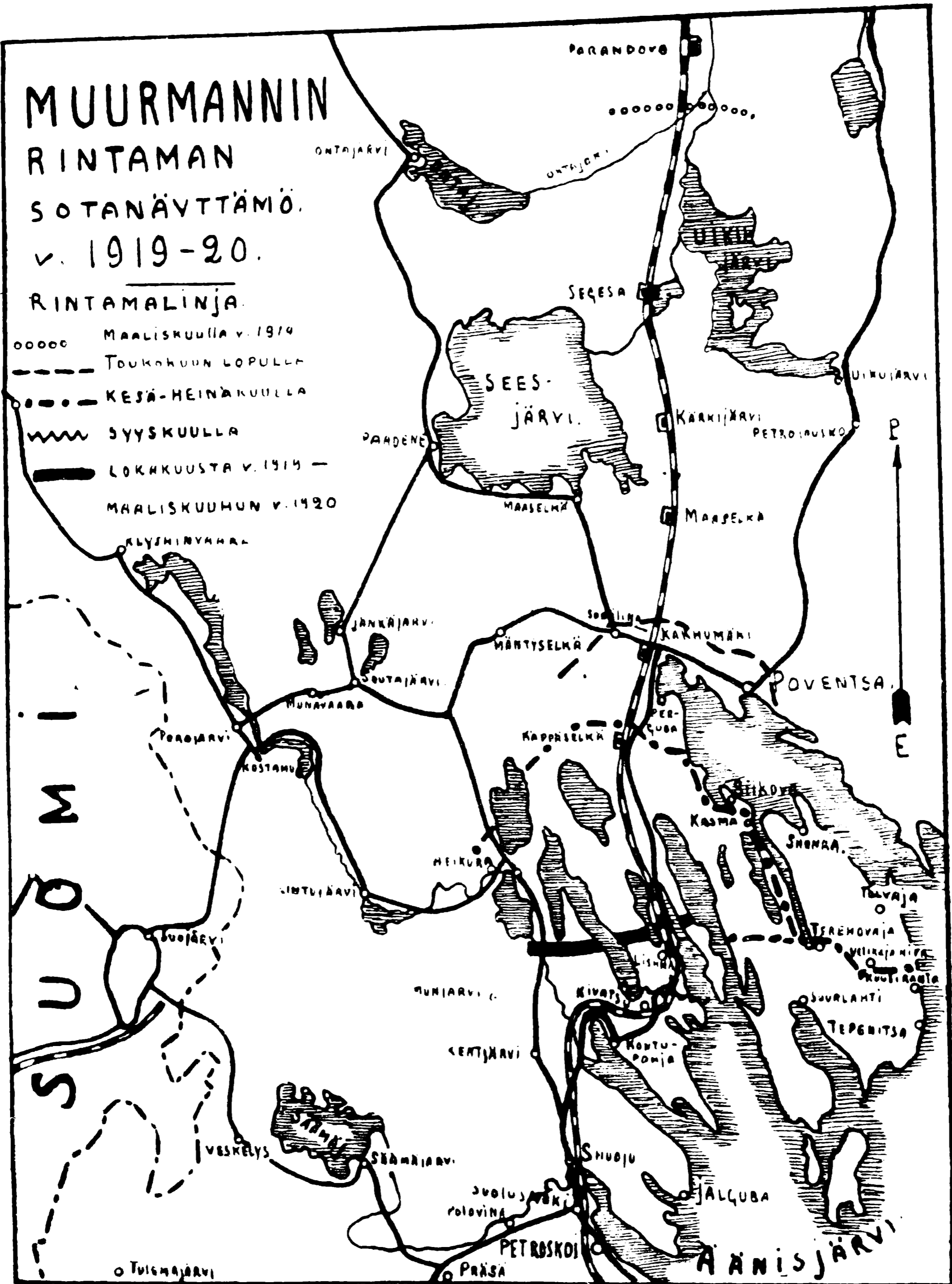
Ja juuri tuolla hetkellä saapui antautumaan aikovain joukkoon ryhmä partisaaneja, vapaaehtoisia valkoisia sissejä, jotka avasivat tulen ja pakoittivat toisetkin jälleen taisteluun.

MUURMANNIN RINTAMAN SOTANÄYTTÄMÖ. v. 1919-20.

RINTAMALINJA.

- o o o o o MAALISKUULLA v. 1919
- - - - - TOUKOKUUN LOPULLA
- o - - - - KESÄ-HEINÄKUULLA
- ~~~~~ SYYSKUULLA
- LOKAKUUSTA v. 1919 —
MAALISKUUHUN v. 1920

S
U
O
M
I

o Tuigaajärvi

XIII.

Kahdeksas pysäkki — tuo nimi on häipymätön kaikkien niitten muistosta, jotka kahdeksannen pysäkin retkeen osallistuivat.

Kun Vikoseroon aiottu läpimurto ei onnistunut, niin tämän jälkeen suunnattiin kyökkäys Lishman asemalta kahdeksannelle pysäkille.

Liike tehtiin Ketrojärveä pitkin vihollisen selkäpuolelle ja oli tarkoitus edetä edelleen Käppäselän asemalle ja siitä pohjoiseen. — Jos tämä olisi onnistunut, niin sillä rintamalla olisi vihollisesta tehty pieti. — Ettei onnistunut, oli kohta lokasta.

Joukkomme olivat edellispäivien taisteluista väsyneet. Lepoa ei voitu tarjota. Suurin osa miehistä oli viettänyt useita öitä hangella. Muonitus oli niukkaa. Annokset jaettiin kuivina, parin päivän annokset kerrallaan. Yhdellä rupeamalla ne syötiin. — Mutta sittenkin oli hyökkäyshenki joukoissa hyvä.

Hyökkäys oli hyvin suunniteltu. Marssittiin pitkin Ketrojärven jäätä. Järven päästä johti kulku läpi tiettömän metsän kahdeksannelle pysäkille. Hyökkäysjoukon muodostivat yksi venäl. ja yksi suomal. rykmentti ja osa suomalaisesta vuoripatterista. Rykmenttimme kulki etujoukkona.

Kulku oli tavattoman vaikeaa. Jäällä oli puolisääreen vettä. Kun päästiin järven päähän, aamupuolella yötä, niin eteenpäin meno hidastui. Oli toimittava mitä suurimmassa hiljaisuudessa. Tupakastakaan ei tuli saanut näkyä. Olimme näet jo 5 kilometriä vihollisen selkäpuolella ja siltä kohtaa oli radalle vain kilometrin verran... Radalla liikkui vihollisen partio. Tykistölle ja ammuskuormille oli umpimetsään tie raivattava. Se tehtiin tallaamalla.

Edettiin verraten hyvin. Yllättämällä valloitettiin kahdeksas pysäkki. Otettiin yli kaksikymmentä vankia. Rykmenttimme ensimmäinen komppania teki rynnäkön vihollisen patterille. Kartessitulella patteri sen torjui. Komppania tuli lyötyä hajalle. Komppanian päällikkö haavoittui kuolettavasti. — Urhokas soturi.

Hyökkäystä jatkettiin seuraavasti: Rykmenttimme tehtävänä oli ottaa asemat pysäkillä ja jatkaa liikettä pohjoiseen. Venäläisen rykmentin tehtävä oli hyökätä rykmenttimme selkäpuolelle jääneen vihollisen kimppuun, puhdistaa selkäpuolemme.

Prikadin päällikkö, joka oli ohessa, oli lähettänyt sissijoukon räjäyttämään rajasillan n. 5 kilometriä pohjoiseen pysäkiltä. Hän oli vakuutettu, että silta oli jo räjäytetty eikä lähettänyt, kehoituksesta huolimatta, tiedustelua.

Rykmenttimme oli juuri valmistumassa jatkamaan liikettä pohjoiseen. Mutta sillä hetkellä nähdään savun nousevan ratakäanteen takaa. Ihmetellään, mitä pirua tuo nyt on?

Siinä tuokiossa käanteen takaa porhaltaa panssarijuna, jonka suojassa vihollisjoukkoja... Se tykeistään avaa tulen ja konekiväärit syöksevät tulta. Helvetillinen rätinä käy ja tuiske. Metsä vonkuu, puita kaatuu...

Siltaa ei oltu räjäytettykään!

Joukkomme joutuivat hetkeksi sekaannukseen. Päälystö kumminkin hallitsee tilannetta. Järjestys palautetaan nopeasti. Vetäydytään n. 500 askelta taaksepäin. Otetaan asemat pitkän radan vartta.

Tällä aikaa venäläinen rykmentti vetääntyy takaisin järvelle ja lähtee paluumatkalle. Jäämme vihollisjoukkojen väliin edestä ja takaa. Ei enää tule kysymykseenkään hyökkäyksen jatkaminen. Tulee käsky perääntymiseen.

— — —
Pari tilannetta kuvaavaa tapausta vielä.

Joukkomme on juuri jäältä metsään nousemassa. Ankarasti on varoitettu hiljaisuuteen... Onhan rata, jossa vihollispartiot liikkuvat, vain kilometrin päässä... Olemme kaikki vedessä kahlaamisesta väsyneet. Heikosti ravittuja. Hermoja jännittävä tilanne. — Silloin yhtäkkiä alkaa kuulua suoraa huutoa ja karjuntaa... Eräs 5 komppanian sotilas sai hermokohtauksen, tuli hulluksi. Pitää korvia repivää melua... Hänet lyödään maahan. Huuto tukahdutettiin. Toimitettiin selkäpuolelle.

Oli onni, erinomainen „tuuri“, ettei vihollinen huutoa kuullut. Jos se olisi kuullut huudon ja hälyyntynyt vastaanottamaan, niin ohraisesti meille käynyt olisi. Sillä hetkellä oltiin näet sellaisessa asemassa, josta taisteluun ei kunnolla oltaisi kyetty.

Toinen tapaus.

Peräännyttäessä olivat joukot lopen uupuneet. Puolimatkassa järveä heittäytyy neljä poikaa jäälle, asettavat repunsa päänsä alle, sanovat jäävänsä hetkeksi lepäämään... Kehoitettiin heitä liikkeelle, vaan eivät jaksaneet. Hevosia ei ollut tarjota, eikä toverit kyenneet kantamaan.

Päästyämme Lishman asemalle lähdettiin hevosella heitä noutamaan. Tällöin oli heistä jo kaksi kuollut...

Sota on täynnään ruumiillisia ponnistuksia ja kärsimyksiä. Ettei niihin sortuisi tarvitaan ruumiin ja tahdon lujittavaa voimaa.

Kahdeksannen pysäkin retki olikin viimeinen hyökkäys sinä vuonna.

XIV.

Rykmentille annetaan vihdoinkin monasti luvattua „lepoa“. Se lähetetään rajavartioon Suomen rajalle. Vartiolohko käsitti Laatokasta yli 200 km. pohjoiseen.

Vartiopalvelus oli pohjoisessa melko raskasta: alituista kyttäystä... Valkoisten rintama murtui maaliskuulla v. 1920. Sen likvidoimiseen ei rykmenttimme osallistunut. — Toukuualla lähtee rykmentti taas liikkeelle. Nyt marssii puhdistamaan Vienaa suomalaisista valkorosvoista.

Keväästä vuoden 1919 loppuun oli jokapäiväistä, keskeytymätöntä taistelua käyty. Se oli raskas kausi. Lujasti, innolla yritettiin. Antaumuksella verityötä tehtiin. — Kumminkin voimme sanoa: kunnialla joukkomme paikkansa muitten joukkojen riveissä täytti.

Pohjoisella rintamalla kansalaissodan ratkaisua ei haettu: se ratkaistiin muualla. Mutta pohjoisen valkoisen hallituksen vallan murtaminen tiesi työläis-talonpoikaisvallan koittoa — Karjalassa.

T. An.

Ruiskumiehen muistelmä.

Pohjoisella rintamalla käytiin ensimmäisiä taisteluja englantilaisten rosvojoukkoja vastaan. Rintama oli vielä aivan mitätön. Punaisten puolellakin oli vain yksi ainoa komppania, Spiritonovan rykmentin Ontajoella vahtipalvelusta suorittava kiinalaiskomppania.

Kaikki oli rauhallista, kunnes äkkiarvaamatta englantilaiset joukot piirittivät kiinalaiskomppanian. Alkoi kamppailu elämästä ja kuolemasta. Komppanian päällikkönä oli kokenut sotauros, joka oli ollut sotilaana yhdeksäntoista vuotta. Kahdeksan kertaa haavoittunut. Oli ollut omassa maassaan vallankumouksen esitaistelija jo vuosia sitten. Hänen komppaniansa oli myös rehtiä sotajoukkoa, minkä todisti sotilaitten rohkeus ja kestävyys.

Englantilaisten tarkoitus oli ottaa koko kiinalaiskomppania vangiksi, mutta turha oli heidän toiveensa. Elävänä eivät he saaneet yhtään ainoata miestä, sillä Kiinan pojat puolustautuivat viimeiseen saakka. Aluksi kivääritulella ja patroonain loputtua, kun englantilaiset huusivat: „käden ylös“, — heittivät he kiväärinsä pois, jättäen käsikranaatit itselleen. Englantilaisten tullessa heitä vangitsemaan, kiinalaiset heittivät pommit jalkoihinsa, tuhoten siten sekä itsensä että vihollisensa.

Komppanian alkuperäinen miesluku oli yhdeksänkymmentä sotilasta. Heistä jäi henkiin ainoastaan komppanian päällikkö, yksi joukkueen päällikkö ja viisi sotilasta. Näidenkin onnistui vasta suuren ponnistuksen jälkeen päästä vihollisen ketjun lävitse omiensa puolelle.

Edellä kuvatusta tapauksesta saapui tieto rintaman päällikölle. Hänen joukkonsa oli kärsinyt perinpohjaisen tappion, mutta hän antoi määräyksen vallata entiset asemat sekä lähetti avuksi erään venäläisen ja suomalaisen joukkueen ja kaksi raskasta ruiskua, yhteensä 75 miestä.

Niin tuli lähtö rintamalle minullekin, joka mahtailin sillä, että olin muka ruiskumies, vaikken tiennyt kunnolleen, mikä rukki se ruisku oikeastaan on. Sen tiesin, että siinä on kaksi pyörää ja kun sitä vetää, niin pyörät pyörivät. Pari kertaa olin kyllä nähnyt ruiskun purettavan, siinä kaikki.

Asemalla oli miltei mahdoton saada vaunua ja veturia, sillä siihen aikaan olivat yleensä kaikki vaunut varattuja. Kun kaikki yrityksemme näyttivät turhilta, niin yksi päälliköistämme antoi kylmän määräyksen: „Tuossa on vaunu, ottakaa se!“ Meitä ei tarvinnut kahdesti käskää. Pian oli vaunu tyhjä asukkaistaan, jotka ensimmäistä käskyämme totelemattomina löysivät itsensä ratapihalta pussiensa seasta. Niin valtasimme vaunut ja kohta oli meillä höyryhepokin edessä. Veturiin asetettiin kaksi sotilasta vahdeiksi.

Matka oli hupaisa, sillä meillä oli oma hauska sakkimme ja sillä päällikkö, joka piti humooria yllä koko matkan. Kehasi m. m. kuinka lyötyämme englantilaiset otamme heiltä rommit ja silavat.

Saavuimme lähelle rintamaa. Juna pysähtyi. Katsoessani ulos vaunun ovesta, näin venäläisen osaston seisovan tykin luona. Jonkun ajan kuluttua kuului parikymmentä tykin laukausta. Meidät komennettiin ulos vaunusta. Ruiskut suksille ja eteenpäin. Minäkin — uutena miehenä — jouduin vetämään ruiskua. Oli ankara pakkanen ja lunta niin paljon, että ruiskukset eivät tahtoneet pysyä pystyssä. Vaikka matka vaunuista vihollisen ketjuun oli vain kolme virstaa, oli taipaleemme tavattoman rasittava. Perillä asettauduimme lyhyihin juoksuautoihin molemmin puolin rantaa.

Meille osoitettiin vihollinen ja käskettiin karkottamaan se asemiltaan. Saimme määräyksen kohdistaa tulen vihollisen konekivääriin, joka oli erään sillan päässä, radan oikealla puolella. Ruiskuille jätettiin vain kaksi numeroa, meidän toisten asettuessa juoksuautoihin kivääritulella puhdistamaan vihollisen varustuksia. Ruiskut saivat käskyn avata tuli, mutta kummastakin tuli vain yksi laukaus. Syynä oli se, että ei ollut mitään aineita sekottaa ruiskun säiliöön pantavaan veteen, joten vesi jäättyi. Eivätäkä kokemattomat ruiskumiehet osanneet sitä sulattaa yksityislaukauksilla. Eräs toveri otti toisesta ruiskusta kaasunkokoojan pois ja alkoi hakata kirveen hamaralla ruiskun piippua taka-asentoon. Tällöin piippunpää niittäutui niin lujasti, ettei se lähtenyt pois, vaikka sulattivat veteä lämpimässä vaunussa.

Toinen ruisku oli myös jäässä, mutta sen saivat pian kuntoon ja kohta se alkoikin laulaa. Tästä vihollinen närkästyi ja avasi kiivaan ruisku- ja kivääritulen rintamaamme vastaan. Meiltä kaatui useita miehiä. Rykmentin päällikkö ja hänen apulaisensa, jotka tulilinjalla ollen ammuskelivat lämpimikseen kiväärillä, haavottuivat. Erään venäläisen, joka kaatui viereeni, nostimme vierustoverini kanssa juoksuhaudasta hangelle. „Välskärikin“ saapui paikalle ja tarkasti miehen otsassa olevan haavan. Aikoi sitoa sen, mutta onnistumatta siten tukahduttaa kauheata veritulvaa, hän kaatoi pullostaan reikään jodia ja pisti korkin päälle kuin pullon suuhun. Tämän jälkeen hän asetti kaatuneen kelkkaansa ja vei vaunuun.

Rykmentin päällikön sijainen antoi määräyksen hyökätä. Se epäonnistui, sillä sitä ei suoritettu ratkaisuun asti. Olisi pitänyt tehdä vielä yksi ponnistus, sillä vihollinen oli valmiina perääntymään. Saimme sen tietää jälkeinpäin. Sen kuormasto oli jo perääntynyt; oli vain minuuttien kysymys, kumpi olisi jäänyt voittajaksi. Meidät komennettiin pitämään kiivasta tulta, kunnes venäläiset osastot ja ruiskut oli saatu sijoitetuksi vaunuun. Veturissa oli täysi höyry. Päästyämme vaunuun, huristi junamme etelää kohti, aina Urosjärven asemalle asti. Täällä asetuimme puolustuslinjaan. Etuvar-tiosto lähetettiin asemalta noin kolme virstaa pohjoiseen päin. Niin jäimme odottamaan englantilaisten hyökkäyksiä ja vahvistamaan omia asemiamme.

Terho.

Rintamalle.

Joukko toisessa päästössä koulultamme päässeitä punapäälliköitä marssi huhtikuun viimeisenä päivänä v. 1919 Nikolain asemalle, matkatakseen Muurmannin rintamalle. Mainitun päivän iltana lähti juna Petroskoihin, mutta näytti mahdottomalta saada meille paikkoja siihen. Ainoastaan päättävän jyrkällä esiintymisellään sai päällikkömme tov. Sevelius meille junassa paikat, sanoen m. m. aseman komendantille, joka niskoitteli paikkoja myöntäessään: „Me Petroskoihin, tai te taivaaseen“.

Petroskoissa sijaitsi Suomalaisen Kommunistisen Tarkka-ampujarykmentin esikunta, jonka käytettäväksi olimme saaneet komennuksen.

Alkumatkamme oli hidasta, mutta kyllä vauhti parani kun Sevelius asetti koneen päälle vuorotellen yhden punapäälliköistä mauseri kourassa „lämmittämään“.

Seuraavan päivän iltana saavuimme Petroskoin asemalle, josta suuntasimme kulkumme yläseminaarille (nykyinen punajääkärien kasarmi). Aamulla tervehti rykmentin komissaari tov. Vastén lyhyellä puheellaan punapäälliköitä, mainiten niistä raskaista tehtävistä, jotka meitä odottivat.

Jo samana päivänä sai tov. Mattson ottaa vastaan 2:n pataljoonan päällikkyuden sekä ottaa mukaansa 15 punapäällikköä komppaniain ja platoonain päälliköiksi. Tässä pataljoonassa sai allekirjoittanutkin paikkansa.

Illalla lähdimme matkalle Karhumäkeen, jonne saavuttuamme pataljoonan komentaja nimitti punapäälliköt tehtäviinsä. Mainittakoon, että pataljoona, joka käsitti silloin kaksi komppaniaa, oli hajoitettu 110 virstan alueelle. 4:s komppania oli radalla Maaselän aseman pohjoispuolella ja 5:s komppania oli Paadenessa. Varustimme siis jokainen pitkän ja vaivalloisen kävelymatkan varalta itsemme muo-

nalla. Mutta juuri kun olimme lähdössä taipaleelle, tuli pataljoonan komentajalle sähkösanoma, jossa tiedoitettiin, että valkoiset ovat tehneet onnistuneen hyökkäyksen 4:ttä komppaniaa vastaan ja lyöneet sen asemistaan meikäläisten menetettyä 30—35 miestä kaatuneina ja haavoittuneina. Komppania perääntyi 12:n ja 13:n pysäkin välillä, asetuen uusiin aseisiin. Myöskin 5:s komppania, peläten jäävänsä vihollisen selkäpuolelle, oli pakoitettu perääntymään Karhumäkeen, jonne 4:skin komppania saapui, venäläisten 10:n ja 11:n komppaniain vaihdettua heidät.

Karhumäessä sai pataljoona kahden päivän levähdyksen, jona aikana punapäälliköt astuivat tehtäviinsä. Ensimmäinen taistelumme käytiin 12:n ja 13:n pysäkkien välillä ^{15/5}, jolloin valkoiset, valmisteltuaan hyökkäystään kaksi päivää tykkitulella, tekivät kyökkäyksen asemiamme vastaan.

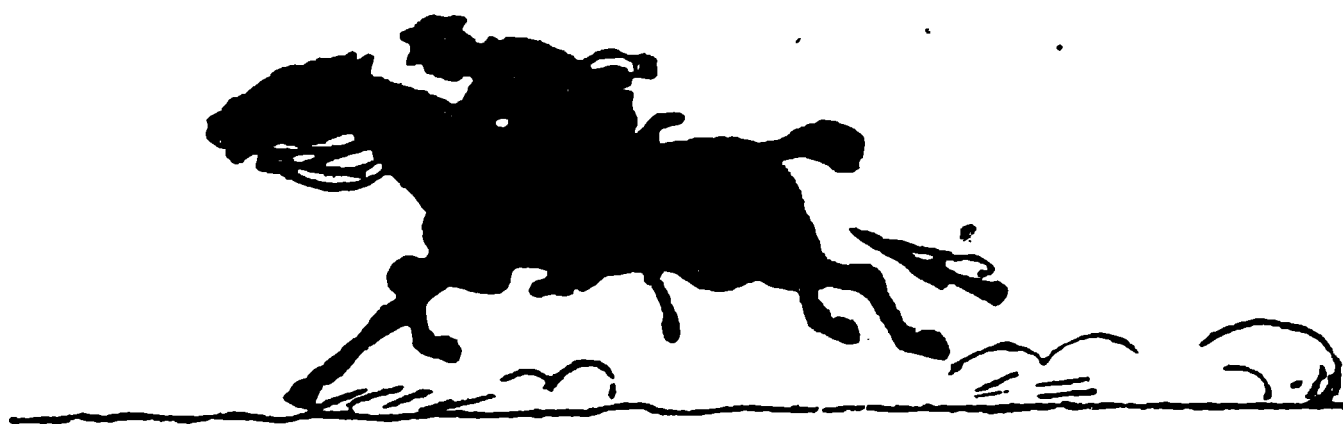
Serbialaiset olivat sodankäynnissä rohkeita. Kuusi tuntia kestäneen taistelun jälkeen pakoittivat he hyvin onnistuneella kiertoliikkeellään meidät perääntymään. Osaksi vaikutti perääntymiseemme sekin, että 10:s komppania jätti paikansa, jonka huomattuaan seurasivat esimerkkiä myöskin suomalainen pataljoona ja 11:s komppania komentoa saamatta.

Tämä on kuvaavana osoituksena siitä, miten hetkellisesti huonolla moraalilla varustetut joukot ovat kykenemättömiä taistelemaan.

Taistelussa menetimme muutamia haavoittuneita, jotka joutuivat lahtareiden vangeiksi ja tulivat tapetuiksi.

Näin onnettomasti päättyi ensimmäinen taistelumme. Toukokuun alussa sai pataljoona käytettäväkseen 1:sen pataljoonan 3:n komppanian. Tässä uudessa kokoonpanossaan sai pataljoona sittemmin siirtyä lahtareita vastaan Shungun niemelle, jossa alkoi pataljoonamme taistelusarjan loistavin kausi.

S. S.

Petroskoin ja Suomen rajan välillä.

Toukokuun ensi päivinä v. 1919 lähti suomalaisen tarkka-ampujarykmentin 1:nen pataljoona Petroskoista marssimaan Polovinan kylään, joka on 24 km. Petroskoista länteen. Pataljoonaa johti punapäällikkö V. Sevelius.

Lähtö tapahtui kauniina kevätpäivänä. Joukoissa reipas mieliala huolimatta siitä, että olivat vastikään taisteluista palanneet. Lähtöpäivän iltana saavuimme Vilkan-joelle, johon järjestimme vartiot ja yövyimme. Yöt olivat vielä hyvin kylmiä, joten täytyi tehdä tulet, jos mieli pysyä lämpimänä. Pojat tekivätkin oikein pohjolan malliin rakovalkeat. Sotamuistoja kertoeltaessa kului aika hupaisasti.

Majailimme Polovinan kylässä aina kesäk. 13 p:ään. Kaiken aikaa pidimme yllä kovaa tiedustelua, 6:nen komppanian toimiessa tiedustelujoukkona. Etuvartiostomme sijaitsi noin 2 km. länteen kylästä. Valkoisten pääpaikkana oli Brjääsa. Heidän etuvartiostonsa sijaitsi 15 km. Brjääsasta kaakkoon, Matrosan kylän edustalla, johon olivat laittaneet hyvät puolustusasemat.

12 p:nä kesäk. oli valkoisten retkue saanut Suomesta apujoukkoja, jotka he sijoittivat Matrosan kylään. 13 p:nä kesäk. klo 10 ap. tekivät valkoiset hyökkäyksen asemiamme vastaan. He järjestivät hyökkäyksensä siksi päiväksi, jolloin pataljoonamme 2:nen kompp. (silloin karjalaisista muodostettu) oli etuvartiostossa. Valkoiset olivat pukeutuneet samanvärisiin pukuihin kun meidänkin joukkomme oli. Tällä aikoivat he pettää etuvartiostossa olleet karjalaiset, mikä heille täydellisesti onnistuikin.

Taistelu alkoi klo 10 ap. Hyökkääjät pääsivät meidän oikealle sivustallemme aivan lähelle varustuksia. Huusivat vartiomiehille, etteivät ampuisi, sillä he ovat 6:nen komppanian tiedustelijoita. Vartiossa olleet karjalaiset päästivätkin

retkikuntalaiset aivan juoksuhautojen reunalle, jossa vasta huomasivat etteivät ne omia olleetkaan. Puolustajat tulivat näin yllätettyä. Ehtivät kuitenkin avaamaan tulen hyökkääjiä vastaan, mutta nämä valtasivat juoksuhaudat äkkirynnäköllä. Tästä menettivät puolustajat malttinsa ja perääntyivät kylään, ennenkuin levolla olleet joukkomme ehtivät apuun.

Heti tiedon saatuaan valkoisten hyökkäyksestä, otti pataljoonamme päällikkö Sevelius kiireessä mukaansa parisenkymmentä miestä, joiden kanssa arveli ehtivänsä apuun. Mutta kaikki oli jo myöhäistä. Kohdatessaan hyökkääjien ketjun kävi hän taisteluun tällä kaksikymmenmiehisellä joukolla. Joukko lyötiin takaisin ja itse hän vaikeasti haavoitui, joutuen hyökkääjien käsiin, jotka hänet surmasivat.

Varsinainen taistelu alkoi Polovinan kylän edustalla. Valkoiset aikoivat ottaa Polovinan kylän haltuunsa suoraan sinne marssimalla, mutta siinä suuresti erehtyivät.

Yksi kuularuiskuistamme oli asetettu riihen katolle, josta oli hyvä ampuma-ala. Ampumalla suoraan valkoisten kolonnaan, tuotti ruiskumme heille suurta mieshukkaa ja samalla pysäytti ensimmäiset tulijat. Hyökkääjät hajaantuivat pitkin metsää. Noin puolen tunnin kuluttua saivat valkoiset taas joukkonsa järjestykseen ja alkoivat edetä pensastojen suojassa. Muutamain paikoin onnistuivat he pääsemään hyvinkin lähelle ampumakuoppiamme, joita oli kaivettu vähän sinne tänne. Asemaimme edustalla oli aukeaa peltoa n. 50—100 m., joka ei tarjonnut hyökkääjille ollenkaan suojaa. Ryhmä toisensa jälkeen yritti tunkeutua asemillemme, mutta sitä mukaa kuulamme lakasivat ne maahan. Hyökkäilyä kesti useamman tunnin, valkoisten onnistumatta lyödä meitä asemiltamme.

Kylä oli vaikea puolustaa, sillä niin vasemmalta kuin oikealtakin oli mahdollisuus päästä selkäpuolellemme. Vasemmalla meistä ei ollut omia joukkoja. Oikealla 7 km. päässä Viidan kylässä oli komppania venäläisiä joukkoja, mutta kylien väli oli siksi pitkä, ettei se valkoisten saartoa estänyt. Saartoa valkoiset käyttivätkin hyväkseen.

Ylivoimaisilla joukoillaan rupesivat valkoiset siipeämään molempia sivustojamme, joten päällystömme katsoi parhaaksi vetäytyä pois kylästä. Saimme määräyksen peräytyä Vilkan joelle sekä järjestää sinne vartioston ja puolustusasemat.

Polovinan taistelussa menetimme kaatuneita ja haavoittuneita parisenkymmentä, joista neljä päällikköä. Valkoisten tappiot olivat paljon suuremmat, johtuen siitä, että pääsimme

useasti ampumaan niiden kolonnaan osuvalla kuularuiskutulla.

Saavuttuamme Vilkan joelle, joka on 8 km. Polovinasta Petroskoihin päin, järjestimme vartiot, kuularuiskut paikoilleen jne. Juuri kun kaikki oli saatu asianmukaiseen kuntoon, hyökkäsi valkoisten saartamaan lähetetty joukko meidän vasemmalta sivustaltamme, mutta toiselta puolelta jokea kuin missä me olimme. Syntyi helvetinmoinen rätinä, joka kesti puolisen tuntia. Kuulia syöstiin puolelta ja toiselta. Viimein saimme määräyksen vetäytyä 3 km. Petroskoihin päin.

Saimme myöhemmin tietää, että valkoisten pataljoona oli lähetetty saartamaan vähän ennen Polovinan kylässä alkanutta taistelua. Se oli harhailut eksyksissä useita tunteja, eikä ehtinyt Vilkan joen sillalle ennen meidän saapumistamme, niinkuin heidän suunnitelmansa oli ollut. Jos tämä olisi valkoisille onnistunut, olisimme menettäneet kuormastomme ja ehkä suuren osan miehistöstämme.

Polovinan ja Vilkanjoen taistelu kesti yhteensä kahdeksan tuntia.

Valkoisten suunnitelma oli ollut heti Polovinan vallattuaan kehittää hyökkäystä aina Petroskoihin saakka ja juoda siellä juhannusviinat.

Uudet asemamme tarjosivat hyvän näkö- ja ampumialan. Olimme näissä asemissa seuraavan päivän aamuun, jolloin venäläiset joukot tulivat meitä vaihtamaan.

Pataljoonamme siirrettiin reserviin Suolusmäen kylään, jossa saimme olla aina 19 p:ään. Lepäsimme tulikasteen jälkeen. Sitten sai pataljoonamme määräyksen siirtyä Pesovitsan kylään, joka sijaitsee 5 km. pohjoiseen Suolusmäen kylästä. Kylässä oli venäläisiä joukkoja 1 komppania, jotka olivat sinne taistelutta peräytyneet Viidan kylästä. Saman päivän iltana kun saavuimme Pesovitsan kylään sai pataljoonamme määräyksen lähteä seuraavana aamuna valtaamaan Viidan kylät, venäläisen komppanian avustamana.

Viidan taistelu.

Varhain kesäk. 20 päivän aamuna lähetti pataljoonamme päällikkö 20-miehisen joukon tiedustelemaan Suojujoen vasenta rantaa, johon pataljoonamme tuli marssia. Samaan aikaan venäläiset etenivät Suojujoen oikeaa rantaa Viidan kyliä kohden. Venäläiset kohtasivat vihollisen etuvartioston

Ala-Viidanan kylän edustalla, työnsivät sen pois ja etenivät. Hetken myöhemmin saapui myöskin pataljoonamme Ala-Viidanan kohdalle, jossa levittäytyi taistelujärjestykseen. Vasemman sivustan suojelukseen oli määrätty 2:nen komppania. Oikealta meitä suojasi Suojun-joki ja sen toisella puolella toimiva venäläinen komppania.

Venäläiset alkoivat taistelun ennen meidän levittäytymistämme. Runsaan puolen tunnin kuluttua taistelun alusta,

Ylläolevassa valokuvassa näkyvät paalut ovat lahtarien pystyttämät Poloviinan kylään, joissa ne kiduttivat miehistöönsä, kun se kävi haluttomaksi jatkamaan kurjaa retkeään. Useita tunteja seisattivat lahtariupseerit sotilaitaan kiinni sidottuina paaluihin, puolialastomina, helteessä parmojen pureskeltavina. Kylän asukkaat ja vangiksi saadut sotilaat kertoivat, että paaluihin kuoli kaksi sotilasta. Eräs sotilas paalusta päästyään ampui ensin päällikkönsä ja sitten itsensä. Paalukidutuksista on hallusamme niitä selostavat poytäkirjat. — Kas tällaisia hirmukeinoja käyttivät valkoiset „valloittajat“ pitääkseen joukoissaan yllä „heimokansojen vapauttamishenkeä“.

oli pataljoonamme taistelujärjestyksessä ja avasi murhaavan tulen vihollisen asemia vastaan. Taistelun parhaimmillaan ollessa saimme venäläisiltä tovereiltä tiedon, että patruunavarat ovat heiltä loppuneet, joten on vetäydyttävä takaisin. Tämä ei ollut mikään ilosanoma, sillä kylä oli helposti

vallattavissa. Mutta ilman venäläisten apua ei sitä taas voitu suorittaa. Vetäydyttiin siis takaisin Pesovitsan kylään.— 21 p:n aamuna sai pataljoonamme määräyksen siirtyä takaisin Suolusmäen kylään, sillä sinne oli odotettavissa vihollisen hyökkäys.

Suolusmäen ympäristössä olevissa juoksuhaudoissa odotimme juhannuksen tuloa sekä samalla vihollisen hyökkäystä.

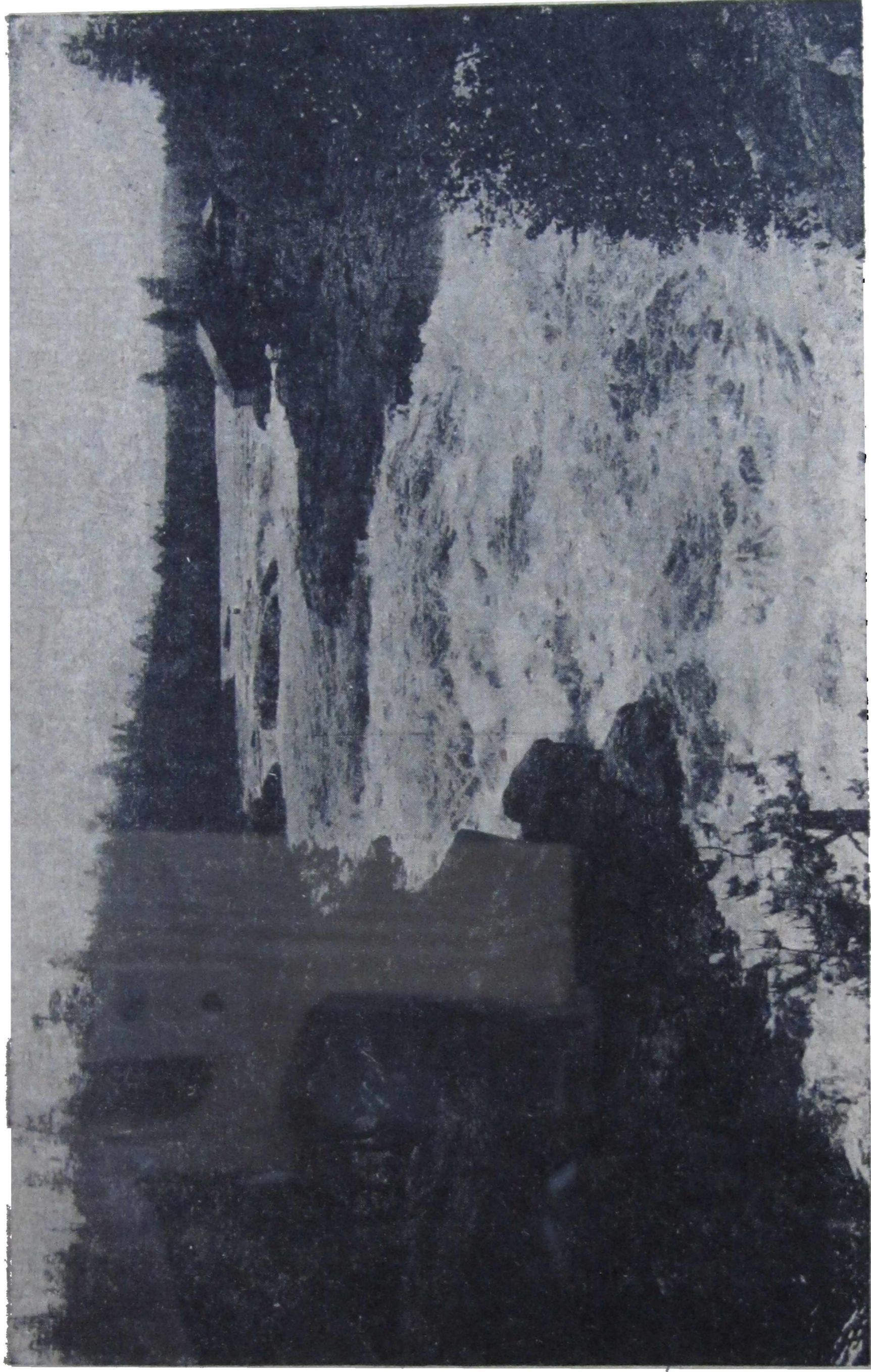
Suolusmäen taistelu.

Varhain aamulla 23 p:nä ilmoitti tähystäjämme valkoisten liikehtimisestä asemiemme edustalla. Vihollinen eteni hyökkäykseen ja alkoi taistelun 7:30 ap.

Vihollinen hyökkäili useammalta eri taholta, mutta kaikki yritykset valloittaa asemiamme lyötiin verissä päin takaisin. Se lähetti pienen joukon kiertämään asemamme ja suuntamaan kulkunsa Petroskoin asemalle. Päästyään aseman läheisyyteen ja ammuskeltuaan muutamia laukauksia oli se pakoitettu peräytymään, saamatta mitään vahinkoa aikaan.

Suolusmäen ympäristössä olleita asemia oli vihollisen mahdoton valloittaa, sillä asemat oli hyvin varustettu ja tarjosivat hyvän näkö- ja ampuma-alan. Sitäpaitsi oli meidän puolella 1 patteri tykistöä, joka tuotti viholliselle suurta mieshukkaa. Myöskin seisojia radalla panssarijuna ja Äänisjärvellä laivasto, jotka eivät kylläkään ottaneet taisteluun osaa, mutta olivat kaiken varalta. Jos nimittäin valkoiset jollakin tavoin olisivat valloittaneet Suolusmäen ja Petroskoin, niin niissä olisivat löytäneet hautansa.

Vihollisella oli 2 kenttätykkiä. Sen onnistui kuljettaa toinen tykeistään aina 150 ask. päähän asemistamme. Tykki ehti ampua kolme harhaan tähdättyä laukausta, kun kuularuiskumme alkoi laulaa sille. Useat tykin lähettyvillä olleet kaatuivat tai haavottuivat ja ken kynnelle kykeni pakeni pikimmiten sen läheisyydestä. Näinollen jäi tykki oman onnensa nojaan. Patterimme ampumista kranaateista osui yksi lahtarien tykkiin, tehden sen käyttökelvottomaksi. Monasti yritti vihollinen taistelun tuoksinnassa vetää tykkiään pois, mutta kuularuiskumme tuli ajoi aina vihollisen tykin läheisyydestä loitommaksi. Taistelu kesti taukomatta myöhään iltaan. Pimeän tullen onnistui valkoisten, mieshukkaa kärsien, vetää pois tielle jäänen tykkirisansa, jonka saatuaan kiireesti peräytyivät Vilkan joelle ja edelleen Polovinan kylään.

Porokoski.

Saamiemme tietojen mukaan menettivät valkoiset toista sataa kaatuneina ja haavottuneina, kun me menetimme ainoastaan kymmenkunnan. Tähän päättyi Suolusmäen taistelu.

Taistelun päätyttyä tavallisesti seuraa vihollisen takaa-ajo, mutta ylempi päällystömme ei sitä tässä heti suorittanut. Tiedustelutoimenpiteisiin kylläkin ryhdyttiin heti taistelun päätyttyä, ja sen avulla saatiin tietää vihollisen sijoittuminen Vilkan joen varrella.

Samaan aikaan kuin Suolusmäessä käytiin taistelua kohdisti vihollinen hyökkäyksensä myöskin Pesovitsan kylää vastaan. Kylässä ollut venäläinen komppania puolustautui sankarillisesti lyöden kolme lahtarien tekemää rynnäkköä takaisin ja jäi kylään isännäksi edelleenkin.

Kesäkuun 28 päivänä saivat Pesovitsassa majailleet joukot apuvoimia ja seuraavana päivänä hyökkäsivät Viidanan kylää vastaan, josta löivät lahtarit ankaran taistelun jälkeen. Viidanan kylien valtaaminen vaikutti sen, että valkoisten Polovinassa olo kävi tukalaksi, sillä meidän pataljoonamme uhkasi Petroskoin suunnalta ja venäläiset sivustalta. Siksi vetäytyivät valkoiset aseisiin Matrosan kylän edustalle. 30 p:nä miehittivät Viidanalla olleet joukot Polovinan kylän.

Pataljoonamme marssi heinäk. 1 p:nä Polovinan kylään. 2 p:nä varhain aamulla aloitti pataljoonamme hyökkäyksen venäläisten avustamana vihollisen asemia vastaan. Hökkäämään määrättyt joukot oli sijoitettu hyvin. Lähestyminen oli vaaratonta, sillä taaja lepikko peitti meidät vihollisen katseilta.

Päästyämme 600 ask. päähän, avasi vihollinen tulen meitä vastaan. Lähestyimme vielä vihollisen varustuksia kohti avaamatta tulta. Päästyämme noin 400 ask. päähän vihollisesta, avasimme kiivaan tulen ja saimmekin tuliylivoiman. Tämän jälkeen lähti 1 komppania juoksusiirron eteneeseen, samalla pitäen yllä kiivasta tulta ja valtasi rynnäköillä vihollisen asemat. Valkoisten vasen sivusta, johon isku oli annettu, peräytyi täydessä epäjärjestyksessä, oikean sivustan enää pidellessä puoliaan. Meidän vasemmallamme olleet joukot eivät ehtineet siinä määrin etenemään, että viimeinen isku olisi voitu antaa yhtenäisesti. Eikä taas oikealla toimineen komppanian auttanut ruveta odottavalle kannalle, sillä se jo kärsi pahasti vihollisen murhaavasta tulesta. Tähän asti oli onni kuitenkin puolellamme, mutta sitten tapahtui käänne. Vasemmalta sivustaltamme tuli tiedustelija, ilmoittaen pataljoonan päällikölle, että vihollinen

saartaa. Tämän johdosta antoi pataljoonan päällikkö kiireellisen perääntymismääräyksen, jota tietysti tuli noudattaa kun ei ollut tietoa yleisestä tilanteesta. Perääntymismääräys saapui 1:lle komppanialle juuri siihen aikaan kun se oli ehtinyt valloittaa varustukset vihollisen vasemmalta sivustalta. Vetäydyimme 3 km. Polovinan päin, johon asetimme vartiot ja leiriydyimme.

Menetimme taistelussa nelisenkymmentä kaatuneina ja haavottuneina. Vihollisen tappiot olivat pienemmät.

Heinäkuun 4 päivän aamuna saivat tiedustelijamme selville, että vihollinen oli jättänyt Matrosan kylän ja vetäytynyt Brjäåsan suunnalle. Valkoisilla oli aikomus vetäytyä Pyhäjärvelle ja siellä yhtyä päävoimien kanssa. Jonkun matkaa yritettyään se kohtasikin Puna-armeijan joukko-osastot. Sen oli käännättävä takaisin ja suunnattava kulkunsa Kintaan kylän kautta Säämäjärvelle. Samoihin aikoihin olivat meikäläiset saaneet ratkaisevan voiton Viteleessä, joka suuresti lamautti vihollista.

Saatuamme tiedon vihollisen perääntymisestä, lähti pataljoona marssimaan Matrosan ja Brjäåsan kylien kautta Kintaan kylään, jonne se saapui 5 p:nä, korjaten matkallaan Pyhäjärven sillan, jonka vihollinen oli peräytyessään polttanut. Pataljoonan lähdettyä liikkeelle Matrosan kylästä, lähetettiin 6:s ja 7:s komppania Suojun joen oikealle puolelle. Komppanioiden piti ehtiä Kintaan kylän taakse katkaisemaan viholliselta perääntymistien. Tätä se ei ehtinyt kuitenkaan suorittamaan, sillä vihollinen peräytyi kiireesti aina Säämäjärvelle asti. Kintaan kylään saavuttuamme, järjesti 1:n komppania vartiot 1 1/2 km. päähän kylästä Säämäjärvelle päin. Loput pataljoonasta yöpyivät Kintaan kylässä.

Heinäkuun 6 p:nä lähti tiedustelu liikkeelle Säämäjärvelle johtavaa tietä, jota pataljoona seurasi 3 km. välimatkalla suojeluksesta.

Säämäjärven taistelu.

Varhain heinäk. 7 p:n aamuna kohtasivat tiedustelijamme vihollisen kenttävartion noin puolentoista km. päässä Säämäjärveltä kaakkoon. Tiedustelijoiden ja vartion välillä syntyi laukausten vaihto, josta tiedustelijat heti ilmoittivat etujoukkolle ja vetäytyivät hiukan takaisin. Etujoukkona oli pataljoonamme 6:s komppania, joka levittäytyi ja lähti kulkemaan edelleen. Taistelujärjestyksessä kulkeminen oli

vaikeata sillä maasto oli taajan leppäpensaston peittämä. Näkö- ja ampuma-alaa ei ollut nimeksikään paitsi tien varrella. Jonkun ajan kuluttua kohdattiin vihollinen, joka oli jo asettunut puolustusasemiin ja avasi kiivaan tulen 6:tta komppaniaa vastaan, johon komppania vastasi. Kaksi kuularuiskuista asetettiin tien varrelle, missä oli parempi näkö- ja ampuma-ala.

Taisteltuamme pari tuntia sai 1:n komppania tehtäväkseen suorittaa manööverin vihollisen oikealla sivustalla, jonka se suorittikin, mutta jouduttuaan vaikeaan tilanteeseen oli sen vetäydyttävä takaisin. Kuitenkin ehti liike saamaan vihollisen joukossa suurta hämminkiä, josta oli vähällä seurata vihollisen perääntyminen.

Samaan aikaan sain määräyksen lähteä yhden kuularuiskun kanssa tukemaan oikeaa sivustaa. Kuularuisku tuli asettaa sinne aikaisemmin lähetetyn konekiväärin tilalle ja viimeainittu siirtää vielä ulommaksi.

M., jonka johdettavana oli konekivääri, lähti näyttämään sijoituspaikkaa. Sivutettuamme ketjun pään huomasimme miten lahtarit ryömien lähestyvät meitä. Lahtarien huomattua meidät avasivat he tulen. Korvissa humisi kun kuulat räätisivät taajassa lepikossa ympärillämme. Toverini sanoi, että jos tästä lepikosta selviydymme, niin emme tässä taistelussa kaadukkaan. Todeksi hänen sanansa osoittautuivatkin.

Olimme menneet liian paljon vasemmalle, jonka pian kyllä huomasimme. Viimein löysimme konekiväärin.

Tarkastettuani paikan lähdin noutamaan kuularuiskua ja miehistöä. Saavuttuamme jälleen paikalle lähti konekiväärimiehistö heille osoitettuun suuntaan tov. M. jäädessä juoksemme.

Kaksi miehistä rupesi kokoamaan ruiskua (Colttia), joka oli kuljetettu paikalle kappaleina. Paikka oli niin taajan lepikon peittämä, ettei viittä metriä enempää eteensä nähnyt. Koko maasto oli samanlaista. Miehistö asettui asianmukaiseen järjestykseen ja itse polvistuin lähelle kuularuiskua.

Samassa hyökkäsi eteeni oikein suurikasvuinen lahtari ja sanoi, että „vangiksi jouduit“, kivääri minua kohden tähdättynä. Minulla ei ollut makasiinista vedetty patruunaa piippuun, sillä olin siinä uskossa, että kyllä kiväärinsä ehtii aina ladata. Mutta tässä sattui tilanne, jossa ei ollut varaa sitä ruveta suorittamaan. Otin harppauksen sivuun ja

samalla nopealla liikkeellä käänsin kiväärin perän lahtaria kohden, iskien voimaini takaa sitä rintaan. Vaan suuri mies kun oli ei se edes kaatunutkaan. Vähän horjahti ja yritti lähteä juoksemaan selkäpuolellemme. Silloin latasin kiväärini ja pamahutin, piipun suun ollessa melkein selässä kiinni. Lahtari kaatui erään ruiskupojan selkään, joka luuli sitä joksikin ruiskumieheksemme. Mutta huomattuaan valkean nauhan käsivarren ympärillä sanoi, että lahtari se on sittenkin.

Käännyin ympäri ja huomasin jonkun metrin päässä lahtaripäällikön tuijottavan jähmettynein ilmein minua suoraan silmiin. Nostin kiväärini poskelle ja laukasin. Taas oli yhtä vihollista vähemmän vastassamme. Kuularuiskumiehet ja luoksemme jäänyt M. ampuivat myöskin ympärillämme olleita lahtareita ja hyvin ne olivat osuneetkin, koska kahdeksan lahtarin ruumista löytyi ympäriltämme. Loput lahtareista käänsivät lapikkaansa kärjet Säämäjärveä kohden ja lähtivät.

Myöhemmin saamiemme tietojen mukaan piti lahtareita olla 20 miestä, joiden tehtävä oli ottaa meidät vangiksi, mutta kävikin kuten edellä on kerrottu. Me jäimme asemiimme kärsimättä pienintäkään vauriota.

Heti kuitenkin tämän jälkeen siirrettiin Goltti parempaan asemaan. Lähdin maantien varrelle, jossa minulla oli toinen kuularuisku.

Maantien varrella oleva pienoinen pelto erotti meidän ja lahtarien ketjut toisistaan (korkeintaan 75 m. päässä). Neuvotteluja käytiin parillaan kun tulim paikalle. Ensin hämmästyin, luullen, että kysymyksessä oli välirauha. Heti tajusin kuitenkin mistä oli kysymys. Poikamme huutelivat, että mitä te omia ammutte. Tulkaa tänne, omiahan me ollaan. Lahtarit olivat niin sekaisin, etteivät todellakaan tienneet omiako vai vihollisia huutajat olivat. Viimein lähetivät yhden miehen ottamaan selvää kumpiako me olimme. Mies tuli puoliväliin ja pysähtyi katsomaan tunteakseen meidät. Mutta puvut kun olivat saman värisiä, niin eroitusta oli vaikea huomata, ja lisäksi mehän puhuimme myös suomea. Kuului taas huutoja: tule, tule, mitä sinä vielä epäilet, omiahan me ollaan. Mies tuli yhä lähemmäksi. Silloin eräs punapäälliköistämme lähti miestä vastaan. Päästyään muutaman askeleen päähän, ryntäsi hän mieheen kiinni ja vakuutti että kyllä nyt lähdet mukaan. Eikä miehen auttanut vastaan raapia, sillä ylivoima oli miehemme puolella.

Tutkiessamme miestä ilmoitti hän olleensa kolme vuorokautta hevostmiehenä, mutta nyt taistelun sattuessa hänetkin pakotettiin aktiivisesti ottamaan osaa taisteluun. Tarkastettaessa löytyi mieheltä papereita, joista selvisi, että hän on ollut vapaaehtoisena Viron retkueessa v. 1918. Aunuksen vapaaehtoisessa armeijassa kolmen kuukauden kontrahti oli jo loppuun kulunut, mutta hän oli halunnut jatkaa kontrahtiaikaa vielä kolmella kuukaudella.

Mutta keskustelut lahtareiden kanssa eivät vielä tähän päättyneet. Poikamme huutelivat ja toiselta puolen vastattiin. Maantielle ilmestyi joku retkuelaisten päälliköistä, alkaen kävellä siellä edestakaisin. Joku pojistamme ampui, kuitenkin osumatta. Silloin huusin, että mitä te omista ammutte. Päällikkö tuli paljon rohkeammaksi. Katseli haikeasti meihin päin, kun heidän lähettämäänsä miestä ei vielä kuulunut takaisin. Laskeuduin kivikasan taakse, josta oli hyvä tähdätä. Laukasin. Vihollisemme joukko väheni taas yhdellä miehellä. Nyt nousi itse majuri (jonka saimme jälkeinpäin tietää) aidan taakse seisaalleen ja huusi: kumpiako te olette, punaisiako vai valkoisia? Pataljoonamme päällikkö vastasi, että punaisia. Vartokaa vielä yksi tunti, uhkaili majuri. Mutta silloin diplomaattiset välit katkesivat. Ruiskumiehille komennettiin: tulta! Kuulat alkoivat soittaa kuolon hymniä monelle lahtarille.

Pikkuhyökkäyksiä suoritettiin puolelta ja toiselta, mutta päättävää iskua ei seudun vaikeuden tähden voinut suorittaa. Toisinaan mentiin eteenpäin 100—200 m., mutta oli tilanteita, että tuli saman verran vetäytyä takaisin.

Ampumatarpeet, jotka oli kuljetettava 23 km. päästä Kintaan kylästä, alkoivat vähetä vähenemistään. Taistelu-aika vaati suuren määrän ampumatarpeita. Hevosia oli vähän ja samat hevoset kun joutuivat monasti kulkemaan edestakaisin edellämainttua matkaa, väsyivät ja niin ollen jäimme ilman ampumatarpeita.

Pataljoonan päällikkö antoi määräyksen vetäytyä 13 km. päässä sijaitsevalle Vilkan joelle, jossa järjestettiin vartiot.

Taistelu oli vaihtelevaa kuten edellä on kerrottu ja kesti 14 tuntia. Menetimme kaatuneina 5 ja haavottuneina 25 miestä.

Vankeja saimme taistelun aikana 60 miestä. Kaatuneitten ja haavottuneitten valkoisten lukumäärä saamiemme tietojen mukaan oli 120 miestä.

Säpsän-joella.

Majailtuamme noin tunnin ajan Säpsänjoella, tuli 40-miehi-
nen lahtarisakki joen vastakkaiselle rannalle, aivan sillan
kohdalle. Vastapäätä siltaa oli meillä kaksi kuularuiskua.

Vähän aikaa katseltuaan joen toiselle rannalle, mutta
näkemättä ketään, komensi lahtaripäällikkö ryhmän syök-
syyn.

Samalla komennolla avasivat ruiskupoikamme tulen
molemmista ruiskuista. Syöksyjät jäivät lojumaan sillan-
pähän. Toista ryhmää ei lahtaripäällikkö enää sillalle
komentanut.

Oleiltuamme vielä noin tuntikauden joen ranalla, ava-
simme kiivaan tulen lopuilla patruunillamme, jonka jälkeen
peitetysti vetäydyimme takaisin, lahtarien sitä huomaamatta.
Puolisen kilometrin päässä jokivarresta kävimme riviin ja
marssimme Kintaan kylään, yhden plutoonan jäädessä
jälkijoukoksi.

Heinäkuun 11 p:nä sai 1:n komppania lähteä tieduste-
lemaan oliko vihollinen miehittänyt Myllykylän luona sijaitse-
van sillan. Tämän sillan kautta olisi päässyt kulkemaan
vihollisen selkäpuolelle. Mutta silta oli jo vihollisen miehit-
tämä, jonka totesimme tiedusteluretkellämme.

24 p:nä teki pataljoonamme 7:s komppania ja koneki-
väriplutoona tiedusteluretken Säpsän- ja Suojunjoen
yhtymäpaikkaan. Retken tarkoituksena oli houkutella lahtarit
tulemaan jokivarteen, jolloin vasemmallamme Koskenniskan
kylässä ollut venäläinen rykmentti olisi hyökännyt lahtarien
asemia vastaan Suojun-joen yli menemällä. Tämä retki
jäi tuloksettomaksi, sillä lahtarit lähettivät vain pienen jou-
kon komppaniaamme vastaan.

Elokuun 7 p:nä teki pataljoonamme mielenosoituksen
Säpsän joelle. Mukana yksi tykki, joka kuitenkin muutamia
laukauksia ammuttuaan meni epäkuntoon ja oli kuljetettava
pois. Tällöin olivat lahtarit jo ehtineet polttaa Säpsän joen
yli johtavan sillan. Määräys tuli rykmentistä, että tuli suo-
rittaa joen ylimeno. Tehtävään kuului lisäksi ylimenon suo-
ritettua kehittää hyökkäystä Säämäjärvelle ja valloittaa se.
Yrityksestä ei tullut mitään. Pikku kahakan jälkeen vetäytyi
pataljoonamme takaisin Kintaan kylään. Hyökkäys-yritys jäi
mielenosoitukseksi.

Elok. 9 p:nä lähtivät tiedustelijamme ottamaan selkoa
vihollisen sijoituksesta. Saavuttuaan Säpsän joelle huomasi-

vat he, että vihollinen oli jättänyt asemansa ja vetäytynyt Säämäjärvelle. Siellä olivat lahtarit peräytyneet meidän vasemmalla olleen venäläisen rykmentin painostuksesta, joka toimitti Suojunjoen ylimenon ja valloitti vihollisen asemat.

Seuraavana päivänä lähti pataljoonamme kolmannen keran marssimaan kohden Säämäjärveä.

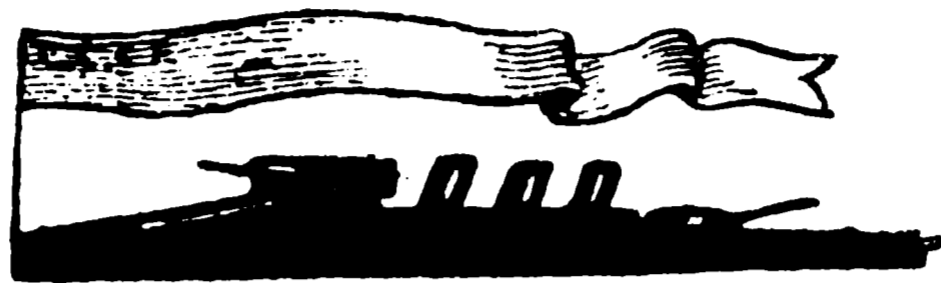
Pataljoonamme oli rakennettava silta ylimenoa varten, sillä lahtarit olivat polttaneet vanhan. Tässä työssä sapöörimme kunnostautuivat hyvin. Kolmisen tunnin kuluttua oli silta siinä kunnossa, että kuormasto saattoi kulkea yli. Elok. 11 p:n aamuna saavuimme Säämäjärvelle, johon majoituimme.

Elok. 12 p:nä lähti 1:nen komppania maantietä pitkin marssimaan Lahden kylää kohti. Samaan aikaan lähti veneillä komennuskunta, 24 kiväärimestä, 1 Coltti ja 3 konekivääriä miehistöineen, suuntana Lahden ja Rukan kylät. Lahden kylän edustalla joukko jakaantui kahtia, toisen puolen suunnatessa matkansa Rukaan. Komennuskunta sai Lahden kylässä 48 vankia, joista yksi komppanian päällikkö. Maantietä pitkin lähtenyt komppania saapui vasta elok. 16 p:nä Lahden kylään, josta jatkoi matkaansa Rukaan, jääden sinne odottamaan määräyksiä. Rukan kylästä oli vihollinen lähtenyt taistelutta. Elokuun 20 p:nä sai pataljoonamme määräyksen lähteä jatkamaan matkaansa Vuohjärvelle, jonne oli matkaa 30 km. Saman päivän iltana saapui pataljoonamme sinne.

Venjuran kylään marssi pataljoonamme 21 p:nä. 1:nen ja 6:s komppania sai 22 p:nä määräyksen vallata Hamanniemen kylä. 1:nen komppania saapui ensimmäisenä Hamanniemeen ja valtasi kylän. Vihollinen peräytyi Lindajärvelle ja edelleen Suomeen. 6:s komppania sai matkalla ollessa määräyksen vetäytyä takaisin Venjuran kylään, jossa 24 p:nä rajavartiokomppanijat tulivat meitä vaihtamaan. Pataljoona luovutti rintamaosansa näille uusille joukoille ja lähti marssimaan Petroskoihin.

V. Jalkanen.

Viteleen valloitus.

Kesäkuun 27 p:nä v. 1919 katkaisi työläisistä ja kyntömiehistä koottu Punainen Armeija Aunuksen hyökänneiden suomalaisten lahtarien rosvoretken ratkaisten samalla lahtarien kohtalon valtaamalla heiltä Viteleen.

Viteleen kylä sijaitsee Aunuksessa Vitele-joen rannalla noin 10 kilometriä Suomen rajasta. Tämän kylän valitsivat lahtarit tukikohdakseen, koska se oli lähellä Suomen rajaa. Toiseksi, koska Suomi „virallisesti“ ei ollut sodassa Neuvosto-Venäjän kanssa, oli Aunuksessa toimivan rosvojoukon pääesikunta asetettava Aunuksen rajojen sisälle, tällä osoitukseen „sivistyneelle maailmalle“ että Aunuksen kansa on noussut „sortajiaan“, bolshevikkeja vastaan ja koko „sivistyneen maailman“ olisi autettava heitä „vapaustaistelussaan“.

Asiallisesti ei Aunuksen kansa yrittänytkään nousta minikäänlaiseen taisteluun, etenkin „vapaustaisteluun“, sillä se oli jo vapaa. Tsaarin valta oli jo kukistettu; maassa hallitsi työläis- ja talonpoikaisvalta.— Mutta oli Aunuksessa sellaisiakin, jotka olivat „kärsineet vääryyttä“ eivätkä saaneet mistään „lain turvaa“ ja apua. Ne olivat entiset sahojen ja suurtilojen omistajat. Heiltä oli otettu kansalta aikoinaan riistämänsä metsät, sahat ja laidunmaat. Kaikki tämä omaisuus oli nyt kansan käytettävissä. Näitä „sorrettuja“ puolustamaan saapui Suomesta joukko, joka kilpenään käytti „Aunuksen kansan nousun“ tukemista. Tämä joukko oli kokoonpantu etupäässä „Suomen toivoista“, ylioppilaista, lyseolaisista, kauppakoululaisista, „Pohjan pojista“ ja Härmän Isontalon Antin sakista.

Suomalaiset ovat tehneet aikojen kuluessa lukuisia ryöstöretkiä Karjalaan. Mistä sitten johtuu heillä tämä heimo-

rakkaustunne? Yksinkertaisesti vain siitä, että Karjalan metsät ja sahat ovat sellaisia aarteita, joita lahtariherrojen mielestä ei millään muotoa saisi jättää Karjalan kansalle, vaan hyöty niistä on saatava kapitalistien kukkaroon. Keinoilla taas ei väliä, kunhan vain nämä rikkaudet saadaan — vaikkapa Karjalan kansan verellä.

Tätä Aunuksen „kansan nousua“ tukemaan tuli Suomesta kolme joukkoa, kaikki hyvin asestettuina ja varustettuina. Yksi joukko marssi Sortavalan maantietä pitkin ja ensi työkseen rajan yli tultuaan murhasi Viteleen paikkakuntaansa puolustamaan nousseet 30 karjalaista Viteleen kirkkoon. Toinen joukko saapui Laatokan kautta Aunuksen kaupunkiin, murhaten kaupungin sairaalasta raahaamansa sairaat ja haavottuneet puna-armeijalaiset, luvultaan 27 henkilöä. Terveimmät sairaista saivat kaivaa ensiksi haudan itselleen ja tovereilleen, jonka jälkeen vasta heidät ammuttiin. Kolmas joukko kulki Petroskoita kohti murhaten, hävittäen ja ryöstäen.

Kaksi ensimmäistä joukkoa pääsi eteenpäin ilman vastarintaa aina Syvärijoelle saakka, sillä rajavartiostossa oleva N. rykmentti oli demoralisoitua. Se perääntyi rautatietä kohti käymättä sanottavampaan vastarintaan.

Aunuksessa muodostivat lahtarit Aunuksen hallituksen, joka asettui Viteleeseen. Sinne koottiin heidän ampuma- ja muonitusvarastonsakin. Laatokan puolelle asettivat tykkipatterinsa.

Kaikki tämä tapahtui Suomen Tasavallan hallituksen avustamana ja järjestämänä. Aseet, ampumatarpeet, vaatetus ja muonitus oli Suomen armeijan varastosta ja hallituksen määräyksestä toimitettu Aunukseen.

Allekirjoittanut sai huhtikuun 25 p:nä määräyksen lähteä Aunuksen rintamalle muodostuksen alaisena olleen inkeriläis-suomalaisen rykmentin kanssa, jossa oli kaiken kaikkiaan 340 miestä, päällistö siihen luettuna.

Leningradin suomalaisesta sotakoulusta päästettiin samaan aikaan 20 poikaa punapäällikköinä, täysin oppineina sen ajan vaatimuksien mukaan. Osa heistä komennettiin rykmentin päällikkökuntaan.

Rykmentti saapui Lotinapeltoon 27 p:nä huhtik. Sikäläistä rintamaosaa johtamassa oli 19:nneen divisionan komentaja Lundeqvist. Tämä sukunimi kalskahti minusta niin tultulta, että päätin ottaa selvää mikä hän oli miehiään. Sopivan tilaisuuden sattuessa kysyin häneltä itseltään, onko hän sukua Suomessa oleville Lundeqvisteille? Hän vastasi, että

kyllä hänellä on jotain kaukaisia sukulaisia Vaasassa, vaan ei hän heistä tiedä mitään, sillä hän on syntynyt ja kasvanut Venäjällä.

En voinut kuitenkaan vapautua epäluuloistani. Tiedustelin Lundeqvistista Vallankumous-Neuvoston jäseneltä Shatovilta, joka oli rintamalla seuraamassa Puna-Armeijan toimintaa. Hän luotti Lundeqvistiin täydellisesti ja väitti että miesparka häärää yöt ja päivät Neuvostovallan puolesta ja hyväksi.

Mutta taisteluun. Ensimmäinen hyökkäysmääräys, jonka Lundeqvist antoi, vahvisti epäilyksiäni. Jos olisimme sitä noudattaneet, olisimme varmasti tulleet tuhotuiksi ja lahtarit olisivat helposti vallanneet Lotinapellon.

Saatuamme Lundeqvistin hyökkäysmääräyksen läksin heti Syvärijoen rannalta Lotinapeltoon tov. Shatovin luokse, jolle ilmoitin mielipiteeni Lundeqvistista. Mutta Shatov edelleenkin uskoi Lundeqvistin luotettavuuteen ja katsoi, että me näemme peikkoja keskellä päivää, eikä ryhtynyt tarpeellisiin varokeinoihin. Lundeqvist kuunteli salaa keskusteluumme, joka tapahtui varomattomasti kyllä eräässä vaunussa. Aavistaen pahaa, hän „sairastui“ ja poistui rintamalta. Mutta jonkun ajan kuluttua hän esiintyi jälleen näyttämöllä. Nyt N. armeijakunnan esikuntapäällikkönä. Siis koko johto oli hänen käsissään.

Armeijamme eteni Aunuksen rintamalla vastarinnasta huolimatta. Aunuksen kaupunki oli valloitettu ja luovutettu takaisin ainakin pari kertaa. Joukkomme etenivät Tulemajoelle saakka. Tulemajoen Suomen puoleisen rannan oli rosvojoukko vahvasti varustanut. Niitten asemien valtaaminen olisi voinut tapahtua ainoastaan tavattoman suurella mieshukalla.

Päätettiin tehdä hyökkäys Viteleen rosvojoukon selkäpuolelle käyttäen laivastoa apuna, pakottaen siten heidät perääntymään Viteleestä. Tulemajoella suoritettaisiin samaan aikaan valehyökkäys, poistaen vihollisen huomion Viteleestä.

Lundeqvistin allekirjoittamana saapui määräys, että kaikista liikkeistämme on etukäteen tiedoitettava armeijakunnan esikuntaan, jonka suostumuksella suunnitelma vasta voidaan toteuttaa. Noudattaen määräystä ilmoitimme suunnitelmamme, johon tuli vastaus: Suunnitelmaa ei hyväksytä. Hyökkäys määrätään tehtäväksi Tulemajoen varustuksia vastaan käyttäen apuna maihinnousujoukkoja laivaston avulla.

Vastasimme, että hyökkäys Tulemajoen varustettuja asemia vastaan vaatisi liian suuria uhreja, joten pyydetään lupa suorittaa esityksemme mukainen operatsioni. Tähän uudis-

tettuun esitykseemme saatiin jyrkästi kieltävä vastaus ja toistamiseen määräys hyökätä ja valloittaa Tulemajoen varustukset. Armeijakunnan määräyksen rikkomisesta uhattiin tuomiolla sotalain kaiken ankaruuden mukaan. Lisäksi määrättiin divisian esikuntaan kontrolliksi esikuntaupseeri Plyssin-Plysshevskij valvomaan, että armeijan esikunnan suunnitelma tulisi toteutetuksi. Sitä paitsi annettaisiin tarpeen vaatiessa ylin johto divisiassa hänelle. — Määräyksen oli allekirjoittanut Luudeqvist. Ei auttanut muu kuin alistua ja ryhtyä määräyksen täytäntöönpanoon, vaikka etukäteen olimme varmoja suuresta mieshukasta.

Pian saatiin kaikki järjestetyksi. Laivasto lähti Lotinapellosta Aunusjoen suulle tarkoituksella ottaa mukaansa maihinnousujoukot. Laivaston mukana lähti myöskin kontrolli Plyssin-Plysshevskij.

Matkalla rupesi kovasti tuulemaan. Laivasto, peläten joutuvansa matalikolle Aunusjoen suussa, ei voinut suorittaa tehtäväänsä, vaan palasi takaisin. Kontrolli Plyssin-Plysshevskij oli ankarassa meritaudissa.

Määräystä noudattaen uudistettiin parin päivän perästä yritys. Tällä kertaa ei kontrolli Plyssin-Plysshevskij tullut mukaan peläten meritautia, sillä tuuli oli yhä kohtalaisen navakka. Erotessamme laivalaiturilla hän vannotti noudattamaan armeijan johdon antamaa määräystä ja varoitti hyökkäämästä Viteleeseen. Ilmoitimme noudattavamme määräystä prikulleen.

Myöhään yöllä saavuimme Aunusjoen suuhun, josta otimme maihinnousujoukot, yksi pataljoona ja yksi komppania jalkaväkeä. Tulemajoen suussa oleva vihollisen patteri alotti tykistöstään tulen meitä vastaan. Ammunta oli kuitenkin aivan tuloksetonta, sillä välimatka oli noin 10 km.

Kun viimeinen komppania oli lastattu, saapuivat Viteleeseen lähettämämme tiedustelijat ilmoittaen Viteleessä olevan parisataa suomalaista rosvoa ja noin 400 karjalaista pakolla mobilisoitua talonpoikaa. Sitäpaitsi osoittivat he tarkalleen patterien asemat, ampumavarastot ja esikuntatalon sijaitsemispaikan. Tavattoman rohkean ja täsmällisen työn olivat tiedustelijat suorittaneet.

Olisi ollut rikos jättää käyttämättä tilaisuutta hyödyksemme. Mutta kädessä oli armeijan esikuntapäällikön Luudeqvistin määräys sota-oikeusuhkauksineen, mikä merkitsi toisin tekemisestä kuolemaa. Neuvottelin divisian päällikön Gusarovin ja laivaston päällikön тов. Pantershanskin kanssa ja

nähtyämme tosiasiat päätimme sittenkin hyökätä Viteleeseen kaikista uhkauksista huolimatta. Jos epäonnistuisimme, niin kaikki edesvastuu lankeaisi yksin allekirjoittaneelle (olin mukana komissaarina) eikä kaikille kolmelle. Olen varma, ettei kumpikaan heistä pelännyt ottaa edesvastuuta, vaan aika oli silloin sellainen, että vaara heidän ammutuksi tulemiselleen olisi ollut suurempi kuin minulle.

Päätöksen tehtyämme määrättiin laivastolle tehtävät. Osan laivastoa oli toimitettava Viteleen valloitus ja toiselle osalle määrättiin Tulemajoen varustuksien hävittäminen.

Hiljaisella vauhdilla etenimme Vitelettä kohti. Matkalla kaappasimme lahtarien radiosanoman, jossa tiedusteltiin onko lähetykset N:o se ja se saapuneet? Vastasimme heille: että lähetykset ovat saapuneet. Sähkösanoma oli tietenkin salakieltä, joten meidän vastauksemme ei ollut ollenkaan asiallinen. Vastauksestamme kai päättelivät keitä olemme koska pian saapui uusi sanoma, joka kuului: „Mitä te tavarissitteette ja missä olette?“ Siihen vastasimme: Kohta kuulette missä ollaan ja mitä tehdään! Sen jälestä emme välittäneet enää sähkösanomakeskustelusta, koska taistelun hetki läheni.

Olimme Viteleen kohdalla. Päätimme kuitenkin ajaa ohi muutamia kilometrejä, kääntyä sitten takaisin ja Viteleen kohdalla avata tuli määrättyjä ampumamaaleja kohti.

Lahtarien taholta ei meitä kohti ammuttu yhtään laukausta. Verkalleen saavuimme taistelujärjestyksessä Viteleen edustalle. Annetun signaalimerkin mukaan ammuttiin yhteislaukaus Vitelettä kohti. Ensimmäisistä laukauksista syttyi yksi lahtarien ampumavarastoista palamaan ja synnytti suurta hämminkiä rosvolauman keskuudessa. Heti toisten laukausten jälkeen syttyi esikuntatalo tuleen, jossa jääkäri Kuisma menetti kätensä ja rosvojoukon päällikkö majuri Hertzén menetti univormunsa hessutellen paitasillaan hatkaan, niin kuin perästä päin saimme kuulla. Jonkun ajan kuluttua alotti vihollinen vasta-ammunnan laivastoa kohti. Vaikka laivasto melkein kokonaisuudessaan oli noin 4 km. päässä rannasta, ei yksikään laivoistamme vahingoittunut. Niin huonosti „kansannousijat“ ampuivat.

Tunnin verran kestäneen pommituksen jälkeen hyökkäsi maihinnousujoukko moottoriveneillä rantaan. (Kaiken kaikkiaan oli maihinnousujoukko 187 miestä, eikä niinkuin „Karjala“ ilmoitti 10,000. 10,000 pistintä ei ollut koko rintamalla ottaen lukuun Muurmannin suunnallakin olevat joukot.) Rosvojoukko kauhun valtaamana pakeni jättäen kylän ja

kaikki varastot haltuumme. Se oli suomalaisten lahtarien taholta ensimmäinen „lainan“ takaisinanto, sillä kaikki aseet ja ampumatarpeet olivat heillä „sotasaalista“ vuodelta 1918. Päästyämme maihin ryhdyimme hajoittamaan kanuunoita, toimittaen tykin piiput laivoihin, sillä niin pienellä joukolla emme olleet varmoja asemamme säilyttämisestä. Se oli kuitenkin turha pelko, sillä rosvojoukon päällystö ei ollutkaan niin rohkea kuin miksi se itseään kuvitteli.

Tässä kahakassa vain muutama henkilö haavottui. Emme menettäneet yhtään miestä. Saaliimme oli: 11 kanuunaa, 42 kuularuiskua, monta miljoonaa kiväärin patruunaa, useampia tuhansia kanuunain ammuksia ja suuret määrät vaate- tusta ja muonatarpeita.

Keskustelussa Viteleen kyläläisten kanssa saimme kuulla, että laivastomme saapuessa Viteleen edustalle, oli upseeristo ilmoittanut pelästyneelle väestölle, että älkää pelätkö bolsheviikkeja, eivät ne tule kylään! He olivat siis varmoja ja tietoisia siitä, että meitä oli kielletty hyökkäämästä Viteleeseen. Tämä oli tietysti Lundeqvistin ansiota, sillä hänen hallussaan oli radio, jolla hän varoitti hengenheimolaisiaan meidän liikkeistämme ja tiedottaen meille antamistaan määräyksistä. Vaikka majuri Hertzén ja jääkäri Kuisma saivat tiedon laivastomme liikkeellä olost, jatkoivat he rauhallisesti untansa, eivätkä viitsineet nousta ylös, ollen varmoja ettemme hyökkää Viteleeseen. Tämä varmuus maksoi Kuismalle kätensä ja sittemmin hänen kurjan jääkärihenkensä. Majuri Hertzén menetti housunsa ja lahtarimaineensa.

Viteleestä läksimme laivoilla Tulemajoelle, josta yhä kuului ammuntaa. Siellä oli tilanne vakava. Lahtarit olivat piirittäneet maihinousseet joukkomme katkaisten heiltä perääntymistien ja tuottaen tuntevan tappion meikäläisille kuolleissa ja haavottuneissa. Rosvot, ollen varustetuissa asemissaan, eivät kärsineet suurta mieshukkaa, mutta taisteluinnessaan ampuivat patruunansa loppuun. Niitä he eivät enää saaneet, sillä Vitele, jossa oli ampumatarvevarastot, oli jo meidän hallussamme.

Rosvot ottivat pian täälläkin hatkan, kehittären niin kovan vauhdin, että meikäläiset suomalaiset kurssilaiset, jotka ovat tavallisen hyviä juoksijoita, eivät — ponnistuksista huolimatta — voineet saavuttaa kotikaipuun vallassa olevia „maanmiehiään“. — Ja miehillämme kun oli vain hyvästi-jättötarkoitus mielessään.

Viteleen valloituksella oli ratkaiseva merkitys. Koko suomalainen rosvojoukko sai vaarallisen tartunnan, jota nimitetään „isänmaan kaipuiksi“. Ryöstäen karjalaisilta heimoveljiltään hevoset saavuttaakseen paremman nopeuden painuivat he kuka mistäkin rakkaaseen isänmaahansa.

Vielä on mainittava, että lahtarien joukossa ei tavattu yhtään kunnon työmiestä. Ne muutamat torpparien pojat, jotka ottivat ryöstöretkeen osaa, olivat pakotettuja heidän omaistensa hädön uhalla liittymään rosvojen sakkiiin.

Provokaattorina taitavasti esiintynyt esikuntapäällikkö Lundeqvist Judenitshin hyökkäyksen aikana lopullisesti paljastettiin. Kuten kaikki sellaiset roistot ammutaan, niin ammuttiin Lundeqvistkin.

Tapahtumasta on viiden vuoden kuluessa unohtunut ehkä montakin tärkeätä seikkaa, jotka kuvaisivat niitä raskaita olosuhteita, joita silloin, kapitalismin joka taholta saartaessa, koettiin. Ne vaativat aivan äärimmäisiä ponnistuksia ja uhrauksia taistelevalta proletariaatilta. Kuitenkin pääpiirteissä on tämä Viteleen tapahtuma nyt tullut kerrotuksi.

15. VI. 24.

Eino Rahja.

Vuoripatterin ensimmäinen taistelu.

Suomalaisen rykmentin yhteydessä oli myöskin vuoripatteri keväästä v. 1919 alkaen. Alkuaikansa vietti se Petroskoin alakasarmilla. Miehistön harjoitukset alkoivat toukok. loppupäivinä, jolloin Pietarista saapui kurssin päättäneitä suomalaisia punapäälliköitä. Harjoituksemme menivät kaikessa rauhassa aina Poloviinan onnettomaan taisteluun asti, jolloin meidätkin asetettiin liikekannalle. Täytyy kuitenkin mainita eräs tapaus, joka osoittaa, etteivät harjoituksemmekaan kaikki vallan jälkiä jättämättä menneet.

Ollessamme taisteluammuntaharjoituksessa Suolusmäen laidassa ja ampuessamme Suojun kylään päin asetettuja maalejamme, näimme ihmeeksemme kylän kirkon vieressä olevaan lipputankoon nousevan valkoisen lipun. Asia herätti meissä uteliaisuutta, joten harjoituksen loputtua otimme selvää mitä se lipun tankoon nouseminen merkitsi. — Osoitautui että kylän pappi ja jotkut kylän kulakit luulivat räjähtävään shrapnellien olevan englantilaisten lähettämiä ja päättivät osoittaa myötämielisyyttään lahtareille (joiden luulivat olevan hyvinkin lähellä) tappamalla kylänevoston puheenjohtajan ja nostamalla valkoisen lipun. Asian selvittivät erikoiskomitean miehet hyvin pian. Papille y.m. lahtarimielisille kyläläisille selvisi, että englantilaiset ovat vielä kaukana.

Heti tiedon tultua Poloviinan taistelun epäonnistumisesta asetettiin patterikin „liikekannalle“. Onneksi olimme juuri edellisenä päivänä saaneet Pietarista ammuksia. Otimme niitä mukaan lähtiessämme Petroskoista Suolusmäkeen.

Vilkajoen kahakkain jälkeen saimme olla parisen päivää kaikessa rauhassa. Makailimme auringon paisteessa ja sulattelimme ensimmäisen pataljoonan lehmävarastosta saatuja maukkaita paisteja, joita oli veljellisesti meillekin jaettu,

vaikkemme olleetkaan osallistuneet niiden hankinnassa. Patterimme tykit, joita meillä oli mukanaamme vain jaos, olivat asetetut noin satasen metriä ampumakaivantojen taakse tuliasemiin. Patterin komentajan tähystyspaikka oli ampumakaivannossa. Yhteys hänen ja patterin välillä pidettiin yllä puhelimella.

Kaikki näytti aluksi rauhalliselta vihollisen puolella. Tosin eräessä pienessä metsikössä oli ollut liikettä koko päivän. Yksi pataljoonamme maximeista syyti sinne kuulia tuhatmäärin ja niinpä sielläkin oli pian hiljaista. Lopetimme juuri päivällisen ja osa miehistä oli jo „ruokalevolla“, kun yhtäkkiä tulla tupsahtaa tähystyspaikkamme eteen vihollisen granaatti. Samanaikaisesti alkaa pitkin koko lahtarien rintamaa voimakas konekivääri- ja kiväärituli, johon tietenkin meidän puolelta vastattiin samalla mitalla. Tämä meteli sai tykkimiestemmekin silmistä pois päivällisunet ja kaikki juoksivat paikoilleen tykkien luo, odottaen määräystä tulen avaamisesta. Tätä ei tarvinnutkaan kauvan odottaa, sillä lahtareilla oli kova kiire päästä käsiksi juhannusviinoinhin Petroskoissa, — oli näet juhannuksen aaton-aatto. Me taas puolestamme arvelimme että ei niin kiirettä, etteikö ensin ehditä koettaa kuka sen Petroskoin pitää, ja annoimme mekin hiukan tulta yhteiseen löylyyn. Lienee sitä löylyä riittänytkin koska lahtarien matkasta ei sen enempää tullut.

Kun lahtarit huomasivat meidänkin yhtyneen leikkiin, siirsivät he tulensa patteriamme kohti. Mitään aineellista vahinkoa eivät lahtarit kuitenkaan saaneet aikaan patterillemme, sillä, vaikkakin ammuksat räjähtelivät patterin päällä, olivat ne „hyvin korkeita“, joten shrapnellien kuulat lensivät taaksemme. Tämä lahtarien tulen alle joutuminen oli koetus suomalaiselle vuoripatterille, sillä nyt vasta ensikerran koetettiin miesten luontoa. Kaikki tykkimiehet eivät kestäneet koetusta, vaan kaksi heistä katsoi parhaimmaksi lähteä taistelun alussa kypälämäkeen. Menivät kylään ja kertoivat tällaisissa tapauksissa sen tavallisen tarinan, että patteri tuhoutui ja he ovat ainoat, jotka pääsivät hengissä siitä kahakasta. Teostaan vastasivat he sitten taistelun loputtua Vallankumouksellisessa Sotilastribunaalissa.

Kaikesta huolimatta alkoi meille tulla olo entisessä asemassamme vaikeaksi ja pataljoonan komentajan vaatimuksesta muutimmekin asemaamme noin puolisen kilometriä taaksepäin. Uudessa asemassamme emme voineet olla kuitenkaan kauvan aikaa, vaikkakin se oli ruispellossa, eikä meistä näkynyt muuta

kuin laukausten leimahdukset. Osoituttui, että olemme aivan kylän kirkon ja lahtarien tähtystusaseman linjalla ja niinpä ei kestänytkään kauvan ennenkuin heillä oli pattereistamme „haarukka“ s. o. vajaa- ja ylilento. Meille se merkitsi mahdollisuutta tulla millä hetkellä hyvänsä osallisiksi lahtarien ammuksista ja kun emme sitä halunneet, katsoimme parhaimmaksi vaihtaa vielä kerran tuliasemaamme. Kolmas asemamme oli kaurapellossa aivan kylän laidassa. Tässä asemassa pysyimmekin siihen asti, kunnes lahtareille alkoi Karjalan maa polttaa jalkapohjia ja he katsoivat parhaimmaksi aloittaa mahdollisimman pitkät päivämarsit Suomen rajaa kohti.

Suolusmäen taistelun jälkeen otti patteri osaa vielä hyvin moneen taisteluun Karjalan rintamalla. V. 1919 loppupuolella oli se jakaantuneena kahtia. Yksi jaos oli suomalaisen rykmentin mukana ja toinen jaos taisteli 5-nnen rykmentin kanssa lahtareita vastaan Bjelaja Goran suunnalla. V. 1920 alussa kun suomalainen rykmentti joutui Aunukseen, lähetettiin patteri pohjoiseen.

M. Lainio.

Kurssilaiskomppania Aunuksen rintamalla.

Ensimmäisen päällikköjen päästön jälkeen, keväällä v. 1919, suomalaiset kurssit käsittivät yli 100 oppilasta. Opintojen jatkamiseen ei kumminkaan voitu ryhtyä, sillä tilanne rintamalla kehittyi niin uhkaavaksi, että Neuvostovalta joutui lähettämään taisteluihin sotakoulujensa oppilaitkin. Suomalainen kurssilaiskomppania, „Maksimi“-konekivääri-komennuskunnan kanssa, päällikkönään A. Partanen, lähti toukok. 3 pv. retkelle. Komppania siirrettiin rautateitse Levashovaan siellä olevien joukkojen vahvikkeeksi, sillä Suomen lahtarien hyökkäys Pietaria kohden Karjalan kannasta myöten oli varsin todennäköinen. Taisteluala-ueen miehitettyä komppania kävi tiedustelua, käyttäen kaikki vapaahetkensä harjoitusten suorittamiseen. Tällä tavoin kului viikko. Tilanteen vakiinnuttua, kun lahtarien hyökkäystä ei kuulunut, sai komppaniamme käskyn kuormautua junaan. Se siirrettiin nyt Aunuksen rintamaosalle.

Lotinapellostä marssimme toukok. 11 pv. Syvärin luostarille. Matkalla kohtasimme Aunuksesta tulevan suomalaisen puna-armeijalaisosaston, jonka päällystö oli kurssiemme päättäneistä punapäälliköistä. He kertoivat täällä olleen kuumia otteluita Suomesta tulleiden valkoisten kanssa. Luostarilla komppania majaili useita päiviä, tehden siitä käsin hyökkäysyrityksen Saarimäen metsäkylää kohden, jossa kerrottiin olevan valkoisia, mutta tietttömyys pakotti yöpymään metsään ja palaamaan takaisin. Luostarilla oli myöskin kurssilaispataljoonan paraati Aunuksen kaupungin valtauksen johdosta.

Tästä komppaniamme 16 pv. lähti etenemään Mäkrälle ja edelleen Aunuksen kaupungin halki Tuulokseen, jossa lahtarit olivat pysäyttäneet joukkojemme etenemisen rajaa kohden. Tuuloksessa komppania vapautti vartiosta erään venäläisen pataljoonan, miehitti sen asemat ja lujitti ne ampumakaivannoilla. Asunnoiksi kaivettiin kevyet blintashit. Sieltä käsin tiedusteltiin vihollisen asemia joen toisella puolen, häiriten samalla kaiken aikaa sen liikuntaa.

Rintamaosan oikealla sivustalla hyökätessä komppania omasta alotteestaan teki valehyökkäyksen, joka onnistui odottamattoman hyvin. Lahtarit tulivat täydellisesti yllätettyä, osa kylpemästä, osa puurojonosta j. n. e., jolloin he menettivät, omien tietojensa mukaan 14 miestä kaatuneina ja 8 haavottuneina. Joen yli ei kuitenkaan voitu yrittää. Vastatulesta haavottui 2 kurssilaista.

Tästä komppania sai käskyn lähteä Alavoisiin Aunuksen joen siltaa suojaamaan. Mutta jo parin vuorokauden kuluttua tuli määräys marssia Aunuksen kaupunkiin, jossa yövyttyä marssittiin edelleen Santamäen luostarille ja Kukumäkeä vastaan Repolan suunnalla. Keskimääräinen marssimatka päivässä noilla retkillä oli 30—35 km. Marssimisesta kurssilaiset eivät olleet ensinkään tyytyväisiä, sanoivat kohdatuille ylemmille päälliköille, että „mehän olemme tulleet tänne tappelemaan eikä maanteitä talleamaan“.

Kukumäkeä vastaan komppania ei kuitenkaan hyökännyt, sillä kylä sijaitsee aukeiden peltorinteiden keskellä, ympärillä vaikeasti läpikuljettavat metsät, ja tiedustelu osoitti kylässä olevan lahtareita pataljoonan verran konekivääreillä asestettuina. Lähistöltä miehitettiin sopivat asemat odotellen lisäohjeita. Tässä ollessa tiedustelujen aikana yksi kurssilaisista joutui lahtarien käsiin, jotka hänet kauheasti räikkämällä murhasivat.

Muutamien päivien kuluttua lahtarit siirtyivät hyökkäykseen pitkin koko rintamaosaa. Komppaniamme kohdalla ne kuitenkin eivät päässeet etenemään, vaan menettivät päivän kuluessa useita miehiä kaatuneina. Illalla saimme käskyn jättää asemat, sillä viereiset joukot olivat perääntyneet. Vetäännyimme Santamäen luostarille ja siitä Nurmoilaan. Tästä komppaniamme eteni Tenkuselkään, miehittäen sen kohdalla asemat, mutta muutaman päivän kuluttua lahtarit hyökkäyksellään pakottivat joukkomme perääntymään lähelle Aunuksen kaupunkia.

Apujoukkojen saavuttua 4 pv. kesäkuuta alettiin hyökätä Nurmoilaa vastaan. Taistelu kiihtyi erittäin ankaraksi, mutta jälleen oltiin pakotettuja perääntymään. Komppaniamme menetti 4 kurssilaista kaatuneina ja viisi haavottuneina. Myöskin kuularuiskukomennuskunnan päällikkö haavottui ja 3 kuularuiskua jäi lahtareille. Koko Aunuksen kaupunki jäi valkoisten käsiin, mutta he eivät sitä miehittäneet, peläten ansaa. Komppaniamme sai määräyksen asettua reserviin Mäkrälle viikon levolle, joka sille olikin hyvään tarpeeseen.

Lyhyen valmistelun ja apuvoimien tulon jälkeen joukkomme siirtyivät laajempaan hyökkäykseen koko rintamasaalla. Laivaston avulla suoritettu Viteleen maihinnousu ja sen valloitus, jolloin meikäläisten käsiin joutuivat lahtarien varastot ja koko selkäpuolen tukikeskus, pakotti valkoisten perääntymään pitkin koko rintamaa. Tässä hyökkäysliikkeessä komppaniamme osallistui useihin taisteluihin. 15 pv. kesäk. se valtasi Nurmoilan, ja 3-päiväisen taistelun jälkeen 26 pv. kesäk. Tengun kylän ympäristöineen, saaden tällöin vankeja ja sotasaalista. Edeten siitä komppaniamme taistellen valtasi Kukemäen kylän ja hiukan myöhemmin Sörvalin kylän. Lahtarit perääntyivät rajan taakse. Näissä taisteluissa komppaniamme ei kärsinyt miestappioita.

Heinäkuun ajalla komppaniamme, tarkotuksella varmentaa selkäpuolta rintamastamme, suoritti pitkän marssiliikkeen: Vitele — Tuulos — Santamäen luostari — Niiniselkä — Seppivaara. Viimemainittuun kylään saavuttua annettiin käsky jäädä siihen 2:ksi viikoksi lepäämään.

Lepoajan päätyttyä kurssilaispataljoona sai käskyn miehittää linjan Kaukojärvi — Kaivanto — Honka Suomen rajaa vastaan, ollen suomalainen komppania Kaivannon kylässä. 26 pv. heinäkuuta siinä sukeutui ankara taistelu. Lahtarit tykistön avustamana hyökkäsivät sisukkaasti, mutta menetettyään useita miehiään kaatuneina ja haavottuneina luikkivat jälleen rajan taakse. Komppaniamme kuularuiskuplatoonan päällikkö sai kuolettavan haavan.

Rajavartiotehtävissä, useammissa eri kohdissa, komppaniamme oli syyskuun alkuun saakka. Tällä ajalla lahtarit suorittivat sitä vastaan vielä kaksi eri hyökkäysyritystä, mutta kummallakin kertaa tulivat lyötyä takaisin. Kivääritulella ne häiritsivät vartiostojamme alituisen.

Syyskuun 11 pv. komppania sai määräyksen lähteä marsimaan takaisin koululle.

Aunuksen kaupungissa osoitettiin viimeinen velvollisuus kaatuneiden haudoilla...

K. P—nen.

Jännittävä tiedustelukahakka.

Eräänä kuulakkana kesäiltana sain määräyksen lähteä tiedustelemaan Sungun niemellä sijaitsevalle yksinäiselle talolle. Niillä seuduin liikuskelivat myöskin lahtarien tiedustelijat.

Tiedusteluosastomme käsitti kymmenen reipasta, tiedusteluhommaan tottunutta poikaa. Matka Sungun niemelle oli tehtävä veneellä yli lahden. Sousimme hyvän huumorin vallitessa.

Päästyämme keskilahdelle huomasimme akan pyrähtävän talosta ja lähtevän juoksemaan metsää kohti, niin että hame vain vilkkui. Arvelimme sen olevan enteen lämpimästä vastaanotosta. Mutta solttua eivät enteet eikä merkit säilytä ja niinpä jatkoimmekin matkaa kaikessa rauhassa.

Istuin perätuhdolla kapteenina toisten soutuessa. Lähes tyimme rantaa. Kun olimme päässeet parin sadan metrin päähän rannasta komensin kaikkien olemaan valmiina. Odotimme jännityksellä, että koska se rävähtää. — Kun tulimme noin 25 metrin päähän rannasta eikä mitään kuulunut, niin arvelimme, ettei lahtareita näillä main olekaan.

Veneemme töytäsi rantaan. Yksi miehistä ehti jo hypähtää rannalle, kun samassa aivan nenämme alta, talon takaa saimme vastaan rajun kivääri- ja konekivääritulon. Veneessä syntyi paniikki. Jokainen hyppäsi siitä minne päin pikimmin pääsi, toiset rannalle, toiset veteen. Venekin kaatui siinä rytäkässä.

Alkoi kamppailu elämästä ja kuolemasta. Rannalla lahtarit — takana lahti.

Komensin miesten kokoontumaan kivien taakse. Vastasimme lahtarien tuleen.

Kolme tovereistamme oli jo kaatunut. Kaksi veneeseen ja yksi rannalle. Eräs miehistämme paineli suoraan metsään ja toinen lähti uimaan lahden poikki. Paikalle jäi enää viisi hurjaa heppua ja niistäkin kaksi ilman kivääriä. Lahtareita oli ainakin viitisentoista miestä ja kaksi konekivääriä.

Paikalle jääminen olisi ollut jokaisen tuho. Aloimmekin siis hiljalleen ryömiä pitkin rantaa. Päästyämme jonkun matkaa huomasivat lahtarit liikkeemme ja avasivat jälleen tulen sekä takaa että sivulta.

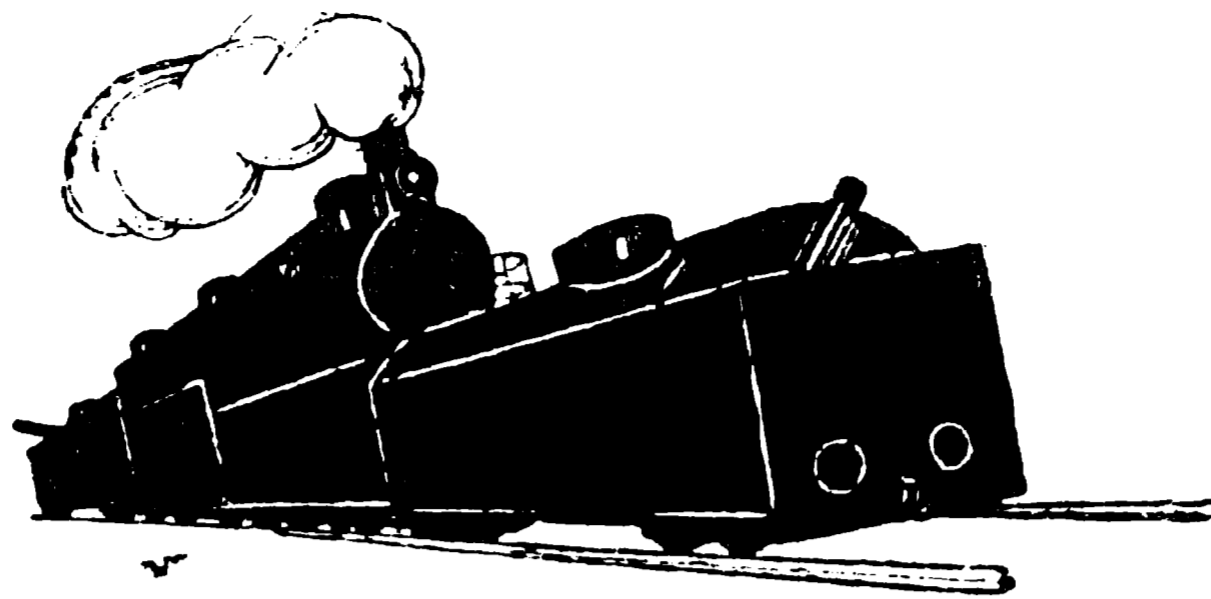
Kaksi lahtaria juoksi aivan eteemme, kaiketikin tarkoituksella ottaa meidät vangiksi koska toinen heistä huusi: „ruki vverh!“ (kädet ylös). Välillämme oli aita. Sieppasin eräältä pojista kiväärin ja annoin lahtarille nikkeliä, koska näkyi sitä kärkeen. Ukkeli jäi tyytyväisen näköisenä kyykkimään aitaa vastaan, viimeisenä mielikuvanaan englantilaiset konservit, työkansan vallan kukistaminen ja meidän kyöräämisemme Suomeen lahtareitten teilattavaksi...

Mutta kylläpä meillekin maa kelpasi. Painelimme pitkin rantaa minkä kypälistä irti saimme. Päästyämme turvalliseen paikkaan olin minä jo kadottanut toisen saappaani. Yksi pojista oli ilman reppua, toinen ilman lakkia. Mikä mitäkin oli kadottanut. Aseet kylläkin olivat kaikki jäljellä.

Olimme huolissamme niistä kahdesta pojasta, joita emme olleet nähneet kaatuvan. Mutta hätä keinon keksii. Uimaan lähtenyt oli uinut täysissä vaatteissa lahden poikki toiselle rannalle, jättäen kuitenkin kiväärin ja sinellin. Metsään loikinut oli ollut pari tuntia takaa-ajettuna, mutta kuitenkin hyvin selvisi siitä.

Päästyämme majoituspaikalle sain lisäväkeä ja konekiväärin. Palasin takaisin tiedusteluun, mutta nyt ei lahtareita enää tavattu.

E. Osa.

lilemselästä — Kivatshuun.

V. 1919 raskaiden kasätaistelujen jälkeen sai 2:n pataljoona lähteä Petroskoihin pitääkseen kahden viikon levähdysajan. Tätä ei pataljoona kuitenkaan saanut viettää. Pian se sai määräyksen lähteä Petroskoin asemalle, jonne tultuaan sijoitettiin nopeasti aseman komendantin osoittamiin vaunuihin. Kun lastaus oli toimitettu sai juna lähtömerkin ja niin alettiin illanhämärässä hiljalleen vyöryä kohti pohjoista. Lähtiesämme ilmoitettiin matkamme kestävän vain pari päivää, jonka jälkeen voimme jatkaa levähdystä.

Aamun valjetessa pysähtyi juna lilemselän eteläpuolelle, joka on noin 70—80 virstaa Petroskoista pohjoiseen. Kun tilanteesta ei oltu selvillä, ei juna voinut jatkaa matkaansa. Pataljoonan komentaja tov. Mattson ja komissaari tov. T. Antikainen ottaen muutaman sotilaan mukaansa, lähtivät tiedustelemaan. Palattuaan ilmoittivat tiedustelun tulokset pataljoonalle. Sanoivat lahtarien nousseen maihin Valk-Navolokin kylään, joka sijaitsee Äänisen rannalla 4 virstaa itään lilemselän asemalta. Äkkihyökkäyksellä noin 100 miestä käsittävällä joukolla olivat he vallanneet lilemselän aseman ja saivat vangituksi siinä olevan rautatiepataljoonan, noin 200 miestä. Tekivät pahojaankin. Särkivät rataa. ajoivat veturin kumoon, joten lilemselän asemalla olevat kaksi esheloona erilaisia tarpeita jäivät rikutun radan päälle puolelle. lilemselkään eivät lahtarit kuitenkaan rohjonneet jäädä, vaan perääntyivät saaliineen Valk-Navolokiin.

Lahtarien onnistunut leikkaus pakotti Lishmassa (noin 40 virstaa pohj. lilemselästä) olevan punaisten N:n rykmentin perääntymään lilemselkään.

Kivatshun koski.

N:n rykmentin päällikkö, joka oli tämän rintama-osan päällikkönä ja jonka määrättäväksi pataljoonammekin joutui, antoi pataljoonallemme tehtäväksi lyödä lahtarit Valk-Na-
volokin kylästä ja vapauttaa lilemselän asemalta otetut vangit. Pataljoonamme oli juuri lähdössä täyttämään tehtävänsä, kun asettamamme tähtystäjä ilmoitti lahtarien kolonnan lähestyvän pitkin maantietä pohjoisesta. Saimme uuden määräyksen, joka, niinkuin tavallisestikin, peruutti ensimmäisen. Meidät määrättiin ottamaan asemat molemmin puolin rataa aseman pohjoispuolella. Pataljoonamme komentaja pani tämän viivyttämättä täytäntöön, jakaen alueet komppaniain kesken.

Pataljoonamme käsitti 4 komppaniaa, kussakin kompp. 40—90 miestä, ja kussakin 2 raskasta konekivääriä. Olimme saaneet mukaamme rykmentin vuoristopatterista myöskin yhden tykistö-plutoonan (2 tykkiä). Plutoona oli ottanut tykistöasemat osotetulla alueella lilemselän pohjoispuolella, josta avasi tulen lahtarien kolonnan näyttäytyttyä.

Komppaniat olivat sijoittautuneet määrätuille asemilleen. Vihollinen läheni. Tulta ei voitu silti vielä avata, sillä rintamaosan päällikön ilmoituksen mukaan edessä oleva suoje-
lus ei ollut perääntynyt. Odotellessamme suojeluksen perääntymistä lähenivät lahtarit tykistötulestamme huolimatta ollen jo sillä linjalla, jossa suojeluksemme piti olla. Lähetimme viisi-miehisen komennuskunnan tiedustelevaan, josko suojelusta on ollenkaan. Komennuskunta meni varomattomasti ja joutui vihollisen ketjun eteen aivan lähelle, lahtarit avasivat tulen, komennuskunta vastasi tulella. Laukausten vaihdossa kaatui komennuskunnasta kaksi ja yksi haavotui vaikeasti. Vahingoittumattomat toivat haavottuneen tullessaan. Näin selvisi meille, ettei suojelusta, kuten jo epäilimme, ollutkaan edessä, vaikka kyselyihimme vakuutettin sen olevan. — On mainittava, että N:n rykm. jätteet niin sotilaat kuin päällystökkin olivat silloin perääntymisen johdosta huonolla moraalilla varustettuja.

Taistelu alkoi. Koko rintamaosalla käytiin kiivasta laukausten vaihtoa. Lahtarit antoivat tulta kaikista koneistaan, samoin me. Koko taisteluaajan leijaili lahtarien 6 lentokonetta päällämme, pudotellen pommeja ja herkeämättä lauleli heidän tykistönsäkin. Lahtarit tekivät useita yrityksiä murtaa rintamamme kolmannen komppanian kohdalta, kuitenkin onnistumatta. Kun taistelu oli kestänyt näin 7 tuntia, tuli hiljaisuus, joka ei kuitenkaan kestänyt pariakymmentä min.

kauvemmin. Tällä ajalla lahtarit varustautuivat uusiin rynnäkköihin. He olivat saaneet lisäksi 6-tuuman tykistöä, jota heillä ei tähän asti ollut ja alkoivat uudelleen kiivaan tykkitulen, ampuen pitkin ketjuamme. Muutamia panoksia osui keskelle inkeriläisen komppanian ketjua. Tämä oli vähällä synnyttää inkeriläisissä paniikin, mutta komppanian päällystö esti sen.

Tykistömme oli liian pieni ja voimaton vaijentamaan lahtarien tykkitululta. Lopetettuaan tykkitulon alkoivat he hyökkäyksen, kohdistuen pääiskunsa 4:ttä komppaniaa vastaan. Tiesimme sen heikoimmaksi, joten varmensimme sitä 5:llä kompp. ja yhdellä venäläisellä komppanialla. Mutta sittenkin lahtarien isku oli voimakkampi. Rintamamme murtui. Sytytettyämme kaksi asemalla seisovaa junaa useammista hohdista peräännyimme tämän kymmentuntisen taistelun jälkeen, kahdessa eri kolonnassa.

Ensimmäinen kolonna, N:n rykm. ja 3:s suomalainen komppania, perääntyi maantietä Mäntyselän kylään. Toinen kolonna, 4, 5:s komp. ja inkeriläinen komppania perääntyi rautatietä pitkin 4:lle pysäkille noin 5 virstaa lilemselästä etelään.

Meille vangiksi joutunut lahtarien lähetti kertoi hyökkääjien joukossa olleen englantilaisia. Sitä todistivat myöskin häneltä tavatut raportit. Raporteista kävi myöskin selville, että englantilaisten osanotto hyökkäykseen sillä rintamiosalla oli viimeinen. Näitten todenperäisyyden todistivat meille myöhemmin saamamme tiedot.

Sopii mainita eräs tapaus, joka vielä todistaa ainakin osan lahtareista olleen ulkolaisia. Meidän oikean sivustamme suojeluksesta lahtarit kaappasivat 3 Inkerin poikaa vangiksi. Heitä tutkimassa oli ollut ulkolainen upseeri. Tutkinto tapahtui tulkin avulla poikain puhuessa venäjää. Pojat nimittäin esiintyivät venäläisinä ja venäläisestä jouko-osastosta, sillä pelkäsivät tulevansa ammutuiksi jos ilmoittaisivat olevansa suomalaisesta pataljoonasta. Sitten karkasivat saunasta, jossa heitä säilytettiin, huomattuaan vahtimiehen syyspäivän auringonpaisteessa torkahtaneen. Olimme jo merkinneet pojat menetetyiksi, kun he noin 2—3 tuntia vankina oltuaan tulivat takaisin. Seikkailunsa kertoivat he meille sekä mainitsivat että „paljon heit (lahtareita) näky ollee, eikä myö ymmäret mitä hyö uhosit“.

Lahtarit jatkoivat etenemistään. Seuraavana päivänä alkoi taistelu siinä mihin olimme perääntyneet. Mäntyselästä

tuleva maantie kulki 4:n pysäkin eteläpuolella aivan rautatien vieressä. Molemmiin puolin tietä oli vetelät suot. Lahtarien tarkoituksena oli sulkea Mäntyselkään perääntynyt kolonna lukkoon, valtaamalla pysäkin. Suunnitelmassaan olivat vähällä onnistuakin. Pysäkille kohdistivat he pääiskunsa, pienemmän joukon yrittäessä Mäntyselkään.

Taistelu pysäkillä ei kestänyt kauvan. Olimme patruunien puutteessa pakotetut vetäytymään noin puolisen virstaa pohjoiseen siitä, missä maantie yhtyi rataan. Puhelimen ja lähettien kautta antamistamme ilmoituksista huolimatta, ei rintamaosan päällikkö lähettänyt patruunia. Kun olimme vetäytyneet edellämaitulle paikalle, tuli Mäntyselässä oleva kolonnamme radalle, tietämättä kuitenkaan perääntymisestämme. Tässä olimme vähällä menettää pataljoonamme komentajan, joka oli Mäntyselästä tulevan kolonnan mukana. Hän nimittäin oli aikeissa mennä pysäkille, mutta lähettimme ehti viime tingassa tiedottamaan hänelle perääntymisestämme.

Saatuamme täydennettyä patruunavyöämme selkäpuolelta tulleista patruunakuormista, sai pataljoonamme tehtäväkseen pidättää lahtarien etenemistä radalla. N:n rykmentti sai määräyksen suorittaa kiertoliikkeen lahtarien oikean sivustan kautta ja vallata takaisin Mäntyselän kylä. Rykmentti oli juuri lähdössä suorittamaan tehtäväänsä, kun lahtarit tekivät hyökkäyksen, tällä kertaa voitoistaan liiaksi humaltuneina.

Lahtarien kolonna ilmestyi keskelle avonaista tietä 3:n komppanian raskaan konekiväärin eteen noin 300 askeleen päähän. Kolonnaa vastaan avaamastamme konekivääritulosta jäi lahtariraatoja tielle noin parikymmentä, toisten haajaantuessa. Taistelu jatkui vielä noin pari tuntia. Peräännyimme Kivatshuon (5 virstaa etelään), jossa tapasimme rykmentin.

Tämä oli viimeinen perääntymisemme. Lahtarien eteneminen pysäytettiin. Alkoi taistelujen uusi vaihe.

Edellä kerrotuissa taisteluissa kaatui meiltä muutamia miehiä. Joitakin haavottui sekä pari sai vammaa, Emme ota tässä lukuun niitä 200 miestä, jotka olivat joutuneet vangiksi lilemselän asemalla. Lahtarien mieshukka oli kolmisenkymmentä kaatunutta ja noin sama määrä haavottuneita sekä yksi vangiksi joutunut. Lahtarien mieshukan saimme tietää myöhemmissä taisteluissa ottamiltamme vangeilta.

Rintamaosалlemme saapui apujoukkoja. Kun ne olivat saapuneet alkoi hyökkäyksemme. Joukkojen jaossa joutui avuksemme tullut X:rykm. etulinjalle ja pataljoonamme sekä Kommunistinen erikoisosasto taistelualueen reserviin. Vihollisen kanssa kosketuksiin jouduttua ei X. rykmentti kyennyt etenemään. Useammista rintamaosan päällikön antamista etenemismääräyksistä huolimatta pysyi ketju paikoillaan. Oli käytettävä pakkokeinoja. Reservi komennettiin ketjuun etulinjan taakse työntäen sitä eteenpäin. Mutta nämä pakkokeinotkaan eivät auttaneet, vaan loppujen lopuksi oli rykmentti laskettava pois ja pataljoonamme jäi suojelemaan perääntymistä. Noin 11 aikaan illalla saimme määräyksen vetäytyä takasin Kivatshuun.

Muutama sana vielä X. rykmentistä. Se oli kokoonpanoltaan vasta mobilisoituja syrjäänejä. Kontupohjaan, jossa rykmenttiä opetettiin, oli se tullut 3 päivää ennen edellä kerrottua hyökkäystä. Täällä jaettiin miehille aseet. Suurin osa heistä näki kiväärin ensi kertaa. — Näin valmistumattomina taisteluun täytyi tulosten olla sen mukaisia.

Tässä taistelussa, joka kesti päivän, oli mieshukkamme suuri. Kaatuneita parisenkymmentä ja haavottuneita koko joukon enemmän.

Seuraavana päivänä pataljoonamme marssi Kontupohjaan, jossa sijottautui laivoihin. Nousimme maihin Lishman kylän kohdalla (noin 50 virstaa pohjoiseen Kontupohjasta) vihollisen selkäpuolelle. Maihinnosumme ja Lishman aseman valtaus oli onnistuneimpia useista muista ennemmin ja myöhemmin tehdyistä maihinnousuistamme sekä taisteluistamme. Lishman takasin valtaamisen jälkeen pääsi pataljoonamme Petroskoihin jatkamaan keskeytynyttä lepoaikaansa.

S. Susi.

Kasman taistelut.

Taisteltiin Karhumäestä. Se menetettiin tulisten taistelujen jälkeen toukokuun viimeisinä päivinä. Käppäselän aseman pohjoispuolelta otettiin uudet asemat. Varmistusjoukot olivat 10: nnellä pysäkillä.

Taisteluista uupumisen, perääntymisien ja muutoinkin vaikeitten olosuhteitten johdosta oli miehistöllämme silloin huono mieliala.

Pataljoonamme sai tehtäväkseen puhdistaa Äänisjärven länsipuolella olevan Sungun niemen „partisaaneista“ (sisseistä) ja sinne maihinnousseista pohjoisen armeijan joukoista.

Unitsan, Dianovagoran ja Fedotovon suunnalle lähetimme komppanian suorittamaan tiedustelua. Se sai hatkan Dianovagorasta lahtarijoukon yllättäessä sen levolta ilman vartiota.

Pataljoonamme miehitti edellä mainitut kylät ja lujitti taisteluasemat vuorella sijaitsevaan Dianovagoraan, joka muodostaa puolustukseenso pivan tukikohdan. Varmistusjoukot sijaitsivat Fedotovossa.

Palasimme kuitenkin piakkoin Unitsaan, venäläisten joukkojen ottaessa asemamme. Tarkoituksemme oli kiertäen etelän kautta tunkeutua Sunguun. Liike oli suoritettava järveä myöten.

Unitsassa pataljoonamme astui veneisiin. Kuljimme Karkovinan kautta ja nousimme maihin 3 km. länteen Tsherkasyn kylästä. Tarkoituksenamme oli vallata Kasman kylä ja siitä kehittää liikettä edelleen. Tätä varten pataljoonamme eteni etelästä kiertäen Meg-järven ja saapui 9 p:nä kesäkuuta kapealle kannakselle, joka johtaa Kasman kylään. Tätä kannasta myöten teimme hyökkäyksen. Selkäpuolen suojelukseseen jätettiin yksi komppania.

Etenimme varovaisesti. Maasto oli tasaista nousua viholliseen päin, pensaiden ja kanervain peittämää kangasta.

Tiedustelumme törmäsi yhteen vihollisen kanssa paljastaen sen asemat. Levittäydyimme taistelujärjestykseen ja

siirryimme hyökkäämään. Lahtarien lentokone ilmestyi ketjumme päälle, heittäen pommeja ja ampuen konekivääritulella. Kiivasta tulta molemmin puolin. Kuularuiskut lauloivat keskeytymättä. Etenimme toinen toistaan seuraavilla nopeilla juoksusiirroilla. „Kuolema lahtareille!“ taisteluhudolla käytiin vastustamattomaan rynnäkköön ja vallatiin valkoisten asemat. Valkoiset lähtivät suin päin liehkaan.

Kasma oli meidän!

Seurasimme pysähtymättä valkoisten kintereillä. Valtasimme sarjan kyliä ja miehitimme niemen Kasmasta pohjoiseen. Etelässä miehitimme alueen Reigimatkan kylään saakka, se mukaan luettuna. Vankeja otimme nelisenkymmentä.

Tämä taistelu oli suurimerkityksellinen, sillä se oli pitkien perääntymisien jälkeen ensimmäinen voitokas taistelu koko rintamalla. Se nosti pataljoonamme taisteluhengen ja kunnon.

Tämän alueen valtaamisella suojattiin rintaman oikea sivusta. Lahtarien toiminta, joka oli suunnattu radalla taistelevien joukkojemme selkäyhteyksien hävittämiseen, sidottiin.

Jäimme valtaamiimme aseisiin. Valkoiset olivat puoli kilometriä leveän lahden toisella puolella. Rintamaosallamme käytiin yhtämittäisiä kahakoita.

Saimme vahvistukseksi pienen venäläisen komppanian.

Valkoiset tekivät 21 päivän aamuna hullunrohkean hyökkäyksen Baberesian sillalle, jota puolustimme. Sillan pituus oli n. puoli kilometriä. Humalapäissään he hyökkäsivät kolonnassa pitkän siltaa. Päästyään puoliväliin siltaa alkoi ruiskumme laulaa kuolonhymniä. Hyökkäys lyötiin takaisin. Röykkiö ruumiita jäi sillalle.

Kirouksia ja huutoja kuului toiselta puolelta. Yrittivät uudestaan. Pääsivät ruumisröykkiöittensä suojassa sillan puoliväliin. Hyökkäystään tukivat lahtarit pomminheittäjillä ja kuularuiskujen hirmutulella.

Ruiskumme lauloivat keskeymättä. Tuli vihollisen puolelta oli niin kiivas, ettei vettä voitu lisätä siltaa puolustavaan ruiskuun, kun se kuivui. Ruiskun piippu paloi. Kuulat putoilivat piipun eteen. Pidimme yllä tulta kivääreillä ja käsigranaateilla.

Baberesian kylästä lähetettiin ruiskujoukkue vahvistukseksi puolustajille. Ollessaan vielä melkoisen matkan päässä sillalta avaa ruisku-joukkueen päällikkö sivustalta tulen sillalle. Röykkiö sillalla kasvaa. Ruumiita tippuu molemmin puolin

lahteen. Hyökkäys lyötiin toisen kerran. Ruiskut, nuo kuolonviikatteet leikkasivat erinomaisesti. Lahtarien puolelta lahden rannalta kuului uikuttavaa ulinaa.

Saman päivän aamuna tekivät valkoiset hyökkäyksen Dianovagoraan, josta meikäläiset perääntyivät. Valkoiset pääsivät nyt vapaasti toimimaan meidän avoimeen sivustaamme. Odotimme seuravaan aamuun, että tilanne muuttuisi ja asemat sivustallamme otettaisiin takaisin. Kun näin ei kuitenkaan käynyt katsoimme parhaaksi vetäytyä pois loukusta...

Rintaman päälliköltä tuli käsky, että meidän on ehdottomasti palattava jätetyille asemille, maksoi mitä maksoi.

Juhannusaaton aamuna järjestettiin viime taisteluista tutuille lähtöasemille. Taistelu kehittyi kiivaaksi. Rynnistäen tunkeuduimme askel askeleelta eteenpäin. Vihollinen oli nyt tuntuvasti lisännyt voimiaan. Olivat kaivautuneet ruiskuineen puolustuslinjoihin. Teimme pari hyökkäystä, jotka torjuttiin. Yritimme uudelleen. Saimme ensimmäisen linjan haltuumme. Yhä eteenpäin! Otimme toisenkin linjan. Valkoiset perääntyivät kolmannelle, varsinaiselle puolustuslinjalleen.

Päätimme tehdä lopullisen yrityksen lyödä valkoiset ja jos se ei onnistu, niin vetäydymme takaisin.

Vedettiin reservi ketjuun. Miehet valmistettiin lopulliseen iskuun. Ruiskut keskitettiin tukemaan rynnäkköä. Kehitettiin hirmutuli. Annettiin sovittu merkki rynnäkköön. Iskuamme eivät valkoiset kestäneet, vaan paniikissa perääntyivät. Olimme jälleen aseman herroina.

Voittoa täydennettiin takaa-ajolla. Vihollinen yritti vielä vastustaa Reigimatkan kylässä, mutta toivottomina siitä luopuivat. Perääntyivät jälleen lahden toiselle puolelle... Pitivät kuitenkin hallussaan Sigovan kylän, josta emme pystyneet heitä karkoittamaan.

Näin saimme kaikkiaan kaksikymmentäkaksi tuntia kestäneen tulisen taistelun jälkeen ne asemat uudelleen haltuumme, jotka olimme olleet pakotetut taistelutta jättämään.

Kyläläisten kertomain mukaan oli vihollisen mieshukka erittäin suuri. Kaatuneensa kuljettivat he taistelun aikana pois, jättäen käsiimme vain muutamia. Meillä vain parikymmentä kaatunutta ja haavoittunutta.

Nämä taistelut kulkevat Kasman taistelujen nimellä. Taisteluissa mukana olleilla säilyy muisto „hurttihuumorista“, joka oli yllä näissä, niinkuin muissakin pataljocnamme käymissä jatkuvissa taisteluissa.

Valkoisten jäljiltä.

Valkoisten valloitushourot Suur-Suomesta kutistuivat kuin „lasareetin suurus“. Suolusmäestä oli niitten käännettävä pieksunsa kärjet takaisin sinne mistä olivat tulleetkin — valkoiseen pesäänsä.

Muutamia piirteitä heidän jäljiltään:

Tiellä, jota lahtarit perääntyivät, oli paljon nähtävää. Koko maantie oli veressä. Satoja sidepaketteja oli hajallaan. Verisiä vaatteita pitkin tietä. Erään puun oksalla riippui miehen jalka, jonka räjähtänyt granaatti oli sinne heittänyt. Maantie oli granaattien repimä ja kuularuiskumme olivat kyntäneet syviä vakoja maahan. Se todisti, että tulomme oli ollut tarkkaa. Kymmenittäin rikkoutuneita ajopelejä: — hevoset olivat nähtävästi pillastuneet ja rikkoneet kuormansa pelon vallassa.

Löysimme erään lahtariupseerin muistikirjan, jossa oli muistiinpanoja eri ajoilta. Se alkoi:

„Ruoka on tavattoman huono, mutta pian pääsemme Petroskoihin, jossa juhlimme. Olemme 48 virstan päässä P:sta. Punikeista ei ole vastusta. Viteleesä ovat punikit saaneet päihinsä.“

Pari päivää myöhemmin oli samaan kirjaan kirjoitettu: „Olikin väärä tieto että punikit olisivat saaneet selkäänsä Viteleessä. Se on niin, että meidän miehet ovat saaneet hiukan vastoinkäymistä, jonka kyllä maksamme. Nyt on ollut kova taistelu Poloviinan kylässä, jossa meiltä kaatui paljon miehiä. Suomalaiset punikit tappelevat kuin villit“.

Taas jonkun ajan kuluttua jatkaa: „Olimme Suolusmäen edustalla, mutta nuo punikin p:leet nostivat sellaisen tulen, ettei läpi pääse itse pirukaan. — Taitaa olla niin, että Petroskoi jää punikeille ja jos viivymme täällä, niin ei meistä monta miestä tule Suomeen elävänä“.

Siitä huomaa, että voiton varmuus oli jo hiukan muuttunut ja sisu mennyt kantoon. Eivät he huutaneet enää niinkuin kesällä: „meitä on 300 Härmän poikaa ja me valloitamme koko ryssän maan.“

Siivottomasti olivat lahtarit elelleet kylissä, joissa olivat majailleet. Kaivot olivat siinä kunnossa, ettei niistä kukaan voinut juoda. Tunkioita huoneissa ja teillä. Poloviinan kylässä olivat lahtarit ryöstäneet ja varastaneet kaikki hevoset ja talousastiat. Saunastakin vieneet vesipadan.

Perääntyessään polttivat lahtarit kaikki sillat viivyttääkseen punaisten takaa-ajoa.

Lahtarien ketjun läpi tuli meidän puolellemme joka päivä paljon venäläisiä karkureita. Eräänäkin päivänä tuli 32 miestä entisiä sotilaita, jotka lahtarit olivat pakottaneet työkomppaniaansa. He saapuivat luoksemme monien harhailujen jälkeen iloisin mielin laulaen vallankumouksellisia lauluja. Kaikista pakolaisten y. m. kertomuksista selveni se tosiasia, että lahtarit olivat saaneet kyllänsä — ja että kun kontrahti meni umpeen, käänsivät töppösensä kotiaan kohti. Eikä uusiakaan tulokkaita ollut enää saatavissa.

Lahtarit jatkoivat pakenemistaan ilman taistelua kauhun vallassa. Venäläiset olivat vasemmalla sivustalla katkaisseet lahtareilta perääntymistien. Karjalaiset, jotka lahtarit olivat pakkomobilisoineet, karkasivat ja pakenivat metsiin. Sieltä he vähin erin saapuivat punaisten luo ja luovuttivat aseensa, kun huomasivat ettei „punikit“ tapa ja paista elävältä, niinkuin lahtarit olivat heille uskotelleet.

Paetessan oli eräs lahtaripäällikkö koettanut innostaa ja pitää koossa joukkojaan, mutta lopulta sanonut: „Minä menen hiukan edellä, mutta palaan kyllä pian. — Kiiruhdakaan te marssianne, sillä punikit tulevat.“ Mutta sille tielleen tuo päällikkö hävisi ja jätti joukkonsa oman onnensa varaan selvittämään asioitaan punikkien kanssa. Joukot jäätyään ilman päällikköä, luikkivat metsään. Näin menivät nuo Karjalan „vapauttajat“ Suur-Suomesta pieneen Suomeensa.

Suomalaisten kanssa pakemi rajan taakse pari pappia, joilla oli paha omatunto. Olivat sekaantuneet maallisiin asioihin ja tapattaneet lahtareilla punikkeja. Varastivatpa vielä seurakunnan rahatkin vieden ne mukanaan.

Veneillä ja muilla kulkuneuvoilla pakeni koko tuo kerma kerros toiselle puolen Säämäjärveä ja sieltä edelleen Suomeen toisten suurrosvojen luo. Lahtareita emme tavanneet enää suurempana joukkona tällä puolen rajaa.

Lahtarien „vapauttamisretkestä“ muistuttavat asukkaille lahtarien polttamat Kiviniemen y. m. kylät. Heidän elämänsä kuvaavat paikkakuntalaisten kertomukset.

Kerrotaan: tuli sotamies taloon. Lahtaripäällikkö oli lähettänyt hänet maitoa ostamaan. Sotilas kirjoitti jotakin paperille ja sanoi: „Kaikki maksetaan jälkeinpäin yhdellä kerralla“. Näin kävi sotilas noutamassa joka päivä maitoa upseerille, mutta maksua ei tullut koskaan ja tilikirja jäi lahtarisoltun taskuun.

Vanha isäntä oli menossa järvelle. Eräs lahtarisotilas vaatii hänen venettään, mutta ukko vastusteli. Silloin lahtari löi ukkoa vasten kasvoja, haukkui punikiksi ja otti veneen väkivaltaisesti.

Hevosiakin räökkäsivät lahtarit. Niiden piti olla ajossa alituisseen, joten maalaisilta jäi työt tekemättä.

Nykyään ei Karjalan kansa odota lahtareita „vapauttamaan“, sillä kauniiden lupausten sijaan toivat ne heille vain nälkää ja kurjuutta. Varkaina ja murhamiehinä, joiden lempityö oli kiduttaa kansaa paaluissa kuoliaaksi, muistaa Karjalan kansa lahtareita.

--K--n.

Piirteitä suomalaisen vuoripatterin toiminnasta.

Suomalainen patteri alkoi olemassaolonsa samoina aikoina kuin suomalaiset 6:des rykmenttikin. Alkuaikoina ei sillä kylläkään ollut paljoa merkitystä. Vahtihan vain siellä pohjoisessa lentokoneita ja teki öisin lentokonehälytyksiä jonkun kirkkaamman aamutähden ilmestyttyä näköpiiriin.

Voidaankin sanoa patterin elinaikaa aina v. 1919 alkuun saakka sen lapsuusajaksi. Tämän jälkeen alkoi patteri vasta saada kasvatusta. Keväällä v. 1919 sai se täydennystä päällystöön, miehistöön ja varustukseen.

Kesäk. alkoi sen varsinainen taistelukausi. Ensi kerran se oli mukana Suolusmäen taistelussa. Tämän taistelun jälkeen sai patteri lepäillä pitkät ajat Suolusmäessä ja nauttia kauniista kesästä. Suomalaisten lahtarien peräännyttyä Säämäjärvelle tuli sille käsky lähettää puolet patteristaan s. o. kanuuna (meillä oli silloin vain yksi jaos taistelukuntoisena) 6:nneen rykment. 1:sen pataljoonan käytettäväksi.

Matkaa tehtiin nopeasti, sikäli kun „heinä-hevoset“ kesti-vät (kauroja ei näihin aikoihin riittänyt ihmisillekään). Kaikki sujui hyvin aina Pyhäjoelle asti, josta lahtarit perääntyessään olivat polttaneet sillan. Sillan perusteet olivat jääneet palamatta ja näiden päälle oli jalkaväki tehnyt sillan rannalla olleista propseista. Jalkaväen tarpeen silta tyydytti, mutta meille se oli liian kapea. Vuorikanuunamme meni siitä ylitse kaikella kunnialla, mutta ammuslaatikkomme putosi hevosineen päivineen sillalta jokeen. Ei auttanut muu kuin jäädä hinaamaan köysien kanssa ammuslaatikkoa joesta rannalle, sillä eihän kanuunalla ilman ammuksia mitään tee. Ennenkuin ammuslaatikko oli laahattu joesta, meni siihen aikaa noin parisen tuntia. Kun saavuttiin Kintaan kylään oli siellä jo taistelu ohi. Saimme jäädä kylään odottamaan määräyksiä.

Kylässä majailtiin pitkät ajat valmiina lahtarien hyökkäysten varalta, joita ei kylläkään tullut. Lukuunottamatta ensimmäisenä päivänä suorittamaamme hakuammuntaa emme Kintaan kylän lähistöllä ampuneet muuta kuin 10 patruunan pikatulen Itävallan vallankumouksen kunniaksi „korkeilla räjähdyksillä“, että lahtaritkin sen näkisivät! Olimme näet saaneet erheellisen tiedon Itävallan vallankumouksesta.

Kintaan kylästä lähdettäessä etenemään Säämäjärvelle päin oli vuorikanuunakin matkassa 6:nnen rykm. naiskomppanian suojelemana. Säpsäjoella avasimme tulen lahtarien puoleiselle rannalle, mutta emme vielä olleet suorittaneet hakuammuntaakaan kun kanuunamme palauttaja lopetti toimintansa. Ei siinä auttanut itku eikä hammasten kiristys, ammunta oli lopetettava ja vietävä kanuuna selkäpuolelle korjattavaksi, sillä meillä ei ollut minkäänlaisia korjausvälineitä käytettävissämme. Saimme määräyksen mennä Niiniselän kylään ja odottaa siellä Petroskoista tulevia korjausvälineitä. Parin päivän perästä tulikin, ei ainoastaan korjausvälineet, vaan jaoksemme toinen kanuunakin. Korjattua aseemme olisimme olleet valmiit koittamaan miten nyt käy.

Sensijaan, että olisimme päässeet taisteluun, lähetettiin meidät takaisin Petroskoihin. Kaupungissa olleet kanuunat olivat asetetut meidän poissa ollessa hätyyttelemään englantilaisten lentokoneita, jotka miltei joka päivä kävivät vierainamme, heitellen pommeja kaupunkiin. Alas emme niistä saaneet ainoatakaan, mikä on varsin luonnollista, sillä varsinaiselle zeniitti-tykistöllekin on sattumaprosentti lentokoneihin hyvin pieni.

Petroskoissa ollessa sai patteri taas täydennystä Pietarista tulleista inkeriläisistä ja Muurmannin legioonasta meidän puolelle siirtyneistä suomalaisista.

Aika kului taas harjoituksissa, kunnes 6:nnen rykm. 1:nen patalj. lähti Sungun niemelle, vieden patterin 1:sen jaoksen mukaansa. Täällä otti jaos osaa kaikkiin taisteluihin. Siirsipä se kerran tykkinsä veneellä erään lahden ylitse ja veti tykkiä miesvoimilla maanteitse 10 km., kantaen ammukset selkälaukuissaan.

Suom. rykm. 2:sen patalj. oli määrä levätä Petroskoissa, mutta kun lahtarien onnistui tehdä desantti (maihinnousu) lilemselän suunnalle, niin lähetettiin 2:nen patalj. ja patterin 2:nen jaos näitä vastaan.

Rautateitse päästiin lilemselän kylien kohdalle, jossa rata oli katkaistu. Matkavälineenä oli meidän siis junasta

luovuttava. Tykistön ja varsinkin hevosten purkaminen rautatievaunuista vaatisi laituria ja rautatiekiskoja tai rata-pölkkyjä, mutta niitä ei ollut lähettyvillä. Kanuunat laskettiin alas vaunuista purettuina, mutta hevosten kanssa oli huonommin. Niitä ei voinut hyppäyttää alas vaunusta. — „Hätä aina keinon keksii“, sanotaan, ja niinpä nytkin tutkittuamme rataa näimme, että jonkun matkaa taaksepäin oli pieni maaleikkaus, joka oli vaunun lattian kanssa samalla tasolla. Nyt ei muuta kuin juna taaksepäin ja aloimme purkaa hevosta vaunuista. Siirrettäessä junaa antoi sen kuljettaja signaaleja vastoin kieltoa. Ja niinpä ei kestänytkään kauvan ennenkuin junan päällä lenteli lahtarien lentokone, joka kierreltyään siinä vähän aikaa, meni takaisin samalle suunnalle mistä oli tullutkin. Nähtävästään sillä ei ollut mukanaan pommeja, koskapa ei niitä pudottanut. Lentokoneen ilmestyminen antoi kuitenkin lisää intoa jaoksen junasta jouduttamiselle. Kaiken todennäköisyyden mukaan oli odotettavissa, että tiedustelulla käynyt lentokone tulisi takaisin useampien lentokoneiden kanssa ja silloin on parasta olla poissa niiden pommien alta. Onneksi oli radan ja maantien välillä oleva metsikkö meille kulkukelpoinen. Ja kunnialla siitä selvittiinkin. Matkatessamme jo toisella puolella metsikköä kuulimme kuinka lentokoneiden heittämät pommit räjähtelivät siellä, missä me 10 minuuttia sitten olimme olleet. Lentäjät nähtävästikin luulivat tykistön olevan pitkin radan vartta puiden suojassa.

Illemselästä oli meidän kuitenkin useita tunteja kestäneiden taistelujen jälkeen peräännyttävä. Jaos perääntyi Mäntyselkä-Kontupohja rautatien ylikäytävälle, jossa yövyttiin. Aamun sarastaessa otettiin asemat hiukan taaempaa ja avasimme päivällä tulen. Tuli oli harvaa, sillä odotelimme vain mitä tuleman pitää. —

Jaoksen oli illalla muutettava asemansa pari km. taaksepäin, sillä lahtareilla oli hyvä tilaisuus päästä sivustallemme. Tästä uudesta asemastamme ei järjestetty puhelinyhteyttä taistelualan päällikön kanssa, vaan sovimme, että peräännyttymisen sattuessa hän tiedoittaa siitä meille hyvissä ajoin.

Seuraavan päivän illalla taistelun jälkeen istuimme tulien ääressä kaikessa rauhassa, kun tiellä oleva vartiomies jouksee ilmoittamaan, että miestä tulee „tien täydeltä“. Heitä emme voineet laskea ohitsemme sillä valjastaminen pimeässä yössä, olletikin kun hevoset on sidottuina puihin, pitkin metsää, ei tapahdu vallan silmänräpäyksessä. Kaiken lisäksi oli meistä

Kontupohjaan päin noin 1 km. verran, kevyt patteri, joka ei myöskään ollut valmis liikkeelle lähtöön aivan „kädenkäänteessä“. Täytyi pysäyttää perääntyjät saadaksemme jaoksemme lähtökuntoon. Tiedoitettuamme myös kevyelle patterille lähdimme Kontupohjaa kohden, jonne tulimme ilman erikoisempia seikkailuja.

Kontupohjassa asetuimme asemiin odottaen lahtarien tuloa. Mutta sinne ne eivät tulleet, sillä „purkkimannit“ lähtivät omille mailleen ja jättivät venäläiset lahtarit yrittämään yksinään Karjalan valloitusta.

Kontupohjassa oleiltuamme jonkun aikaa, lähdimme painumaan lahtarien perään, jotka nyt vuorostaan perääntyivät ja vielä paljoa nopeammin kuin me aikoinamme. Pysähtymättä menimme aina Kaugoran kylään saakka. Seuraavan kylän, Riikaselän olivat lahtarit onnistuneet varustamaan siksi hyvin, että useista yrityksistä huolimatta emme saaneet kylää käsiimme. Näissä taisteluissa oli meillä ammusten puutetta kuljetusvaikeuksien takia.

Lokakuun loppupuolella siirtyi jaoksen yksi kanuuna Gapolkin kylään ja toinen lähetettiin Petroskoihin korjattavaksi. Nämä korjausmatkat johtuivat siitä, että patterilla oli ainoastaan yhdet korjausvälineet ja kun patteri oli jakautuneena kahtia, täytyi ne pitää Petroskoissa, josta aina tiesi ne löytävänsä.

Gapolkin kylästä tekivät tykkimiehemme tiedusteluretken syvälle vihollisen selkäpuolelle ja toivat sieltä tullessaan vankeina väepelin, sähköttäjän ja yhden sotilaan. Tästä tiedusteluretkestä palkittiin tiedustelua johtanut jaoksen päällikkö hopea- ja mukana olleet tykkimiehet nikkelikelloilla. Tällä suunnalla oli 2:nen jaos aina joulukuun alkuun, jolloin se taas siirtyi 6:nen rykmentin määrättäväksi.

6:des rykm. lähti 1:sen jaoksen kanssa jouluk. alussa pohjoista kohden. Prikaadin hyökkäyksellä oli tarkoitus lyödä lahtarit pois asemistaan. Hyökkäys ei kumminkaan onnistunut ja 6:des rykm. patterinsa kanssa vetäytyi Miheiväselän kylään. Lishman asemalta tehtiin retki Muurmannin radan 8.nnelle pysäkille, joka päättyi onnettomasti. Tähän epäonnistumiseen voi olla useitakin syitä, mutta yksi niistä oli se, että taas asetettiin ainoastaan yksi kanuuna radalle vihollisen panssarijunaa vastaan. Toinen kanuuna lähetettiin selkäpuolella olevaa vihollisen panssarijunaa vastaan. Pyrittiin olemaan joka puolella vahva, josta tuloksena oli se, että menetimme toisen kanuunistamme. Kun nimittäin vihollisen

panssarijuna tuli, ei radalle asetettu kanuuna antanutkaan tulta. Useista yrityksistä huolimatta ei patruunain nallit syttyneet. Panssarijuna tuli yhä lähemmäksi ja havaittuaan radalla olevan kanuunan, kohdisti se siihen tulensa. Kun kanuunan miehistöstä jo kolme oli havoittunut ei auttanut jäljelle jääneiden muu, kuin jättää kanuuna siihen. Ennen lähtöään ottivat miehet kuitenkin kanuunasta tähtäyslaitteet ja lukon pois. — Jos tässä olisi ollut koko jaos, niin epäilemättä ainakin toinen kanuunista olisi antanut tulta ja panssarijuna ei olisi päässyt etenemään aivan vapaasti. — Tämän kanuunan menetyksen johdosta vangittiin läsnä ollut jaoksenpäällikkö, mutta viikon perästä vapautettiin syyttömänä.

Jouluk. puolivälissä oli patteri taas Gapolkin kylässä. Täältä tehtiin useita retkiä Riikaselän kylää vastaan, joka syksystä lähtien oli pitänyt puoliaan.

Nämä talviset retket eivät olleet tykistölle miksikään nautinnoksi. Kova pakkanen ahdisti hevosen selässä istujaa paljon enemmän kuin jalankulkijaa. Lumi haittasi liikettä. Vaikka meillä oli kanuunat asetettu rekiin, joita veti kolme hevosta, täytyi hevosia usealla matkalla muuttaa jokaisen 5 km. perästä. Suoralla tiellä meni vielä hyvin, mutta kun tuli epätasaisia paikkoja ja varsinkin jos oli käännöksiä mäissä, sai hyvin usein hakea kanuunia tien vieriltä lumikinoksista.

Verrattain suuresta ammusmäärästä huolimatta, jotka mekin Riikaselän kylään ammuimme, eivät lahtarit lähteneet sieltä pois. Vasta keväällä, jolloin koko valkoisten rintama murtui, aukeni tästä meille tie. Keväällä patteri matkasi Suotjärvelle kulki Riikaselän kylän kautta. Kylässä levättiin jonkun aikaa. Kun kylän miehet kuulivat meidän puhuvan suomea, sanoivat he, että siinähan ne nyt ovat, jotka meidän kylässä pitkin talvea taloja polttelivat. Keskusteltiin kylän miesten kanssa asioista ja mentiin oikein sakilla auttamaan erästä köyhää kyläläistä talon uudelleen rakentamisessa, jonka talo oli palanut ammuksistamme. Hyvinä tuttavina erosimme kyläläisten kanssa seuraavana päivänä ja jatkoimme matkaamme.

Suotjärvellä koeteltiin taas suomalaisten lahtarien kanssa siitä, kuka Suotjärven pitää.

Keväällä joutui patteri vartioimaan Popovin saarelle jääneitä englantilaisten jättämiä elintarve-varastoja. Täällä al-

koivat „makean leivän päivät“ pitkien paastojen jälkeen. Paha vaan, että mikään ei kestä ikuisesti tässä maailmassa ja niinpä suomalainen vuoripatterikin hajoitettiin ja miehet lähetettiin Valkeasaassa olevaan suom. kevyeseen patteriin. Ja täällä taas patterin koirallekin kelpasi muukin kuin „voissa paistetut“ lihasäilykkeet.

M. L.

Taistelu sekín.

Olimme joukkoinemme saapuneet rajavartiotehtäviin Suomen rajalle, Pohjois-Aunukseen. Joitakin aikoja sitten Suomen lahtarit kävivät kurjalla retkellään Aunuksessa. Tätä pelkäsivät paikalliset asukkaat vieläkin toistuvaksi. Joukkomme oli valppaana. Kielsimme jyrkästi tarpeettoman ammunnan Suomeen.

Eräänä kuutamoisena yönä avataan äkkiä kiivas tuli rajalla. Se oli odottamatonta. Kyläläiset, yöpuultaan herätettyinä, pahasti hätäilivät luullen „Ruotshin bieloitten“ (Suomen lahtarien) taas „voinaalle“ (sotaan) aikovan.

Sotilaamme tarttuivat rauhallisesti aseisiinsa tuumailen, että näinköhän se taistelun hulina taas alkaa ja „saadaan naputella lahtareita nokkaan“...

Järveltä, joka on puoleksi Suomen, puoleksi Venäjän puolella, tulla huippasee kivääri kädessä sotilas. Hengästyneenä hihkasee: „pian, pian tänne patruuneja“...

Kysäistään: „no, mikä siellä nyt sitten on?“

Toimeliaana hätäisesti selittää sotilas: „Olin tuolla järvenrannassa kyttäämässä. Samassa näin järven jäällä Suomesta päin tulevan valkoisia. — Rupesin ketjuun rannalla ja avasin kiivaan tulen. Patruunat loppuivat ja nyt on saatava isää, että pääsen jatkamaan taistelua, sillä kaikkia valkoisia on ammuttava“.

Kysyimme, että „mikä valkoinen se sieltä nyt hyökkää?“

„Jänis“, — oli vastaus.

Tämä „taistelunkävijä“ oli hiukan löylynlyömä „sanitääri-Jussi“. Häneltä otettiin kivääri pois ja näin vältettiin enempi taistelujen „vaara“.

Suomen lahtari-yleisesikunta vain lyhyesti rintamatiedoissaan ilmoitti: „Eilen rajalla vihollisen puolelta kiivasta kivääritulta.“

Kolmoset.

Heidän nimensä olivat: Papu, Natu ja Ratu. Karjalaisukon poikia he olivat, „Karjalan kerittyjä“ niinkuin he itse itseään kysyttäessä nimittivät. Ruumiinrakenteeltaan olivat he pieniä, köyryselkäisiä, mutta itsepäisiä mieleltään ja nokkelia kieleltään.

Toverit heistä sanoivatkin: „On siinä kolme rentoa veljestä“.

Suomen luokkasodan jälkeen jättivät he lahtari-Suomen ja tulivat työläisten valtakuntaan, Neuvosto-Venäjälle. Liittyivät suomalaiseen sotilasjoukkoon, jossa ovat aina olleet pienimpiä, mutta hauskimpia miekkosia.

— Ensi kerran tavatessani nämä veljekset, sanoin: „No onpa pieniäkin miehiä joukossamme“.

„Onpa niinkin. Mutta kyllä näissä kourissa lahtari höyhennetään“ — tuli vastaus kuin signaalipillistä.

Oltuani muutaman viikon veljesten parissa, sain heistä parhaat ystäväni. Viihdyin heidän seurassaan mainiosti, vaikka itse olenkin hidassanainen maanviljelijä. Kaikki pitivät heistä. Jos he jotakin tekivät, tekivät sitä kaikki muutkin. Jos he lauloivat, niin lauloivat kaikki, jos he nauroivat, niin nauroivat toisetkin ja jos he tappelivat, niin tappelivat toisetkin. He olivat todellakin veitikkoja, puoleensatempaavia patenttiveljeksiä, reiluja proletaaritaistelijoita. He olivat ruiskumiehiä. Ruisku oli heidän paras ystävänsä.

Erään kauniin syyspäivän aamuna ilmoitti päällikkömme, että tunnin kuluttua täytyy kaikkien olla lähtövalmiina. Papu, Natu ja Ratu ilosta hyppelivät ja polskaksi keskenään pistivät. He olivat muutamassa minuutissa lähtövalmiina.

Kun määräaika tuli olivat veljekset paikallaan. Matkalle lähdetessä kaikui heidän heleä laulunsa, johon toisetkin yhtyivät:

„Punapojat Venäjällä joka päivä voittoa.

Lahtarit ne kaikin voimin vastustella koittaa.

Hei matruusit ja Lätin pojat, neuvoston on selkänöjat, Suomen punikit ja muut“, jne.

Tomupilvet peittivät koko kolonnan maantiellä, mutta laulu ei vain tauonnut poikien suusta, toisten sitä innolla tukiessa.

Koko päivän marssin olivat veljekset laulaneet laulun toisensa jälkeen. Illalla saavuttiin Maran kylään, johon yövyttiin. Joukoille ilmoitettiin, että aamulla klo 6 on oltava jälleen lähtövalmiina. Kaikki muut olivat päivän marssista väsyneet ja menivät heti iltasen jälkeen levolle, mutta Papu, Natu ja Ratu eivät seuranneet esimerkkiä.

„Ei pojat vielä maata. Kylän tytöt ovat katsomatta“, hoihkasi Papu ja pyörähti kenkensä koron varassa lattialla ympäri.

Veljekset lähtivät rallateilen kylän raitille, toisten asetuessa levolle. Käveltyään kylän toiseen päähän, kuului haitarin helinä heidän korviinsa.

„Se on haitarin ikuinen ilon sävel, joka jostain korviini kaikuu“, hihkasi Natu.

„Loppumaton ilon virsi“, lisäsi Papu.

„Johan minä arvasin, kylään tullessa, että tässä kylässä tanssitaan, kun on tiet niin sileät“, todisti Natu.

Papu pisti jo kulkiessaankin „tripatshkaksi“ sen minkä ehti.

„Haitarin ilolaulu kevenee, kun pojat sitä lähenee“, hihkui hän rallatellen ja tanssien.

„Tuon mökin oven kautta pojat pääsee taivaseen“, huusi jo Natu.

„Sisään vain ovesta, ei seinät silmille tule“, tuumi Papukin.

„Rastuit tavarissi“, lähti pojilta aivan kuin yhdestä suusta pirttiin sisälle astuessa. Siihen vastasi koko pirtin kirjava nuoriso.

Tytöt istua lepottelivat kädet ristissä, katsoen kun toiset tanssivat keskilattialla. Haitarinsoittaja hikoili kuumassa torpan nurkassa kovasta työstään.

Veljekset seisoivat oven suussa, toisten poikien keskellä. Katselivat tarkasti kuinka jalka lattialla nousee. Tytöt olivat siisteissä, monikirjavissa pyhäpukineissaan. Kalossitkin välähtelivät hämärässä pirtissä. Supisivat toisilleen jotain hauskaa ja katsahtivat väliin Suomen poikiin.

Papu nykäisi Natua ja otti samassa lihavahkon, pienen, kirjavakörttisen tytön ja vei tanssiin. Natu seurasi heti esimerkkiä eikä Ratukaan malttanut olla mukaan menemättä! Hanuri kiihtyi, kun tanssijoita permannelle lisääntyi. Papu

otti jo toisen. Hihkasee. Entiset tanssijat vetäytyivät syrjään. Veljekset pitivät nyt yksin „jööttä“ lattialla. Tahti yhä kiihtyi. Alkoi kiperin tuuri ja veljekset ottivat entistä tiukemmin. Haitari huusi jotta palkeet olivat haljeta innostuneen soittajan käsien väliin. Kaikki katsoivat jännittyneinä hurjiin tanssijoihin. Jokainen katsojista nyökkäili tanssin tahdin mukaan.

Papun, Natun ja Ratun tyttäret pistelivät parastaan. He sattuivatkin olemaan kylän parhaat pistelijät. Viimeinen „spurtti“ alkoi, veljekset hihkasivat ja tyttöjen hameiden helmat hulmuilivat vauhdin kovuudesta. Haitari huusi kuin nälkäinen hukka. Se oli mennä tuhansiksi palasiksi soittajan innostuksesta. Katsojain joukosta kuului ihailuja: „vot tshuhna“. Käsien taputuskin syntyi itsestään tanssijoita katsellessa. Tyttäriltäkin pääsi väliin: „vot, vot, ah vot“. Tanssi on aivan huippunsa kohdalla. Veljekset pyörivät kuin lasten hyrrät lattialla.

Rusahdus! — Haitari halkesi! Se oli kuin kuoleman isku koko pirtin väelle.

Veljekset pyyhkivät hiukan hikeä ja lähtivät laulaen lepopaikalle.

„Olipa se alkusoitto tälle alkavalle synnin työlle“, tuumi Papu.

Veljekset nukkuivat rauhallisesti yönsä ja olivat aamulla ensimmäisinä lähdössä matkalle. Kun kolonna taas lähti liikkeelle, laulelivat pojat entisellä innolla aina matkamme päämäärään saakka.

* * *

Oltiin jo taisteluasennossa. Veljekset asettivat ruiskunsa eräälle kummulle. Se ei heitä kumminkaan tyydyttänyt. Paikka oli heidän mielestään liian kaukana kylästä, jossa vihollisen joukot majailivat. He siirsivät ruiskuansa lähemmäksi ja saivatkin sen noin 600—700 askeleen päähän kylästä, pellon töyräälle, pienen pajupensaan taakse, josta oli hyvä näköala koko kylään. Paikka oli pohjoisella sivustalla, jossa lahtareilla ei ollut vartiostoa ollenkaan. Ketjusta seurasimme mielenkiinnolla veljeksien vehtaamista. Enkä malttanut olla menemättä veljeksien luo erään toisen toverin kanssa. Saavuimme ryömimällä penkereen taakse, josta velikullat katselivat lahtarien elämää kylässä.

Lähtareita näkyi aina silloin tällöin liikuskelevan ulkonakin. Papulla ja Natulla kynnet syyhysivät. He supisivat

keskenään: „annetaanpas tuohon taloon papuja lahtareille“, — „ei kun tuohon“.

„Ei vielä mihinkään. Olemme kuoleman omia, jos he meidät huomaavat“, tuumi Ratu. „Näätkö Natu, kun paksu lahtari keikisteleikse tuon keltaisen talon rapulla?“ — „Kyllä niitä näkee tässä jo paljaalla silmälläkin“, — jatkoi hän kun havaitsi toisen hapuilevan kiikaria.

„Näkyypä niinkin“, myönsi Papu. „No kyllä sekin äijä on monen työläisen leivän syönyt. Olipa se koko porsas“.

„Ei kun aika sika“, — sanoi kolmas.

„Sian kaltainen se oli“, vakuutin minäkin.

„Näitteko pojat“, huusi Papu, „tuolla pienen talon luona löi upseeri sotilasta leukaan. Voi tuhannen! Laskenko siihen taloon, jotta akkunat helisee“, mutisi Papu.

„Ei veli, antaa vain lahtarien pieksää viattoimia sotilaitaan. Siten ne opettavat heitä kapinoimaan“, sanoi Natu.

„Papu ja Ratu, katsokaapas nyt uutta lahtariotusta, joka tulee alusvaatteisillaan meihin päin. Lahtari se on, lahtarin lakkikin sillä on“, selitteli hän edelleen.

„On kai jättänyt vaatteensa varastoon lähtiessään kuolemaan, kun ei lahtareilla liikoja ole“, irvisteli Ratu.

„Saunaanhan se menikin. Niillä näyttää olevan lämmitetty sauna. Minuakin kutkuttaa niin hemmetisti“, mutisi Papu.

„Oli sekin koko paksu lahtariherra“, sanoi Natu. „Jumal'auta, jos lasken täältä lisää löylyä“.

„Ei, Papu, sitten tuskin enään missään saamme kylpeä“, varoitteli Ratu.

„Kyllä, sitten sitä vasta kylvetäänkin“, murahti Natu, vähän niinkuin suutahtaneena Ratulle. „Katsokaapas, nyt-hän niitä tulee jo koko jono saunalle päin. Yksi niistä on lihava, kuin entinen Mätäs-Jussin sika“, sohisi Natu nykäisten veljiään.

Lahtarit menivät saunalle. Ulkona heittivät he päältään. Katselivat vielä kotvasen pitkin niittyä, kaikessa rauhassa.

Veljesten kynnet syyhyivät ruiskun ympärillä. He suhisivat yhtä ja toista. Mitä tehdä? Häiritäkö lahtarien saunareisua vai ei?

Papun, Natun ja Ratunkin nahka kutisi. He eivät olleet saaneet hikoilla saunan löylyssä kuukauteen ja nyt lahtarit nautiskelivat saunan onnesta heidän silmiensä edessä.

„Ei! Tästä on tehtävä loppu. Mutta olemme liian kaukana tovereistamme, joten ne tuhoisivat meidät heti. Mutta mitä me sitten tulimme näin etäälle toisista?“, mutisivat veljekset.

„Katsokaa! Nyt ne ryökäleet menevät sisään. Ja nuo tain juukelit purevat kylkeeni, aivan kun tekisivät sitä uhalla juuri tällä hetkellä“, tuumi Ratu.

„Ne käskevät meitä saunaan, lauantai-kylvyille ne meitä ajavat“, sanoi Papu, hiukan äreästi.

„Tuhannen tulimmaista! Nyt ne ovat lauteilla, kun noin höyry tupruaa katon rajasta ja värttänöistä ulos“, kirkasi Natu.

Samassa pani ruisku rattat-tattat, rattat-tattat, rattat-tattat. Papu laski kuulia saunan keskikohdasta läpi kuin vimmittu. Natu ohjasi nauhaa ja Ratu katsoi jännittyneenä tapausten kulkua saunalla.

Jo lensi saunan ovi selkoselälleen ja lahtareita painoi suin päin ulos haparoiden vaatteitaan. Mutta Papu yltyi vain entistä uhemmin lahtareita löylyyttämään.

Kaikki lahtarit kaatuivat kuin torakat saunan ympärille. Yksikään ei päässyt nousemaan kylään.

Kylässä syntyi hälinä. Lahtarit juoksivat talojen pihoissa sikin sokin. Papu käänsi ruiskunsa kylää kohti ja lasketteli useamman talon läpi sen minkä ruiskusta lähti. Viimeinen nauha oli menossa, kun kuului hurraahuuto kylän sivustalla. Toverimme painoivat juosten kohti kylää. He olivat arvanneet tilanteemme.

„Hurraa! Hurraa!“ — kiljuivat veljeksetkin, minkä ääntä saivat.

„Eteenpäin mekin!“, huusi Ratu.

Ruiskun rattaat helisivät, veljesten porhaltaessa saunaan kohti. Kylä oli meidän. Joukkomme olivat jo aivan kylässä.

„Mutta tänäänhän me kylvemme ja reilusti“, huudahti Natu.

„Mehän kylvemme“, toistivat toisetkin ja pistivät lauluksi niin, että kylä helisi:

„Annamme aika tuiskuja,
Maksimien kuularuiskulla,
Hei pojat, eespäin marssimme vaan,
Lahtarit ne punikeistä kauhun saa...“

Kylä oli vallattu. Talojen piholla ja huoneissa oli lahtarien ruumiita. Joukkomme miehittivät kylän, osan lähtiessä ajamaan takaa pakenevia lahtareita.

Papu hihkasi: „Nyt pojat saunaan!“

Veljekset marssivat laulaen saunalle.

Saunan edessä oli pojilla tyydyttävä näky. Lahtarit lepäsivät tantereella rauhallista, viimeistä untaan.

„Olipa lahtareilla häkää saunassa“, arveli Papu.

„Liiasta kuumuudestahan ne kuolla kupsahtivat“, väitti Ratu.

Papu avasi saunan oven. Mikä näky! Lauteilla makasi viisi lahtaria vihta käteen vaipuneena „kitkun kovuudesta“.

„Onpas tuolla papalla mahaa! Monenkohan työläisen veren sekin lienee kitaansa imenyt“, sanoi Ratu, osoittaen lauteilla makaavaa suurivatsaista lahtariruhoa.

„Pois lahtarit saunasta kun ihmiset tulevat kylvyille“, kiljasi Papu ja otti samassa lattialta yhtä lahtaria koivista ja heitti sen ähkyen ulos.

„Tartuhan Ratu toiseen jalkaan, niin viedään tämä möhömaha tuonne ulos. Olkoon päällikkönä edelleenkin noille toisille“, huokasi Natu koettaessaan turhaan suoriutua yksinään erästä.

Ei kulunut kauan kun sauna oli tyhjä ja koko komennuskunta makasi päällikkönsä johdolla ulkona.

Kylpeminen alkoi. Papu tunnusteli kiuasta, pirahuttamalla kiulusta hiukan vettä sen niskaan. Kiuas sihahti kuin käärme.

„Ähä, onpas se äkäinen! Lieköhän lahtareille noin sihahtanutkaan“, tuumi Papu ihailen.

„Heitä niin, että helähtää“, huusi Natu lauteilta.

Papu heitti kuin kostoksi koko kipallisen. Ovi lensi selki seljälleen ja kiuas räjähti kuin ruutipanos.

Papu hyppäsi myös lauteille ja nyt alkoi ankara kylpeminen. Kaikki hakkasivat minkä käsistään saivat.

„On, on, onpas tämä hyvää. Tämäpä vasta vetkaletta onkin. On tämä poikaa“, ykisi Papu iskien ketterällä kädellään minkä ehti.

„On siitä hyötyä sauna-asioihinkin, siitä meidän ruis-kusta, on siitä“, meinasi Ratukin suu irvissä hakatessaan jalkojaan minkä jaksoi.

Kylpeminen jatkui entistä innokkaammin. Papu heitti vettä kiukaalle ja se kiljasi entistä kiukkuisemmin. Veljekset vetelivät vihdalla koipiansa yhä voimakkaammin.

„Tuhannen vietävä!“ kiljasi Ratu. Hänen vihdastaan oli ainoastaan palaset jäljellä. Varpuja oli lennellyt ympäri saunan, sinne tänne. Mutta Ratu ei vain hellittänyt hakkaamistaan niin kauan kun kädessään vielä yksikin kunnan varpu oli.

„Tää on ruiskutusta täille ja voidetta syntiselle sielulle“, selitteli Natu ähkien ja huijoi niin, että lehdet ilmassa lentelivät.

„Mitä tämä lienee, mutta hyvää se vain on, juukeli“, ähki Papu.

Laskeutuessaan lauteilta tuumivat Papu ja Natu:

„Olipa tämä rippiäinen ruiskutuksen perästä“.

„Oli se ja olla se pitikin“, toidisti Ratukin.

Vaatteet käsivarsillaan nousivat veljekset rallatellen mäkeä ylös kylään, lahtareiden jäädessä ikiajoiksi saunaa vartioimaan.

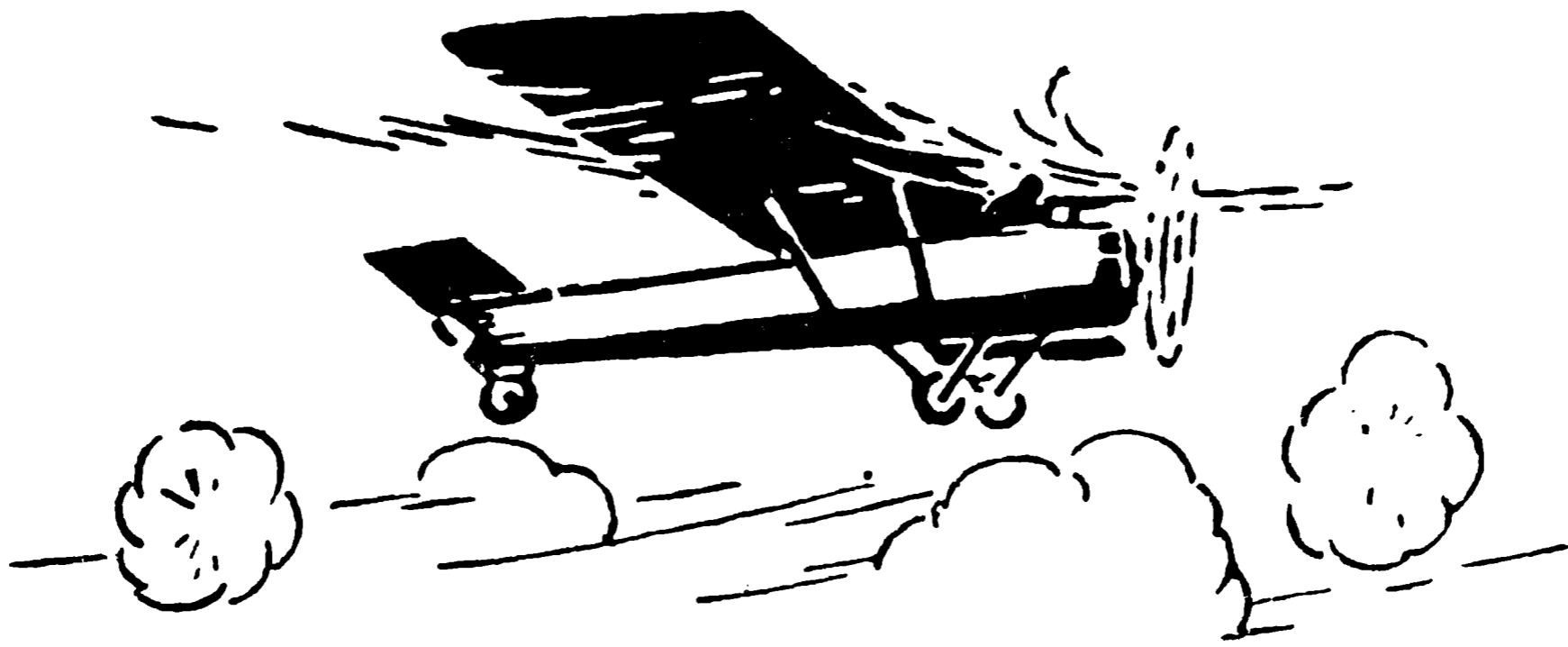
Kun veljekset pääsivät taloon, kiljasi Papu:

„Nyt pojat taas lahtareita tanssittamaan seuraavasta kylästä Suomen niemelle saakka“.

Suruttomina lästivät veljekset taas matkalle, laulaen niin, että kangas kaikui:

„Pommit meillä vyötämme kaunistaa,
Lahtarit ne punaseksi koristaa,
Hei pojat, eespäin marssimme vaan,
Lahtarit ne punikeista kauhun saa“.

Matti Hiltunen.

Arkangelin rintamalta.

Valkoisten yhdistyneet, eri kansallisuuksista kootut joukot v. 1919 hyökkäsivät Arkangelista päin pitkin pohjoista rautatietä ja pohjoista Väinäjokea myöten etelää kohti. Heillä oli tarkoituksena katkaista Siperiaan johtava rautatie, auttaakseen siten Siperiasta hyökkäävien valkoisten joukkojen toimintaa. Alussa perääntyivät punaiset joukot ylivoimaisen vihollisen tieltä. Mutta jo saman vuoden syyskuussa tapahtui käänne. Pohjoinen armeijamme sai nimitäin avukseen lisäjoukkoja, joihin rykmenttimmekin kuului.

Rykmenttimme oli muodostunut Aunuksen rintamalta palanneen suomalaisen rykmentin jäännöksistä. Miehistö oli suurimmaksi osaksi mobilisoituja inkeriläisiä sekä myös huomattava osa vapaaehtoisia suomalaisia. Kaikilla suomenkielisillä osastoilla olivat suomalaiset komentajat. Sanitäari-tehtävissä palveli 32 suomalaista naista. Alkuaan ei rykmentin miehistössä ollut kuin parisenkymmentä venäläistä, mutta sittemmin rykmentin uudelleen järjestettyä muodostivat he enemmistön.

Valkoiset joukot olivat tunkeutuneet Väinän vartta pitkin jo aivan lähelle Kotlas-nimistä rautatieasemaa, joka on erään pohjoisen radan pääteasema. He olivat pysähtyneet Falukanimiseen kylään ja varustaneet sen puolustuskuntoiseksi.

Rykmenttimme sai määräyksen ajaa vihollisen joukot Falukasta ja miehittää kylän. Syysk. 6p. lähetettiin I pataljoona valtaamaan kylää, mutta se tuli lyötyä takaisin. Seuraavana päivänä lähetettiin 2:n pataljoona tälle avuksi ja tekivät ne yhdessä hyökkäyksen suoraan etelästä, mutta sekin lyötiin takaisin. Nyt asettuivat pataljoonat asemiin lähelle kylää.

Näitä kahta ensimmäistä hyökkäystä ei ollut puoleltamme tukemassa yhtään tykkiä. Mutta nyt kun osoittautui, ettemme saa vihollista lähtemään kylästä ilman tykistön apua, annettiin tykistölle määräys alkaa pommitus. Pommitukseen otti osaa yksi 3-tuuman patteri ja kaksi 6-tuuman tykeillä varustettua jokilaivaa.

Kolmas yritys tehtiin 9. 9. päivän aamuna. Tykistöemme tuli oli sytyttänyt kylässä muutamia taloja palamaan, ja tämä vaikutti niin järeästi, että kun taas lähdimme aukean kentän poikki hyökkäämään kylää kohti, otti vihollinen — vain vähän aikaa pidettyään ankaraa tulta — kylästä hatkan.

Tässä hyökkäyksessä oli pojillamme paljon parempi moraalitilanne kuin edellisissä. Sen oli vaikuttanut tykkitulen avaaminen puoleltamme ja suuttumus edellisiin vastoinkäymisiin. Hyökkäysintona oli niin suuri, että kun ensimmäinen kyläryhmä oli puhdistettu englantilaisista joukoista, oli kovin työlästä saada miehiä asettumaan aseisiin kylän pohjoispuolella olevan pienen puron varrelle odottamaan uutta etenemiskäskyä.

Hyökkäystä ei jatkettu suoraan kylään, koska tiedettiin, että lahtarijoukot olivat syvyysporrastuksessa kapealla rintamalla pitkin joen vartta. He olisivat tällöin helposti voineet lähettää joukkoja tekemään saartoliikkeen selkämme taakse, tarvitsematta ollenkaan vähentää kanssamme kosketuksessa olevia joukkoja. Tällaista oli aikaisemmin tapahtunut ja siksi olimmekin varovaisia.

Näissä taisteluissa oli tappiomme kaikkiaan 120 miestä kuolleina ja haavottuneina sekä muuten riveistä pois joutuneina. Saaliimme oli: kolmisenkymmentä vangiksi joutunutta englantilaista sotilasta ja upseeria, 5 hevosta ja kaikenlaista muuta sodassa tarvittavaa.

Tämä voitto muutti valkoisten etenemisen jatkuvaksi perääntymiseksi ja kohotti punaisissa joukoissa moraalitilannetta. Arkangelikin alkoi kangastaa kuin lähellä oleva työn päämäärä.

Falukan taistelun jälkeen yrittivät valkoiset perääntyessään useampaan eri otteeseen pysähtyä joihinkin helposti puolustettavissa oleviin aseisiin ja maastopaikkoihin, mutta saimme ne aina työnnettyksi pois. Sattuipa Blossin kylässä niinkin, että suomalaisista kokoonpantu 40-miehininen rykmentin tiedustelu-komennuskunta äkkihyökkäyksellään ja uhkarohkeudellaan antoi lähes 400-miehille lahtarijoukolle sellaisen hatkan, että näillä ei ollut aikaa ottaa mukaansa ilmalaivojaankaan, vaan olivat pakotetut sytyttämään ne tuleen. Viholliset pakenivat laivoilla, veneillä, hevosilla ja mikä milläkin kerkisi noitten „rautaisten“ suomalaisten kommunistien tieltä, niinkuin he suomalaisia joukkoja nimitivät.

Eräessä Gurgomi-nimisessä paikassa aikoivat lahtarit polttaa tykkitulella kylämme ja sitten tehdä kivääreillä ja pistimillä selvää. Mutta senkin saimme ehkäistyä. Ilmailivat pyörivät alati ympärillämme ja selkäpuolellamme pudotellen pommeja. Eräessäkin kylässä putosi kirkon viereen pommi, jonka tekemään kuoppaan koko kirkko sortui. Rieppanevan kylästä aikoi vihollinen kääntää meidät takaisin, koska oli jättänyt kyliin ilmoituksen, että „tästä on punikkien kääntävä takaisin ja peräännyttävä nopeammin kuin ovat tulleet“. Sopi siis odottaa vakavaa taistelua.

Rykmenttimme oli saapunut syyskuun 18 p:nä Ustvainkan kylään, josta oli Rieppanevaan 15 virstaa. Kylässä rykmentti lepäsi pari päivää tiedustelijoiden tehdessä työtään. Levättyään lähti rykmentti tälle 15-virstaiselle tietömälle taipaleelle kohti Rieppanevaa. Seuraten joen rantaa kuljettiin metsässä pitkin marjapolkuja ja saavuttiin illalla lähellä Rieppanevaa olevaan pieneen kylään, johon oli jo saapunut rykmentin tiedustelu-komennuskunta. Tässä sai 2:n pataljoona määräyksen lähteä saartamaan vihollista kylän itäpuolelta. Kiertoliike oli tehtävä yli vetelän suon, josta kyläläisten kertoman mukaan ei ollut vielä kukaan kulkenut. Allekirjoittanutkin kuului mainittuun pataljoonaan, joten voimme sen vaiheita tarkemmin seurata.

Matkalle lähdettiin yöllä. Saavuttuamme suon laitaan näytti tosiaankin mahdollomalta kulkea sen yli. Metsä oli hyvin harvaa ja pientä. Puitten juuret kasvoivat omituisesti hieman koholla suon pinnasta, joten itse suo oli tavattoman vetelää ja pettävää. Saimme kuitenkin erään talonpojan näyttämään meille hieman kovempaa kohtaa suosta, jossa sotilas kyllä pääsi ryömimällä ja kahlaamalla joten kuten kulkemaan, mutta ruiskut ja maximit tekivät tenän. Lähetimme siksi 20 miestä ruiskuille avuksi. Mutta eihän tässä ollut suuresta miesluvusta apua, rusikuja kun ei voinut hajottaa, sillä ei ollut ollenkaan varmaa oliko vihollinen tietämätön kiertoliikkeestämme. Siksi täytyi olla valmiina toimimaan millä hetkellä hyvänsä.

Yritettiin kantaa ruiskuja. Mutta sekään ei vedellyt, sillä kahden miehen ei sopinut olla yhtäaikaa ruiskun kimpussa koska silloin tuli niin suuri paino yhdelle kohtaa, että oli mahdoton päästä eteenpäin vaipuvassa lietteessä ja niljakkailta puunjuurilla kun sitäpaitsi oli vielä pilkkosen pimeä. Yhdelle miehelle taas ruiskun kantaminen oli ylivoimaista tällaisella maaperällä, vaikka koetimmekin valikoida väkevimpiä joukostamme.

Viimein keksimme keinon. Kaadoimme useita pitkänpuoleisia ohuita kuusia, joiden latvojen päälle sidottiin kuularuiskut. Kun kuusten latvat kuorittiin, luistivat ne erinomaisen hyvin pitkin märkää suon selkää. Näin päästiin vihdoin viimein liikkeelle ja saavutettiin pian pataljoonakin.

Pataljoonan yöllä suossa rämpimä taival venyi 7 kilometriksi, vaikka lähtiessä arveltiin 5 km. riittävän.

Koska aamu ei vielä hämärtänyt, pysähtyi pataljoona joksikin aikaa lepäämään. Asemia oli mahdoton ottaa. Eikä taas ollut viisasta lähteä metsän laitaankaan, sillä silloin olisimme voineet tulla ilmi lahtarien tähystelijöille.

Aamun valjetessa 20.9. läksimme meille osotettuihin asemiin lähelle metsän reunaa. Sieltä näimme kaikki lahtarien varustukset, blintaashit, piikkilangat, juoksuhaudat ja niiden takana olevan patterin. Saatuamme yhteyden 1:n pataljoonan kanssa, jonka oli hyökättävä etelästä päin, aloimme odotella hyökkäysmääräystä.

Odottaminen tuntui sietämättömältä. Lahtarit olivat jo huomanneet 1:n pataljoonan asettuneen hyökkäysasemiin metsän laitaan ja avasivat mitä kiivaimman tykki- ja kuularuiskutulen. Mutta meidän täytyi odottaa toimeettomina, koska hyökkäyskäsky yhä viipyi. Yhteys oli nimittäin katkenut. Sitäpaitsi ei 2:n patalj. päällikkö ollut antanut tarpeellisia selityksiä hyökkäysvalmiudesta 1:n pataljoonan päällikölle tov. Heikkoselle, joka johti koko taistelua ja oli vastuunalainen sen onnistumisesta. Tilanne ei ollut siis hänelle aivan selvä heti aamun valjetessa, jolloin oli aikomus aloittaa yleinen rynnäkkö tykistön tukemana.

2:n pataljoonan yhteydessä oli suomalainen tiedustelukomennuskunta, jonka pataljoonan päällikkö asetti järven rantaan oikealle sivustalle. Tiedustelukomennuskunnan päällikkö pyysi lupaa saada kiertää järvi ja sulkea lahtareilta perääntymistie, mutta pataljoonan päällikkö kielsi sen esittäen, että yhteys muka katkeaa eikä sinne voida antaa apua y. m. verukkeilta tuntuva. Jokainen meistä oli varma voitosta, joten oudoksuen kuuntelimme tätä pataljoonamme päällikön estelyä. Mutta ei ollut aikaa hankkia lupaa ylemmältä, sillä samassa tuli 1:n pataljoonan päälliköltä määräys lähteä etenemään. Yhteys oli nimittäin saatu uudelleen järjestettyä.

On vaikea kuvata valkoisten hämmästyä, kun yhtäkkiä hyökkäämme suurella ryskeellä ja kiljunnalla kohti piikkilankoja suunnalta, jolta he kaikkein vähimmin odottivat.

Niin hermostuneita he olivat, että vaikka avasivatkin tulen meitä vastaan ei yksikään kuula sattunut. Rauhassa katkoimme piikkilankoja pylväistä ja teimme aukon, josta painuimme sisään. Valkoiset yrittivät kyllä ampua aukkoon, mutta ampuivat ylitse haavoittamatta ainoatakaan miestä.

Huomattuaan, että piikkilangat murtuivat useammasta kohden, lähtivät lahtarit kiireimmän vilkkaan karkuun. Pako heille onnistuikin. Kaksi tykkiä pudottivat jokeen, jotka sitten otimme. Mutta yksikään lahtareista ei olisi päässyt pakoon, jos tiedustelu-komennuskunta olisi saanut tehdä kiertoliikkeen järven ympäri ja katkaista heiltä pakotien. Nyt saimme ainoastaan 15 vankia, jotka itse antautuivat.

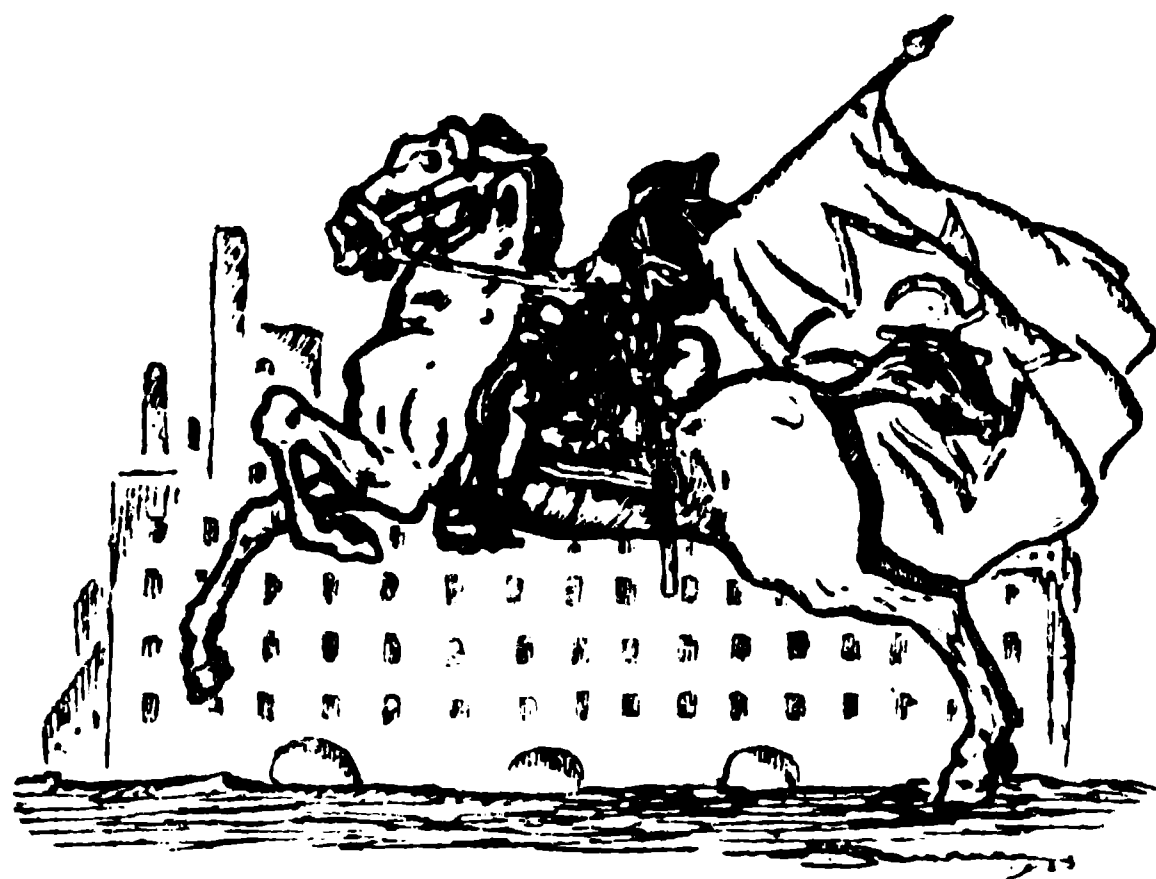
Taistelussa haavottui puoleltamme ainoastaan 24 miestä 1:stä pataljoonasta, joka osoittaa miten hermostuneita viholliset olivat. On kyllä otettava sekin huomioon, että pane-matta kenenkään henkeä turhan tähden alttiiksi toimimme yhtäaikaan ja nopeasti.

Useita voitokkaita taisteluita vielä tämänkin jälkeen käytiin. Mutta kun osia rintamajoukoista lähetettiin Judenitshia vastaan, oli taistelut tällä rintamaosalla keskeytettävä neljän kuukauden ajaksi. Vasta helmikuulla v. 1920 aloitettiin hyökkäys uudelleen, jolloin rykmenttimme sai tehtäväkseen puhkaista tien pohjoiseen. Kaksipäiväisen taistelun jälkeen valloitti rykmentti valkoisten lujasti linnoittaman Sibilihan, joka rautatien varrella olevan Mehrenkä-nimisen linnoituksen kanssa muodosti valkoisten rintaman lukon. Kunnialla oli rykmentti suorittanut tehtävänsä.

Sanottavampia taisteluita ei tämän jälkeen enää ollut. Ilman menestystä koettivat lahtarit estää punaisten nopeaa etenemistä, korjatakseen pois varastojaan. Lopuksi ne joutuivat kuitenkin rykmentin käsiin, samoin kuin heidän tykistönsä ja ammusvarastonsakin.

Punaisten joukkojen yhä edetessä ja työläisten noustua Arkangelissa kapinaan romahti lopullisesti valkoinen valta Karjalassa.

E. Ilmonen.

Linnoitetun vyöhykkeen valloitus.

Pohjoisen Väinäjoen varrella v. 1920 helmikuun 5 p. oli kenraali Millerin valkoinen armeija varustautunut lujiin aseisiin joen vasemmalle rannalle. Linnoitettu vyöhyke oli englantilaisten varustama paikkakunnan voimilla. Asemat olivat hyvin varustetut; toisella puolen asemia oli Väinäjoki ja toisella puolen läpikulkematon suo. Asemien edessä oli kapea Sipilihan joki, jonka pohjoispuoleisella rannalla, korkealla mäellä, synkän metsän sisässä olivat vihollisen lujasti varustetut asemat. Syksyllä v. 1919 koetimme kolme eri kertaa murtaa ne, mutta onnistumatta. Vihollinen oli pysähtynyt puolustukseen mainittuihin aseisiin. Strategisista syistä olimme pakotetut jäämään talviasemiin noin 6 virstaa Monasterkan ja Postovajan kylän pohjoispuolelle.

Puolivälissä tammikuuta aloimme käydä voimakasta tiedustelua vihollisen sivustoilla. Postovajan kylästä länteen noin 40 km. oli luvultaan pieni, mutta hyvin asestettu vihollisen sivustajoukko. Seutu oli vaikeasti kuljettava, sillä sinne pääsi ainoastaan suksilla tai sitten linnunrataa.

Tiedustelutehtävän saivat suorittaakseen suomalaiset. He tekivät tämän reisin kerran viikossa kuukauden ajan. Heidän täytyi tällöin kestää sangen suuria rasituksia, sillä annetut tiedustelutehtävät olivat vaikeat. Oli 100–150 virstaakin pitkiä reittejä. Muona-annokset olivat mitättömän pienet: päiväksi 1½ naulaa leipää, 8 sol. sokeria ja 3 voplaa. Rintama oli 400 virstaa rautatiestä ja muonitus oli kuljetettava hevosvoimalla koko divisioonalle (miehille ja hevosille). Tästä voi päätellä miten vaikea oli tilanne.

Viimeisten kahden viikon aikana ennen taistelua oli tiedustelutoiminta erittäin vilkasta. Tiedustelu tapahtui kaik-

kina vuorokauden aikoina. Ei ollut lepoa yöllä eikä päivällä. Täten koetimme saada vihollisen väsymään ja sen joukoissa moraalilaskemaan. Vihollisen joukoissa oli mielipiteiltään meikäläisiäkin. Mainittakoon, että kun tiedustelijamme kävivät retkillä, jättivät he kirjelappuja viholliselle ja päinvastoin. Loppuaikoina veljeytyivät jo niin, että sopivat erästä hongan ontelosta, johon tiedustelijamme käydessään jättivät mahorkkaa, kun taas vihollisen tiedustelijat jättivät silavaa ja savukkeita. Kirjeiden vaihto ja yhteys oli hyvin taaja.

Viidentenä päivänä helmikuuta saimme käskyn lähteä hyökkäykseen, lyödä vihollinen varustetuista asemistaan ja ajaa takaa antamatta sen pysähtyä uusiin varustuksiin. Tarkoituksenamme oli työntää se Vienan mereen.

Sitä ei ollut kuitenkaan helppo suorittaa, sillä vihollisella oli hyvät asemat ja hyvä aseistus: suunnaton määrä konekiväärejä, pommeja ja miinanheittäjiä sekä voimakas tykistö. Voi mainita, että vihollisen asemain aseistus oli niin jaettu, että aina kahdenkymmenen askeleen päässä oli konekivääri (k. k.). Olipa semmoisiakin blegenssejä, joissa oli 6 jopa 8 raskasta k. k. yhdessä blegenssissä, joista voi ampua 6—8 eri puolelle. Tällaisia blegenssejä oli etupäässä linnoituksen sisällä. Ne olivat sillä tarkoituksella sijoitetut, että jos vihollinen pääsisi murtautumaan sisälle, voisi vielä sittenkin puolustautua.

Viidenneksi päiväksi oli prikaadimme keskitetty Postovajan kylään Väinäjoen rannalle. Kylässä oli 18 taloa. Joukkomme sijoitettiin mikäli mahtui riisiin, saunoihin ja heinävajiin, mutta sittenkin suuri osa sai jäädä ulos. Ulkona täytyi tehdä nuotiot, sillä ilma oli tavattoman kylmä. Pakkasta oli aina 25—30 asteeseen.

Viidennen päivän vastaisena yönä siirsimme tykistömme taisteluasemiin. Meillä oli haupitsipatteri ja 2 divisioonaa kenttätykistöä. Sen kuljetus oli hankalaa, sillä tiet olivat ajamattomat ja paksun lumen peitossa. Hevosia kaatuili pitkin tietä. Ja vaikkakin niitä oli paljon varalta, niin teki sittenkin tiukkaa, että saimme tykistön asemiin. Kun kaikki oli valmiina avasi tykistö tulen vihollisen asemiin. Tämä tapahtui aamulla helmikuun 5 päivänä.

Tykistömme jatkoi pommitustaan. Kaikki patterit rykivät kilpaa. Rykmentti, jossa palvelin, sai tehtäväkseen hyökätä suoraan vihollisen asemille. Rykmentin komentaja jakoi tehtävät pataljoonille: 2:n pataljoona joutui tykistön suoje-

lukseen, 3:s pataljoona sai tehtäväkseen kulkea ensimmäisenä ketjuna ja 1:n pataljoona toisessa ketjussa (reservissä). 3:n pataljoonan komentaja levitti pataljoonansa taistelujärjestykseen noin 3 km. vihollisen asemista, johon hyökkäys suunnattiin. Pommitus jatkui yhä, mutta vihollinen ei vielä vastannut. Tämän vuoksi ei tykistömme saanut hyviä maaleja, sillä ei ollut varmaa tietoa vihollisen tykistön sijoituksesta.

Kello 5 illalla 3:s pataljoona saapui noin 1000 ask. päähän vihollisen asemista. Pataljoonan komentaja tiedotti rykmentin esikuntaan, että ovat saapuneet vihollisen asemien eteen, mutta miehet ovat lopen uuvuksissa, joten eteneminen on mahdotonta. Miehet ovat kahlanneet parisen virstaa paksussa hangessa raskaine kenttävarusteineen. Saatuaan tiedon tästä antoi rykmentin komentaja käskyn reservipataljoonalle (1:nen pataljoona) siirtyä 3:nen tilalle. 3:s sai jäädä reserviin. 1:nen pataljoona jatkoi siis etenemistä. Tähän saakka oli hyvä manöveerata, koska vihollinen ei ollut vielä edes merkkilaukausta ampunut.

Tilanne alkoi tuntua hämärältä. Koko päivän oli tykistömme jo pommittanut vihollisen asemia sen kuitenkaan siihen vastaamatta. Rupesi epäilyttymään, onko vihollinen enää lainkaan asemillaan.

Pataljoonamme edettyä noin 100—200 ask. päähän vihollisen piikkilankaesteistä, kuuluivat ensimmäiset laukaukset vastustajan tykistöstä. Alkoi hämärtyä. Pataljoona sai käskyn edetä nopeammin, jopa juosten, missä vain oli mahdollista. Päästyämme vihollisen piikkilankaesteille ja raivatessamme tietä, avasi vihollinen hirmutulen kaikista aseistaan, mitä oli paikalla käytettävissä. Mutta pataljoona oli jo ehtinyt osaksi päästä läpi esteiden ja Sipilihajoen yli.

Toisella rannalla oli korkea mäki, jossa vihollisen varustukset olivat, mutta mäen alla oli kuollut alue, johon vihollinen ei voinut kohdistaa edes konekivääri-tultansakaan. Tässä pelastuimme suuremmasta mieshukasta. Ryömimällä liikuimme ylös Sipilihan mäkeä huolimatta vastustajamme hirmutulesta. Päästyämme 100—150 askeleen päähän vihollisesta nostimme hurjan hurraa-huudon. Se löi puolustajain moraalin kokonaan. Asemista nousi ylös miehiä huutaen: „Älkää ampuko!“ IV pohjoisen rykmentin pataljoona antautui. Meidän puoleltamme huudettiin: „Heittäkää aseenne mäestä alas!“ Tämän kuultuaan vihollisen huonolla moraalilla varustetut sotilaat alkoivat heti heitellä mäeltä alas kiväärejään... Tämä nosti meidän poikaimme moraalia.

Kaikki ryömivät kilpaa mäelle. Kuului huudahtuksia: „Eteenpäin pojat, kamaa, kamaa“... Olimme vallanneet vihollisen asemista 9 blegenssiä.

Vastustajamme huomasi, että parhaissa asemissa oleva pataljoona antautui. Se avasi hirmutulen konekivääreistään meitä ja antautuneita joukkoja kohden. Vihollinen saavuttkin tuliylivoiman. Tulemme oli voimaton. Katsoimme parhaaksi aluksi vaieta, jotta saisimme paremmin selvän tilanteesta.

Lähenevä yö näytti kaamealta. Olimme vallanneet osan vihollisen asemista, mutta ei ollut voimaa murtautua syvemmälle linnoitukseen. Ei ollut myöskään toivoa apujoukoista, sillä vihollinen oli katkassut yhteyden joukkomme kanssa. Ammuksetkin alkoivat loppua. Kävi vielä niin, että katosi pataljoonan konekivääri-komennuskunnan päällikkö ja 4 raskasta konekivääriä. Sitten ne parin päivän kuluttua kyllä löytyivät rykmentin reservistä.

Sieltä täältä kuului hiljaisia kuiskauksia: „Varmasti olemme kaikki menneitä?“ Päällikkökunnastakin olivat jotkut epävarmoja.

Ensimmäinen yö oli näin kulunut vihollisen kanssa „samassa pirtissä“. Aamu alkoi hämärtää. Ketjusta tuli tieto, ettei miehillä ole patruuneja... Mitä tehdä? Olimme saaneet antautuneilta parisenkymmentä konekivääriä, mutta näitä osasivat silloin käyttää vain harvat. Kiireesti siis syviin juoksuhautoihin opettamaan miehiä konekiväärien käyttöön. Kiskoimme päreitä hongan kylestä ja niin pääsimme valon puutteesta. Kakki taas oli hyvin. Päivän valjettua laului meillä 15—20 konekivääriä. Tietysti oli pieniä esteitä. Lopetettuamme ammunnan pitivät valkoiset tulta yllä vielä noin puolisen tuntia, mutta lakkasivat hekin epäillen vaitioloamme. Arvelivat että meillä on „piru mielessä“.

On 6 p. helmikuuta. Puolustusta jatketaan ja tiedustelijoita lähetetään syvemmälle linnoitukseen. Tietojen saanti on vaikeaa. Ensimmäisen yön aikana neljästä tiedusteluryhmästämme palasi kaikkiaan kaksi miestä. Kun tuli tiedusteluun lähtö, nousi kaikilta karvat pystyyn, sillä yksikään tiedusteluryhmä ei palannut takaisin kokonaisena: „Kenen vuoro oli lähteä kuolemaan“.

Miehillä ei ollut ruokaa, mutta päivä kului sittenkin hupaisesti. Samoin seuraava yö. Vihollisen kanssa oli ainoastaan pientä laukausten vaihtoa. Seuraavana päivänä lopetti vihollinen tykistötulensa (estetulen). Tulimme toivorikkaammiksi.

Saimme yhteyden rykmentin kanssa. Ensimmäinen tiedonantomme oli: „Lähetäkää kiireellisesti apua ja ammuksia“. Rykmentissä ei tiedetty lainkaan, olimmeko joutuneet vangeiksi, vaiko saaneet jalansijaa vihollisen linnoituksessa. Vastaus ensimmäiseen tiedonantoomme oli: „Hetimitulee ammuksia. On lähetetty 15 kuormaa“. Kaikki nämä tuhosi vihollisen tykistötuli matkalla, mutta iltapäivällä saapui yksi kuorma konekiväärinauhoja, 3 kuormaa kiväärin patruuneja, 6 raskasta konekivääriä ja rykmentin tiedustelu-komennuskunta. Kaikki tulivat perille täysin turvattuina, vaikkakin miehet fyysillisesti väsyksissä, mutta moraalisesti hyvässä kunnossa.

Noin tunnin kuluttua apujoukkojen saapumisesta tuli prikaadin komentajalta kylmä määräys 1:lle pataljoonalle. Se kuului: „1:n pataljoonan komentaja. Teille uskotun pataljoonan lisäksi luovutetaan komennukseenne avuksenne saapuneet osastot, rykmentin tiedustelu-komennuskunta ja 6 raskasta konekivääriä, joilla voimilla teidän on vallattava linnoitus. Vallatut asemanne tulee miehittämään linnoitukseen lähetetyt joukot. Käsken laiminlyönnistä tulette vastaamaan sotilasvallankumouksellisessa tribunaalissa“.

Lähdettävä oli, vaikka olikin vaikeaa, sillä miehet olivat puoleksi jäässä ja ilman ravintoa. Kiireesti kerättiin joukot kokoon ja lähdettiin liikkeelle. Linnoitus oli meille tuntematon. Kuljettuamme puolisen kilometriä synkkää metsää, saimme ilomoituksen: „Edessämme on vihollisen ketju“. Se olikin lähellä, vain pari sataa askelta meistä. Ripeästi levittäydyimme taistelujärjestykseen. Alkoi jälleen ankara taistelu.

Vastassamme oli paikkakunnalla tunnettu Rakittinen vapaaehtoinen joukko, luvultaan noin 500 miestä; hyvin aseistettu ja rommilla varustettu moraalilla. Syntyi lämmin kahakka, sillä meilläkään ei ollut enää patruunien puutetta. Koetimme kumpikin saavuttaa tuliylivoiman, josta syntyi toista tuntia kestävä kilpailu.

Prikaadin komentaja oli kovin hermostunut vaikka oli 20 virstan päässä. Kyseli puhelimella taistelun kulkua. Vastasimme, ettemme tiedä, ennekuin on leikki lopussa. Noin 10 min. kuluttua soitti prikaadin komentaja uudestaan: „Mitä te siellä oikein toimitte, kun tänne saakka kuuluu kauhea ryske?“ Vastasimme: „Täytämme käskyänne, tov. prikaadin komentaja. Taitaa vain tulla liian kalliiksi“. Hän antoi käsken: „Jos näette mahdottomaksi, niin keskeyttäkää

ja sijoittakaa miehet vallattuihin aseisiin. Heti tulee miehille muonaa“.

Lopetimme tulen, vaikka se olikin vaikea pysäyttää, sillä miehet olivat innostuneita. Mutta paras oli lopettaa, sillä yö tuli ja linnoitus oli tuntematon. Lopetettuamme vetäydyimme vanhoille asemille. Samoin lopetti tulensa vihollisenkin.

Vihollisen joukko, joka oli meitä vastassa ja jolla oli tehtävänä lyödä meidät linnoituksesta, peräytyi myös taapäin erääseen kylään, joka oli noin 5:n virstan päässä linnoituksesta. Tämän saimme tietää vasta 2 tuntia myöhemmin, kun vihollisen joukosta karkasi mies puolellemme. Hän ilmoitti, että heidän joukkonsa lähtevät perääntymään, mutta linnoituksessa on vielä yksi pataljoona ja raskas konekiv. komppania sekä pommin- ja miinanheittäjä-komennuskunta.

Oli myöhäinen ilta ja miehet väsyksissä. Linnoituksessa vielä vihollisen joukkoja. Olisi ollut riskeerausta sivuuttaa linnoituksessa olevat vihollisen joukot ja lähteä valtaamaan kylää, joka oli noin 6—7 virstaa meidän asemiltamme. Päätimme jättää aamuksi, jolloin puhdistetaan ensin linnoitus ja sitten kylä. Näin jäimme „samaan taloon“ kolmanneksi yöksi. Tämä oli kaikkein hauskin yö. Jokainen oli jännityksessä. „Miten käy aamulla?“ — „Joko saadaan savukkeita ja silavaa?“ Karkulaisen, joka oli tullut vihollisen puolelta, pidätimme linnoituksessa, tarkoituksella käyttäen oppaanamme seuraavan päivän operatsioonin suorittaessamme. Keskustellessamme karkulaisen kanssa yhtä ja toista, kului aika hupaisesti.

Oli puolen yön aika kun kenttävartiosto N-o 4:stä ilmoitettiin, että vihollisen puolelta oli tullut mainitun kenttävartioston edustalle 2 valkoista sotilasta, jotka sanoivat olevansa sovittelijoita ja haluavansa puhutella aluepäällikköä.

Ylipäällystö oli antanut käskyn, että mitään sovitteluja valkoisten upseerien kanssa ei sallita. Mutta eihän ollut kielletty keskustelua eikä sovittelua sotilaitten kanssa; päinvastoin suositeltiin. Siis vastasimme: „Antaa tulla ja tuokaa heti esikuntaan“.

Miehet saapuivat kaikkien sääntöjen mukaan. Ilmoittivat olevansa 4:n pohjoisen rykmentin 3:nen pataljoonan sotilaita ja miehistön puolelta valtuutetut sopimaan punaisten puolelle siirtymisestä. Sanoivat, ettei ylempi upseeristö tiedä mitään tästä hommasta... Keskusteltuamme miesten kanssa pataljoonan siirtymisestä puolellemme sovittiin, että he saa-

vat vapaasti siirtyä ilman mitään rangaistusta ja pääsevät heti kotiinsa 2:ksi kuukaudeksi, jonka jälkeen ilmoittautuvat paikkakunnalla paikalliseen sotilaskomissariaattiin. Yksi miehistä lähti tiedoittamaan tätä joukolle ja toinen jäi meille pantiksi.

Joukon oli siirryttävä heti saatuaan ilmoituksen kuten sovittiin, mutta nyt oli jo kulunut tunti, eikä mitään kuulunut. Tämä teki epäilyttävän vaikutuksen. Hälyytettiin miehet paikoilleen. Aloimme epäillä, että tämä oli tehty tarkoituksella saada selvä joukoistamme. Jonkun ajan kuluttua tuli taas kaksi miestä. He ilmoittivat, että joukossa on erimielisyyttä, saavatko he siirtyä aseissa vai täytyykö heidän jättää aseensa sinne; toiset tahtoivat siirtyä aseissa, toiset ilman aseita. Tästä ei ollut sopimuksessa mainittu. Saatuaan luvan tulla aseissa, lähti toinen miehistä viemään sanaa. Noin puolen tunnin kuluttua siirtyi pataljoona kahdessa kolonnassa täysine varusteineen. Heitä oli noin 200 komeata sotilasta. Kaikki hyvissä vaatteissa ja hyvin syötettyjä. Heidät saatettiin rintama-alueen esikuntaan, riisuttiin aseista ja lähetettiin saattueen kanssa selkäpuolelle. Aliupseeristo oli mukana, mutta ylempi upseeristo ei ollut edes tietoinen tapahtumasta, he kun olivat kauvempana selkäpuolella.

Kaikki tapahtui täydessä hiljaisuudessa. Nyt oli kiireesti miehitettävä antautuneitten jättämät asemat, ennenkuin vihollinen ehti vetää reservinsä näihin aseisiin. Asemat tuli miehitettyä ilman mitään esteitä.

Nyt oli meidän hallussamme kaksi kolmannesta linnoituksesta. Linnoituksen oikealla sivustalla oli vielä vihollisen konekiväärikomppania sekä miinan- ja pomminheittäjäkomentuskunta. Mutta tilanne ei ollut enää uhkaava. Miehitäessämme saimme joitakin vankeja, jotka ilmoittivat, että reservipataljoona oli perääntynyt Vsvoosan kylään ja konekiväärikomppanian me saamme antautumaan pakolla. Vihollisen konekiväärikomppania saatuaan tiedon, että linnoituksessa olleet ovat antautuneet ja osaksi peräytyneet, lähetivät lähetystön luoksemme ottamaan selvää, otettaisiinko heidät vastaan, jos he luovuttavat heti aseensa ja lupautuvat kunniasanallaan astumaan Puna-Armeijan palvelukseen, jos heidät katsotaan siihen kelvollisiksi. Jos he saavat luvan siirtyä, niin pyytävät saada kulkea rajalinjaa pitkin suoraan pääesikuntaan sen vuoksi, ettei tarvitsisi kiertää linnoitusesikunnan kautta, sillä se tekisi 6—7 virstan kierroksen. Kirjoitettakoon heille ehdot, joiden perusteella he antautuvat

heti tiedon saatuaan. He saivat luvan mennä suoraan pääesikuntaan, mutta sillä ehdolla, että vievät mukanaan kaikki aseensa, lukuunottamatta miinan- ja pomminheittäjiä. Lähetystö lähti takaisin ja me lähetimme komppanian miehitämään antautuneitten asemat. Näin saimme miehitettyä koko linnoituksen. Yö kului hupaisesti. Amulla oli edessä uusi tehtävä: valloittaa Vsvoosan kylä, johon vihollisen joukot perääntyivät.

Aamun sarastaessa lähdimme liikkeelle Vsvoosan kylää kohti. Tiedustelijaimme tultua kosketukseen vihollisen kanssa oli vihollinen jo paniikin vallassa ja sytytti palamaan kylässä olevat varastonsa lähtien perääntymään. Miehitimme kylän ja lähdimme ajamaan takaa perääntyvää vihollista.

Koko linnoitusalueen valtaus maksoi meille noin 35—40 miestä. Vihollinen menetti noin 20 kaatunutta ja 400 vankeina.

Edellä mainitsin, että vihollisen asemat olivat hyvin varustetut (murtumaton paikka). Ennen hyökkäystä kävimme pari viikkoa voimakasta tiedustelua sivustoilla, joten vihollinen, arvellen meidän sieltä hyökkäävän, keskitti parhaat joukkonsa sinne. Siinä, josta murto tehtiin, oli huonolla moraalilla varustettu pataljoona. Lahtarit eivät voineet aavistaaakaan meidän sieltä tekevän hyökkäystä. Pääisku tehtiin kuitenkin tästä ja sivustalla ainoastaan „demonstreerattiin“. Saatuaamme sitten jalansijan linnoituksessa oli se semmoinen pala, että valkoiset eivät jaksaneet sitä niellä. Tästä alkoi valkoisten rintama jatkuvasti vyörymään taaksepäin.

J. Heikkonen.

Petsamon retkestä v. 1920.

Jo valkoisten vallan aikana, Millerin ym. mellastaessa Muurmannilla, käyttivät Suomen lahtarit Pohjois-Venäjän lahtarien heikkoutta hyväkseen vallaten Petsamon alueen. Suomessa kerättiin Kajaanin sissipataljoonasta, Tampereen rykmentistä ym. vapaaehtoisia retkeä varten Petsamoon. Retkikunta kulki Rovaniemeltä Petsamoon johtavaa tietä, joka oli rakennettu sota-aikana Sodankylästä Inarin ja Virtaniemen kautta Salmijärvelle (Venäjän puolella) ja siitä edelleen Petsamoon. Retkikunta oli suksijoukkoa, varustettu kivääreillä, kevyillä saksalaisilla konekivääreillä sekä runsaalla määrällä ammuksia.

Vallattuaan Petsamon taistelutta, siellä olevat valkoiset venäläiset kun eivät tehneet vastarintaa, ryhtyivät Suomen lahtarit valtaansa lujittamaan, aikoen siirtää Petsamon alueelle suurempia joukkoja. Tarkoituksena oli edetä edelleen Kuo- laan ja radalle sekä miehittää Muurmannin rannikko. Tukikohtaksen valitsivat he Petsamon, Virtaniemen ja Luirojoen latvat. Virtaniemeen keskittivät he suurimmat voimansa, jotka vahvimmillaan ollessa käsittivät noin rykmentin. Lui- ron latvoille alkoivat he rakentamaan sotilaskasarmeja. Heti eivät he kuitenkaan aloittaneet etenemistään, koska niihin aikoihin Englannissa oleskeleva Mannerheim ei ollut päässyt sopimukseen valkoisten venäläisten suojelijain kanssa Muur- mannin alueen miehittämisestä, josta käytiin neuvotteluja Suomen ja Englannin välillä.

Me Muurmannilla oleskelevat suomalaiset punikit seura- simme mielenkiinnolla näitä Suomen lahtarien hommia. Meille ei ollut yhdentekevää kumpi näistä isännöisi Muurmannilla, suomalaisetko vaiko Millerin lahtarit. Jos Suomen lahtarit olisivat saaneet vallattua Muurmannin alueen, olisivat suo-

malaiset punikit menettäneet tyyssijansa, sillä vaikkakaan eivät milleriläisetkään suosiollisin silmin katselleet suomalaisia punikkeja, niin joka tapauksessa heidän ohranansa toimi kehnommin ja eivät he tunteneet suomalaisia eikä paikkakuntaa.

Niinpä ei ole mitään ihmeteltävää siinä, että heti Muurmannin vallankumouksen jälkeen nousi kysymys Suomen lahtarien karkoittamisesta Petsamosta, jossa Millerin lahtarit olivat antaneet heidän rauhassa puuhailla.

Suomen lahtarit olivat ottaneet tämän seikan huomioon ja niinpä he heti tiedon saatuaan Muurmannin vallankumouksesta kysyivät ohjeita Helsingistä. Suomen ulkoministeriö valtuutti silloin pari lahtariupseeria neuvottelemaan Muurmannin uusien isäntien kanssa Petsamo-kysymyksestä. He saapuivatkin Petsamosta Kuolaan ja edelleen Muurmanniin. Tällöin ei vielä oltu saatu yhteyttä Moskovaan, joten Muurmannissa muodustunut väliaikainen vallankumouksellinen valta joutui itsenäisesti ratkasemaan kysymyksen. Toimeenpanevan komitean istunnossa määrättiin valtuuskunta, johon tuli kaksi venäläistä toveria ja kolme suomalaista punikkia, neuvottelemaan lahtarien kanssa. Neuvotteluissa lahtarit vetosivat tsaari Aleksanteri II antamiin lupauksiin, punaisen Suomen ja Venäjän Neuvostohallituksen sopimukseen v. 1918 ym. Neuvottelut päättyivät siihen, että lahtareille annettiin uhkavaatimus puhdistaa Petsamon alue miehitysjoukoistaan. Lahtarien lähetit palasivat Petsamoon. Mutta joukkojensa poissiirtämiseen eivät he ryhtyneet, joten näin ollen alkoivat avonaiset vihollisuudet.

Petsamon valloittamisen sai tehtäväkseen Muurmannilla vallankumouspäivinä muodostunut suomalainen suksikomppania, jonka vahvuus nousi 125 mieheen, venäläinen erillinen suksikomppania, vahvuudeltaan pienempi kuin suomalainen suksikomppania ja noin 300 miehen vahvuinen jalkaväkipataljoona sekä yksi miinavene. Vihollinen oli miehittänyt Petsamon pogostan yläluostarin, sataman ja Salmijärven kylän sekä muutamia pienempiä paikkoja, kuten esim. Töllevjärvi, Nauvo jne.

Tehtävä punaisten voimien kesken jaettiin siten, että suomalaisen ja venäläisen suksikomppanian tuli kulkea tunturien poikki Muotka- ja Petsamo-pogostain kautta yläluostarille ja edelleen miehittää Petsamon luoteis- ja lounaispuolella sijaisevat kukkulat, estäen siten lahtarien perääntymisen Petsamon kylästä. Miinaveneen turvissa tuli matkustaja-

laivasta laskea n. s. Trifanan niemessä maihin pataljoona, jonka tuli tehdä rynnäkkö miinavenheen tykistötulen tuke-

Hirvaskoski.

mana Petsamon kylään, ajaen lahtarit kukkuloille sijoittuneiden punaisten suksijoukkojen syliin. Samalla tuli suoma-

laisen suksikomppanian Kuolasta lähettää 15—25 miehen vahvuisen tiedustelujoukon harjoittamaan tiedustelua Salmijärvelle ja Luiron latvoille. Näiden tuli levittää lentokirjallisuutta lahtarijoukkojen ja väestön keskuuteen sekä jos mahdollista tuhota Petsamoon ja Salmijärvelle kulkevia kuormastoja, häiritä yhteyttä jne. Tämän joukon tuli toimia täysin itsenäisesti tehden äkki-ylläköitä lahtarien selkäpuolella ja järjestäen paikallisista asukkaista partisaanijoukkoja, joita varten aseita oli varattu Ristikenttään.

Ylläoleva suunnitelma perustui siihen, että suomalaiset lahtarit ryhtyisivät tekemään vastarintaa juuri Petsamossa, keskittäen sinne päävoimansa, jättäen sensijaan Salmijärvelle pienemmän reservin.

Molemmat suksikomppaniat lähtivät liikkeelle Kuolasta maaliskuun alkupäivinä v. 1920. Matka Kuolasta Petsamoon oli 250 virstaa. 160 virstan päässä Kuolasta sijaitsi Muotkan pogosta. Taipaleemme kulki kaiken aikaa pitkin puutomia aukeita, tiettömiä tuntureita, huonojen säiden vallitessa. Komppanialle mukaan annetut viiden päivän muonat loppuivat kolmannen päivän aamuna. Mutta tehden noin 80 virstan päivämärssejä saavuimme jo kolmannen päivän iltana Petsamon pogostan edustalle, joka sijaitsee noin 20 virstan päässä varsinaisesta Petsamon satamakylästä. Kulku oli rasittanut suuresti miehistöä, joka oli sodankäyntiin harjaantumatonta.

Petsamon pogostaan oli sijoittautunut vain pienempi lahtarien etuvartiosto, joka muutamia laukauksia ammuttuaan pakeni kylästä. Alkuperäisenä tarkoituksena oli jatkaa liikettä samana iltana Yläluostariin ja sieltä edelleen muihin päätepaikkoihin.

Miinavenheen ja meritse tulevan jalkaväen pataljoonan piti saapua Petsamon edustalle viidentenä pnä laskien siitä, kun suksijoukot läksivät Kuolasta. Kuitenkin olivat he kiirehtineet matkaansa ja saapuivat Petsamon edustalle jo kolmannen päivän iltana, suksijoukkojen lähetessä Petsamon pogostaa. Suksijoukkojen miehistö oli matkasta niin rasittunut miehittäessään Petsamon pogostan, että se ei kyennyt heti jatkamaan liikettä, vaan yöpyi siihen. Lahtarit saivat perääntyä kaikessa rauhassa Salmijärvelle jättäen mennessään etuvartioston Töllevjärvellä sijatsevaan kievariin sekä toiselle suunnalle, Paatsjoen pogostaan.

Jalkaväkipataljoona miehitti Petsamon kylän. Seuraavan päivän aamuna miehittivät suksijoukot Yläluostarin, josta

lahtarit myöskin olivat poistuneet, ehtimättä korjata kuormastoaan. Samaan aikaan Kuolasta Tuulemojoen kautta lähetetty suksi-tiedustelujoukko liikehti lahtarien selkäpuolella levittäen Salmijärven kyläänkin suomenkielisiä lento-lehtisiä ja katkaisten lahtarien puhelinyhteyden Suomeen useampia kertoja. Tiedustelujoukko järjesti noin 15-miehisen sissijoukon Salmijärven asukkaista. Se järjesti myös puhelinvakoilun Virtäniemen ja Salmijärven väliselle puhelinlinjalle, joten meikäläiset olivat tilaisuudessa seuraamaan vihollisen saamia määräyksiä ja ohjeita.

Tilanne pysyi tällaisena noin viikon päivät. Suomalaisen suksikomppanian aloitteesta ryhdyttiin suunnittelemaan lahtarien karkoittamista Salmijärveltä. Tähän ei aluksi Petsamoon sijoitetun pataljoonan päällystö suostunut. Mutta uudistettujen vaatimusten johdosta suostui se esitykseen lähettää tiedustelu Salmijärvelle.

Tiedustelu suoritettiin, jolloin saatiin selville, että Salmijärvellä sijaitsi vain noin 275 miehen vahvuinen joukko, joka oli varustettu 13 konekiväärillä. Tiedustelun saapuessa Salmijärven edustalle syntyi lahtarien keskuudessa hulina. Sotilaat kieltäytyivät puolustamasta Salmijärveä uhkaillen upseereita. Tämän saimme myöhemmin selville.

Tiedustelun palattua laadittiin heti hyökkäyssuunnitelma. Suunnitelman mukaan tuli suomalaisen komppanian edetä Yläluostarista Petsamon pogostan kautta noin 30 virstaa Salmijärvelle kulkevaa porotietä pitkin ja siitä vasemmalle yli autioiden tunturien toistasataa virstaa Salmijärveltä Suomeen johtavalle tielle lahtarien selkäpuolelle. Tehtävänä oli katkaista puhelinlinja ja estää lahtarien perääntyminen Suomeen asettumalla asemiin Salmijärven ja sen koillispuolella sijaitsevan järven väliselle kaitaiselle kannakselle. Komppania ei ottaisi osaa aktiivisesti taisteluun eikä rynnäkköön, ennenkuin vasta lahtarien perääntyessä.

Venäläisen suksikomppanian tuli hyökätä Petsamon pogostasta Salmijärveen kulkevaa tietä Salmijärvelle kiertämällä järven eteläpään. Sen tuli jättää järven itärannalle konekiväärijoukkue sekä sille tarpeellisen suojeluksen, joka tukisi kaukaisella konekivääritulella hyökkäystä. Jalakaväkipataljoonan tuli edetä suoraan pohjoisesta Petsamo — Salmijärven maantietä ja ottaa asemat järviä yhdistävän salmen rannalta. Vallattuaan Salmijärven kylän pohjoisosan tuli sen rynnätä siihen kylänosaan, johon lahtarien päävoimat oli keskitetty. Levittäytyminen ja hyökkäys oli laskettu tapahtuvaksi kol-

mannen päivän aamuna klo 3, laskien siitä, jolloin suomalainen komppania oli lähtenyt Petsamon pogostasta.

Suomalaisen komppanian matka oli äärettömän vaivaloinen. Kulku kävi tiettemien tuntureiden kevätrospuutan aikana, jolloin kaikki tunturipurot ja joet olivat jo sulana tahi niiden jäät parhaillaan lähtemässä. Keli oli perin huono.

Komppanian kulkutien varrella, lähellä Paatsjoen pogostaa, oli lahtarien kenttävartiosto, joka tuli sivuuttaa aivan kivenheiton päästä, herättämättä kuitenkaan sen huomiota ja kajoamatta siihen, sillä siitä mahdollisesti syntyvä ammunta olisi hälyyttänyt lahtarit Salmijärvellä.

Täsmälleen kaksi tuntia ennen määräaikaa saapui komppania osoitetuille asemilleen, katkaisten puhelinlinjat ja käyden aseisiin. Mainittakoon, että komppanian taisteluketjuun levittäytyminen kävi hitaasti ja herättäen jonkinlaista melua, miehistön taisteluun harjaantumattomuuden vuoksi. Ollen vaivaloisesta matkasta lopen väsyneitä nukkuivat miehet kohta ketjuun asetuttuaan. Kaikeksi onneksi eivät lahtarit odottaneet hyökkäystä lainkaan siltä taholta, joten heillä ei myöskään sillä suunnalla ollut suojelusta eikä tiedustelua. Tosin kyllä, kuten myöhemmin ilmeni, oli Paatsjoen pogostan lähellä lahtarien etuvartiosto huomannut konekiväärijoukkueen, jolla oli kaksi Maksim-konekivääriä ja yksi Lewis-konekivääri. Se teki ilmoituksen lahtarien esikuntaan. Esikunnassa ei kuitenkaan tiedonantoon kiinnitetty tarpeellista huomiota, koska olettivat sen olleen edellämämainitun meikäläisen tiedustelujoukkueen järjestämän, jonkun partisaanijoukon, „joka kyllä aamulla pehmitettäisiin“, eivätkä ottaneet siitä sen parempaa selvyyttä. Näin sai komppania häiriintymättä toteuttaa suunnitelman ensi osaa.

Sovittuna aikana ei kuitenkaan venäläisen suksikomppanian eikä jalkaväkipataljoonan hyökkäystä kuulunut. Tämän vuoksi otimme yhteyden venäläisen suksikomppanian kanssa, joka saatiin vasta klo 9—10 aikana ap. juuri päivän valjetessa. Noin tunnin odotettuaan täytyi komppanian luopua alkuperäisestä suunnitelmasta. Oli lähdeävä hyökkäämään kylään. Sillä jos lahtarit päivän valjetessa keksivät komppanian ja huomaisivat sen vähälukuisuuden, joutuisi se tällöin epätasaiseen taisteluun epäedullisissa olosuhteissa. Siksi oli yritettävä äkkiryynnäköllä vallata kylä lahtarien vielä levolla ollessa.

Ilman vastusta eteni komppania asemistaan noin kilometrin päässä sijaitsevan kylän laitaan, harvan pensaikkometsän

läpi. Tästä avasi komppania tulen lahtarien kasarmina olevaa koulutaloa ja esikuntaloa vastaan. Koulutalon ullakolle olivat lahtarit kulettaneet kaikki konekiväärinsä. Tulemme tarkoituksena koulutaloon oli estää lahtarit käyttämästä konekiväreitään. Meikäläisten puolelta ammuttiin aluksi harvoja yhteislaukauksia, mutta lahtarien syöksyessä uios koulutalosta ja asettuessa ketjuun koulutalon lähellä sijaitsevan kiviaidan taa, suurimmaksi osaksi vielä alusvaatteisillaan, muuttui tuli kiivaaksi. Ketjustaan avasivat lahtarit paniikkimaisen tulen. Se pakoitti komppaniamme pysähtymään kylän laidassa sijaitsevan kunnaan taa.

Komppaniamme oli harjaantumaton ampumaan, joten sen tulen teho oli verrattain vähäinen, vielä senkin vuoksi, että lahtarit saivat edulliset asemat talojen ja kiviaidan suojassa. Siksi tehokasta oli tulemme kuitenkin, ettei lahtarien onnistunut heti saada konekiväreitään käytettäväksi, vaan täytyi heidän pitää yllä yksinomaan kivääriltä. Mutta huolimatta siitä oli ilmassa helvetillinen vinkuna ja rätinä.

Maximeistamme joutui toinen epäkuntoon ja tottuneiden konekiväärimiesten puutteessa ei Lewistäkään voitu käyttää. Komppanialla oli käytettävänänsä siis ainoastaan yksi konekivääri.

Ammuntaa kesti yhtämittaa noin tunnin ajan tilanteen muuttumatta. Mutta kohta nousi lahtareiden esikunnan katolle valkoinen lippu ja samalla taukosi heidän tulensa. Meikäläiset jatkoivat vielä ammuntaa, vaikkakin harvemmin. Lahtareiden ketjusta alkoi kuulua huutoja: „Älkää ampuko, me antaudumme“. Nyt lopetti komppaniammekin vähitellen tulen. Lahtareiden puolelta läheni ketjuamme lahtariupseerit Höglund ja Koivisto. Päästyään jonkun matkan päähän ketjustamme hihkasivat he röyhkeästi: „No, antaudutteko te?“ Komissiarimme hölmistyi hieman tällaisesta kysymyksestä ja ilmoitti, ettei meidän antautumisestamme ole ollut kysymyskään, vaan että hehän ilmoittivat antautuvansa. Nämä kielsivät sellaista ilmoittaneensa.

Oikealta siiveltä avattiin jälleen tuli. Koivisto kaatui ja Höglund haavoittui. Ammunta jatkui uudelleen. Lahtareiden tuli oli entistä tehokkaampaa, sillä he, käyttäen hyväksien kieroilulla saamaansa levähdysaikaa, olivat kulettaneet ketjuunsa koulutalossa olleet konekiväärinsä. Heidän tulensa oli niin tehokas, että se kohdistettuna kokonaan oikeaa siipeämme kohtaan, pakoitti sen perääntymään lähes puolisen kilometriä. Kun määräystä yleisestä perääntymisestä ei

annettu, niin vasen sivusta jäi näinollen entisille asemilleen oikean sivustan edelle. Tätä käyttivät lahtarit hyväkseen. Edeten vasemman sivustamme tasalle, entisiin oikean sivustan asemiin, avasivat he kiivaan tulen vasempaa sivustaamme vastaan. Nyt oli vasenkin sivusta pakoitettu perääntymään takanaan olevalle harjanteelle pensaston laitaan, jossa otti yhteyden oikean sivustan kanssa.

Lahtarit tekivät yrityksen kiertää oikea sivusta, mutta kiertoliike lyötiin takaisin oikean sivustan suojeluksen lähetyksen 15—20 miehen vahvuisella joukolla. Tilanne muodostui meikäläisille vakavaksi, sillä ammuksinkin alkoivat olla lopussa. Jonkun verran pelasti tilannetta kyllä se, että saimme toisen Maximeistamme ja Lewisinkin laulamaan.

Klo 3 tienoissa läheni venäläinen suksikomppania Salmijärveä. Noin puolentoista kilometrin päässä kylästä avasi se konekiväärin tulen, edeten itäistä kyläryhmää kohti. Tämä synnytti lahtareiden keskuudessa paniikin. Heti alkoivat he valmistaa perääntymistään.

Noin puoli neljän aikaan päivällä tuli Norjasta hevosia Salmijärven kylään, jotka jonkun ajan kuluttua ajoivat vihaa vauhtia takaisin Norjaan, vieden mukanaan lahtareiden haavoittuneet. Meikäläisten puolelta ammuksien vähyyden takia harvaksi muuttunut tuli kiihtyi jälleen äärimmilleen. Se sai aikaan lopullisen paniikin lahtareiden keskuudessa. Jättäen konekiväärinsä, ammus- ja muonavarastonsa, useat konekiväreistään, suksiaan, laukkujaan jne. pakenivat he epäjärjestyksessä.

Tosin kyllä he aluksi koettivat säilyttää järjestyksen siirtyen marssikolonnassa järvelle, mutta meikäläisten ankaran tulen alla hajaantui marssikolonna paniikissa perääntyviksi hajanaisiksi ryhmiksi. Upseeristo pakeni Norjan puolelle jättäen miehistön alipäällystön kanssa oman onnensa nojaan. Miehistöä seurasi ainoastaan „sotapappi“. Järventaus, joka paetessa itkien rukoi sotilaita palaamaan karkoittamaan punikit, saattamatta tällaista häpeää päälleen. „Sotapapin“ rukoukset olivat kuitenkin turhia, sillä mikään ei voinut paniikissa perääntyviä sotilaita pidättää. Vastaukseksi papin kehoituksiin vastailivat sotilaat kiukustuneina: „Mene p-le itse“. Papin selittäessä, että hän ei lähde askeltakaan enää eteenpäin, oli lakooninen vastaus: „Jää siihen sitten!“ Kuitenkaan sotapapin sisu ei riittänyt, vaan kahlasi hän Nauvon suon yli polvia myöten vedessä muiden mukana Suomeen.

Taistelussa kaatui meikäläisiltä kaksi miestä ja havoittu. neljä. Lahtareilta kaatui yhdeksän, joista kaksi upseeria ja nelisenkymmentä haavoittui. Kylästä korjasimme 13 konekivääriä, joukon kivääreitä, suuren määrän ammuksia ja huomattavan muonavaraston.

Taistelun päätyttyä saapui kylään myöskin pohjoisesta päin tuleva jalkaväkipataljoona. Se oli joutunut kosketuksiin Töllevjärvellä olleen lahtareiden etuvartioston kanssa, mutta paksussa lumessa ei voinut kyllin nopeasti toimia.

Seuraavana päivänä toimitti komppania kaatuneiden hautauksen sotilaallisin juhlallisuuksin. Hautajaisista oli levinnyt tieto Norjankin puolelle, josta saapui, huolimatta kaikista Norjan rajavartioston estelyistä, suurin joukoin norjalaisia asukkaita ottamaan osaa hautajaisiin. Ensi kerran liehui punainen lippu Salmijärven kylässä aivan Norjan rajalla ja kaikui Internatsionaalen säveleet.

Näillä seuduin ei taistelua enempää käyty, koska lahtarit eivät enää yrittäneet hyökätä Petsamoon. Suur-Suomihaaveilijat saivat Petsamon alueen vasta sitten haltuunsa, kun Neuvosto-Venäjä sen sovinnolla luovutti.

A. M.

Vienan retki v. 1920.

Maaliskuun viimeisinä päivinä jätti rykmenttimme rajavartioinnin ja siirtyi jälleen kenttätoimintaan.

Kevätsohjossa marssimme Petroskoihin. Sieltä maaliskuun 7 päivänä aamun valjetessa lähti rykmentin esheloona liikkeelle pohjoista kohti, Sorokkaan. Tänne majoittui rykmentti aina huhtikuun 23 p:ään, jolloin se sai määräyksen siirtyä Kemiin.

Kemistä suuntasimme marssimme Vienaan. 25 päivänä lähdimme liikkeelle Usmanaa kohti. Matka oli lyhyt, mutta rasittava. Kevätvedet virtasivat parhaillaan. Kemijoki loi päältäään jääpeitettään. Marssiessamme oli lokaa monin paikoin polvia myöten. Tietä ei ollut kuin vähän matkaa Kemistä. Sitten alkoi tietön taival. Usein oli kiipeiltävä korkeita mäkiä. Laskeutuessa täytyi pidellä puiden oksista kiinni, sillä jalat luiskahtelivat helposti niljakkailta, savisilla mäen rinteillä. Purot olivat tulvillaan vettä, eikä pimeässä yössä auttanut etsiä parempia ylimenopaikkoja, vaan oli kahlattava sen yli mille kohdalle sattui joutumaan. Siltojakaan ei ollut kuin harvoissa paikoin.

Totisesti, onnen poika oli se, joka kuivissa vaatteissa Usmanalle pääsi. Eikä niitä liene monta pataljoonasta löytynyt.

4:s komppania ja kuularuisku-plutoona lähtivät Usmanalta 30 p:nä huhtikuuta klo 5 i. p. marssimaan Paanajärveä kohden.

Vappuna oli suuret työtalkoot kautta Neuvosto-Venäjän. Samoin pantiin toimeksi myöskin Usmanalla. Kaikki sotilaamme, pienempi määrä kyläläisiä mukana, työskentelivät teiden korjaustöissä kylässä ja sen lähistöllä. Tiet olivat, kuten edellä on kerrottu, hävyttömän huonossa kunnossa, mutta tällä talkootyöllä saatiin ne korjatuksi kohtalaisen tyydyttävään kuntoon. Siis toukokuun ensimmäinen päivä tuli Usmanallakin julistetuksi työn juhlapäiväksi.

2:n pataljoona sai toukok. 10 p:nä määräyksen lähteä Uhtualle. Voijärvelle saapui pataljoona seuraavan päivän

Maantie Vienassa.

iltana. Sieltä lähti pataljoona veneillä, yöpyen välillä erään joen varressa.

Varhain 13 päivän aamuna lähdettiin jatkamaan matkaa ja saavuttiin yöllä Paanajärvelle.

4:s komppania, kuularuisku-plutoona ja sapöörikomennuskunta jatkoivat nyt matkaansa Uhtuaa kohden. Alkupuolen matkasta pääsivät he veneillä, mutta sitten alkoi vaivaloinen 45 km. jalkataipale Haikolan kylään. Kylässä saivat kärkijoukkona kulkeneet sapöörimme vangiksi 2 valkoisten Uhtu-alle lähettämää vakoilijaa. Kylästä eteenpäin lähdettäessä saivat vangit kantaa kuularuiskun osia ja patruunanauhoja.

Tämä 45 km. taipale oli raskain matka, sillä välillä oli useita kilometriä pitkiä soitakin. Teistä taas ei ollut puhuttakaan. Lisäksi oli miehistöllämme raskas taakka. Varustuksia lukuunottamatta oli jokaisella kannettavana: kuularuiskun osia, nauhoja, patruunia sekä 10 päivän muona. Muona kylläkin väheni verkalleen matkan varrella. Uhtu-alle päästyä ei liene kenelläkään ollut jälellä yhtään leipää; särpimistä puhumattakaan.

Haikolasta jatkoi 4:s komppania matkaansa Mikkolan ja Siksän kylien kautta Uhtu-alle.

Uhtuan miehitys tapahtui 18 p:nä toukok. varhain aamulla. Kylässä oli valkoisten patrulli, joka huomasi joukkojemme tulon ja teki hälyytyksen. Vastaan panematta lähtivät lahtarit Uhtualta. Kenelläkään heistä ei ollut aikaa laittaa edes jalkineita jalkaansa, vaan käsissä riiputtivat kenkiä juostessaan.

Paikkakunnan asukkaille oli uskoteltu, että on tulossa kiinalaisia, jotka polttavat kylät, tappavat lapset ja raiskaavat naiset. Eräskin nainen oli kylään tullessamme lähdössä pakoon kun 4:n komppanian päällikkö hänet kuitenkin pysäytti. Vaimo sanoi, että raiskatkaa nyt, eihän tästä enää minnekään ehdi menemään. Tultuaan järkiinsä kysyi vaimo: „ettekö te olekaan kiinalaisia?“ Saatuaan suomenkielellä vastauksen, tuli vaimo hyvilleen, kutsui pojat sisälle ja pani kahvinjuontiin.

Tämänsuuntaisia tapauksia sattui useampia Uhtuan valtauspäivänä. Uhtuan miehitti yksi komppania, kuularuisku-plutoona ja sapöörikomennuskunta. Eikä näidenkään tarvinnut patruunia tuhlata, sillä lahtarit lähtivät hatkaan pelkästä kauhusta ja suuntasivat matkansa Jyvälahteen, jossa muodostui suurempi vastarinta. Itse pääpukarit olivat kyllä jo aikaisemmin lähteneet Uhtualta.

Muona, jonka joukot olivat lähtiessään saaneet kymmeneksi vuorokaudeksi, oli kaikilta loppuun kulutettu, eikä

sitä voitu vielä tuoda jokea pitkin, sillä joki paraillaan purki jääpeitettään. Mitä taas tulee muonan kuljetukseen maita pitkin, niin siitä ei ollut puhumistakaan, sillä hevosella ei voinut päästä tiettömien salojen ja vetelien soiden yli. Ihmisvoimin se oli mahdotonta ajatellakaan.

Vasta toukokuun 29 p:nä saapui Uhtualle ensimmäinen muonalähetys. Mutta siitäkään ei ollut suurta apua, sillä leipä, jota oli satoja virstoja kuljetettu vesireittiä pitkin, oli matkalla kastunut ja homehtunut siinä määrin, että oli aivan kelpaamatonta syötäväksi. Tämä vaikutti lamauttavasti miehistöön.

Kesäk. 5 p:nä saapui Uhtualle toinen muonalähetys, joka alkoi tyydyttää joukkoja. Tämän jälkeen alkoi muonaa saapua säännöllisemmin mikä vaikutti sen, että moraalikin joukossamme kohosi.

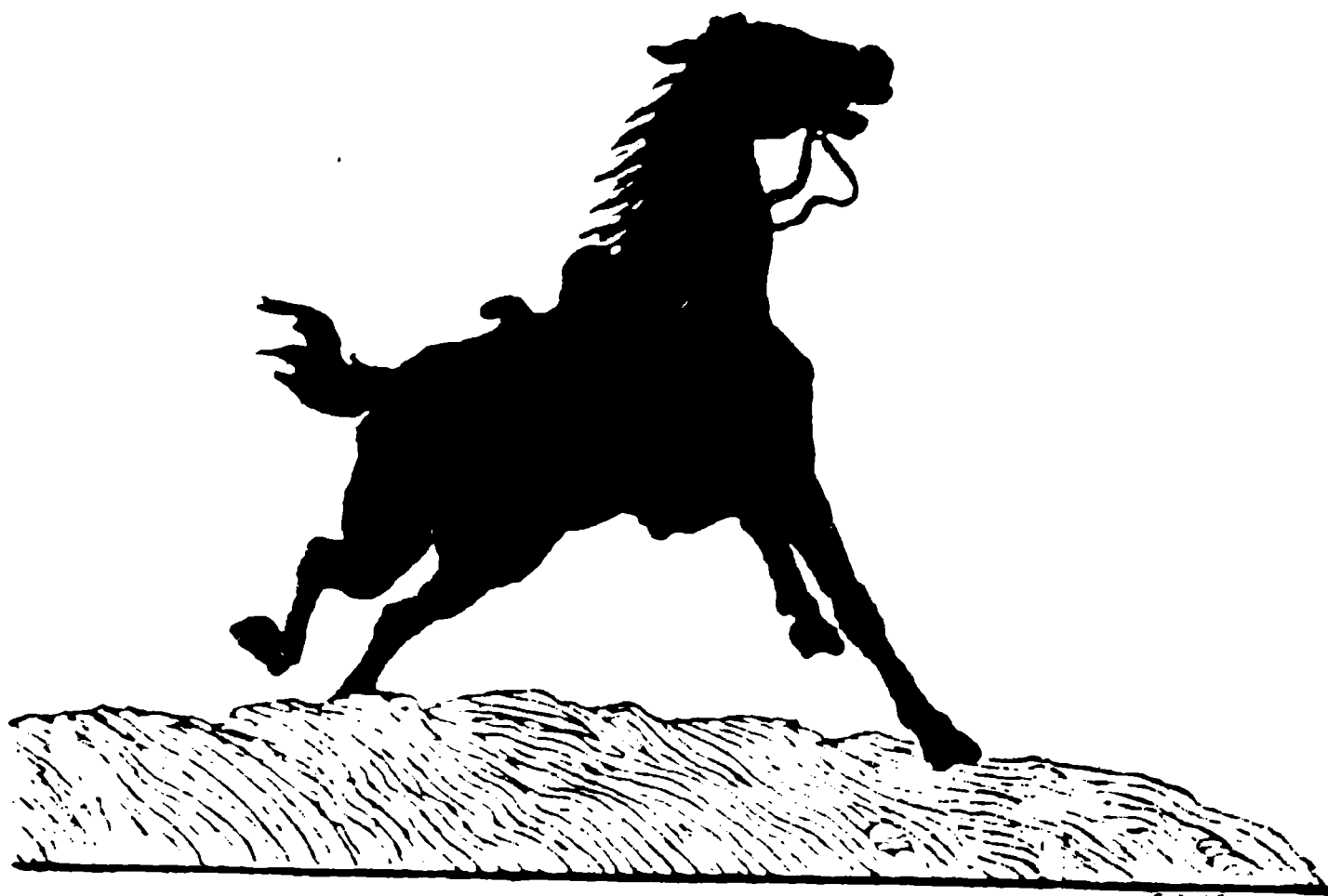
Taistelut ja tiedustelukahakat jatkuivat. Jyvälahdesta taisteltiin pariin otteeseen, kunnes se 27 p:nä kesäkuuta miehitettiin. Joukkomme tunkeutui yhä edemmäksi rajalle, miehittäen Vuokkiniemen Kivijärven ja muut kylät sillä suunnalla.

Valkoiset perääntyivät Pistojärvelle. Sinne kohdistettiin hyökkäys heinäkuun puolivälissä. Taistelu syttyi Hirven-salmen kylässä. Molemmin puolin menetettiin muutamia kaatuneita ja haavoittuneita. Edettiin myös Kiimasjärven suunnalle.

Näissä taisteluissa tuki rykmenttiämme sangen ratkaisevasti Vienen omat miehet. Vuonisen suunnalla nousi karjalaisia aseisiin valkoisten selän takana ja ahdistivat sieltä valkoisia, pakoittaen ne useista kylistä perääntymään. Rykmenttimme toimesta aseistettiin näitä punasissejä ja muodostettiin niistä sissijoukko rykmenttimme tueksi. Niin saivat Suomen valkoiset „valloittajat“ lyijyä Karjalan miehen kivääristä.

Näin taistellen kyörättiin valkoiset yli rajan. — Viena oli vapaa, mutta Suomi ei suureksi tullut!

V. J.

Pääkköniemen leikki.

Pääkköniemen kylä sijaitsee Vuokkijärven pohjoisrannalla, kaarevasti ulospistävässä niemessä, joka muodostaa ikäänkuin saaren, ollen ainoastaan kapealla kannaksella yhdistetty mantereeseen. Pääkköniemi on Kiimasjärven kunnan rajakylä, josta alkaa Tunkuan kunta.

Ammoisista ajoista saakka oli lähikylien poikien ollut tapana kokoutua kylän suurelle kiikulle kisaamaan. Säännöllisesti olivat nämät kohtaukset päättyneet tappeluun, joka joskus kävi hyvinkin veriseksi. Näitä tappeluja sitten kutsuttiin Pääkköniemen leikeiksi.

Oli tammikuu v. 1922. Suomalaiset valkorosvot olivat hyökänneet maahan, rikkoneet Karjalan salojen rauhan, pakoittaneet ja petollisesti houkutelleet karjalaisia tarttumaan aseisiin, käymään sotaan ja hävitykseen veljiänsä ja omaa työtätekevää yhteiskuntaansa vastaan.

Tähän eivät kaikki karjalaiset alistuneet. Paljon astui Puna-Armeijan riveihin karkoittaakseen vainolaiset takaisin rajan taakse, mistä olivat tulleetkin.

Näin jakautuivat karjalaiset kahteen joukkoon. Toiset taistelivat hävityksen ja rosvouksen puolesta, salamurhaamalla niitä entisiä kisatovereitaan, jotka eivät alistuneet nostamaan kättään omaa etuaan vastaan. Toiset taas ryhtyivät taisteluun palauttaakseen kotoisten kontujen rauhan saadakseen jatkaa raskasta työtään karun Karjalan luomiseksi työtätekevien maaksi.

Taisteluja oli jo käyty useita viikkoja. Valkoiset rosvot olivat äkkiyllätyksillä onnistuneet karkoittamaan vähälukuiset punaiset vartiojoukot rajakylistä. Ne, jotka eivät ehtineet vetäytyä pois, kiduttamalla teiltiin. Veren hekumassa ilakoivat suomalaiset lahtarit.

Taistelun melskeeseen yhtyivät nyt jo monasti ennen Karjalan vapauden, todellisen työtätekevien vapauden puolesta taistelleet suomalaiset sotakoululaiset punapäälliköiden johdolla.

Suksilla olivat he samoilleet suoraan salojen kautta. Valkorosvot olivat saaneet heiltä ensimmäiset raskaan tappion iskut. Kauhua tuottivat arvaamattomalla nopeudella sukilla kiitävät, milloin tänne, milloin tuonne äkkiä ilmestyvät sotakoululaiset.

Kiimasjärven kylän, jossa sijaitsi valkorosvojen päämaja, olivat sotakoululaiset vallanneet. Näitä vastaan oli lähetetty valko-joukko, joka oli asettunut aseisiin Pääkönniemen kylässä.

Ikäänkuin saarilinnoituksen muodosti Pääkönniemi. Aukea jää joka puolella, kuudestasadasta metristä kilometriin matkaa lähimpään rantaan. Ja tähän olivat lahtarit lujittuneet.

Tiedustelijain ilmoitettua tästä suksijoukon päällikölle, päätettiin hinnalla millä hyvänsä karkoittaa valkoiset Pääkönniemestä. Sillä ne sulkiivat hyökkäävältä jalkaväeltä tien pohjoiseen eikä jalkaväellä, jonka olisi tullut kahlata syvässä lumessa, ollut mahdollisuutta sitä vallata.

Koitti tammik. 27 päivä, joka oli määrätty hyökkäyspäiväksi. Suksijoukko, joka silloin majaili Kiimasjärvellä liikkui Nokeuksen kylien kautta ja saapui kello 3 ip. järven rannalle Pääkönniemen eteläpuolelle.

Päälliköt toimittivat tiedustelijain seuraamana hyökkäyspaikkojen tiedustelun. Osoittautui, että maasto ei missään suojele hyökkääjää. Hyökkäys on toimitettava aukeaa jäätä myöten, kohti lahtarien tuliluikkuja.

Ryhtyäkö tähän huimaavaan hyökkäykseen? — arvioitiin. Se ehkä vaatisi liian kalliita uhreja.

Toiselta puolen oli selvää, että jos mieli nopeasti valkorosvojen mellastus ja hävitys Neuvosto-Karjalasta lopettaa, niin oli Pääkönniemi vallattava, sillä se sulki Uhtualle tien etelästä päin.

Suksijoukon päällikkö teki ratkaisun: tehtävä nopsa, yllättävä hyökkäys!

Lahtarivartijat huomasivat liikettä rannalla. Varoituslaukaus. — Kylässä alkoi kiivas häärinä. Sotilaat juoksivat ulos taloista. Kirouksia ja huutoja. Varustautuivat ottamaan vastaan.

Nyt oli ripeästi toimittava, jos mieli hyökkäyksen onnistua. Suksijoukon päällikkö jakoi nopeasti käskyt. Määräsi komppanioille hyökkäyskaistat. Osoitti suunnat. Määräsi tehtävät. — Levittäytyminen suoritettiin nopeasti. Käsky annettiin: kiivas tuli! Tuleen valkoiset vastasivat. Alkoi huumaava tuiske. Kuulat vonkuivat, repivät metsää, konekiväärit räätisivät. Tuliluikut molemmin puolin lauloivat surman lauluaan.

Annettiin käsky lopettaa tuli ja siirtyä hyökkäämään. Tuli lopetettiin; suksiketju painui jäälle. Kuin yhdestä suusta kajahti huuto: „kuolema lahtareille!“

Vastustamaton oli hyökkäys. Ei auttanut leikkaava konekiväärituli hyökkääviä vastaan.

Jo horjahtivat puolustajain rivit. Sieltä täältä pötki heitä ampumahaudoista karkuun. Lahtarit lähettivät valmiina olevan kuormastonsa pakoon. Puolustus osoittautui toivottomaksi. Lahtarikapteeni hihkasi joukolleen: „pelastukoon ken voi!“

Myrskynä painuivat hyökkäävät suksimiehet kylään! Ei ollut aikaa vilkaista sivulleen, keitä tovereista kentälle jäi. Itsekunkin pelastus ja voitto oli nopeassa etenemisessä.

Valkoiset valtasi täydellinen pakokauhu. Heittivät kiväärinsä ja reppunsa; lähtivät laukkaamaan vastaiselle puolelle rantaa.

Kylä on meidän! kajahti huuto ensimmäisiltä, jotka rantatörmälle ehtivät. Samassa oli koko suksijoukko kylässä. Koottiin nopeasti rivit. Osa lähetettiin ajamaan pakenevia takaa, täydentämään voittoa.

Vartiosto lähetettiin. Nyt vasta oli aika ruveta tarkastamaan, keitä tovereista oli kentälle jäänyt.

Jäällä kuului heikkoa valitusta. Lähetettiin patrullit tarkastamaan taistelukenttää. Se kohtasi jalkaan haavoittuneen toverin, jolta toinen suksi ja keppi olivat kuulan katkaisemat. Vähän loitommalla hänestä makasi suullaan kaatunut toveri. Havaittiin hänet punapäälliköksi, jonka lahtarien kuula oli läväissyt kolmesta kohtaa. Hänen vierellään makasi konekivääriseurilainen. Vähän matkaa heistä löydettiin taas kaksi kaatunutta toveria, joista toinen oli punapäällikkö. Kaatuneet olivat joutuneet lahtarien konekivääritulen alle.

Siirryttiin tarkastamaan lahtarien asemia. Heillä nähtiin viisi kaatunutta. Useissa paikoin nähtiin vielä verilätäköitä; siis oli ollut useita haavoittuneita.

Tarkkaa oli ollut hyökkäävien punaisten tuli.

Takaa-ajamaan lähetetty joukko palasi. Pimeys esti sitä jatkamasta. Toi mukanaan vangin. Takaa-ajoa johtanut päällikkö ilmoitti, että lahtarit ovat paetessaan heittäneet jälle kaksikymmentäyhdeksän kivääriä, jotka nyt on nostettu tien sivuun aamulla korjattaviksi.

Yö yllätti. Taistelusta väsyneet miehet pääsivät raskaan, mutta kunniakkaan päivätyön päätyttyä levolle. Vartiosto valvoi.

Näin päättyi suksijoukkomme Pääkönniemen leikki. Kylän valtaus tuli punaisille maksamaan neljä kaatunutta ja muutamia haavoittuneita. Kallis uhri. Mutta sota on veristä leikkiä: joko me tapamme, tai meidät tapetaan!

Tämä taistelu synnytti lahtareissa silmittömän kauhun punaisia suksimiehiä kohtaan. Mille suunnalle he vain ilmes-tyivätkin, niin ei lahtarien vastustus kestänyt.

Toivo An.

Kärkijoukossa Ponkalahteen.

Noin pari päivää Vuokkiniemen valtauksen jälkeen sai 1:nen komppania määräyksen ottaa yhteyden Pistojärvellä päin toimivien joukkojen kanssa.

Nousimme suksille iltapäivällä, päämääränä Vuonisen kylä. Kärkijoukkoa, joka käsitti seitsemän miestä, johti Lasse Heino. Hiihdimme eteenpäin hyvää vauhtia, sillä keli oli mitä parhain.

Hiihdettyämme noin tunnin ajan saimme luvan pistää tupakaksi. Kiersimme sätkät, jotka nautittiin aina kynnenpolttajaisiin saakka. Hetkisen levätyämme jatkoimme matkaa. Keskutelimme yhtä ja toista valkoisten hatkasta. Arvelimme, ettei lahtareita enää huvita tapella, koska jättivät Vuokkiniemenkin taistelutta. Tuumailimme, ettei taas tavata ennen kuin Suomessa.

Laskeutuessamme mäkeä alas Ponkalahden kylään, kuului edestäpäin ulvonnalta kuuluva huuto: „keitä siellä?“ Arvasimme tullemme vihollisen kenttävahtiin. Hiihdettyämme vielä joitakin metrejä, toistui huuto vasemmalta 40—50 askeleen päässä meistä. Otimme kiväärin selästämme ja kuuntelimme hiljaa, tähystellen kaiken aikaa sivuille ja eteen. Muutaman minuutin kuluttua ilmestyi näköpiiriimme kolme miestä: kaksi sivulla ja yksi edessä.

„Ampukaa niitä!“, kehoitti Riihiniemen Jaska, koettaen itsekin ampua, mutta hänen kiväärinsä ei toiminut. Ammuttuamme jonkun laukauksen kuului sivulta: „Nyt ne tulloo!“, ja edestä: „Lähdetään!“. Kiireesti lähdettiin hiihtämään kylää kohti.

Kylässä tämä välikohtaus nosti aikamoisen häläkän. „Tpruu“, „noo“, „perkele“ ja „pois tieltä“ olivat sanoja, joita erotimme kovan hälinän keskeltä. Muodostimme pienen ketjun ja aloimme painua varovaisesti kylään koko hirtävällä seitsemän miehen voimalla.

Tarkastimme heti ensimmäiset talot kylän laidassa. Ne olivat tyhjä. „Nyt ne perkeleet veivät taas kaman men-

nessään“, kiroilivat pojat. Mutta jatkoimme yhä kylän tarkastamista. Päästyämme kylän toiseen päähän, huomasimme erään talon edustalla parikymmentä paria suksia.

„Nythän se apaja saadaan“, arveli Lasse ja painalsi sisään Riihi Jaska perässään. Sisällä oli kolmattakymmentä miestä, kaikki täydessä unessa.

„Kädet ylös!“, kuului Lassen karski komento. Se sai valkoiset nuolena ylös. Jokainen alkoi etsiä kivääriään. Hetki oli kriittinen... Lassen nagaani ei toiminut... Samoin usean kurssilaisen kivääri oli jäätynyt. Näinollen täytyi meidän vetäytyä ulos. Myös valkoiset syöksyivät ikkunoista ulos. Kylmäverisyyttä kysyttiin ennenkuin pysyimme aseman herroina, vihollislauman ollessa joka puolella.

„Väistykää pojat, pommi räjähtää!“, kuului melun keskeltä Lassen ääni.

Räjähdys ja akkunat helähti!

„Kiväärit pois ja riviin!“ komensi Lasse.

Eräs rosvo oli niin rohkea, että ryhtyi ampumaan nurkan takaa, mutta siitä teki Riihi Jaska pikaisen lopun. Muutama heistä lähtivät juoksemaan metsää kohti. Kaksi saatiin pylläytetyksi, joten vain parin lahtarin onnistui päästä karkuun, kun ei ollut kylliksi miehiä vartioimaan.

Kaikki tämä tapahtui kolmen tai neljän minuutin sisällä. Näin jäi kahdeksan vankia ja kolme kaatunutta taistelutantereelle tämän pienen ryhmän uhkarohkeuden tuloksena.

Tarkastettuamme kylän perin pohjin, emme löytäneet muuta kuin joitakin maitopatoja, lahtareiden selkäreppuja ja kuolemansairaita naisia.

Kysytyämme vangeilta, että minkälaisia sotilaita he ovat kun nukkuvat vaikka vihollinen on kylässä, saimme vastauksen: „meitä käskettiin nukkumaan kunnes joku tulee herättämään“. Pojat tuumailivat, että: „hyvä on, kyllä me taas siitä pidämme huolen, ettette te liikoja nuku.“

Komppanian miehitettyä kylä ja syötyämme ja levätyämme parisen tuntia, läksimme ottamaan selvää minne saakka valkoiset „kortteeriaan“ muuttivat.

H. J.

Kansainvälisen sotakolun suomalaisen suksijoukon Karjalan retki.

Sotatoimien alkaminen.

Kun Suomessa aseistetut ja järjestetyt lahtarijoukot marraskuun loppupuolella v. 1921 useissa kohdin tunkeutuivat rajan yli, oli vähälukuisten rajavartiojoukkojemme pakko taistellen vetäytyä rajalta itäänpäin. Näin saavuttivat valkoiset alussa menestystä, päästen ilman sanottavampaa vastusta tunkeutumaan linjalle: Oulanka — Kokkosalmi — Voijärvi — Tunkua — Rukajärvi — Seesjärvi — Porajärvi — Pälväjärvi.

Jo lokakuun alkupäivinä „nousi“ Tunkuan kunnassa karjalaisia kapinaan Suomesta tulleitten lahtarien johdolla ja toimesta. Nämä olivat pakotetut kuitenkin vetäytymään rajalle ja siellä yhtymään rajan yli tunkeutuneisiin lahtarijoukkoihin. Ontajoen sillan poltti valkoisten sissijoukko 13/XI. 21.

Kapinaan nousseita, karjalaisia ja Suomesta hyökänneitä valkoisia vastaan toim¹ alussa heikot puna-armeijalaisosastot sekä pienet kommunistiryhmät, jotka varsinaiseen taisteluun eivät kyenneet käymään, vaan ainoastaan joissain kohdin pidättivät valkoisten etenemistä.

Joulukuun puolivälissä muodostettiin Karjalan piirin sotajoukkojen esikunta. Joukkojen komentajana oli tov. A. Sedjakin. Puna-armeijan joukkojen keskittäminen rintamalle alkoi saman kuun loppupuolella. Tästä voidaan laskea alkaneeksi varsinainen toiminta valkoisia vastaan.

Talvi oli varsin luminen. Siksi jalkaväen liikunta pak-sussa, upottavassa lumessa oli raskasta, tiettömillä seuduilla mahdotonta. Taistelun käyminen vaati suksijoukkoja, jotka olivat kykeneviä maastonmukaiseen liikuntaan sekä toimintaan valkoisten suksijoukkoja vastaan.

Lähtö rintamalle.

Tammikuun 4—5 päivän välisenä yönä v. 1922 sai sotakoulu määräyksen muodostaa suksipataljoonan ja käskyn lähteä rintamalle. Tammikuun 5 p:nä klo 4 ip. lähti suksijoukko, jonka vahvuus oli 170 miestä, marssimaan Lokakuun asemalle. Asemalla toimitti joukkomme tarkastuksen tasavallan aseellisten voimien ylipäällikkö Kamenjev. Sijoitauduttiin vaunuihin ja puolen yön aikana matkattiin erikoisjunalla Petroskoihin. Sinne saavuttiin aamulla. Asemalla tarkasti suksijoukkomme Karjalan piirin sotajoukkojen komentaja tov. Sedjakin.

Toimintaa varten rintamalla saimme seuraavan hyökkäys-käskyn:

6 p:nä tammik. 1922 klo 12.

Kartta: 10 virstaa--tuuma.

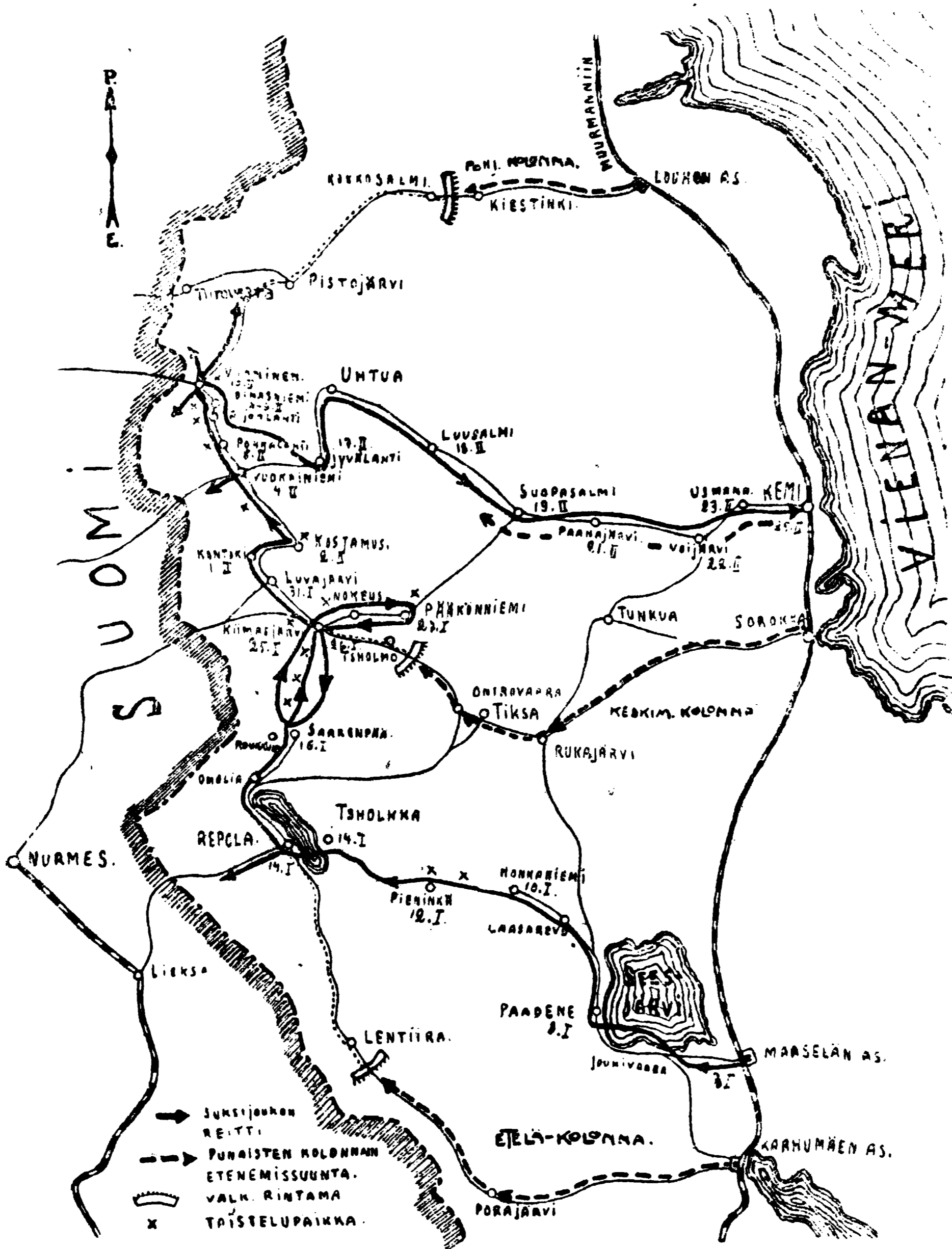
Kenttäesikunta.

Saatuanne tämän, käsken teidät, saavuttuanne Maaselän asemalle suorittamaan hyökkäysretken Repolaan. Tehtävä: hajoittaa kaikki matkalla vastaan tulevat rosvolaumat, pidättää tutkimista varten yksi joukkueista, ja jos saatte selville jonkunlaiset valkoisten valtaelimet, likvi-doikaa sellaiset. Jos retki Repolaan tulee suoritettua onnistuneesti, niin pysähtymättä sinne on suoritettava samallinen retki Kiimasjärvelle ja sieltä suuntauduttava alueelle Tiksa-Antilla, yhtyäkseen 88. rykmenttiin.

Siinä tapauksessa, että retki Repolaan jostain syystä ei onnistu, älköön se häiritkö, vaan mentäköön sieltä, kiertämällä Repola, Kiimasjärvelle. Sieltä liikuttava Tiksan kautta Rukajärvelle yhtyäkseen 88. rykmenttiin. Esikunnan on ensimmäisessä tapauksessa asetuttava Honkaniemelle, sen jälkeen kun suksijoukko siirtyy Repolasta Kiimasjärvelle, on esikunnan siirytävä Rukajärvelle. Yhteyttä minun kanssani on pidettävä Honkaniemestä lentävän postin avulla Paadenen kautta.

Vihollisen voimista Repolassa ja Kiimasjärvellä ei ole tarkkoja tietoja. Sen esikunnan otaksutaan olevan siellä. Jos tavataan pienempiä varastoja, on sellaiset hävitettävä. Suuria varastoja, joita vihollinen ei ehdi kuljettamaan pois meidän joukkojemme saapumiseen mennessä, ei ole hävitettävä. Retken kulusta tiedotettava joka päivä kaikin mahdollisin keinoin. Tiedonannoissa tiedotettava väestöstä, taistelutoimista, liikehtimisestä, vihollisesta ja vaikutuksesta, minkä retki aiheuttaa.

Karjalan alueen ylipäällikkö: *Sedjakin.*

. Kansainvälisen Sotakoulun suomalaisen suksijoukon hiihtomarssireitti valkosuomalaisen banditismien likvidoinnissa talvella v. 1922.

Tilanne rintamalla oli tällöin seuraava:

Punaisten joukkojen eteläinen ryhmä oli Porajärveltä lyönyt valkoiset Suomeen. Eteläinen ryhmä eteni pitkin rajaa pohjoiseen. Läntinen ryhmä toimi Rukajärven piirissä käyden taisteluja Tiksan suunnalla. Pohjoinen ryhmä, tukikohtanaan Kiestinki, kävi taistelua Kokkosalmen kylästä.

Maaselän asemalta suksilla liikkeelle.

Petroskoista matkattiin junalla 6 p:nä ja Maaselän asemalle saavuttiin 7 p:n aamuyöstä. Siitä käytiin suksille ja joukkomme lähti liikkeelle iltapäivällä. Määränä Lissapohjan, Maaselän ja Jauhivaaran kylien kautta Paadene, johon saavuttiin 8 p:n iltana.

Vuorokaudessa kuljettiin tämä ensimmäinen taival, n. 65 kilometriä. Se muodostui hiihtomarssiharjoitukseksi, sillä kuluneen talven aikana ei koululla oltu pidetty varsinaisia hiihtoharjoituksia. Niinpä suoritettiin Seesjärven jäällä levittäytymis- ja hyökkäysharjoituksia.

Paadenesta lähdettiin liikkeelle 9 p:nä klo 2 ip. suuntana Särkijärven ja Laserovin kylien kautta Honkaniemeen, johon saavuimme 10 päivän illalla.

Honkaniemestä eteenpäin ei ollut minkäänlaista tietä. Kuormasto, jossa osa varusteita oli kuljetettu, oli nyt jätettävä kylään. Aseistus, varusteet ja kuuden päivän muona oli kaikki otettava selkään. Kuormitusta jokaista kurssilaista kohti tuli noin 16 kg.

Honkaniemessä toimitettiin suksijoukkomme uudelleen järjestäminen. Sairastuneet ja hiihtoon heikot jätettiin Honkaniemen kylään. Ne sieltä yhtyivät jo Paadeneeseen jätettyihin heikkoihin hiihtäjiin. Eteenpäin lähtevä joukko käsitti 122 kurssilaista ja 14 komentajaa. Aseistuksena: hiihtomiehillä kivääri ja 200 patruunaa. Konekiväärikompaniassa: 9 kevyttä konekivääriä ja jokaista kohti 600 patruunaa. Kullakin oli 1 tai 2 käsigranaattia.

Suksijoukon päällikkönä oli T. Antikainen. Adjutantti S. Susi; 1 komppanian komentaja J. Heikkonen, 2 komppanian E. Karjalainen ja konekiväärikomppanian T. Manner.

Honkaniemen kylästä lähti suksijoukkomme 11 p:nä, puolen päivän aikaan, täydessä taistelujärjestyksessä. Tiedustelu liikkui noin kahden tunnin etumatalla kolonnan edellä.

Ensimmäinen kohtaaminen valkoisten kanssa tapahtui kalasauvoilla, 15 km. itään Pieningästä, jossa tiedustelu kaappasi 4 valkoisten tiedustelijaa. Kuulustelussa he ilmoittivat Pieningän kylässä olevan vartioston, jonka vahvuus on 11 miestä. Pidettiin lyhyt levähdys. 2:n komppania sai tehtäväkseen kaapata tämän vartioston. Yhtään miestä niistä ei saanut päästä karkuun. Komppania valtasi 12 p:n aamu-

varhain lyhyen laukaustenvaihdon jälkeen Pieningän kylän. Vangiksi otettiin 9 karjalaista ja suomalainen jääkärivääpeli. Kahakassa kaatui vartioston päällikkönä ollut vänrikki. Saaliina: 11 kivääriä, mauseri, 10.000 patruunaa ja hevonen.

Tietön taival Honkaniemestä Pieninkään oli raskas liikkuu. Maastossa toinen toistaan seuraavia suuria nousuja ja laskuja. Matkalla uupui viisi kurssilaista. Osottautui myös, että 9 konekivääriä olivat liian raskaita mukana kuljetettaviksi. Uupuneitten kurssilaisten kanssa lähetettiin takaisin 2 konekivääriä. Pieningässä pidettiin vuorokauden lepo.

Repolan miehitys.

Pieningästä lähdettiin 13 p:n aamuna. Kylään jätettiin selkäpuolen suojelusta ja yhteyttä varten vartiosto, vahvuus 11 kurssilaista. Edellytettiin Repolassa taistelua. 14 päivän aamulla miehitimme Tsholkan kylän. Matka Tsholkaan 65 km. Kulku läpi tiettömän korven. Tsholkasta lähdettiin iltapäivällä liikkeelle Repolan kylään, joka miehitetiin puolen yön aikaan. Repolasta olivat valkoiset perääntyneet tulomme edellä Suomeen. Taistelua ei siis käyty.

Näin oli ensimmäinen tehtävä suoritettu. Edellyttäen taistelua Repolassa oli koulun päällikkö lähettänyt Pieninkään välskärin ja hevosia haavottuneiden kuljettamista varten. Nämä sekä vartiosto palautettiin Honkaniemeen, josta ne siirtyivät Rukajärvelle, johon asettui koulun päällikön esikunta.

Repolasta toimitettiin tiedustelu Kolvasjärvelle sekä Omeliaan. Näistä kylistä olivat valkoiset jo vetäytyneet Suomeen. Saarenpään ja Roukkulaan lähetettiin tiedustelu 16 p:nä. Tiedustelijat miehittivät iltayöstä Saarenpään kylän. Sieltä olivat edellisenä päivänä valkoiset vetäytyneet Suomeen.

Eteläinen ryhmä oli 13 päivänä valloittanut Lentiiran kylän ja jatkoi etenemistä pohjoiseen. N. rykmentin 1. pataljoona saapui 16 p:n illalla Repolaan. Sille luovutimme kylän miehityksen.

Vihollisen vahvuudesta ja sen sijoituksesta oli saamamme tiedot kovin epävarmoja ja ristiriitaisia, useimmiten suuresti liioiteltuja. Niinpä eräät vangiksi otetut ilmoittivat valkoisia olevan Kiimasjärven suunnalla 900 miestä. Luottaen joukkomme taistelukuntoisuuteen ja todennäköiseen onnistumiseemme jatkoimme liikettä eteenpäin.

Repolasta lähti suksijoukkomme 17 p:nä Saarenpään kylään. Tiedustelijoiltamme tuli ilmoitus, että Roukkulan kylään on yöpynyt joukko vihollisen tiedustelijoita. Niitä kaappaamaan lähetimme tiedustelijaryhmän. Valkoiset ehtivät kuitenkin vetäytyä Suomeen.

Kiimasjärven valloitus.

Saarenpäästä Kiimasjärvelle lähdimme 18 p:nä. Tällä n. 50 km. taipaleella ei ollut ajotietä; oli ainoastaan valkoisten hiihtopostin latu. Iltapäivällä saavuttiin kalasaunalle n. 18 km. pohjoiseen Saarenpäästä. Siinä sijaitti valkoisten yhteysposti; yksi mies. Se kaapattiin. Tie eteenpäin oli tuntematon, joten yöksi ei liikkeelle lähdetty. Yövyttiin metsään, nuotiotulille. Paikalle saapui valkoisten yhteys-hiihtäjä. Tuo ilmoituksen vänrikki Riutalle, jonka valkoiset edellyttivät vielä Saarenpäässä olevan, että hänelle on tulossa apuvoimia ja määräys: muodostaa rintaman Saarenpäähän. Vankeja kuulusteltaessa saatiin tietoon, että Kiimasjärvellä siljaitsee valkoisten päämaja. Joukkojen suuruutta eivät tarkalleen tieneet.

Aamuvorhain 19 päivänä lähdettiin taas liikkeelle valkoisten yhteismies oppaana. Tiedustelukärjeksi pantiin kurssilaiset, jotka osasivat karjalankieltä. Oli näet odotettavissa vastaantulevia valkoisia. Tarkoitus oli heitä puhuttaa ja viekkauksella ne kaapata, ettei taistelua syntyisi eikä valkoiset Kiimasjärvellä hälyntyisi.

Niinpä sitten iltapäivällä kohdattiinkin 9-miehinen ryhmä. Niitä puhuteltiin „omina miehinä“ ja sillä aikaa „vänrikki Riutan“ miehet kiersivät ne ja laukaukselta kaappasivat.

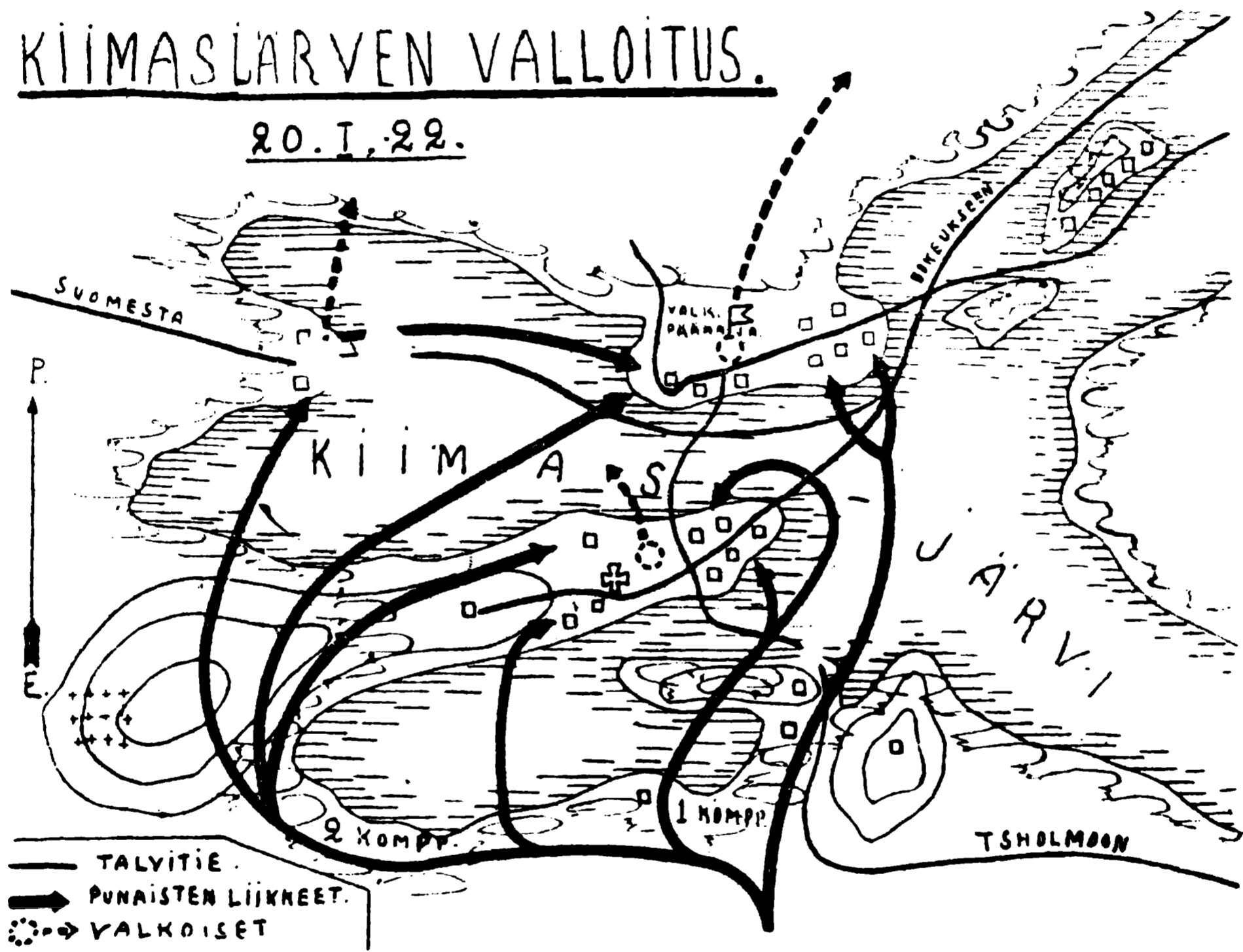
Saatiin vangituilta tietää, että toinen yhteysposti sijaitsee kalasaunalla n. 14 km. etelään Kiimasjärveltä ja että sinne on juuri tulossa ryhmä valkoisia. Paikkaa oli lähestyttävä yli järven jään.

Vangituilta vaihdettiin kolmelle kurssilaiselle takki ja lakki. Näin puettuina lähetettiin heidät yli järven, ilmoittamaan „vänrikin“ tulosta. Suksijoukko jaettiin kahtena ryhmänä kiertämään järven ympäri. Kalasaunaa lähestyessämme tulee paikalle 11 valkoista. Ne kaapattiin. Yksi yritti loikata karkuun mutta kaatui. Näin edettiin onnistuneesti ja valkoisten oli päämajassaan mahdotonta odottaa mitään uhkaa etelästä päin. Olivathan sille suunnalle lähettäneet kaksi ryhmää miehiään sekä rintaman edellyttäneet muodostuneen Saarenpäähän.

Yövyttiin kalasaunalle. Seuraavan päivän valjetessa oli tarkoitus hyökätä Kiimasjärvelle. Liikkeelle lähdettiin klo 4 ap. Pysähdyttiin Kiimasjärven kylän eteläpuolelle noin kilometrin päähän, jossa levittäytyttiin taistelujärjestykseen.

Annoimme seuraavan taistelukäskyn:

1. komppania hyökkää suoraan etelästä kirkolle, valloittaa kyläryhmän sen ympärillä ja katkaisee Tsholmaan johtavan tien.
2. komppania kiertää vasemmalta, kalmiston kautta Suomeen johtavalle tielle ja hyökkää kansakoululle, jossa sijaitsee valkoisten pääesikunta, valloittaa sen.

Kylän laajuus vaati kaikki voimamme käytettäväksi yhtäaikaiseen iskuun, joten emme jättäneet reserviä.

1. komppania hyökkäsi yli jään yllättävästi kylään, kiersi sen. Vasta kylään noustaessa valkoiset huomasivat joukkomme. Tällöin huudettiin, että ollaan „Karjalan omia miehiä“ ja hämmennettiin näin heidät. Kirkolla sijaitsi vartiokomppania. Se avasi tulen talojen pihoilta ja akkunoista pystymättä taistelujärjestykseen. Laukausten vaihtoa kesti noin 20 min. Kirkko ympäristöineen oli jo klo 9 ap. valloitettu.

Samaan aikaan hyökkäsi 2. komppania kiertäen noin pari kilometriä 1. komppanian vasempaa sivustaa esikuntatalolle. Joukkue 2. komppaniasta yhtyi kirkolle hyökkäviin. Kun esikunnasta huomattiin taistelu kirkolla ja esikuntataloa kohti hyökkäävät joukot niin lähtivät siellä olevat suinpäin karkuun suoraan metsään.

Taistelussa kaatui valkoisia viisi, joiden joukossa kerrottiin olevan luutnantin ja vänrikin. Vangiksi otimme vartiokomppaniasta yli 30 miestä. Vapautimme valkoisilla olleet kuolemaan tuomitut punikkivangit, 13 henkeä. Meille ei tullut yhtään kaatunutta eikä haavoittunutta.

Hyökkäyksen orientoimisessa tapahtui siinä virhe. ettemme oikein osanneet määrittellä kansakoulun sijoitusta, jossa tiedettiin esikunnan olevan. Johtui siitä, että eräs paikkakunnalla oleskellut sotilashenkilö määritteli sen paikan enemmän Suomeen vievällä tiellä olevaksi kuin mitä se oli. Tämä huomattiin heti hyökkäyksen alussa ja lähetettiin ryhmä 1. komppaniasta hyökkäämään suoraan esikuntatalolle. Se ei kuitenkaan ehtinyt ajoissa paikalle, ja esikunnasta pääsivät karkuun.

Esikuntatalolla sijaitsi myös valkoisten ambulanssi. Aivan vieressä oli ampumatarvevarasto sekä pienempi määrä elintarpeita. Kun ei ollut keinoja niiden kuljettamiseksi, oli ne poltettava. Saaliiksi saimme apteekin, valkorosvojen päällikön ratsun ja 12 hevosta. Mitä niiden kuormaan mahtui se otettiin matkaan.

Kiimasjärven kylän alueen laajuuden vuoksi emme voineet jäädä miehittämään kylää. Vetäydyttiin takaisin Saarenpään. Tarkoitus oli sieltä hyökätä Tsholmaan ja yhtyä 88 rykmenttiin, kuten toimintakäske edellytti.

Saarenpään ja Kiimasjärven välillä ei ollut ajotietä. Oivalsimme tien tarpeellisuuden ja päätimme sen tehdä. Se tehtiin siten, että vangit pantiin kulkemaan edellä kaksi rinnan. Kolme hevosta tyhjin kuormin kulkemaan näiden jälestä ja sitten muissa kevyet kuormat. Näin tallautettiin tie. Raskasta oli kahlata vyötäröisiä myöten lutnessa. Valkoiset olivat myös pari eri kertaa yrittäneet tehdä tietä, mutta siinä onnistumatta, kertoivat vangit.

Tien teko koitui mitä vaikuttavimmaksi tekijäksi sota-toimien edelleenkehittämisessä. Se avasi tilaisuuden eteläiselle kolonnalle tunkeutua aikaisemmin tiettömän korven läpi Kiimasjärvelle, mikä muutoin olisi ollut mahdotonta. Tämän johdosta suoritettiin joukkojen osittainen uudelleen

ryhmitys. Eteläinen ja läntinen ryhmä pääsivät nyt yhtymään Kiimasjärveltä Suomeen johtavalla tiellä.

Kun valkoiset saivat Tsholmassa tiedon Kiimasjärven menetyksestä, lähettivät ne heti kaksi komppaniaa valloittamaan kylää takaisin. Taistelua ei kuitenkaan syntynyt, koska olimme ehtineet vetäytyä takaisin Saarenpähän. Samaan aikaan siirsivät myös osan joukoistaan Tiksaajärvelle suojaamaan Repolan tietä.

Valkoisten oli peräännyttävä läntisen kolonnamme hyökätessä. Tsholman jättivät tammikuun 23 p:nä, perääntyen osaksi Kiimasjärvelle, osaksi Kellovaaraan. Kiimasjärvelle eivät valkoiset kuitenkaan pysähtyneet, vaan jatkoivat perääntymistään Luvajärvelle ja Kontokiin.

Kiimasjärven odottamaton menetys oli musertava sotilaallinen ja moraalinen isku valkoisille. Se pakotti valkoiset yleiseen evakuoimiseen kaikilla rintaman osilla. Patruunain puute ja pelko meidän tunkeutumisestamme pitkin rajaa selän taakse katkaisemaan yhteydet Suomeen pakotti heidät perääntymään pohjoiseen. Valkoiset pyrkivät nyt keskittämään voimiaan suojatakseen Vuokkiniemelle ja Uhtualle johtavat tiet.

Takaisin Saarenpähän saavuttiin 21 p:nä. Sieltä oli tarkoitus tunkeutua suoraan salon poikki Isollejärvelle ja iskeä sieltä Tsholmaan. Mutta kun piirin komentaja sai tiedon Kiimasjärven valloituksesta niin määräsi hän suksijoukon jäämään Saarenpähän ja myönsi kahden vuorokauden levon. Tämä käsky ehti paria tuntia ennen Isollejärvelle aikomaamme hyökkäysliikettä, josta siis tuli luopua.

Karjalan sotajoukkojen komentajan käskyllä määrättiin sitten suksijoukko uudelleen siirtymään Kiimasjärvelle. 25 päivän aamuna lähdimme Saarenpäästä Kiimasjärvelle, mihin saavuttiin saman päivän iltana. Edellisenä päivänä marssi 56 div. koulu ja pari komppaniaa N.-rykmentistä Kiimasjärvelle. Näihin sitten yhdyimme, muodostaen yhdessä „Kiimasjärven osaston“, komentajana div.-koulun päällikkö.

Uhtualta oli marssimassa valkoinen komppania Kiimasjärvelle.

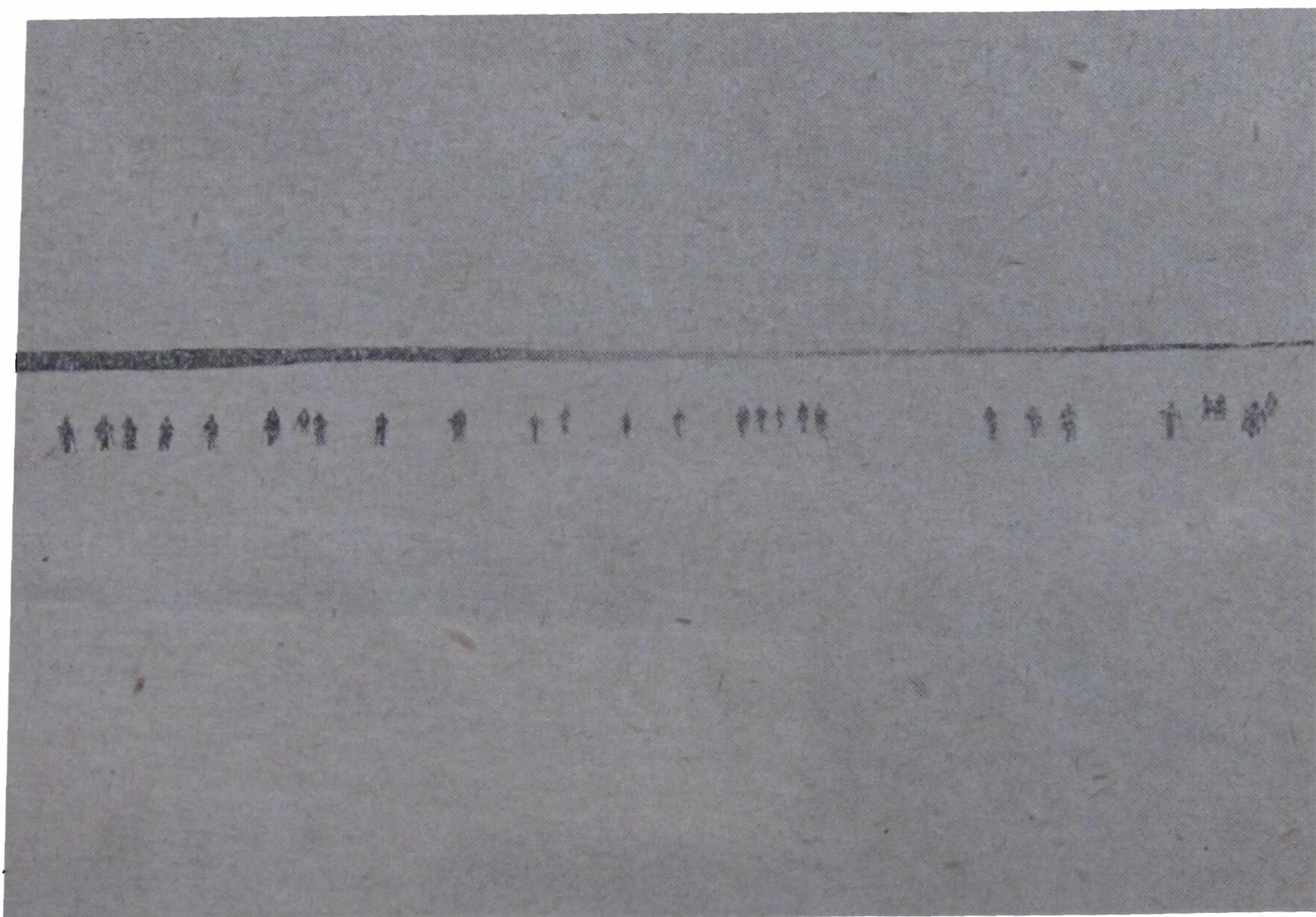
Divisian koulun jalkatiedustelijat kohtasivat valkoisten suksitiedustelijat pienen Nokeuksen kylässä. Kun valkoisia tiedustelijoita oli enemmän, niin vetääntyivät div.-tiedustelijat takaisin. Lähetimme sitten suksijoukosta voimakkaan tiedustelupartion. Se löi valkoiset tiedustelijat. Valkoisten joukko, joka jo oli suuren Nokeuksen kylässä, perääntyi nyt Pääkönniemen kylään.

Pääkönniemen valloitus.

Kun Kiimasjärvellä ei ollut muita joukkoja reservissä kuin suksijoukko, niin pyysi divkoulun päällikkö meitä lyömään valkoiset Pääkönniemestä, joka sijaitsee 25 km. itään Kiimasjärveltä. Sen valloitus oli kyllä yleisessä rintamakäskyssä annettu läntiselle ryhmälle.

Kiimasjärveltä lähdimme liikkelle 27 pnä. Tiedustelu liikkui kuten tavanmukaisesti edellä. Pääkönniemen kylän eteläpuolelle pysähdyimme klo 1 päivällä. Joukon ja kompanian komentajat suorittivat lähestymispaikkojen tiedustelun.

Suksiketju hyökkää yli jään.

Kylä sijaitsi niemessä, joka oli kapealla kannaksella yhdistetty mantereeseen, ja oli hyökkäys tehtävä yli jään.

Annoimme seuraavan hyökkäyskäskyn:

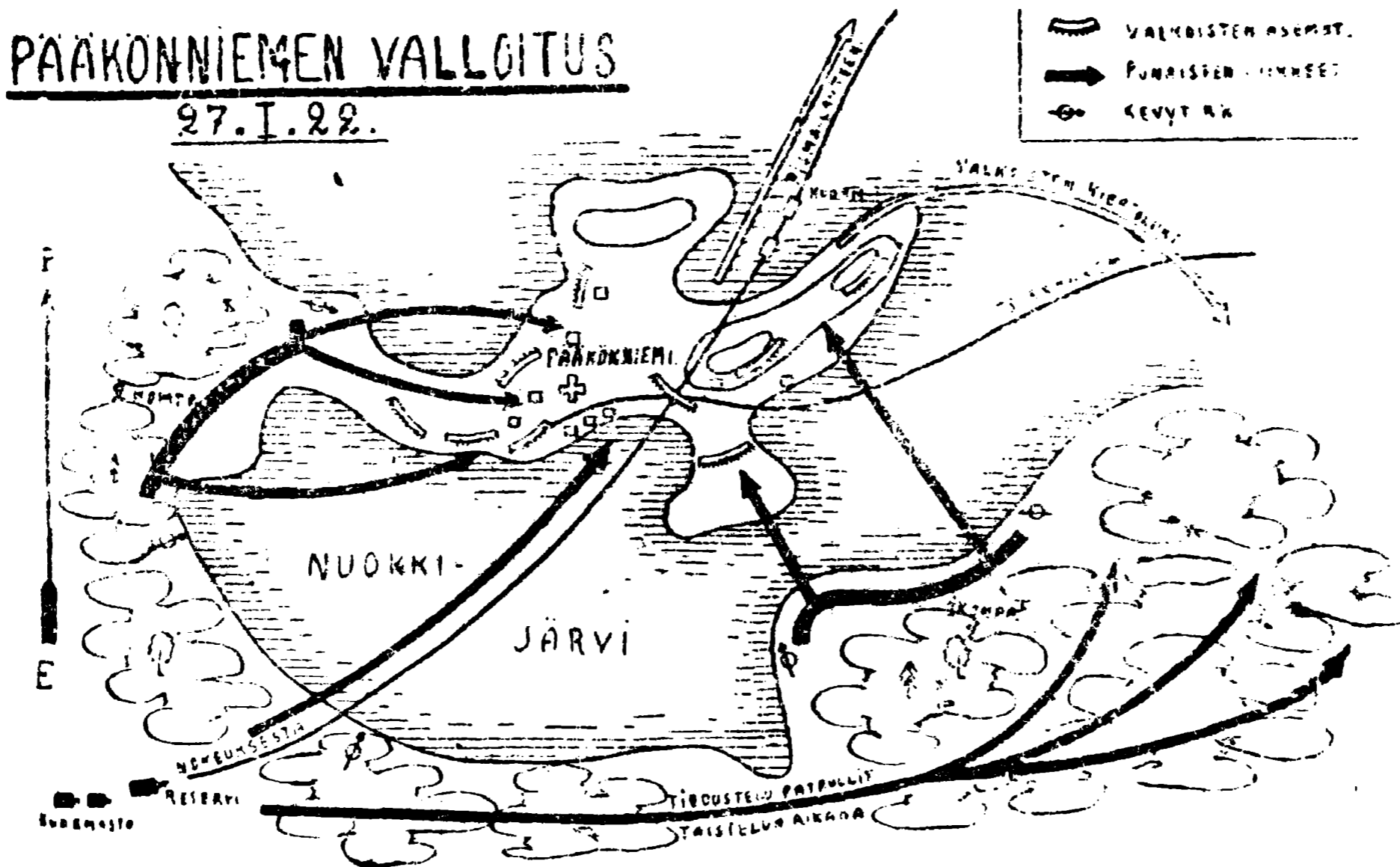
2. komppania hyökkää vasemmalta, luoteiselta suunnalta ja antaa pääiskun.

1. komppanian tulee katkaista viholliselta perääntymistie Tshirka-Kemiin ja kun 2. komppania on aloittanut hyökkäyksen, komppania hyökkää oikealta (itäiseltä) suunnalta kylään.

Reserviin jää joukkue ja yksi kk. 1. komppaniasta, asettuu keskustaan, asettaa rannalle kkan, joka tulellaan tukee hyökkääjiä.

Hyökkäyskaista käsitti n. 3 km. Levittäytyminen suoritettiin nopeasti. Taistelua kesti tunnin kun saavutimme tulivoiman.

Siirryttiin hyökkäykseen. Se oli suoritettava n. kilometrin levyisen jään yli vihollisen asemia vastaan. Vihollinen ei kuitenkaan hyökkäystä kestänyt, vaan lähti paniikissa pakenemaan pohjoiseen, Pismalahteen päin. Taistelun aikana ryhmä valkoisia liikkui oikealla sivustallamme. Näitä vastaan lähetettiin reservistä tiedustelupatrulli, jolloin ne vetäytyivät pohjoiseen. Kylän valloitettua jatkettiin heti takaa-ajoa. Sitä ei jatkettu Pismalahteen saakka, koska tehtävänämme ei ollut sen valloitus.

Sotasaaliina korjasimme 29 kivääriä, jotka vihollinen pae-
tessaan oli jälle heittänyt. Vihollisen tappiot: 5 kaatunutta,
useita haavoittuneita ja yksi vanki. Meidän tappiomme:
3 kaatunutta, 7 haavoittunutta, joista haavoihin kuoli yksi.
Tämä oli ensimmäinen taistelu, jossa menetimme kaatuneita
ja haavoittuneita.

Vihollisen vahvuus oli ollut toista sataa miestä. Se oli
edullisissa asemissa ja jos olisi osoittanut päättävämpää vas-
tustusta ja pysynyt asemissaan, niin hyökkäyksessä olisimme
kärsineet suurempiakin menetyksiä. Iskumme yllättäväisyys
ja rohkeus sai valkoiset suunniltaan. Suomalaiset upseerit
ensimmäisinä läksivät karkuun. *)

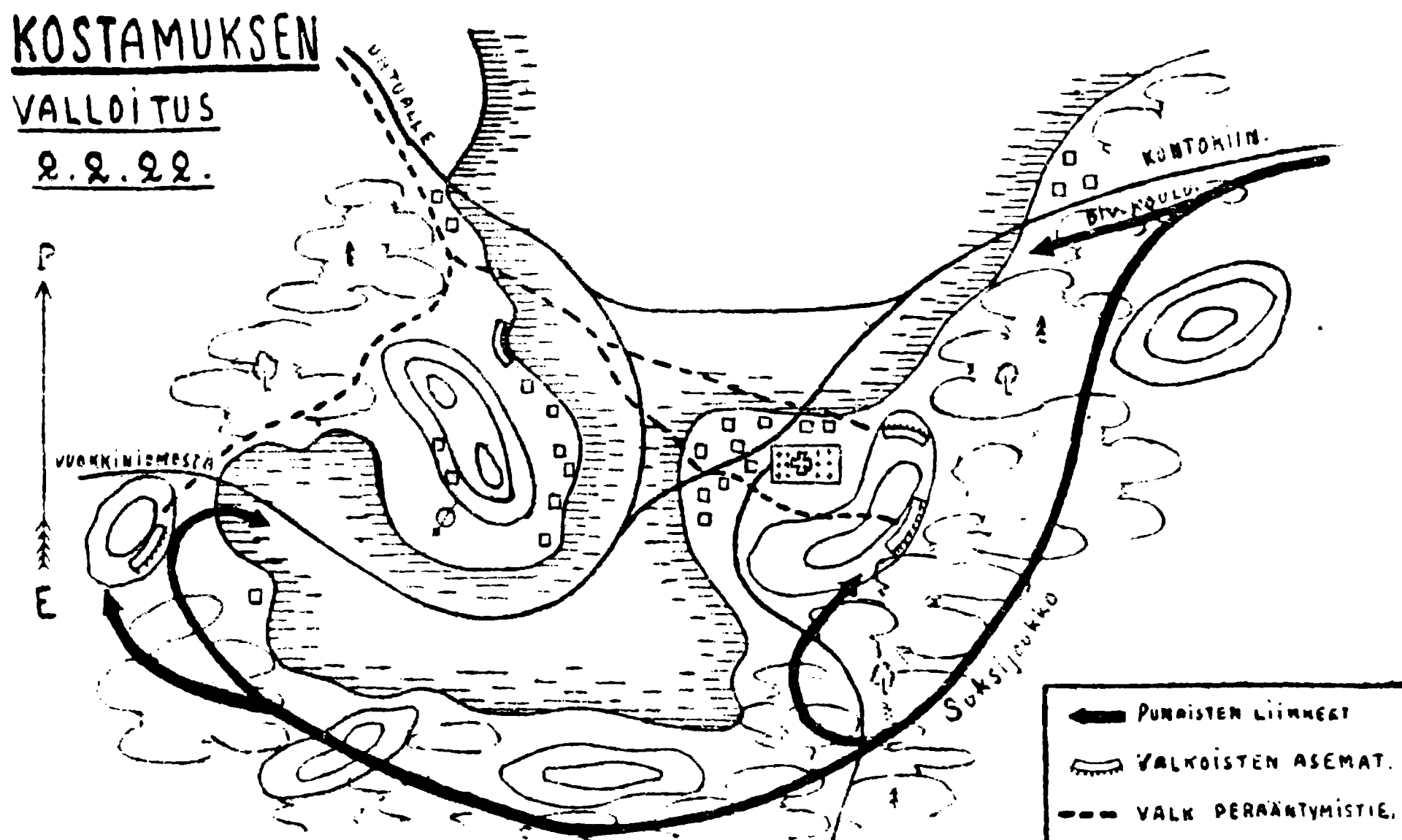
*) 27 p:nä oli 88 rykmentti myös valloittanut Kellovaaran.

Piirin komentajan käskystä palasimme takaisin Kiimasjärvelle 29 pnä. Kiimasjärven osasto (divkoulu ja suksijoukko) suuntasi sitten hyökkäysliikkeen pitkin Suomen rajaa tehtävänä katkaista valkoisten yhteystiet Suomeen. Lähimpänä päämääränä oli valloittaa Vuokkiniemi, joka yleisessä rintamakäskyssä oli määrätty tapahtuvaksi helmikuun 6 pnä. Suksijoukkomme muodosti Kiimasjärven osaston avangardin.

Liikkeelle lähdettiin Kiimasjärveltä 31 päivän illalla ja Luvajärvelle saavuttiin yöllä. Siitä jatkettiin 1 pnä helmikuuta Kontokin kylään, mikä miehitettiin samana päivänä. Valkoisia oli Kontokin kylässä pataljoona (400 miestä, joista suurin osa suksilla), mutta taistelutta ne perääntyivät. Seuraavana päivänä jatkettiin liikettä.

Kostamuksen taistelu.

Tiedustelu törmäsi viholliseen Kostamuksen kylässä. Pyrsähtymättä käytiin hyökkäykseen, joka suoritettiin seuraavasti:

Suksijoukko kiersi kylän pohjoispuolelle, Vuokkiniemelle johtavalle tielle, esti vihollisen perääntymisen sinne. Vastamme hyökkäsi valkoisten suksikomppania. Kehittyi kaksi tuntia kestävä kiivas taistelu. Valkoiset lyötiin. Samaan

aikaan selkäpuolen suojelukseen jättämämme kenttävartio ja yksi kk. osuivat valkoisten aseman sivustalle, josta suuntasivat tulen pitkin niiden asemia. Se tuki divkoulun etenemistä etelästä.

Valkoisten oli taas peräänyttävä, menettäen useita kaatuneita. Suksijoukko menetti kaksi haavoittunutta. Divkoulu möskin muutamia haavoittuneita. Vangiksi kaappasimme suomalaisen lahtarivääpelin.

Valkoisten vahvuus Kostamuksessa oli pataljoona, joka, katkaistuamme tien Vuokkiniemeen, oli pakotettu perääntymään Suomussalmen kautta Uhtuan suunnalle.

Vuokkiniemen miehitys.

3:n p:n iltapuolella edettiin Kostamuksesta. Tiedustelumme kohtasi valkoisen suksijoukon eräässä yksinäisessä talossa n. 28 km. pohjoiseen Kostamuksesta. Se oli perääntynyt Kostamuksesta Kenttijärven kautta Vuokkiniemelle. Valkoisten suksijoukkoa, jossa oli 60 miestä, ajoivat tiedustelijamme edellään. Koko yö edettiin ja aamulla saavuttiin Tuhkaniemen kylään, joka sijaitsee n. 5 km. itään Vuokkiniemestä.

Suksijoukkomme sai nyt tehtäväkseen tunkeutua Vuokkiniemestä Suomeen johtavalle tielle, ottaa se haltuunsa. Aamupäivä käytiin tiedustelua. Kierrettiin sitten Vuokkiniemen kylän länsipuolelle Suomeen johtavalla tiellä olevaan Kaskolan kylään. Divisian koulu tuli tiedustelijaimme suojaamana itäpuolelta Vuokkiniemen kylää.

Vihollinen oli perääntynyt kuormastoineen aamupäivällä, suuntana Vuonisen kylä. Vuokkiniemen oli osastomme määrä rintamakäskyn mukaan vallata 6 p:nä. Mutta miehitimme sen 4 p:nä, siis kahta päivää aikaisemmin.

Nyt oli valkoisten tärkein yhteystie Uhtualta Suomeen meidän hallussamme. Vihollisen rintama seisoi vielä Paana-järvellä. Oli edelleen ponnistettava pohjoiseen, jotta vihollinen saataisiin täydelleen saarrettua, mihinkä liikkeemme pyrki. Niinpä ei tullut lepo kysymykseenkään, vaikka yhtämittainen eteneminen rasitti joukkoja.

Suksijoukkomme oli nyt, piirinkomentajan käskyn mukaan jaettava kahteen osastoon. Ensimmäisen osaston tehtävänä oli lyödä valkoiset Vuonisen kylästä ja ottaa yhteys Pisto-järven suunnalta pohjoisen ryhmän kanssa. Toisen osaston

tehtävänä oli liikkua Uhtualle ja ottaa yhteys läntiseen ryhmään, joka hyökkäsi suunnalla Suopasalmi — Uhtua.

Läntisellä ryhmällä oli tehtävänä valloittaa Uhtua 10 päivänä.

Emme kumminkaan suostuneet lähettämään toista osastoa Uhtuan suunnalle ennenkuin saamme tiedoituksen 1:n komppanian onnistumisesta Vuonisen sunnalla.

Ponkalahden valtaus.

1. komppanian lähetimme 5 päivän illalla suorittamaan hyökkäystä Vuoniseen. Komppanian tiedustelijain saavuttua Ponkalahden kylän eteläpuolelle huomasivat he vihollisen miehittäneen kylän. Tiedustelupartio, 7 kurssilaista tunkeutui yllättävästi kylään. Hyökkäsi käsigranaatteja heittäen valkoisten majoilemiin taloihin. Ne lähtivät suin päin pakenemaan.

Vihollisen vahvuus oli toista sataa miestä. Se menetti 3 kaatunutta ja 8 vankia. Meillä ei yhtään tappiota. Saa-liina korjasimme 15 kpl. kivääreitä ja 25 paria suksia. Komppanian hyökkäys oli valkoisille aivan yllätys. Se sai aikaan heissä täydellisen paniikin.

Aijonlahden taisteluista.

Jatkaen tehtävän suorittamista lähetti 1. komppania 6 p:n aamuna tiedustelupatrullin pohjoiseen päin. Tiedustelu kohtasi vihollisvartion yksinäisessä talossa 3 km. etelään Aijonlahden kylästä. Sen valtasi tiedustelu. Patrullia nyt vahvistettiin. Komppania lähti myös liikkeelle. Tiedustelupartio eteni nopeasti Aijonlahden kylään etelästä yli lahden. Vihollinen päästi tiedustelukärjen, 4 kurssilaista, nousemaan kylään. Avasi sitten jälestä tulevia vastaan kiivaan tulen, joka pakoitti ne perääntymään. Kylään tunkeutuneista tiedustelijoista kaatui yksi ja kolme joutui vangiksi, jotka lahtarit myöhemmin rääkäten tappoivat. Tiedustelijain päällikkö haavoittui. Vihollisen puolustusasemain laajuuden vuoksi ei 1. komppania riittänyt Aijonlahden kylää valloittamaan. Se oli pakoitettu vetäytymään takaisin Ponkalahden kylään.

Kun saimme tiedotuksen komppanian epäonnistumisesta ja vihollisen sijoituksesta Aijonlahdessa, niin vaadimme koko suksijoukon jälleen yhdistettäväksi voidaksemme yhtenä

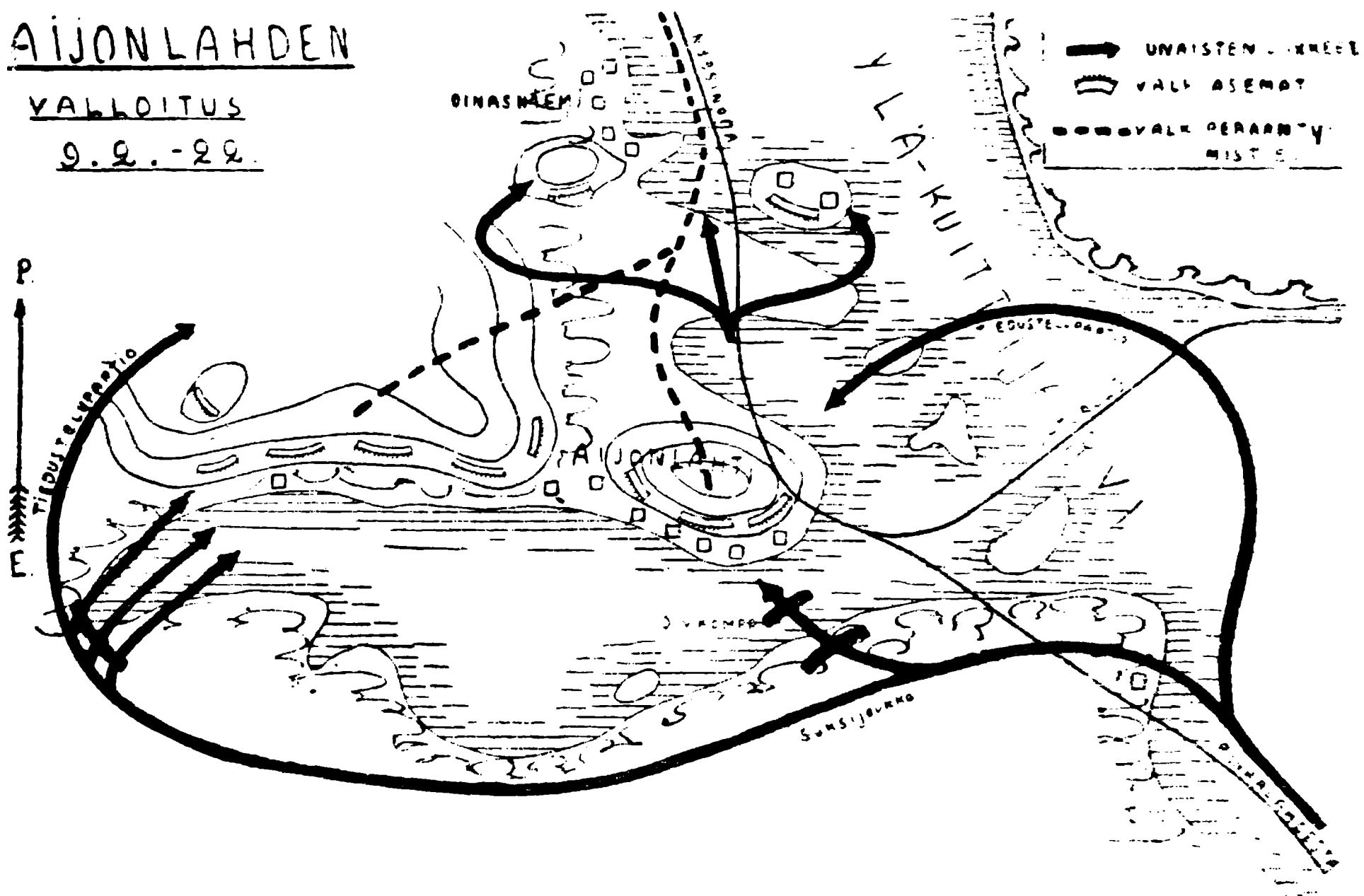
joukkona toimia Vuonisen suunnalla. Tämä oli tärkeämpää kuin yhteyden ottaminen Uhtualta. Sillä valkoiset oli saatava saarrettua ja näiden pako Suomeen estettyä.

Tähän Kiimasjärven osaston päällikkö suostuikin antaen lisäksi käytettäväksemme yhden 40-miehisen komppanian divkoulusta. Siirryimme 2. komppanian ja divkoulun komppanian kanssa Ponkalahden kylään 7 päivän aamuyönä. Vielä lisäksi saimme parikymmentä divkoulun suksitiedustelijaa. Näillä voimilla kävimme hyökkäykseen Aijonlahden valloittamiseksi.

AIJONLAHDEN

VALLOITUS

9.9.-22.

Heti saavuttuamme lähetimme tiedustelupartion liikele. Aamun valjetessa lähti koko joukko etenemään. Kun saavuttiin Aijonlahden etelärannalle, määrättiin divkomppanialle asemat vastapäätä kylää. Suksijoukko lähti kiertämään lahden länsipuolelta. Komppania avasi tulen houkuttellaksemme vihollisen siihen vastaamaan päästäksemme selville sen sijoituksesta. Vihollinen ei kumminkaan vastannut tulen.

Kylää oli lähestyttävä etelästäpäin noin puolitoista km leveän lahden yli, jota oli länteen kierrettävä n. 5 km. lahden pohjukkaan pääsemiseksi. Itäisellä puolella oli Kuittijärvi.

Nyt vihollinen lähetti partion kiertämään suksijoukon vasempaa sivustaa. Joku sen patrulleista kohtasi kenttä-

vartiomme suksijoukon ja divkomppanian välissä. Patrulli vetäytyi takaisin. Kuittijärven itäistä rantaa kulki myöskin vihollisen patrulleita oikealla sivustallamme.

Ilta alkoi olla käsissä ja suksijoukko ei vielä ollut pääsyt lahden päähän. Yöhyökkäykseen emme voineet käydä. Pakkasta oli yli 40 astetta. Säilyttääksemme joukon taistelukuntoisuuden katsoimme tarkoituksenmukaiseksi vetäytyä takaisin Ponkalahden kylään. Vihollista ei kuitenkaan jätetty rauhaan, vaan pidimme sitä hälyytyksessä, ahdistuen jatkuvalla tiedustelulla.

Yöhyökkäyksen suorittaminen suksijoukolle on yleensä hyvin kyseenalaista. Parhain hyökkäysaika on tavallisesti heti aamun valjetessa. Eteenmarssi on sopivin tehdä pimeän turvin.

Ratkaisevan hyökkäyksen päätimme tehdä 9 pnä. Yöllä, pimeän aikana lähestyttiin vihollisen asemia hyökätäksemme aamun valjetessa. Jo klo 2.30 ap. oltiin Aijonlahden rannalla.

Hyökkäys suoritettiin seuraavan käskyn mukaisesti:

Edessä toimivan tiedustelun tulee tunkeutua vihollisen selkäpuolelle, Vuoniseen johtavalle tielle.

Suksijoukko ja divsuksitiedustelijat kiertäen Aijonlahden lännestä hyökkäävät kylään.

Tiedustelupartio (8 kurs.) kulkien Kuittijärven itäistä rantaa tunkeutuu vihollisen selkäpuolelle ja ahdistaa sitä sieltä.

Divkomppania levittäytyy klo 5.20 ap. lahden rannalle, kylän kohdalle, edeten nopeasti pimeän aikana jään yli kylään.

Suksijoukko eteni nyt nopeasti lahden päähän. Divkomppania pääsi pimeän suojassa puoliväliin jäätä. Lahdenpohjukassa hyökkäsi suksijoukko yli jään. Löi vihollisen kenttävartion erästä erillisestä talosta. Jatkoι kylään tunkeutumistaan. Kiivasta tulta pidettiin yllä molemmin puolin. Kuittijärven itärantaa liikkuva partio ahdisti tulellaan siellä. Klo 11 ap. oli kylä valloitettu. Vihollisen onnistui perääntyä Vuoniseen. On mainittava, että iltapuolelle lähetetty partio olisi saanut olla voimakkaampi, jotta se olisi tehokkaammin kyennyt sillä suunnalla ahdistamaan.

Vihollista takaa-ajamaan lähetettiin heti tiedustelupartio. Osa valkoisten joukosta pysähtyi perääntymistä suojelemaan Oinasniemen kylään (Pamppula), mikä sijaitsee 3 km. pohjoiseen Aijonlahdesta. Takaa-ajavaa partiota vastaan avattiin siellä tuli. Heti jatkoimme 2. komppanian ja divtiedustelijain kanssa etenemistä. Valkoiset lyötiin kylästä niiden osoittamatta sitkeämpää puolustusta.

Uhtualta oli 1—5 päivän välisenä aikana perääntynyt pakolaislaumoja ja valkoisia joukkoja Jyvälahden, Mölkän ja Aijonlahden kylien kautta Vuonisen kylään. Ja siksi valkoiset joukot kokoonnuttuaan Aijonlahteen kykenivät ensi kerran osoittamaan huomattavampaa vastusta. Niitten oli yritettävä kaikkensa, suojatakseen pakolaislaumojen ja kuormaston perääntymistä Suomeen.

Nyt olisi pitänyt heti, ilman pysähdystä, jatkaa perääntyvän vihollisen takaa-ajoa ja hyökätä Vuoniseen. Esitimme tämän tarkoituksemme komentajille. He osoittivat hangella lepääviin uupuneisiin miehiinsä. Osottautui, että joukkomme oli yhtäjaksoisesta etenemisestä jo uupunutta. Seuraava yö olisi tullut yöpyä metsässä ja se oli arveluttavaa hiestä märkänä olevan joukon kanssa. Ei myöskään heti ilman tiedustelua voinut hyökkäykseen käydä, sillä lähentymissuunnista ei ollut oikeata tuntemusta. Näin oltiin pakotettuja yöksi pysähtymään Oinasniemen kylään, joka sijaitsee n. 7 km. etelään Vuonisesta.

Vuonisen miehitys.

Seuraavana päivänä aamuvarhain lähetettiin voimakas tiedustelupartio ottamaan selvää hyökkäyspaikoista ja valkoisten sijoituksesta Vuonisen kylässä. Tiedustelu liikkui Ylä-Kuittijärven itäistä, oikeaa rantaa. Se joutui iltapäivällä kosketuksiin valkoisten kanssa. Päivällä lähetettiin toinenkin voimakas tiedustelupartio läntistä suuntaa Suomeen johtavalle tielle. Tarkoituksemme oli tältä suunnalta antaa isku viholliselle.

Illan hämärtyessä lähetimme divtiedustelijat suoraa jäätä myöten kylän eteläreunaan, toimittamaan tiedustelua divkomppanialle, jonka tuli hyökätä kylään etelästä.

Kun tiedustelijat olivat lähteneet, niin valmistui suksijoukko liikkeelle. Liikkeelle lähdetessä tuli ilmoitus, että tiedustelupartio oli päässyt Suomeen johtavalle tielle ja mennyt kylään. Suunnilleen samaan aikaan miehittivät divtiedustelijat kylän eteläreunan. Valkoiset olivat paenneet Suomeen käymättä enää taisteluun. Paikalliset asukkaat kertoivat, että valkoiset olivat edellä ajaneet karjalaisotilaat, suomalaisten jäädessä hävittämään ja ryöstämään kylää.

Myöhemmin ilmeni, että olisi ollut taktillisempaa lähettää jo heti ensimmäinen tiedustelupartio kylän läntiselle suun-

nalle. Tosin toiminnan kulkua ei tämäkään kyllä olisi muuttanut, sillä valkoiset olivat jo pelinsä pelanneet ja toivottomina taistelusta luopuneet.

Koko toimintaamme suuresti vaikeutti kunnollisten karttojen puute. Tämän vuoksi tuotti operatioliikkeitten orientoiminen ja kylien asemain määrittely vaikeuksia.

Tähän päättyi suksijoukkomme operatioliike. Valkoiset olivat lyöty Suomeen. Pohjoinen kolonna kävi taistelua 8 p:nä Tiiravaarassa karkoittaen valkoiset sieltäkin Suomeen. Pohjoisen kolonnan yhteydessä toimi pienempi suomalainen suksijoukko.

Karjala oli jälleen vapaa valkorosvojen mellastuksista.

Suksijoukkomme ja divkomppania muodostivat nyt Vuonisen kylän garnisoonin, suksijoukon päällikön alaisena. Tiedusteluretkiä suoritettiin vielä Lonkan kylään, Suomen rajalle ja Korpijärven kylään. Yhteyttä varten pohjoiseen ryhmään lähetettiin 13 p:nä patrulli Pistojärvelle. Se sai yhteyden Hämekylässä.

Näin yhtyi eteläinen ja pohjoinen ryhmä. Valkoisten onnistui perääntyä saarroksista kun ne, käymättä taisteluun läntistä ryhmää vastaan, kiireesti pakenivat edellä. Saartorengasta ei kyllin nopeasti ehditty loppuun saakka vetää. Kun valkoiset saivat tiedon Vuokkiniemen menetyksestä, lähettivät he kiireesti hevosia Uhtualta Paanajärvelle kuljettaakseen nopeammin sieltä perääntyviä joukkojaan.

Takaisin radalle suuntana Kemi.

Piirin komentajan käskystä jätimme Vuonisen 17 p:nä. Kuljettiin Aijonlahden, Mölkän, Jyvälahden, Uhtuan ja Luusalmen kautta Suopasalmelle, johon saavuttiin 19 p:nä. Siinä pidettiin levähdys 21 päivään saakka, kun kuormasto ei kyennyt kolonnaa kyllin nopeasti seuraamaan. Suopasalmelta suunnattiin kulku Paanajärvelle, Voijärvelle ja Usmanalle, johon 23 p:nä pysähdyttiin odottamaan junaan lastausta. Kemin asemalla oltiin 25 p:nä.

Näin päätyi retkemme Maaselän asemalta Kemin asemalle.

Hiihtomarssin pituus oli 980 km., kaukotiedustelua suoritettiin 250 km. ja taistelutiedustelua 150 km. Keskimääräistä hiihtoa tuli jokaista kohti n. 1100 km.

Valkoisten riveistä poistimme kaatuneina ja vangittuina 117 miestä. Lisäksi lukuisasti haavoittuneita, joista tarkkoja

tietoja ei ole esitettävissä. Sotasaaliina otettiin 150 kivääriä, tuhansia patruuneja, ambulanssin apteekki ym. Meidän tappiomme 8 kaatunutta ja 10 haavoittunutta.

Yhteyden pidosta.

Retkemme raskaimpia tehtäviä oli yhteyspalvelus. Yhteys oli järjestetty lentävällä hiihtopostilla. Yhteyskomennuskuntana sapöörijoukkue. Tämä ei kumminkaan yhteyspalvelukseen riittänyt, vaan suurin osa yhteyden pidosta oli suoritettava postinkuljetukseen komennettujen kurssilaisten avulla. Yhteys oli pääpiirtein järjestetty seuraavasti: Paadenen kylässä sijaitsi lennätinasema, siitä Karhumäen kautta pidettiin yhteys Petroskoihin Karjalan piirin komentajan esikuntaan. Edetessämme Repolaan pidettiin yhteys Lasarevoon hiihtopostilla, postiasemain sijaitessa Honkaniemen, Pieningän ja Tsholkan kylissä. Kussakin postissa oli neljä yhteyshiihtäjää. Repolan miehitettyämme palautettiin yhteyspostit mainituista kylistä Lasarevoon. Tämän jälkeen katkesi yhteys suksijoukon päällikön ja koulun päällikön välillä. Koulun päällikkö siirtyi Rukajärvelle.

Edetessämme Repolasta pohjoiseen pidettiin yhteys Karjalan piirin komentajan kanssa ensin hiihtopostin avulla Repolaan ja siitä rykmentin kenttälinjaa myöten eteläisen ryhmän esikuntaan Lentiiraan, jossa oli lennätinasema. Suksijoukon ja koulun päällikön välillä uudistui yhteys 30. I. Silloin lähetimme Kiimasjärveltä koulun päällikölle tiedoituksen toiminnastamme. Säännöllistä yhteyttä koulun päällikön kanssa ei ollut. Emme olleet operatiivisesti koulun päällikön alaisena.

Yhteyttä Kiimasjärven osastonpäällikön kanssa pidimme hiihtopostin avulla. Operationin aikana Aijonlahteen lähetimme joka 8 tunnin kuluttua tiedonantoja toiminnastamme Vuokkiniemeen. Miehitettyämme Vuonisen kylän järjestettiin säännöllinen lentävä hiihtoposti Vuonisen ja Vuokkiniemen välille. Hiihtoposti Ponkalahden kylässä. Yhteyspalvelus suurista vaikeuksistaan huolimatta tuli suoritettua tyydyttävästi.

Varusteista.

Hiihtojoukkomme varusteet eivät olleet tälle retkelle asetettavia vaatimuksia täysin vastaavat. Sukset olivat pitkät, murtomaahiihtoon sopimattomat, ja suuri osa muu

tenkin vähemmän kelvollisia. Sauvat tukevia koivukeppejä, liian raskaita. Jalkineina huopatossut. Ne tosin olivat lämpimät, mutta hankalat. Vaatetuksena oli n. s. toppahousut ja puoliturkit, villapuserot sekä lämpimät alusvaatteet. Vaatetus oli riittävän lämmin. Valkoiset lumivaipat oli kaikilla.

Sairashoito tuotti retkellä vaikeuksia. Lääkäri ja välskärit eivät osanneet hiihtää, eivätkä sen vuoksi kyenneet joukkoa seuraamaan. Kussakin komppaniassa annettiin välskärireppu yhdelle kurssilaiselle, jonka tehtävänä oli hoitaa välskärin tointa. Sairashoitotarpeita ei myöskään ollut riittämiin. Vain jodia ja sidepaketteja. Siteet loppuivat kesken Jos haavoittumisia olisi tullut enemmän, niin sangen tukalaan tilanteeseen oltaisiin jouduttu. Kiimasjärven valtauksessa saatiin valkoisten kenttäapteekki ja käsiimme joutui niiden välskäri, jolloinka tilanne tässä suhteessa parani.

Yleensä oli terveydentila joukossa hyvä. Vatsakipuja oli huomattavammin. Se johtui sopimattomasta ruuasta ja valmistuksesta. Vain kolme lievempää paleltumistapausta sattui vaikka pakkasta usein oli 40 ast. paikkeilla. Vasta taistelutoimien päätyttyä, Vuonisessa, ilmeni muutamia kuume-tapauksia.

Muonituksen hankinta tuotti eräitä vaikeuksia. Honkaniemestä lähdettäessä oli kullakin kuuden päivän annokset selässään. Kun se loppui, oli muona hankittava paikalta. Leipäaineita oli niukalti saatavissa. Lihaa oli runsaasti ja se olikin pääasiallisena ravintona. Sitten kun uudelleen jouduttiin selkäpuolen yhteyteen ja saimme armeijan muonaa, parani ravintotilanne.

Valkoisten voimista.

Valkoisten rintama oli suunniteltu jaettavaksi kolmeen toimialueeseen, jakautuen se seuraavasti: 1. lohko, vetäen kartalla suora linja Lintajärveltä Karhumäkeen; tämän linjan eteläpuolella oleva alue. 2. lohko, linjalta Lintajärvi—Karhumäki pohjoiseen, linjalle Roukkula — Sorokka. 3. lohko, linjalta Roukkula—Sorokka, pohjoinen alue.

1. lohkolle eivät valkoiset tunkeutuneet, vain joissakin paikoin kävi vallan merkityksettömiä tiedusteluryhmiä. 3. lohkolla Kokkosalmen — Oulangan ja Ruvan suunnalla toimi „Vienan-lohkon rykmentti“. Tiksan, Kellovaaran ja

Tsirikka-Kemin suunnalla toimi 1/K.M.S. rykmentti. Lisäksi oli eräitä erillisiä osastoja, kuten Isontalon Antin suksipataljoona.

Valkoisten voimista ei käytettävissämme ole tarkistettuja tietoja. Mutta sikäli kuin vankien kuulusteluista ja käsiimme joutuneista papereista voi päätellä, niin oli niitä n. 3000. Yli 500 oli Suomesta tulleita lahtareita. Niiden joukot olivat kaaostilassa. Yhtenäistä organisatiota ja keskitystä ei ollut. Valkoiset joukot käyttivät nimeä „Karjalan metsäsissit“ merkiten kirjaimilla „K.M.S.“.

Valkoisten johto.

Sotatoimien johto oli heillä kelvotonta. Ylipäällikkönä muutama Ilmarinen. Päälystö oli pääasiassa suomalaisia upseereita, arvoltaan majureista vänrikkeihin. Oli myöskin joitakin karjalaissyntyisiä päälliköitä, ent. Venäjän armeijan upseereita.

Valkoiset kantoivat nimeä „Metsäsissit“, mutta kumminkaan he eivät kyenneet juuri nimeksikään toimimaan sissisodan taktiikan vaatimusten mukaisesti. Sissisodan käyntiin valkoisilla olisi ollut kaikki edellytykset puolellaan. Niiden joukot tunsivat seudun kaikkialla, mikä tarjosi alituisesti mahdollisuuden lähettää suksipartioita tietömiä saloja pitkin punaisten selkäpuolelle häiritsemään näiden yhteyttä ja jälkikuljetusta. Tällä olisi vakavasti vaikeutettu punaisten joukkojen yhteyksiä ja estetty niiden säännöllinen varustaminen, muonituksen ja aseistuksen kuljetus. Sillä jälkikuljetus oli tehtävä satojen kilometrien päässä olevalta Muurmannin radalta.

Se, etteivät valkoiset sissisodan käyntiin kyenneet, johtui heikosta johdosta, jolta puuttui sotatottumusta. Ylempi johto ei nimeksikään kyennyt varsinaiseen sunnittelmalliseen sotatoimien johtoon eikä tilanteen hallitsemiseen. Ylipäällikkö ei kyennyt pitämään komentoa käsissään. Upseeristolta puuttui henkilökohtainen aktiivisuus ja aloitekyky. Vaikkapa he olivat lähteneet rosvoseikkailuun, hankkimaan arvo- ja virkaylennystä, toimivat he kuitenkin kehnon arkoina, varoivat saattamasta itseään alttiiksi. Miehistö taas, joka oli suuremmalta osalta pakolla otettua, ali haluton taisteluun. Niillä oli edellisvuosien raskaat kokemukset valkoisten kurjis-

ta „vapauttamis“-hommista. Jopa suoranaista vastustushenkeä ilmeni yleensä joukoissa. Valkoisten riveistä näet karkasi punaisten puolelle useita ryhmiä taisteluiden edellä ja jälkeen.

Taktiikkamme.

Toimintaamme pyrittiin kehittämään sissisodan taktiikan mukaisesti. Joukolla itsenäinen tehtävä, ilman yhteyksiä, ilman selkäpuolta, tunkeutua satoja kilometrejä vihollisen selkäpuolelle, katkaista sen yhteydet, antaa isku sen päähermoon. Tällöin on toimivan joukon päälliköllä itsenäiset toimintamahdollisuudet, jolloin tilanteen mukaan, yleisen tehtävän rajoissa toimitettava ratkaisu on ainoana toimiohjeena. Säilytimme koko toiminnan ajan aloitteen käsissämme ja sillä pakoitimme vihollisen alistumaan tahtoomme.

Toimintamme perustui seuraaviin tekijöihin: 1) liikkumisnopeuteen, 2) yllättämiseen, 3) rohkeisiin, äkkinäisiin iskuihin, 4) moraaliseen ylivoimaisuuteen. Kohdistimme jokaisessa hyökkäyksessä iskun suunnan vihollisen sivustoille ja sen selkäpuolelle. Seurasimme taktillista ohjetta: Parempi seitsemän miestä vihollisen sivustalla kuin seitsemänkymmentä rintamassa. Tunkeutumalla vastustamattomalla päätäväisyydellä valkoisten selkäpuolelle pääsimme asemain valtijaiksi. Tämä taktiikka osottautui parhaaksi.

Lähtiessämme rintamalle oli suksijoukolla jo oikea taisteluhenki: voimakas halu päästä tuhoamaan verivihollista, Suomen lahtareita ja vapauttaa Neuvosto-Karjala sen kimppuun hyökänneistä metsärosvoista. Taistelun kuluessa joukossamme yhäti kasvoi taistelun ja voiton halu. Samaan aikaan valkoisten moraalitilasta perääntymisestä ja tappioista laski. Sodassa ja varsinkin sissitoiminnassa riippuu menestys kolmeneljäsosaltaan moraalista ja vain yhdeltä neljäsosalta aineellisista tekijöistä. Tämän tunnetun määritelmän osoitti toimintamme oikeaksi.

Eteläisen kolonnan strategisena tavoitteena oli katkaista ja miehittää vihollisen kommunikatiolinjat tukikohdastaan Suomesta, ja vihollisen armeijan tuhoaminen.

Tämän saavutimme valloittamalla Repolan, Kiimasjärven ja Vuokkiniemen, joitten kautta kulki vihollisen pääyhteyslinjat Suomeen. Valkoisten voimien täydellinen tuhoaminen ei onnistunut siitä syystä, kuten olemme osoittaneet, että vihollinen kiireesti joudutti perääntymistään Uhtua—Suopasalmen sunnalta ja vihollisen käymättä missään päättävään taisteluun.

Retkestämme ovat sotilasasiantuntijat lausuneet että talvisodan käyntiin nähden se oli sotataidollisesti esimerkillinen. Jokainen retkelle osallistunut säilyttäköön siellä saadut runsaat kokemukset ja kehittäköt niitä edelleen, sillä on todennäköistä, että edessä on vielä taisteluita, joita on käytävä suunnilleen samallaisissa tilanteissa. Tiedollinen selvyys ja kokemusperäisyys on sotilaan taistelukyvyyn perusteita.

Toivo Antikainen.

„Reseptimme“.

Kansalaissodan vaikeimpia kysymyksiä on aina ollut sanitääritoiminnan kunnollinen järjestäminen. Puna-armeija-taistelussa on tämä usein tuottanut suuria vaikeuksia lääkeaineiden ja välineiden kaikkinaisen puutteen vuoksi, uhaten joskus varsin vakavana tilanteena.

Retkellämme tämä niinkään oli kriittinen, arveluttava. Edetessämme Paadenen kylästä jäi sinne lääkäri- ja välskäri „punktit“, ne kun eivät kyenneet suksilla kolonnaa seuraamaan. Miehistölle jaettiin ensiapusiteitä—siinä retkelle lähtiessä koko sanitäärivarustus.

Matkalla Honkaniemeen tilasi kolonnan päällikkö kaksi välskärilaukkua, jotka annettiin komppanioihin. Honkaniemessä leivottiin kahdesta kurssilaisesta suksijoukon „lääkärit“. Näin saimme „sanitääri-osaston“. „Lääkärimme“ ainoana terveydenhoito- ja haavansitomisvälineinä olivat: sidepaketti, jodi- ja pirtupullo ja kirves, joista viimeainittu oli kaikista tärkein lääkärin „instrumentti“. Näin varustettuina hiihdettiin tiettömiä taipaleita ilman yhteyttä selkäpuolen kanssa, ollen lääkärimme valmiit osottamaan, ei ensiapua, vaan—„viimeapua“.

Kiimasjärven valtauksessa sotasaaliina joutui käsiimme „Duodecim’in“ jäsenten ambulanssin apteekki (Duodecim—Suomen lääkärin seura). Se sisälsi erilaisia lääkeaineita ja välineitä. Samaten joutui käsiimme välskäri, joka oli ollut valkoisten palveluksessa. Tästä välskäristä tehtiin suksijoukkomme „ylilääkäri“. Hän oli mielipiteeltään arvatenkin silloin valkoinen, mutta hoiti tehtävänsä kumminkin kunnollisesti, kiitosta ansaitsevasti.

Vuokkiniemeen mennessä olivat kaikki sidepaketit käytetyt. Pyydettäessä niitä divisian koululta, luovutti se kaksikymmentä viimeistä pakettia omasta sanitääripunktistaan, jäädessä itse ilman. Jos kyseeseen olisi tullut jatkuvat, pitempiaikaiset taistelut, olisi sidepakettien puute johtanut suksijoukkomme sangen vaikeaan tilanteeseen.

Yksipuolinen muonitus aiheutti vatsakipuja. Suurimman ajan retkellä muonituksena saimme ainoastaan leipää ja lihaa. Useimmiten ei ollut aikaa kunnolliseen lihan keittoon. Se tuli syödä puoliraakana. Eikä vatsa kyennyt lihaa, jota oli runsaasti käytettävänä, sulattamaan. Tämä aiheutti vatsakipuja, joita poti melkein jokainen. Tästä tiedoitettiin koulun päällikölle. Parantaakseen vatsataudit, lähetti koulun lääkäri reseptin, jossa neuvottiin, että „vatsatautiset eivät saisi syödä“. Kaiketi se oli kyllä tepsivä neuvo, sillä joka jonkun päivän olisi syömättä hihtänyt, sen ei todellakaan olisi tarvinnut enää vaivata itseään syömällä, vaan meidän lääkärimme olisivat saaneet osottaa „viimeistä apuaan“...

Miehitettyämme Vuonisen kylän, jolloin taistelut päättyivät, ilmaantui useita lievempiä kuumetapauksia. Tämä johtui pysähtymisestä yhtämittäisestä ankarasta hiihdosta. Jännitys laukesi, ja parin vuorokauden paikallaanolo aiheutti jäsenten herpaantumisen ja vilustumisen.

Kaikkiaan oli retken aikana taistelujoukosta sairastuneita kahdeksantoista, joista etappiteitä selkäpuolelle lähetettiin ainoastaan kuusi. Toiset seurasivat pari päivää kuormastoa, palaten toivuttuaan takaisin riveihin. Tähän ei lasketa jo alussa selkäpuolelle jääneitä.

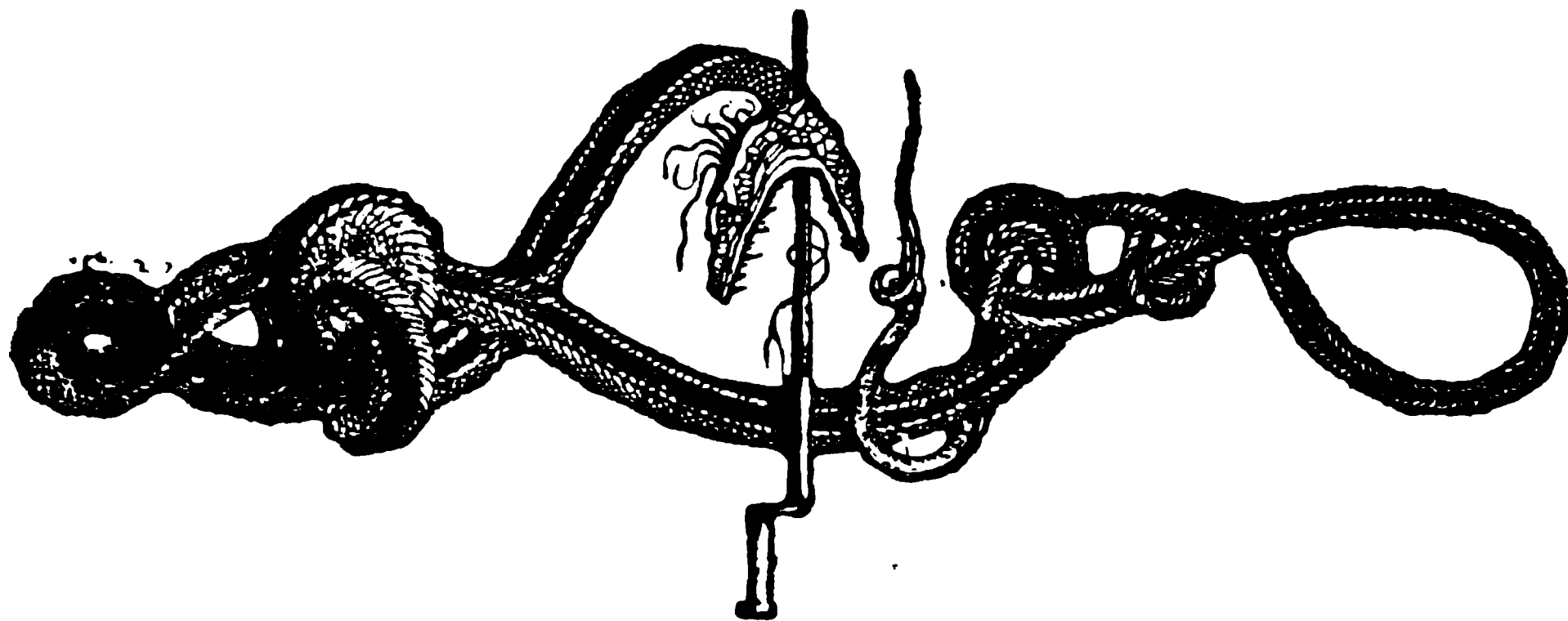
Katsoen retkemme olosuhteisiin—usein uupumiseen saakka rasittuneina, hiihdosta aina täysin hiostuneina, vaatteet märkinä, ne usein jäätyen, ankarassa pakkasessa vuorokausia, tulilla yöpyminen ja sopimaton ravinto—voimme sanoa, että retkemme oli harvinainen osotus sitkeästä kestävyydestä ja voimain jännityksestä, minkä sotilas voi osottaa, silloin kun sillä on luja tahto ja halu voittaa.

Meidän pyrkimyksemme oli lyödä lahtareita. Siinä reseptimme. Se antoi meille voimaa ja tarmoa kestämaan rasitukset, voittamaan vastukset.

An.

Valkoisten tihutyöt.

Valkoisen Suomen hallitusherrat järestäessään hyökkäyksiään Karjalaan ovat suurisuisesti julistaneet tekevänsä ne muka „heimorakkaudesta ja vapauttaaksensa Karjalan kansan“. Mitä se „heimorakkaus“ ja „vapaus“ todellisudessa on ollut, jota valkosuomalaiset ovat toteuttaneet? Siitä saa kaamean todistuksen valkoisten tihutyöistä ja hillittömästä hävityksestä, jota ne ovat seikkailuretkillään harjoittaneet.

Valkoinen hyökkäys on Karjalan rahvaalle koitunut raskaaksi. Hävitettyjä taloja satamäärin. Karjaa ja hevosia tuhoutunut tuhansia. Kaikkien niiden alueiden talous perinpohjin kärsinyt, joille valkosuomalaiset hyökkäysretkiään ovat järjestäneet. Tähän tulee lisäksi suunnaton ihmishenkien hukka. Kymmenien tuhansien lasten, vaimojen ja vanhusten kärsimykset on se aiheuttanut.

Mutta huippuunsa kohosi vv. 1921—22 talvinen hävitys, joka bandiittihyökkäyksen nimellä kansan suussa kulkee. Valkosuomalaisten toimesta raadeltiin silloin hirvittävät jäljet Karjalan kansaan. Kaikkea sitä hävitystä mitä ne suorittivat on vaikea saada kuvatuksi.

Liitämme tähän erään pöytäkirjan, joka kyllin selvästi kuvaa hävitystä:

Pöytäkirja tehty Vuonisen kylän tarkastuksesta, joka pidettiin 11 p:nä helmikuuta v. 1922.

Tarkastuksen toimittivat: Kiimasjärven kunnan välskäri Muisin, Feodor, Maanselän kylästä ja talonpojat Mäkelä Juho ja Mäkelä Ville Köynisjärven kylästä, jotka tulivat kylään yhdessä etumaisten joukkojen kanssa hevostmiehinä.

Kansainvälisen sotakoulun suomalaisen suksijoukon miehittettyä 10 p:nä helmik. v. 1922 Vuonisen kylän, kävi selville että valkoiset bandiitit kylästä lähtiessään olivat toimittaneet perinpohjaisen kylän hävityksen ja ryöstön. Tarkastus osoittaa:

1) Kirkkoon heitetty voimakas käsigranaatti, joka räjähtäessään alttarin edessä on puhkaissut lattian, särkenyt ikkunat, särkenyt jumalankuvat ja palvelusvälineet. Kivääreillä ammuttu kattoon.

2) Kansakoulun kaikki akkunat raamineen säretty, opetusvälineet rikottu, kirjasto revitty, tapetteja revitty kirjojen kanssa lattialle, jotka sytytetty palamaan tulen kumminkaan laajemmalti leviämättä.

3) Suurin osa kylän talojen akkunoista säretty.

4) Useiden talojen uunit säretty.

5) Perunakuopat avattu, jolloinka perunat ovat paleltuneet.

6) Yleensä kaikki talous perinpohjin tuhottu esim. keittopadat puhkottu ja heinät poltettu. Kylän asukkaat kertoivat, että jo useita päiviä ennen oli pakkoa käyttäen ajettu kylän asujamet Suomeen, sekä paria päivää ennen paikkakunnalta kotoisin olevat Karjalan valkoisen armeijan otilaat, joka teki mahdolliseksi edellämainitun kylän hävityksen.

Vuonisen kylä 11/II—22.

Kiimasjärven kunnan välskäri: Feodor Muisin.

Talonpoika: Ville Mäkelä.

Talonpoika: Ivan A. Mäkelä.

Vuonisen kylän hävitys ei ollut ainoa, jonka suomalaiset „auttajat“ tekivät. Mainitsemme lisäksi vain muutamia tapauksia.

Mitä hirvittäväntä eläinräökkäystä osoittivat valkoiset polttaessaan Uhtualla elävältä 40 riiheen suljettua lehmää. Jyvälahdessa samoin 18 lehmää. Ja kaikkialla siellä, missä paetessaan eivät voineet karjaa mukaansa ryöstää, sen tappoivat. Molkän kylässä ajoivat navetoista karjan pihalle pakkaseen. Punaisten tullessa kylään, tavattiin 5 lehmää hengettömäksi jäätyneenä. Vuonisen ja Lonkan kylien välisellä tiellä tavattiin 23 lehmän raatoa.

Edellä kuvatunlaisia tapauksia oli useita.

Pakomatallaan hävittivät valkoiset kyliä minkä ehtivät. Ne tekivät sen siinä tarkoituksessa, etteivät punaiset joukot voisi kylään majoittua. Niinpä Pasan kylän polttivat poroksi.

Suomalaiset upseerit yrittivät ensiksi pakottaa siihen karjalaisia sotilaita. Mutta kun ne siitä kieltäytyivät, niin suomalaiset rosvot sen itse tekivät. Uhtualta ja useista muista kylistä paetessaan löivät talojen akkunat rikki, jotta ehjää taloa ei juuri jäänyt.

Tätä hävityksen kuvausta ei ole tarvis enempää selostaa. Karjalan rahvas on siitä kyllin selvillä niillä seuduilla, joitten kautta valkorosvot pakenivat Suomeen ja pakottivat asukkaita mukaansa lähtemään. — Kun Neuvosto-Karjalan valloitusoureet eivät valkoisille toteutuneet, niin ne kostoksi suorittivat hävitystyönsä.

Luulevatko Suomen herrat voivansa vielä kaiken tämän jälkeen puhua „heimorakkaudesta“.

Kuin yhtenä miehenä nousee nyt Karjalan kansa lyömään rajantakaisen rosvon takaisin, jos se houreissaan vielä aikoo yrittää. Karjalan rahvas on raskaitten kokemusten jälkeen oppinut tuntemaan Suomen rosvojen „heimoveljeyden“.

An.

„Läskikapina“.

Sillä nimellä kulkee Perä-Pohjolan tukkityöläisten nousu talvella v. 1922. Silloin vaihtoivat „tukkijätkät“ kirveen kivääriin, käyden kapinoimaan lahtarivaltaa ja tukkiparooneja vastaan, siirtyen sitten työväen ja talonpoikain vallan maalle.

Tämä nousu sai alkunsa Perä-Pohjolan raatajien kurjista oloista: työttömyydestä ja nälästä. Se oli nälkäkapina. Mutta samalla se oli jo alkuaan suunnattu lahtarien käymää rosvo-sotaa vastaan Neuvosto-Karjalassa. Ja siksi se muodostui nousuksi punaisen Karjalan puolesta.

Tämä pohjolan raatajien nousu puhkesi eristettynä Perä-Pohjolan korvessa, paisumatta laajemmaksi. Mutta siitä huolimatta oli se isku lahtareille. Olihan se ensimmäinen tapaus v. 1918 luokkasodan jälkeen, kun työmies kantoi asettaan luokkansa puolesta lahtarivaltaa ja riistäjiään vastaan. Ja vaikkapa tämä liike rajoittuikin paikalliseksi, niin on sillä luokkataisteluhistoriassa merkittävä sijansa. Se on yhtenä kokemuksen askeleena vallankumouksellisille taistelussa työ-kansan vallan puolesta.

Kerromme tässä lyhyesti nousun kulusta ja joukkojen mielialasta eräitten siihen osallistuneiden toverien muistelmien mukaan.

Elettiin syystalvea v. 1921. Perä-Pohjolan metsissä olivat alkaneet tavanmukaiset talvityöt ja raatajat kokoontuneet tukkisaunoihin ja metsäkämppeihin. Miehiä oli kerääntynyt Suomen kaikilta kulmilta myydäkseen kapitalisteille työvoimansa. Metsätöitä oli kuitenkin vähän siihen työvoimamäärään nähden mitä oli tarjolla, joten yhtiön oli helppo painaa palkat alhaisiksi. Niin raadettiin nälkäpalkoilla. Tyytymättömyys ja halu nousta taisteluun kyti kaikkien mielessä.

Alkoi sitten kuulua viestejä Suomen lahtarien rosvohyök-käyksestä Karjalaan. Se vavahdutti pohjolan raatajien mielet hereille. Sanomalehdistä ja kulkumiesten selostuksista seurattiin jännittyneenä tilanteen kehitystä ja pohdittiin asioita

iltaisain takkatulien ääressä. Yleensä oltiin taipuvaisia uskomaan, että syntyy virallinen sota Suomen ja Neuvosto-Venäjän välillä.

Näin kului joitakin viikkoja eikä näennäisesti tapahtunut mitään erikoista. Kuitenkin tietoiset toverit työskentelivät. Alkoi kuulua huhuja aseitten hankinnasta, tosin ainoastaan pienessä piirissä. Tilanne jännittyi. Odotus täytti ilman.

Jokainen tunsi, että jotakin on tulossa. Mielet paloivat taistelun halusta.

Tammijkuun loppupäivinä se sitten puhkesi. Seudun suurimmassa savotassa „Värriöllä“ se alkoi. Suuri osa työläisistä sai aseita. Valta otettiin työläisten käsiin. Yhtiön varastot takavarikoitiin. Tukkiherrat riisuttiin aseista. Alueen suojeleminen järjestettiin sotilaallisesti.

Tämän jälkeen kutsuttiin heti työaluetta käsittävä yleinen kokous. Hiihtomiehet kiidättivät pikaista kokoussanomaa ja pian olivatkin Ruukin pirtille kokoontuneet kaikki alueen miehet. Jotkut näyttivät hieman ihmettelevän kun näkivät aseistettuja tovereitaan isäntinä ja entiset pomot vankeina. Mutta pianpa heillekin tilanne selvisi.

Kokous oli lyhyt. Pari toveria piti lyhyen tilanneselostuksen ja lopuksi ilmoittivat, että „ne miehet, jotka vapaaehtoisesti haluavat liittyä joukkoon, voivat kirjoittautua heti täällä kämpässä“. Nousulla oli työläisten yleinen myötätunto. Toimivaan joukkoon kirjoittautui 250 miestä. Samassa tilaisuudessa pantiin myös yhtiön kasööri maksamsan kaikille työläisille tilin.

Kun kaikki tarpeelliset järjestelytoimet oli suoritettu, lähdettiin jatkamaan liikettä. Pääkolonna liikkui kulkumarssi-järjestyksessä, suuntana Martinkylä—Savukoski—Kotala—Solla. Pienempi etujoukko hiihti suoraan Kotalaan. Alkujaan oli suunnitelmassa kulkea Kuusamoon, toimia siellä lahtareita vastaan ja kulkea sieltä rajan yli. Mutta siitä luovuttiin ja kuljettiin Kurtin kautta.

Tavattaessa matkan varrella tukkiherroja, upseereita ja rajavartio-osastoja, riisuttiin ne aseista. Kaikki toiminta suoritettiin hyvässä järjestyksessä ja kurinalaisuudessa. Turhaa hulinaa ei ollut. Väkivaltaa ei käytetty muuta kuin mikä oli välttämätöntä. Ilkivaltaisuutta ei ollut. Paikallisia asukkaita, pientalonpoikia kohdeltiin hyvin. Mökeille julistettiin rauha. Mutta rikkaiden kapitalistiyhtiöiden hallussa olevat ruokavarat takavarikoitiin ja jaettiin tarvitseville. Kaikki toiminta kävi nopeasti ja järjestyksessä. Joukot itse

olivat kurinhaluisia. Liikkeen johtoon astuivat tietoiset vallankumoukselliset ja siksi oli toiminta suunnitelmallista. Tässä suhteessa kelpaa liike esimerkiksi työläisten noustessa taisteluun.

Sollassa oltiin parikymmentä tuntia. Sieltä lähdettiin liikkeelle 6:n päivän aamuna. Nyt käsitti joukko 340 henkeä, joukossa joitakin naisia ja lapsiakin. Mukana oli 70 hevosta. Kuolajärven ja Kurtin kautta kävi kulku Kanaseen, ja niin oltiin työväen vallan maalla 8 p:nä helmikuuta.

Kanasesta matkattiin edelleen ja saavuttiin Knäsöön 12 p:nä. Joukossa oli hyvä mieliala. Tunsivathan kaikki kirvoittaneensa kapitalistiriistäjien kahleet päältään.

Suurin osa miehistä astui Puna-armeijan riveihin ja olivat heti halukkaat käymään taisteluun lahtareita vastaan. Joukko järjestettiin ja aloitettiin heti säännölliset sotilasharjoitukset. Odotettiin käskyä rintamalle. Sitä ei kuitenkaan tullut, sillä lahtarit jo perääntyivät pitkin rintamaa. Suuri osa joukosta jatkoi palvelustaan Puna-armeijassa.

Osa joukosta, vanhemmat ja perheensä kanssa tulleet, jäivät Karjalaan rakentamaan työtätekevien valtaa ja taloutta.

Näin kävivät pääpiirteissään ne tapahtumat, jotka muuttivat monen työläisen elämän. Kirvestä heilutellut koura otti kiväärin tietoisesti valmistuen jatkuvaan taisteluun, jonka luokkamme tulee viemään voittoisaan loppuun.

An.

Yhteenvedo pohjoisesta rintamasta.

Pohjoisen rintaman muodostuminen ja sotatoimet v. 1919 loppuun.

Venäjän työläis- ja talonpoikaisvallan kukistamistarkoituksessa, yhteistoiminnassa kaikkien Neuvostovaltaa vastaan taistelevien vastavallakumouksellisten voimien kanssa suuntasi Englannin imperialismi iskunsa Neuvostovaltaa vastaan Pohjoisen Jäämeren suunnalta.

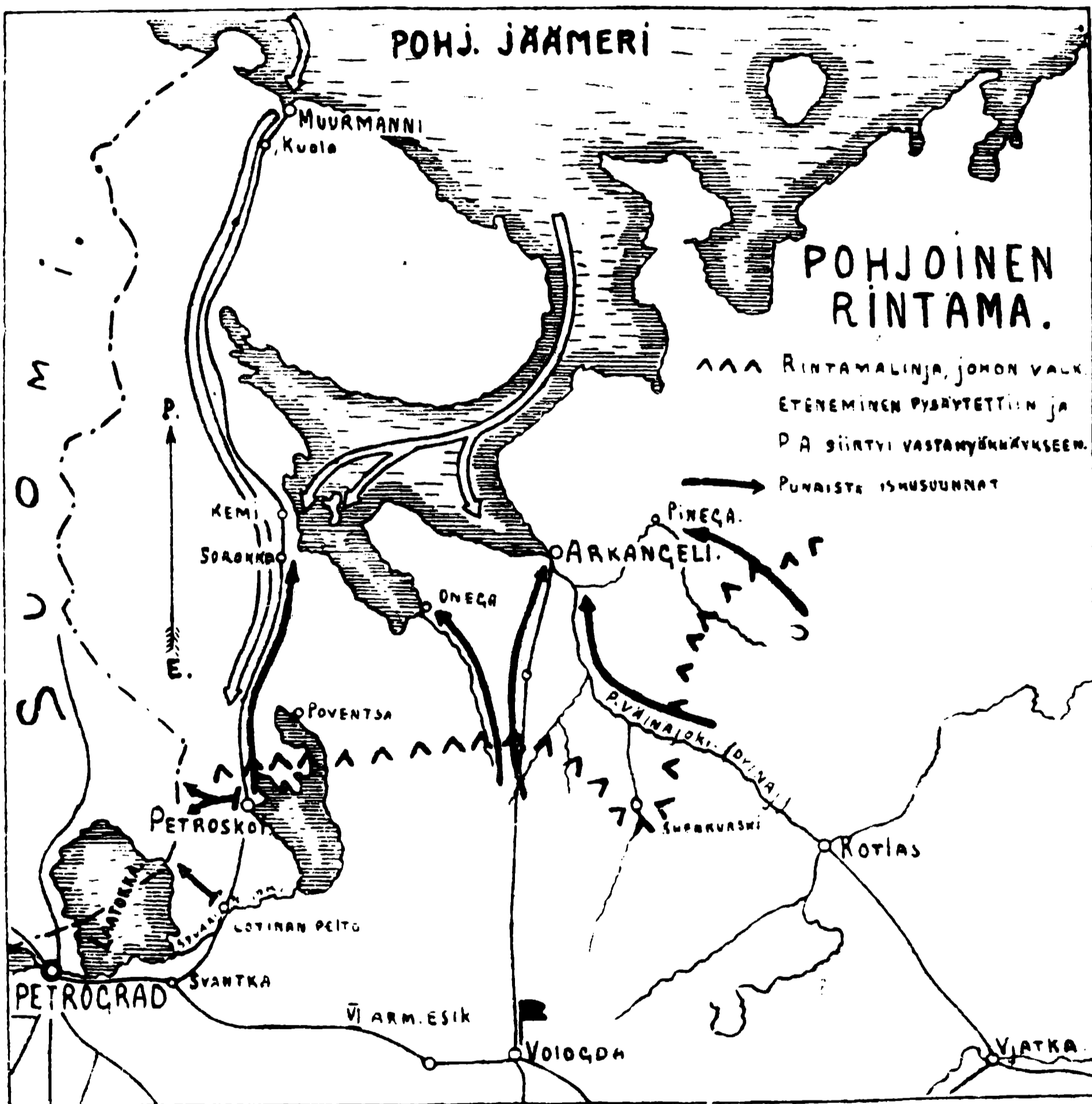
Tässä tarkoituksessa laski Englannin laivasto ententejoukkoja Muurmannissa maihin kesäkuun lopulla v. 1918 ja heinäkuun aikana nämä hiljalleen etenivät pitkin Vienanmeren rannikkoa ja Muurmannin rataa etelään päin. Sorokassa suorittivat myös maihinlaskun. Arkangelin ne miehittivät elokuun 2 p:nä.

Pohjoisella alueella ollut valkoinen aines ja sinne toukuun kuluessa tarkoituksellisesti keskittyneet vastavallankumoukselliset koplat tukivat ententen maihinlasku- ja valloitustoimia. Eri otteissa laski entente maihin joukkojaan Muurmannin aluella 10.334 miestä ja Arkangelissa 13.182 miestä. Sotatoimien alkaessa oli venäläisiä valkokaartilaisia vain pari pientä sissijoukkoa.

Punaisia joukkoja oli siihen aikaan Vienanmeren rannikolla, hajoitettuna laajalle alueelle n. 4000 miestä. Puna-armeijan johto arvioi sinä ajankohtana pohjoisen suunnan toisarvoiseksi, eikä tilanteen takia muilla rintamilla voinut heti vahvistaa tätä rintamaa uusilla voimilla. Suurempi vaara uhkasi silloin idästä ja etelästä.

Pohjoinen sotänäyttämö tarjosi vaikeat operatioedellytykset. Toiminta oli mahdollista vain määrätyillä suunnilla. Tavallisesti toimilinjat kulkivat pitkin harvoja maanteitä,

rautatielinjaa ja jokien suuntaa. Suunnattomat suot, järvi-alueet ja tiettömät korpimaat rajoittivat toimintaa, muodostaen kapeikkoja, joissa käytiin taistelua. Lisäksi kelirikot vaikeuttivat ja osaksi keskeyttivätkin vähänkin huomattavampien operatioiden suorittamisen. Luonto oli karua ja asutus harvaa, väestö köyhää. Nämä seikat loivat vaikean tilanteen.

Ententen joukot toimivat Arkangelin suunnalla varsinaisesti kahdella operatiolinjalla. Toinen kulki pitkin, Vienanjokea (P. Väinäjoki) Kotlasiin ja siitä rautateitse Vjatkaan. Pyrkimys oli heillä tältä sunnalta hakea yhteyttä itäisellä rintamalla toimivan valkoisen armeijan kanssa, joka pyrki Vjatkaa kohti. Toinen operatiolinja kulki pitkin rautatielinjaa

Vologdaan ja siitä oli tietysti tarkoitus kehittää liikettä edelleen vallankumouksen keskustaa, Moskovaa kohti. Muurmannin suunnalla kulki pääoperatiolinja pitkin rataa Petroskoihin ja sieltä oli tarkoitus kehittää liikettä edelleen punaiseen Pietariin.

Ententejoukkojen eteneminen kävi hitaasti ja varovaisesti. Vienanjokea myöten kävi eteneminen suurin ponnistuksin Punaiset asestivat kiireesti jokilaivoja. Nämä olivat huomattavana esteenä vihollisen etenemiselle. Muurmannissa etenivät ententejoukot syystoiminnan aikana vain n. 40 kilom. etelään Sorokasta. Tähän oli vihollinen pakotettu pysähtymään, kun punaiset tästä etelään särkivät radan aina Ontajoella saakka.

Vihollinen ei käyttänyt hyväkseen ylivoimaisuuttaan, vaan tuhlassi aikaansa toimettomuudessa, antaen siten punaisille tilaisuuden lisätä voimia ja varustautua.

Vasta lokakuun puolivälissä vihollinen uudisti voimakkaamman toiminnan Arkangelin rautatielinjalla pyrkien valtaamaan Plesetskojen aseman ja marraskuussa pyrki se etenemään Shenkurskin kaupungista etelään, yrittäen nähtävästi Arkangelin ruutatielinjalle eristääkseen sillä suunnalla toimivat punaiset joukot tukikohdastaan.

Nämä hyökkäysyritykset eivät kehittyneet tuloksellisiksi, vaikeitten paikallisten olosuhteitten vuoksi, mutta myös sen vuoksi, että punaisten aktiivisuus ja lukumäärä oli kasvanut. Nyt käsittivät punaiset joukot Arkangelin suunnalla 10,549 pistintä, 210 konekivääriä ja 70 tykkiä. Ne kuuluivat VI:teen armeijaan. Rintama jakautui lohkoihin rautatielinjan ja jokien mukaisesti, muodostaen erillisiä kolonneja.

Pohjoisella rintamalla oli v. 1918 loppuun saakka toisarvoinen meritys kansalaissodan muihin rintamiin nähden. Operatiot pysyivät paikallisuontoisina.

Talvitaistelut v. 1919 Arkangelin rintamalla.

Talven tullen ei myöskään käyty huomattavampien taisteluliikkeitten suorittamiseen. Kumminkin oli pyrkimys aktiivisuuden kehittämiseen.

Niinpä tammikuussa 1919 punaiset ryhtyivät hyökkäykseen Shenkurskia vastaan ja oli tarkoitus kehittää liikettä Vagajoen (laskee Vienan jokeen) suun valtaamiseksi. Saman aikaisesti suunnattiin toiminta Pinegan kaupungin valtaamiseksi.

Shengurskin kaupunki valloitettiin helmik. 25 pnä. Tämän jälkeen talvitaistelukaudella tapahtui vain pienempiä yhteentörmäyksiä.

Ryhmä suksijoukosta.

Kevään tulo sai aikaan vilkkaampaa toimintaa pohjoisella sotänäyttämöllä. Sotatoimet alkoivat Äänisjärven alueella. Toukokuun lopulla oli punaisten joukkojen jätettävä Karhumäki ja Povensan kaupunki.

Suomen lahtarien hyökkäys Aunukseen.

Ententen ja valkokaartilaisten hyökkäystä Muurmannin suunnalla tukivat Suomen lahtarien hyökkäykset Aunukseen. Suomen lahtarit „Aunuksen vapaaehtoisen armeijan“ nimellä hyökkäsivät kahdessa kolonnassa. Toinen kolonna suuntasi hyökkäyksen Lotinapeltoon, tarkoituksella tunkeutua Muurmannin radalle ja katkaista Muurmannin alueella toimivien punaisten joukkojen yhteys tukikohtaansa Pietariin. Toinen kolonna suuntasi hyökkäyksen Petroskoihin.

Tämä Suomen lahtarien hyökkäys oli suunnattu yhtenäiseksi hyökkäystoiminnaksi venäläisten vastavallankumouksel-

listen ja Englannin imperialistien kanssa. Sillä oli strategisena tarkoituksena tukea sekä pohjoisesta hyökkäviä vastavallankumousjoukkoja, että länsirintaman pohjoisen valkoisen korpuksen hyökkäystä Viron suunnalta Pietaria vastaan. Samalla Suomen lahtareilla, joita hallituksensa tuki, oli tarkoitus valloittaa Karjala ja liittää se valkoiseen Suomeen.

Karjalainen kylä.

Kumminkaan ei tämä yhteistoiminta itse taisteluissa osoittautunut kyllin tuloksekkaaksi.

Suomen lahtarien hyökkäys päättyi lyhyeen. Tosin ne tunkeutuivat aivan likelle Lotinanpeltoa ja Petroskoita, mutta ne lyötiin sieltä suurin tappioiden takaisin. Kesäkuun lopulla kun laivastomme tukemana valloitettiin Vitele tulivat he lopullisesti lyötyä ja pakenivat takaisin Suomeen. Elokuun lopulla lyötiin niiden viimeiset rippeet Säämäjärven suunnalla.

Hajaannusta valkoisten riveissä.

Keväällä 1919 ilmeni tärkeimmillä rintaman osilla Arkangelin ja Vienan joen suunnilla valkoisten joukkojen hajaannusta, kapinoimista ja karkaamista punaisten puolelle. Tämä esti valkoisia käymästä laajempiin aktiivisempiin toimiin.

Useissa tapauksissa saivat punaiset tällöin alueellisia ja strategisia etuja. Niinpä huhtik. 25 pnä Tuglosin kylästä Vienanjoen varrella nousi valkoisten kolmannesta rykmentistä 2 pataljoonaa kapinaan ja siirtyivät punaisten puolelle, jättäen rintaman avoimeksi. Huomattavin tapaus oli Onegan suunnalla se kun valkoisten 5:s rykmentti heinäk. 22 pnä melkein kokonaan siirtyi punaisten puolelle, jättäen tien Onegan kaupunkiin vapaaksi. Tällöin punaiset valtasivat kaupungin.

Valkoiset yrittivät maihinnousulla valloittaa Onegan takaisin, mutta maihinnousujoukot lyötiin mereen ja niin jäi se yritys tuloksettomaksi.

Huolimatta tällaisesta sisäisestä hajaannuksestaan, valkoinen pohjoinen armeija kuitenkin ryhtyi elo-syyskuun aikana äärimmäisin voimanponnistuksin hyökkäävään taistelutoimintaan.

Ententen joukkojen evakuoiminen.

Nämä taisteluliikkeet eivät kuitenkaan enää alkaneet niitten suurten päämäärien merkeissä, joita ententevallat olivat alussa asettaneet pohjoisen rintaman suoritettavaksi. Nyt oli näillä liikkeillä tarkoituksena peittää ententen joukkojen evakuoimista ja siten muodostaa puolustusvyöhyke Arkangelin edustalle, jota punaiset jo vakavasti uhkasivat Onegan suunnalta.

Englannin sotajohto oli näet pakotettu suunnittelemaan ja ryhtymään toimenpiteisiin maihinnousujoukkojensa poisvetämiseksi. Englannissa alkoi nim. yleinen mielipide olla huolestunut näiden joukkojen kohtalosta. Tämä levottomuus perustui sekä strategisiin, että poliittisiin tekijöihin.

Rauhan tultua solmituksi saksalaisten kanssa imperialistisen sodan näyttämöllä ilmaisivat ententejoukot yhä suurempaa haluttomuutta taisteluun bolsheviikkeja vastaan, ja „yhä enemmän ja enemmän osoittivat hajaannusta bolshevistisen propagandan vaikutuksesta“ — kuten eräs näihin taisteluihin osallistunut valkoinen huomauttaa.

Mutta turvatakseen ententejoukkojen evakuoimisen pyysi englantilainen johto hallitukseltaan lisäjoukkoja toimeenpannakseen lyhyen hyökkäyksen, jonka suojassa voisi evakuoimisen suorittaa.

Nämä seikat olivat tekijänä kun valkokaartilais- ja ententejoukot ryhtyivät elokuussa hyökkäämään.

Valkoiset joukot olivat silloin ylivoimaisia. Valkoisten käytettävänä oli Arkangelin alueella 32.000 ja Muurmannin alueella 14.000 miestä. Punaisia joukkoja oli koko pohjoisella rintamalla 22.700 miestä.

Vihollinen suuntasi nyt iskunsa pitkin Vienan jokea ja saavutti täällä elok. 10—12 p:n huomattavaa menestystä. Se työnsi punaiset Kotlasin suunnalle ja valtasi punaisilta osan tykistöä ja levittäytyi Totman ja Putsegan kyliin asti. Ententejoukkojen tarkoituksiin ei kuulunut tällä suunnalla pitemmälle hyökätä.

Nyt ehdotti englantilainen sotilasjohto venäläisille valkoisille joukoille siirtymistä muille valkoisille rintamille. Siis pohjoisen rintaman jättämistä.

Venäläisten päällystön mielipiteet tässä kysymyksessä jakautuivat eri suuntiin: osa oli taipuvainen suostumaan englantilaisten ehdotukseen, osa jättämään Arkangelin rintaman ja siirtymään puolustukseen Muurmannin rintamalla.

Valkoisten voimien uudelleen järjestely ja hyökkäys.

Valkoisen pohjoisen rintaman ylipäällikkö kenraali Miller päätti puolustautua koko pohjoisella rintamalla ja vieläpä ryhtyä järjestämään hyökkäystä Vologdan ja Äänisjärven suunnilla. Tässä tarkoituksessa hän ryhtyi uudelleen järjestämään ja keskittämään joukkojaan. Vienanjoen rintamaosa tuli täten heikennetyksi.

Tätä uudelleenjärjestelyä kesti elokuun ajan ja vasta syyskuun alussa ryhtyivät valkoiset uudelleen hyökkäämään, suunnaten pääiskunsa Arkangelin rataa pitkin.

Tällä suunnalla vihollisen onnistui uudelleen valloittaa Plesetskajan aseman. Tämä saattoi punaisten voimat Onegan suunnalla vaikeaan tilanteeseen, valkoisten uhatessa niiden selkäpuolta. Tämän vuoksi olivat punaiset pakotetut jättämään Onegan 10.IX.19.

Punaisten joukot vastasivat tähän valkoisten hyökkäykseen vastaiskulla pitkin Vienan jokea. Valkoiset työnnettiin Shipilihin joelle (laskee Vienan jokeen). Tämä linja muodosti valkoisille hyvät puolustusasemat ja siksi niiden onnistui pysyä tällä asemalla talveen saakka.

Myöskin kävivät punaiset joukot Muurmannin suunnalla vastahyökkäykseen. Maihinnousulla vihollisen selän taakse löivät ne sen takaisin Lisman pohjoispuolelle.

Syyskaudella jatkoivat punaiset Äänisen suunnalla aktiivista hyökkäystoimintaa. Sungun niemimaa valloitettiin valkoisilta takaisin sekä kehitettiin liikettä Poventsaan ja Karhumäkeen. Se ei kumminkaan johtanut tarkoitettuun tulokseen. Kuitenkin pakotettiin sillä vihollinen puolustukseen.

Joulukuulla yrittivät punaiset joukot murtaa vihollisen rintamaa, saavuttaen aluksi menestystäkin, mutta liikettä ei jaksettu kehittää.

Rintamalinja jäi sen likvidoimiseen saakka Lisman pohjoispuolelle.

Ententen joukkojen poistuminen.

Näiden valkoisten viimeisten hyökkäysten suojassa englantilaiset joukot nopeasti poistuivat rintamalta. Syyskuun 27 p:nä 1919 ne jättivät Arkangelin ja 1 p:nä lokakuuta Muurmannin kaupungin.

Näin jäi valkoinen pohjoinen armeija omien voimiensa varaan ilman tukea ja ilman reservejä.

Ententen viimeisten joukkojen poistuttua valkoisten voimat vähenivät melkein puolella. Nyt ne olivat pakotettuja puolustamaan pitkää rintamaansa Uralin vuorilta aina Suomen rajoille saakka n. 25.000 miehellä.

Punaisen armeijan johto jätti nyt pohjoisen rintaman hetkeksi rauhaan. Kaikki huomio kiinnitettiin kansalais sodan tärkeimmille sotanäyttämöille (mm. Pietari), joilla pyrittiin ratkaisuun.

Tätä väliaikaista lepotilaa koetti valkoinen johto käyttää hyväkseen. Se yritti täydentää voimiaan uudella mobilisoinnilla. Mutta tämä toimenpide vain nostatti väestöä valkoisia vastaan.

Valkoisen pohjoisen armeijan asema kävi vielä vaikeammaksi elintarvepulan vuoksi. Tämän johdosta pienennettiin sotilaiden ruoka-annoksia. Väestöltä otettiin myös elintarpeita, joita sillä itsellään oli perin niukalti.

Tällainen tilanne oli edullinen kommunistiselle propagandalle. Pohjoisen alueen väestössä alkoi ilmetä voimakasta tyytymättömyyttä ja sotilasosastoissa hajaannusta ja levottomuuksia.

V:n 1919 lopulla laskettiin vihollisen voimia olevan 23.130 pistintä, 460 sapelia, 346 konekivääriä, 127 kevyttä ja 40 raskasta tykkiä. Näiden lisäksi olivat vielä valko-suomalaiset joukot Porajärvellä, Repolassa ja Vienassa.

„Ententen joukkojen poistuminen jo sinänsä määräsi valkoisen pohjoisen armeijan kohtalon, jolloin sen sortumiseen talvella 1920 ei vaikuttanut niin paljon sen lukumäärän vähentyminen, kuin sen sisäisen järjestyksen kehnous ja sen johdon virheet, kun se yritti pitää hallussaan suurempaa aluetta kuin sen voimat olisivat sallineet.

On itsestään selvää, että sellaiseksi muodostuneessa tilanteessa kuin mihin valkoinen armeija joutui, olisi kaikkien viisainta ollut jättää Arkangelin rintama ja keskittyä Muurmannin suunnalle, jota toimenpidettä osa valkoisesta päällystöstä kannattikin.

Tosin tämä ei olisi muuttanut valkoisten kohtaloa, mutta se olisi voinut siirtää luhistumista myöhemmäksi ja valkoisella armeijalla olisi ollut mahdollisuus vetäytyä Suomen rajojen sisäpuolelle“ — arvostelee Kakurin. *)

Ententejoukkojen poistuttua menetti pohjoinen rintama melkein kaiken merkityksensä neuvostostrategialle. Siksi Puna-armeijan johto ei kiirehtinytkään talven aikana tapahtumia pohjoisella rintamalla.

Pohjoisen rintaman likvidoiminen.

Kun Pietarin rintama oli likvidoitu ja läntisen rintaman pohjoinen valkoinen armeija työnnetty Viron rajojen sisäpuolelle, niin tuli pohjoisen rintaman likvidoimisen vuoro.

Ententejoukkojen poistuminen, kuten mainittu, aiheutti valkoisten joukoissa hajaanuusta ja niiden riveissä alettiin selvästi huomata taistelun jatkamisen toivottomuus.

Pitivät eräät pohjoista valkoista hallitusta vastaan olevat ryhmät helmikuun alussa 1920 salaisen kokouksen, johon otti osaa myöskin edustajia rintamalta. Kokouksessa esiintyi eriäviä mielipiteitä. Eräät tahtoivat sotatoimien heti lopettamista ja neuvotteluihin ryhtymistä neuvostohallituksen kanssa. Kumminkin se mielipide saavutti enemmistön, joka vaati voimassa olevan hallituksen reorganisoimista, mikä toimenpide heidän mielestään vahvistaisi valkoisten rintamaa. Virallisesti kokoonkutsuttu „maakokous“ päätti vahvistaa rintamaa ja jatkaa taistelua Neuvostovaltaa vastaan.

Rintamilla syntyi levottomuutta ja kapinaa valkoisissa joukko-osastoissa.

*) Lähteenä tässä kirjoituksessa käytetty: Какурин — Как спра-
жалась революция.

Niinpä helmik. 8 päivää vasten yöllä 1920 siirtyi kaksi pataljoonaa rykmentistä, joka piti hallussaan rautatietä Onega-joelle saakka neuvostojoukkojen puolelle. 13 p:nä Sred-Mehrengin kylän varusväki siirtyi myös punaisten puolelle. VI. armeija joudutti valkoisen armeijan tuhoa ryhtymällä ratkaisevaan hyökkäykseen. Helmikuun 13 p:nä aloitettiin voimakas tykistövalmistelu vihollisen asemia vastaan. Vihollinen perääntyi punaisten joukkojen hyökätessä.

Helmik. 8—16 p:nä aikana likvidoitiin tämän rintaman kaikki kolme tärkeintä kohtaa ja tie Onegaan ja Arkangeeliin oli vapaa.

Suksijoukko palattuansa rintamalta — Petroskoin asemalla.

Nyt vasta valkoisten johto kenraali Millerin nimessä koetti saada aikaan neuvotteluja antautumisen ehdoista punaisten kanssa. Vastaukseksi annettiin vaatimus ehdottomasta antautumisesta.

Pohjoinen hallitus pakeni silloin kiiresti jäänmurtaajalla Arkangelista, jättäen joukkonsa oman onnensa nojaan.

Muurmanniin saapui helmik. 19 p:nä radiotieto Arkangelin hallituksen paosta, jolloin siellä proletariaatti otti vallan käsiinsä ja muodostettiin paikallinen neuvostovalta.

Valkoisten Muurmannin rintama oli tunkeutunut pitemmälle etelään kuin Arkangelin rintama. Kun Muurmannin rintaman selkäpuoli jäi suojattomaksi proletariaatin kumouksen tähden, niin tältä rintamalta alkoivat valkoiset kiireesti perääntyä länttä kohden Suomen rajalle.

Punaiset joukot etenivät Vienanmeren ja Jäämeren rannikolle.

Helmik. 21 pnä tunkeutuivat punaiset joukot Arkangeeliin. Saman kuun 26 pnä valloitettiin Onega ja maalisk. 13 pnä punaiset joukot olivat jo Muurmannissa.

Punaisten käsiin joutui suuret määrät aseita, vaatteita, varusteita y. m. sotilastavaraa.

Näin likvidoitiin pohjoinen valkoinen rintama. Ja punaliput liehuvat Jäämeren rantamilla.

Vienan Karjalassa oli jälellä Suomen lahtareita vallanpitäjinä. Punaiset joukot, paikallisten sissien avustamina, syksyyn mennessä ne sieltä karkoittivat.

Uudelleen valko-suomalaiset tekivät rosvohyökkäyksen talvella v. 1921—22. Silloin eivät taistelut muodostuneet pitkäaikaisiksi, vaan jo helmikuun puoliväliin mennessä 1922 oli banditismi likvidoitu.

* * *

Pohjoisen sota näyttämön laaja alue ja molempien taistelevien puolien pienet sotilaalliset voimat tällä laajalla alueella, tekivät taistelut ja valkoisten likvidoimisen vähemmän huomatuksi kun kansalaissotamme suuret tapahtumat muilla, tärkeimmillä rintamilla.

Vaikeat maasto- ja ilmastosuhteet kouliinnuttivat tällä rintamalla taistelleet divisioonat hyviksi taistelijoiksi. Kun divisioita vaihdettiin niin pohjoisesta siirretyt divisiat osoittivat toisilla sota näyttämöillä suurta taistelukelpoisuutta. Jokaiselta puna-armeijalaiselta ja päälliköltä vaadittiin täällä enemmän henkilökohtaista kestävyyttä ja kuntoa kuin ehkä muualla.

Pohjoinen sota näyttämö ei soveltunut suurten sotilasmaasojen aktiiviselle toiminnalle. Se tarjosi edellytykset pienten yksiköiden taistelutoimille. Komppanian ja pataljoonan vahvuiset yksiköt kävivät useimmiten taistelua harvoista asutuspaikoista ja kapeikoissa. Harvemmin kehitti rykmentti ja suuremmat joukkoyksiköt toiminnan yhteen kohtaan.

Ententen joukkojen poistuttua ja valkoisen rintaman menetettyä tämän ainoan tukensa, se murtui. Sen murta-

minen ei punaisilta vaatinut huomattavampia sotilaallisia toimenpiteitä.

Tämä oli selvä osoitus siitä, että valkoiset eivät nojautuneet väestöön, eivät saaneet siltä tukea ja väestö ei tunnustanut valkoisten tarkoitusperiä taistelussa Neuvostovaltaa vastaan.

Valkoisten likvidoiminen yhdisti tämän laajan, 640.000 neliökilometriä käsittävän, pohjoisen alueen, jonka asukasluku nousee 610.000 henkeen, Neuvostoliittoon.

Vallankumoustaistelu ja voitollinen kansalaissotamme vapautti työtätekevät tsaarin hirmuvallan ja kapitalismin sietämättömästä ikeestä. Se hävitti tsaristisen järjestelmän synnyttämän vähemmistökansallisuuksien sorron.

Työväenluokan talonpoikain kanssa liitossa bolshevikkipuolueen johdolla suorittama sankarillinen vallankumoustaistelu vapautti Karjalankin rahvaan tästä sorron ikeestä. Taistelun tuloksena syntyi työtätekevien Neuvosto-Karjala.

Se seisoo Neuvostoliiton pohjoisena etuvartiona kapitalistista maailmaa vastaan. Yhdessä Neuvostoliiton muiden kansojen kanssa se horjumatta puolustaa työtätekevään maata kaikkien vihollisten väkivaltayrityksiä vastaan seisten lujana Lokakuun vallankumouksen suurten saavutusten puolesta!

T. An.

Punaisen Lipun kunniamerkki.

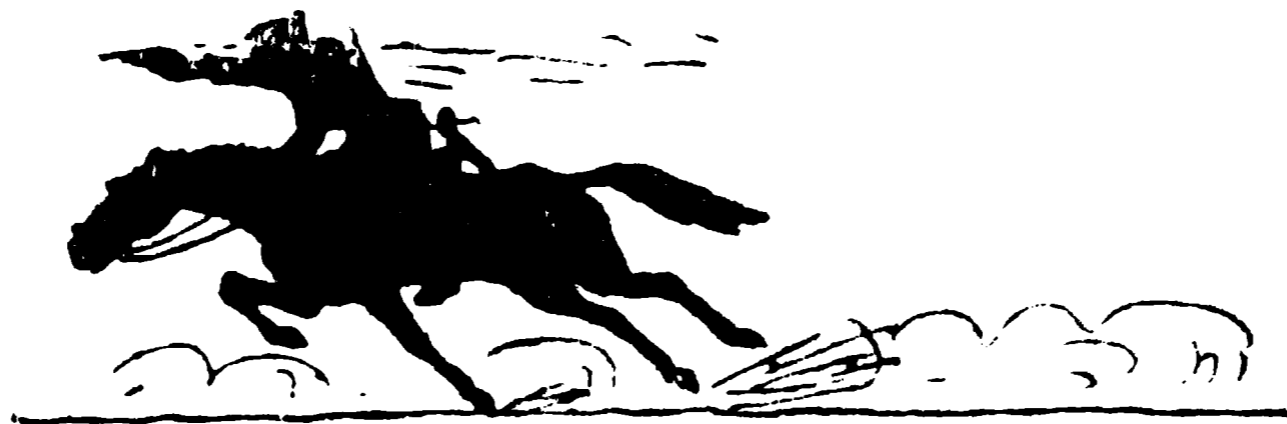
Tämä erityisen urheuden ja uhrautuvaisuuden todistus on 33 suomalaisella punapäälliköllä ja kurssilaisella. Sen mukana annetussa kunnikirjassa selostetaan sen merkitystä seuraavasti:

1. Punaisen Lipun merkki on ainoa kunniapalkinto, jolla Työväen, Talonpoikain, Puna-armeijalaisten ja Kasakkain Neuvostojen Yleisvenäläinen Toimeenpaneva Keskuskomitea palkitsee vallankumouksen sotilasta urheudesta, ehdottomasta antaumuksesta vallankumoukselle ja työväen-talonpoikain vallalle, sekä myös osotetusta toimekkuudesta.

2. Sen, joka rinnassaan kantaa tätä korkeaa proletaarista kunniamerkkiä, on tiedettävä, että hänet on työtätekevien joukkojen tahto tasa-arvoisten joukosta merkinnyt ansiokkaimmaksi ja parhaaksi; niin että hänen on aina ja joka paikassa esiinnyttävä tietoisuuden, miehuuden ja vallankumouksen asialle antaumuksen esimerkkinä.

3. Hänen on muistettava, että häneen katsovat toiset esikuvana, että ne häneltä oppivat omanvoitonpyytämätöntä velvollisuuden täytäntä, että se Punainen Lippu, jonka symbolia hän kantaa rinnassaan, on kallis koko proletariaatille, kun se on kastettu työväenluokan ja talonpoikain verellä tsaarin hallituksen aikana sekä ollut työväen parhaiten edustajain taistelun lippuna työtä tekevän kansan suurten ihanteitten puolesta.

4. Sen, joka kantaa tätä korkeaa kunniamerkkiä ja tekee rikoksen, on muistettava, että hänen rikoksensa on kaksinkertainen, sillä hän ei vain riko velvollisuuttaan, vaan myös pettää työtätekeväin joukkojen luottamuksen, joiden tahdosta hänelle on annettu tämä korkea kunniamerkki; jonka takia häntä myös kohtaa raskaampi rangaistus.

Punainen vala.

Jokainen Punaiseen Armeijaan astuva antaa seuraavan juhlallisen lupauksen.

1. Minä, työtätekevän kansan poika, Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton kansalainen, omaksun Työläis- ja Talonpoikaisen Punaisen Armeijan sotilaan kutsumuksen.

2. Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton ja koko maailman työtätekevien kasvojen edessä vannon, että kunnialla täytän tämän kutsumuksen, opin rehellisesti sotilastaidon ja varjelen kuin silmäterääni kansan ja sotilaallista omaisuutta turmiolta ja varkaudelta.

3. Minä sitoudun ankarasti ja tinkimättä noudattamaan vallankumouksellista kuria ja ehdottomasti täyttämään Työläis- ja Talonpoikaishallituksen asettamien komentajien kaikki käskyt.

4. Minä sitoudun itse pidättäytymään ja pidättämään tovereita kaikista teoista, jotka ovat Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton kansalaisten arvoa alentavia, sekä ohjaamaan kaikki tekoni ja ajatukseni kaikkien työtätekevien vapautuksen suureen päämäärään.

5. Minä sitoudun Työläis- ja Talonpoikaishallituksen ensi kutsusta rientämään puolustamaan Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liittoa kaikista vaaroista ja vaikeuksista, jotka uhkaavat sitä sen kaikkien vihollisten taholta, ja taistelussa Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton puolesta, sosialismin ja kansojen veljeyden asian puolesta, en tule säästämään voimiani enkä elämäänikään.

6. Jos minä ilkein aikein luovun tästä juhlallisesta lupuksestani, tulkoon osakseni yleinen halveksuminen ja rangaistukseen minua vallankumouksen ankara käsi.

Liite.

Suomen vallankumouksellinen proletariaatti Neuvosto-Karjalan puolesta.

Karjalan raatajarahvaan ja Punaisen armeijan joukkojen rinnalla ovat myös muiden maiden vallankumoukselliset profetaarit osoittaneet voimakasta solidaarisuutta ja taistelutahtoa työtätekevien Karjalan ja koko Neuvostoliiton työläis- ja talonpoikaisvallan puolesta. Niinpä raja-viivan tuolla puolen on Suomenkin vallankumouksellinen proletariaatti osoittanut solidaarisuuttaan vapautensa puolesta — kansainvälisen kapitaaliln hyökkäyksiä vastaan — taistelevaa Karjalan raatajakansaa kohtaan.

Aina silloin, kun Suomen kapitalistit järjestivät kurjia hyökkäysretkiään Neuvosto-Karjalaan, koroitti Suomen kumouksellinen proletariaatti taisteluhuutonsa näitä katalia hyökkäyksiä vastaan ja ryhtyi toimimaan kapitalistien sotapuuhia estääkseen.

Tämä Suomen proletariaatin taistelu lahtarien sotatoimia vastaan on tukenut Karjalan rahvaan taistelua. Se on tukenut sitä moraalisesti ja ennen kaikkea se on selvästi osoittanut Suomen hallitusherroille, että niiden ei ole hyvä ryhtyä avoimeen sotaan Neuvosto-Venäjää vastaan. Kumouksellisten toiminta tähtää siihen, että avoimen sodan syytyessä tulisivat työtätekevät joukot kieltäytymään hyökkäämästä naapuriin työtätekevien kimppuun; ja pyrkivät siihen, että asetakkiin pakotetut työtätekevät kääntäisivät silloin aseensa riistäjiään ja sortajiaan vastaan — nostaen taistelulipun työkansan vallan ja vapauden puolesta.

Julkaisemme tässä Suomen Sosialistisen Työväenpuolueen julistuksen, joka osoittaa Suomen luokkatietoisien köyhälistön suhtautumisen Suomen lahtarien sotapuuhiiin Neuvosto-Venäjää ja punaista Karjalaa vastaan.

Tämän julistuksen johdosta vangittiin v. 1922 SSTP:n puoluetoimikunta ja sen jäsenet tuomittiin kolmeksi vuodeksi kuritushuoneeseen. Elokuussa v. 1923 hajoitettiin SSTP sen luokkataistelutoiminnan vuoksi. Noin 200 puolueen aktiivista jäsentä sai kuritushuonetuomiota 9 kuukaudesta 6 vuoteen saakka. Siksi ansaitsee tämä julistus saada paikkansa tässä kirjasssa, että se on historiallinen asiakirja Neuvosto-Karjalan puolesta.

Suomen työtätekevälle väestölle.

Taisteluun Neuvosto-Venäjän puoiustamiseksi.

Karjalan raatajarahvaalle turvallisuus rauhalliseen työhön ja itsenäisyytensä hyväksi.

Jo aikaisin viime syksynä kertoivat tiedot, että Suomen suurkapitalistit ja sen taantumukselliset ryhmät ovat uuden sodan valmisteluissa Neuvosto-Venäjää vastaan. Sotasuunnitelman tiedettiin kohdistuvan Aunuksen ja Vienan-Karjalan leikkaukseen Suomelle.

Tiedot ovatkin osoittautuneet tosiksi. Ensimmäisinä menneet „kansanousijat“, petetyt työläis- ja talonpoikaisnuorukaiset ja koulupojat, kangistuneina ruumiina, sullottuina tavaravaunuihin kuin jäiset halot, ovat palautetut takaisin kotiseuduilleen. Ja vieläkin tiedetään värväyksen olevan käynnissä, ei herrojen tehtailijoiden, pankkiherrain ja suurten

kartanoiden omistajain keskuudessa, vaan työtätekevien keskuudessa. Sillä kapitalistiherrat eivät vielä koskaan ole astuneet tulilinjoille, eivät ole lähteneet korpien hankia kulkemaan ja vaarallisille vartiopaikoille henkeään vaaranalaiseksi panemaan. Eivät.

Sodan kynnyksellä.

Siitä huolimatta, että Suomen ja Neuvosto-Venäjän välillä vallitsee rauhantila, on ahdistuksessa elävää Suomen työtätekevän kansan suurta enemmistöä yhtäkkiä vavahduttanut sodan vaara. Taantumuksellisten porvarisryhmien järjestämä salakavala hyökkäys Karjalaan kaikkine hirmutekoineen ajaa Suomea sotaan kohti. Ja tämä sodan vaara näennäisestä hiljaisuudesta ja eduskunnan rauhoituksesta huolimatta ei ole vielä kukaan poistunut.

Kärjistyneimmällä hetkellä katsoi Suomen Sosialistisen Työväenpuolueen Puolue-toimikunta velvollisuudekseen ryhtyä päättävään taisteluun ei ainoastaan taantumuksellisten ryhmien sotaisten puuhien paljastamiseksi, vaan myöskin noustakseen koko proletariaatin voimalla estämään sodan puhkeamista Neuvosto-Venäjää vastaan ja varjellakseen proletariaattia murskautumasta kapitalismin sotavankkurien alle.

Tämän työväenluokan etujen ja elämän suojelemiseen suunnatun tarkoituksen saavuttamiseksi kääntyi Sosialistisen Työväenpuolueen Puolue-toimikunta viime joulukuun 30 p. avoimella kirjeellä Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen Puolue-toimikunnan puoleen esittäen yhteisen taistelurintaman muodostamista, yhdessä koko proletariaatin kanssa, kapitalismia vastaan.

Avoin kirje sisälsi esityksen, että Sosialidemokraattinen Puolue ryhtyisi kanssamme yhteiseen päättävään taisteluun sodanvaaran torjumiseksi erityisesti vaatimalla,

että kaikki ne aseelliset joukot, jotka ovat Suomesta lähetetyt Karjalaan, on palautettava sieltä pois, sekä että Neuvosto-Venäjän ja Suomen välillä Tartossa tehtyä rauhansopimusta on järkähtämättömästi noudatettava ja sen pohjalla kummankin maan ystävällisiä suhteita kehitettävä ja lujitettava.

Näihin esityksiin vastasi Sosialidemokraattinen Puolue-toimikunta tunnetulla avoimella vastauskirjelmällä, omaansa ja Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän toimintaa yksipuolisesti ja itsekiittävästi selostellen, puolueettamme parjaten ja lopuksi asettaen ehtoja, joita itsenäisesti ja vallankumouksellisesti kapitalismia vastaan taistelevan proletariaatin ja sen taistelua johtavan puolueen on mahdoton hyväksyä. Hämmästyttävintä on meiltä tunnustuksen vaatiminen siitä, että Neuvosto-Venäjä ei ole noudattanut Tarton rauhansopimuksen yhteydessä antamiaan lupauksia Karjalan autonomiaan nähden.

Minkälainen on Karjalan talonpojille annettu itsemääräämisoikeus?

Neuvosto-Venäjä, joka on ensimmäinen valtio koko maailmassa, missä työväenluokalla on taloudellinen ja valtiollinen valta käsissään, on toteuttanut sosialismin periaatteen kansojen itsemääräämisoikeuteenkin nähden. Se on antanut kaikille läheisille naapurikansoille taloudellisen ja valtiollisen itsenäisyyden, oikeuden oman sisäisen taloutensa järjestämiseen. Niin Suomellekin. Samoin on Neuvosto-

Venäjä menetellyt Karjalaankin nähden. Karjalan talonpojille on Neuvosto-Venäjän hallitus kesäkuussa v. 1920 antamallaan käskykirjeellä myöntänyt itsenäisyyden heidän taloudellisen elämänsä ja sivistyksensä rakentamiseksi.

Pitämissään edustajakouksissa ovat Karjalan työtätekevät talonpojat hyväksyneet Neuvosto-Venäjän heille antaman sisäisen autonomian.

Työläisten valtaantulon seurauksena on ollut Karjalan, niinkuin koko Venäjänkin talonpojille, että he ovat vapauttaneet itsensä auurtalonpoikain, kauppiaiden ja koronkiskojain taloudellisen riiston alaisuudesta ja henkisestä orjuudesta. Karjalan työtätekevän talonpojan ei nyt enää tarvitse tehdä työtä rikkaan ja laiskana elävän suurtilallisen, kauppiaan ja papin hyväksi, vaan saa hän itse pitää työnsä tulokset. Hänet vapautti Venäjän proletariaatin vallankumous. Silloin murtui kapitalistien herruus talonpoikien, niinkuin proletariaatinkin ylitse.

Kansojen itsemääräämisoikeus kapitalistisen oikeuden mukaan.

Meidän tarvitsee kiinnittää huomiota ainoastaan maailmansotaan ja sen jälkeiseen aikaan todetaksemme laajoille työläisjoukoille, minkälainen on kapitalistinen kansojen itsemääräämisoikeus.

Voittonsa päivinä polki Saksa rautaisella saappaansa korolla kaikki eteensä tulleet pienet valtiot ja kansat. Suomikin oli hetken sen verisen rautakoron alla. Ja mitä „oikeutta“ ja „vapautta“ se täällä jakoikaan? Yhdessä meidän taantumuksellistemme kanssa valmisteli se vallankumouksellisten työläisten elävältä hautaamista maamme rajojen ulkopuolelle. Saksalaisen kapitalismin valtaa ja oikeutta Suomen työtätekövälle luokalle vallassaoloaikanaan opetti. Samaa „itsemääräämisoikeutta“ toteutti Saksan imperialismi ja kapitalistiluokka Itämeren maakunnissa.

Englanti porvarillisen kansanvaltaisuuden ihannoitu esimerkin maa, on polkenut pieniä kansoja ja valtioita valtansa alaisiksi. Raakuudessaan ja julmuudessaan on sen siirtomaapolitiikka vertaansa löytämätön. Emämaan nurkalla olevan Irlannin kohtalo antaa mitä alastomimman todistuksen Englannin kapitalistien halusta kansojen itsemääräämisoikeuden toteuttamiseksi. Irlanti on edelleenkin sidottu riiston ja sarron rautaisilla kahleilla kapitalistiseen Englantiin.

Suomi on nyt Englannin ja Ranskan kapitalistien rautaisten pihtimien puristeltavana. Kumpikin valtio on riistonsa imuputket tänne upottanut. Todellisina isäntinä ovat ne määränneet Suomen ulkomaiset kauppasuhteetkin. Vain näiden maiden suurkapitalistien tietien ja suostumuksella voivat harjoittaa Suomenkin kapitalistit jonkunlaista „itsenäistä“ politiikkaa.

Oikeus- ja heimorakkausko Suomen suurkapitalisteja johtavat Karjalan valtauksen?

Suomen kapitalistien talous on lamaannuksissa. Sitä ovat he koettaneet saada elpymään ryhtymällä häikäilemättömästi polkemaan työläisten palkkoja ja supistamalla tuotantoa. Jo ennen tätä kapitalistien pyr-

kimystä ei taloudellisesti hätää kärsivä työläinen kyennyt ostamaan vähäisiääkään tarvikkeita riittävästi. Nyt alenee työläisen ostokyky jatkuvasti rinnan palkkojen alenemisen ja jatkuvan työttömyyden kanssa.

Pikkutalonpoikain sotavoitot on syöty. Uusia saantimahdollisuuksia ei ole olemassa. Verotaakka mää änsä ja laatunsa puolesta yhä kasvaa. Torpparit, jotka kuvittelevat vihdoinkin saavansa kauvan kaipaamansa vapauden tilansa täydelliseen omistamiseen, huomaavatkin joutuvansa uuden riiston alaisiksi. Maalaisväestökin saa jatkuvasti supistaa välttämättömien tarvikkeiden kulutusta. Heidänkin keskuudessaan ostokyky siis jatkuvasti alenee.

Uhanalaisessa asemassaan ja riistovoiton vähetessä kääntyvät suurkapitalistien katseet uusien riistoalueiden anastuksiin, missä heidän rahansa toisivat voittoa enemmän kuin kotoisilla markkinoilla.

Siksipä ei suurkapitalistiemme mieli lakkaa himoitsemasta Karjalaa. Siellähän on todellakin suuret luonnonrikkaudet maan-uumenissa, metsissä ja järvissä. Niitä tekee mieli kahmaista rikkauksiensa lisäämiseksi. Meidän kapitalistimme eivät mitenkään voisi sitä sallia, että Neuvosto-Venäjä saisi käyttää hyväkseen Karjalan luonnonrikkauksia maansa alouselämän kohottamiseksi, sitä vähemmän vielä Karjalan talonpoikain ja työläisten omaksi hyväksi. Suomen kapitalisteille ne „heimoveljeyden“ nimessä kuuluisivat.

Tämä onkin sodan aiheena.

Päästäkseen Karjalaan täytyy Suomen kapitalistien lähtä nostattamaan Karjalan talonpoikia kapinaan Neuvosto-Venäjää vastaan. Sellaisen „kansannousun“ järjestämiseen sillä olikin mahdollisuuksia. Olihan tänne jäänyt Karjalasta paenneita suurtalonpoikia, kauppiaita ja kiertäviä laukureita, jotka aikaisemmin olivat eläneet Karjalan talonpojan riistämisestä. Ne tunsivat mitä syvintä vihaa työtätekevää talonpoikaa kohtaan ja ovatkin vain odottaneet sopivaa tilaisuutta päästäkseen kostamaan ja tuhoamaan työllänsä elävän talonpojan lupaavalta näyttävän elämän perusteet. Näitä entisten Karjalan suurtalonpoikain peruja ovat Suomen kapitalistit käyttäneet apureinaan Karjalan kapinan nostattamisessa. Lisäksi vielä viime vuonna Kronstadtin kapinan johdosta tänne paenneita vastavallankumouksellisia venäläisiä. Näiden aineksien lisäksi on toimeenpantu vapaaehtoinen värväys kapitalistien tarkoituksien toteuttamiseksi.

Kaikkien työtätekevien yhteinen taistelurintama Neuvosto-Venäjän puolustamiseksi.

Nähdessään, että Suomen porvaristo on viemässä proletariaattia sotaan sellaista valtiota vastaan, missä kapitalismin riisto-oikeus ja valta on kukistettu ja jossa työläiset ja talonpojat yhdessä rakentavat uutta sosialistista yhteiskuntaa, piti Sosialistinen Työväenpuolue velvollisuutenaan kutsua Sosialidemokraattista Puoluetta kanssansa muodostamaan proletariaatin yhteistä kestäväää taistelurintamaa sodan estämiseksi Neuvosto-Venäjää vastaan. Sillä puolueemme on vakuutettu siitä, että jokainen sosialidemokraattinen työläinen, pikkutalonpoika, torppari ja mökkiläinen vastustaa sitä sotaa, jonka suurkapitalistit nyt ovat hankkeissa aloittaa. Emme usko yhdenkään heistä voivan mennä itse tai laskea poikaansa taistelemaan karjalaisia talonpoikia vastaan.

jotka ovat pyytäneet Suomen talonpojilta vain yhtä, nimittäin r a u h a a. Sitä he ovat pyytäneet, mutta ei sitä, että heidän talojaan, tehtaitaan ja muita rakennuksiaan mentäisiin hävittämään maan tasalle ja karkoitamaan talonpojat perheineen metsiin kuolemaan.

Eikö Neuvosto-Venäjä ole täyttänyt lupauksiaan?

Sosialidemokraattinen Puoluetoimikunta lausuu vastauksessaan:

„että Neuvosto-Venäjän hallitus ei ole vilpittömästi täyttänyt Tarton rauhansopimuksessa ja sen yhteydessä antamia lupauksia Itä-Karjalan autonomiaan nähden.“

Kun tätä vertaa Neuvosto-Venäjän hallituksen antamaan käskykirjeeseen Karjalan autonomiasta ja karjalaisten itsensä pitämien edustajakokouksien päätöksiin itsenäisyydestään ja suhteestaan Neuvosto-Venäjään, on se hämmästyttävän väite, minkä työväenpuolueen puoluejohto saattaa esittää.

Neuvosto-Venäjä on Karjalan talonpojille antanut sellaisen autonomian, jota kansanvaltaisimmallakaan vernolla verhottu kapitalistinen hallitus ei voi koskaan antaa jollekin väestöryhmälle, vähemmistökansallisuudelle tai valtiolle.

Mutta Sosialidemokraattisen Puoluetoimikunnan esittämän väitteen tarkoituksena onkin saada Suomen laajain proletaarijoukkojen käsitys kansain itsemääräämisoikeudesta johdetuksi työtä tekevien oikeuden ja edun mukaiselta käsityskannalta pois. Ja edelleen saada johdetuksi proletaarijohtajien sellaiseen käsitykseen, että työväen diktatuuri, joka toteutuu neuvostojärjestelmän muodossa, ei olekaan se todellinen ja oikea työväenvaltaa pitävä ja hallitseva valtiovalta, joka voisi toteuttaa sellaista kansain itsemääräämisoikeutta, jota sosialismi periaatteissaan selittää. Se ei ole muka senmukaista itsemääräämisoikeuden toteuttamista, joka tapahtuu „demokraattisen kansanvallan“ pohjalla toimivan valtiovallan taholta. Työväenvalta, missä riistäjillä ja keinottelijoilla ei ole mahdollisuuksia elää toisen ihmisen kustannuksella, ei Sosialidemokraattisen Puoluetoimikunnan mielestä ole muka kansanvaltaa. Näin voi sanoa ja väittää ainoastaan sellainen, joka unohtaa tehdä erotuksen siitä, onko se kapitalistinen tai työväen hallitus, joka jollekin kansalle tunnustaa sen itsenäisyyden. Ja vielä kolmanneksi, Sosialidemokraattinen Puoluetoimikunta yrittää esittämällä väitteellä hankkia siten „kansannousulle“ oikeutuksen varjon.

Mainitussa vastauskirjelmässään lausuu Sosialidemokraattinen Puoluetoimikunta vielä:

„että Suomen hallitus ei ole tehnyt kaikkea voitavaansa Suomen pysyttämiseksi puolueettomana Itä-Karjalan kansannousuun nähden“.

Luettuaan edelläolevan lauseen on jokainen työläinen asettanut kysymyksen: Mikä on sitten ollut esteenä, että Suomen hallitus ei ole noudattanut Tarton rauhansopimusta ja mikä on estänyt Suomen hallitusta ryhtymästä päättäviin toimenpiteisiin sotaretken estämiseksi Karjalaan? Onhan nykyinen hallitus Suomen valtiovaltaa käyttävä elin. Sen käytettävänä ja komennettavana on sotalaitos, poliisit ja ohranat y. m. Miksi ei hallitus ole käyttänyt valtaansa? Miksi Sosialidemokraattinen Puoluetoimikunta ei ole sitä seikkaa selittänyt vastauskirjelmässään? Miksi juuri siitä on vaiennut?

Nykyisessä hallituksessa olevien kapitalistien edustajain ja sotakiik-koilijain etupyrkimyksiä välillä ei ole olemassa mitään a s i a l l i s t a eroa. Ne kummatkin kannattavat kapitalistisen komennon säilymistä ja kapitalistien etuja ja luokkaharrastuksia. Karjalan valtaaminenkin kuuluu niiden yhteisiin pyrkimyksiin. Nykyinen hallitus koettaa päästä päämäärään kiertotien kautta, kun taas taantumukselliset, yksinvallan kannattajat, tähtäävät sinne julkisen sodan kautta.

Sosialidemokraattinen Puoluetoimikunta ja Sos.-dem. eduskuntaryhmä tukenassa kapitalistien sotatoimenpiteitä Karjalan valtaamiseksi.

Vallankumouksellisten työläisten painostuksesta teki Sos.-dem. eduskuntaryhmä hallitukselle välikyselyn niistä taantumuksellisten sota-valmistelutoimista, joista niin sos.-dem. kuin sosialistisetkin lehdet sisäl-tivät jatkuvasti paljastuksia.

Hallituksen puolesta antamassaan vastauksessa selitti pääministeri, että hallitus tulee pitämään voimassa Tarton rauhansopimusta ja ystä-vällisiä suhteita Neuvosto-Venäjän kanssa, ja että hallitus on antanut määräyksen sotaisten toimenpiteiden estämiseksi.

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän taholta esitetyissä lausun-noissa paljastettiin se puuhailu, jota taantumukselliset ryhmät olivat tehneet sotaretken aloittamiseksi Karjalaan. Niistä oli hallituskin ainakin osaksi tietolnen. Mutta kun hallitus ilmoitti, että se on antanut kielto määräyksen, niin Sos.-dem. eduskuntaryhmä tyytyi siihen.

Mitä Sos.-dem. eduskuntaryhmän toiminnasta on sanottavaa?

Eikö Sos.-dem. eduskuntaryhmän olisi pitänyt heti, kun sotaviestit alkoivat kiertää, tarttua asiaan päättävästi kiinni ja kutsua kaikki valitsijansa yhteiseen taisteluun sodan ehkäisemiseksi. Se olisi ollut proletariaatin etujen mukaista toimintaa. Mutta niin ei tapahtunut.

Sos.-dem. eduskuntaryhmä järjesti ja sopi koko kysy-myksen porvarien kanssa. Porvariston antamalle sanalle antoi Sos.-dem. eduskuntaryhmä suuremman merkityksen kuin va l i t s i -j a i n s a tahdon ilmaisulle. V. 1918 vallankumouksessakin porvaristo antoi vallankumouksellisille työmiehille oikein „kunniasanoja“ puolueet-tomana olemisestaan. Mutta mitä tapahtui? Ne ampuivat työläisiä heti, kun heille tuli siihen tilaisuus.

Sosialidemokraattinen Puoluetoimikunta ja Sos. dem. eduskunta-ryhmä ovat antaneet kannatuksensa nykyiselle, kapitalisteista valitulle hallitukselle, joka edustaa sitä luokkaa, jonka koston uhreina tälläkin hetkellä viruu vankiloissa suuri joukko työläisiä, jotka ovat todella taistelleet työväen kalliin vapausasian puolesta. Sellaisen järjestelmän toiminnalle, mikä ehkäisee työläisten järjestötoimintaa, lähettää urkkijoita heidän kokouksiinsa ja toimittaa kotitarkastuksia, antavat Sos. dem. eduskuntaryhmä ja Sosialidemokraattinen Puoluetoimikunta tu-kensa ja kannatuksensa. Saman valtuuden turvaksi perustetut suoje-luskunnat vaanivat ja ahdistavat työläisiä, pikkutalonpoikia ja muita pieneläjiä maalla siitä, jos uskaltavat liittyä sosialistiseen liikkeeseen. Ne hurtat uhkaavat teitä samalla verilöylyllä kuin minkä ne toteuttivat v. 1918. Ne eivät vielä silloin saaneet tarpeekseen nähdä teidän, poi-kainne ja tyttärienne verta.

Sellainen luokka, jolla tunnollaan on v. 1918 vallankumouksen kukistamisessa suoritetut kauheat teot ja rikokset, ei voi saada mitään kannatusta todellisten työväenedustajien taholta. Sille luokalle kannatuksien antaminen ja sitä avustaminen merkitsee työväen asian täydellistä kavaltamista.

Sentähden, että Sosialidemokraattinen Puoluetoimikunta ja Sos. dem. eduskuntaryhmä kannattavat nykyistä valtaa, eivät he voineetkaan yhtyä Sosialistisen Työväenpuolueen tarjoamaan työtätekevien yhteiseen taistelurintaman muodostamiseen porvaristoa vastaan. Se on sitonut kätensä porvarien kanssa yhteiseen liittoon työväen vallankumouksellista luokkataistelua vastaan.

Suomen työläiset, pikkutalonpojat, torpparit ja kaikki pieneläjät!

Suomen Sosialistinen Työväenpuolue on päättänyt aloittaa taistelun taantumuksellisten sodan estämiseksi Neuvosto-Venäjää vastaan. Voidaksemme viedä taistelun vaikuttavaan voittoon, kutsumme kaikkia työtätekeviä, pikkutalonpoikia, torppareita ja maaseudun proletariaattia taisteluun tämän meidän kaikkien elämää uhkaavan vaaran torjumiseksi. Taisteluliitto teollisuustyöläisten ja maaseudun työtätekevien kanssa muodostaa armeijan, jota kapitalistien armeija ei voi murtaa ja hajoittaa, vaan tulee se armeija kukistamaan kapitalismin. Tämän yhteistoiminnan ja taistelun kautta kulkee koko proletariaatin luokkataistelu sosialismin toteuttamista kohti.

Sosialistisen Työväenpuolueen Puoluetoimikunta kehoittaa jokaista työläistä ryhtymään järjestämään kuulumansa järjestön kautta paikkakunnan työväen yleisiä kokouksia, missä tässä julistuksessa esitetty asia otetaan yleisen keskustelun alaiseksi. Kokouksessa tehty päätös pyydetään lähettämään Sosialistisen Työväenpuolueen Puoluetoimikunnalle.

Toverit! Nostakaamme puolueemme ottama taistelulippu: Proletariaatin elämä voittoon! tuhansin kaupunki- ja maaseudun proletaarien yhteiseksi taistelulipuksi, jonka johdolla taistellen pian toteutuisi Suomen proletariaatin vapautus kapitalismin sorrosta ja orjuudesta!

Suomen Sosialistisen Työväenpuolueen Puoluetoimikunta.

(Suomen Työmieheissä 17. 1. 1922).

Suomen lahtariporvariston Karjala-seikkailut.

Suurmaailman tapausten kulku ei ainoastaan syytä, vaan nyt häpäseekin heltä.

(Julkaistu S. K. P.:n äänenkannattajassa „Proletaarissa“ helmikuussa v. 1922).

Suomen nurkkakunta-porvaristo roikkuu suurmaailman edessä uudelleen häpeäpaaluun naulattuna. Kaikkialla maailman työtätekevät luokat sikäli kuin ne saavat tietoa Suomen lahtariporvareiden Neuvosto-Karjalaan tekemästä tästä uudesta rosvoretkestä ja sen julmista yksityiskohdista, mitä jyrkinmin ja suurimmalla inholla tuomitsevat tämän aivan edesvastuuttoman, katalan ja häpeämättömän hävitysretken rauhallisiin karjalaiskyliin. Tuomitsevat sen sitä ankarammin, kun tietävät tämän hyökkäysretken tehdyksi mitä alhaisimmissa, vain tavallisille maan-

tierosvoille ominaisissa tarkoituksissa alueelle, jolla yksinkertainen ja rauhaa rakastava työläiskansa sankarillisesti taistelee korpiasutuksen suunnattomia vaivoja, puutetta ja kurjuutta vastaan koettaen nyt Venäjää kohdannen ankaran kadonkin aikana ja siitä hekin osaltaan kärsimään joutuneina kehittää asutusta, rakentaa taloutta, raivata korkea viljelykselle — kaiken inhimillisen sivistyksen perustusta siellä, missä luonnollisetkin esteet tuntuvat sille melkein ylivoimaisilta. Ja näiden korven raivaajain etäisiin salokyliin ovat nyt Suomen porvariston huli-ganijohtajat jo kolmannen kerran vajaassa neljässä vuodessa lähettäneet pestattuja rosvojoukkojaan hävittämään, murhaamaan ja synnyttämään sekasortoa, ryöstäen syömäviljankin nälänhätäisten salonasukkaiden naisten ja lasten suusta, vieden heiltä miehet ja hevoset, jotta koteihin jääneet kuolisivat avuttomina kaukasiin salomökkeihinsä ja tuhoten kaiken mitä nämä uutterat ihmiset ovat voineet ankaralla työllä hankkia itselleen vähäsen työ- ja talousvälineitä ja muita aivan välttämättö-mimpiä tarpeita. Mitä Suomen lahtarijoukot nyt Karjalassa tekevät ei ole missään merkityksessä enää edes sotaakaan, vaan se on mitä raa-kalaisinta ja julkeinta hävitystä, rosvoamista ja avuttomien työläisih-misten pirullista murhaamista, jolle turhaan saa historiassa etsiä ver-taa. — Näin „sivistyneet“ Suomen herrat levittävät sivistystä Karja-lan maille, „tulella ja miekalla“, hävityksen ja nälän kauhuilla tuhoavat sen pienenkin sivistyselämän alun, yksinkertaisen korpiasutuk-sen mttä Neuvosto-Karjalassa on ollut.

Ja miksi yhä uudelleen Suomen riistäjäluokkain edesvastuuttomat sapeli-, virkasatraappi- ja nousukasporvarit hyökkäävät juuri Vienen Kar-jalan ja Aunuksen alueille? Siksikö, että näiden alueiden raatajarahvas itse olisi sitä halunnut? Uskoisiko kukaan Suomen porvariston poliit-tisten kannunvalajain kömpelöä väitettä, että saloseutujen yksinkertainen ja rauhalliseen työhönsä kiintynyt raatajarahvas nyt olisi ruvennut ta-vattomalla innolla harrastamaan sitä suurpolitiikkaa, jota Suomen por-varit väittävät sen harrastavan erityisenä itsenäisyysliikkeenä ja kapi-nayrityksenä Neuvosto-Venäjää vastaan. Varsinkaan, kun poliittisesti Neuvostojärjestelmä enemmän kuin mikään muu valtiollinen järjestelmä tarjoo ja turvaa työtätekeville luokille valtiollisia oikeuksia, oikeastaan valtiollisen määräävän ylivallan, ja erikoisesti Karjalan raatajarahvaalle lyhyen olemassaolonsa aikana on jo tuonut paitsi näitä valtiollisia oikeuksia huomattavasti taloudellisia parannuksia ja etuisuuksiakin enti-seen asemaansa verrattuna.

Mutta mistä todellisuudessa on kysymys, sen ovat näiden retkien järjestäjät, alullepanijat ja johtajat, Suomen lahtari-porvarit, julkase-missa kirjoissaan, kirjoituksissaan sanomalehtien palstoilla ja puheis-saan itse mitä selvimmin, ja vieläpä niin julkealla avomielisyydellä lau-suneet, että sitten niiden heidän luokkansa edustajain, joiden erikoisena tehtävänä on Suomen hallituksena tehdä näistä asioista suurmaailmalle selvää ja tiliä, on ollut mandotonta enään millään keksityillä valeju-tuilla kaunistaa ja peittää näiden Karjalan hävitysretkien järjestäjain alastomia rosvopyyteitä. He nimittäin haluavat saada ryöstettäväkseen Neuvosto-Karjalan arvokkaat metsät ja muut suunnattomat luonnonrik-kaudet. Riistettäväkseen sen kalaiset vedet, sen metsänriistasta rikkaat salot, sen koskien mahtavan vesivoiman ja suurilta aloilta erittäin vil-javan maan. Palkkaorjiksi tai maalaisraatajina mökkiläisikseen ja pientilallisikseen alistetuksi sen kovaa työtä tekemään karaistuneen raatajarahvaan, jonka avulla näiden saloseutujen luonnonrikkauudet wuu-tettaisiin kullaksi helisemään Suomen herrain kukkarossa. Ja samassa

tämän väestön miesvoimasta osa alistettaisiin ja kasvatettaisiin Suomen riistäjäluokan aseellisen voiman lisäjoukoksi, raahaten vuosittain joitakin tuhansia sen nuorempia miehiä rekryytteinä Suomen armeijaan Suomen lahtariporvariston poliittisia pyyhteitä palvelemaan.

Yhtenä Suomen sapeliporvareiden nimenomaisena ja tunnustamana Karjalan retkien tarkoitusperänä on halunsa siirtää Suomen raja Syväri-joelle ja Äänisjärvelle, tehdäkseen siitä heidän laajemmille valloitus-sunnitelmilleen Volgan alueelle ja aina Uraaleille asti sotateknillisesti sopivan hyökkäysaseman. Mielipuolisissa laskelmissaan Karjalan metsäsvoina he haaveilevat jo Suur-Venäjän valtausta kuten taskuvaras pankin ryöstöä.

Mielipuolisissa, sillä voisivatko kutkaan muut kuin Suomen kansalaissodassa saksalaisen junkkari-armeijan avulla melkein aseettomasta köyhälistöstä savuttamansa kunniantoman voiton humaltama nurkkakuntaporvaristo kuvitella niin mieletöntä, kuin on ajatella yhden maailmanhistorian voimakkaimman ja nyt suurimman yhtenäisen kansakunnan kehittämisen, vuosisatoja seisseen valtakunnan — suuren Venäjän tuhoamista ja jakamista. Tällaisen suuren kansakunnan tuhoamista ja jakamista varsinkaan silloin, kuin se koko kapitalistisen maailman yhdistyneille aseellisille ja taloudellisille voimille on mitä vaikeimmissa suhteissa osoittanut, että tämä kansakunta ei ainoastaan ole voittamaton, vaan on jättiläismäisen historiallisen nousunsa alussa. Tuhoamista ja jakamista aikana ja suhteissa, jolloin yli koko sivistyneen maailman tällä sankarillisella kansakunnalla on satamiljoonaisten työtätekeväin ja niitä lähellä olevain muidenkin luokkain mitä suurin ihailu ja edellisten yhä laajemmaksi ja tehokkaammaksi kasvava kannatus puolellaan! Jolloin on maailman työtätekeväin luokkain omana elämän kysymyksenä puolustaa Neuvosto-Venäjän koskemattomuutta ja jakamattomuutta! Täytyy olla historian kulusta täydellisesti tietämätön ja ymmärtämätön suomalainen saapasporvari tällaista ollenkaan uneksiakseen.

Ja että Suomen porvaristo on näin auttamattoman sokea ja poliitikassaan nurkkakuntainen, sitä osottavat nyt muiden muassa viime päivän suurmaailman politiikan vaiheet, jotka ovat jättäneet Suomen maataisporvariston, ei ainoastaan pahaan pulaan, vaan häpeään ja yleismaailmallisen ivan ja vahingoniloisen säälin esineeksi. Vaikka ilmeistä on, että Suomen porvaristo tekee näitä jatkuvia kyökkäyksiään Neuvosto-Venäjää vastaan kansainvälisen imperialismin renkinä ja tämän Karjalan hyökkäyksenkin on alkanut suurvaltain tietten ja luultavastikin kehoituksesta, niin toiselta puolen on yhtä selvää, että suurvallat ovat valmiit omien pyyteittensä sitä vaatiessa ja tilanteen kääntyessä heittämään renkinsä pulaan. Suomen hallituksen Kansainliitolle lähettämä julkea vetoamus, kuten sen Ruotsiin, Viroon ja muihin maihin edustajien lähettäminen osottavat; että se oli heittäytynyt tähän seikkailuun arvioiden sillä vetävänsä Europan suurvallat sotaan tai mielenosotukseen Neuvosto-Venäjää vastaan ja siinä yhteydessä tukemaan Suomen lahtariporvariston suursuuntaisia valtauspyrkimyksiä. Suurvaltain päinvastainen politiikka pyrkien nyt Neuvosto-Venäjän kanssa normaalisuhteisiin ja taloudelliseen yhteistoimintaan tiettenkin tarvitsee, että Venäjän reuna-
valtiot samaan aikaan helistävät Venäjälle sapelia, kuten ne nyt yhteisesti tekevät mutta vedettyään siitä kaiken hyödyn itselleen suurvallat antavat näiden itse maksaa sapelin helistamisestään koituvat laskut. Suomen sapeliherrat aikovat istua suurvaltain housuilla tuleen. Asia on päinvastoin ja Suomen porvaristo saa sen vielä nahoissaan kokea.

Osoituksena siitä, että suurvallat todella näin menettelevät, on nyt Kansainliiton Neuvoston sangen kohtelias vastaus Suomen vetoomukseen, jossa Neuvosto kauniisti kiittää kunniasta ja pyytää Suomea käyttämään pienempiä renkejä. Suomi jätetään näin kannattamaan tyhjää säkkiä!

Ja kaikki tämä johtuu siitä, että se ei tahtonut tietää eikä käsittänyt mitään kansainvälisestä taloudellisesta tilanteesta, ei ymmärrä mitään eri yhteiskuntain taloudellisen yhtenäisyyden välttämättömyydestä joka nyt väkisin ja vihdoin ajaa Europan kapitalistiset länsimaat pyrkimään sosialistisen, mutta jättiläis-suuren Venäjän kanssa taloudelliseen yhteyteen. Ja Suomelle, jos millekään maalle suuren naapurimaansa Venäjän kanssa taloudellinen yhteiselämä rauhallisella ja sovinnollisella pohjalla on ehdoton välttämättömyys, varmasti monin kerron paljon läheisempi välttämättömyys, kuin mitä se esimerkiksi on Italialle tai muille Europan maille. Suomen aapiskirjansa ja pirtulasien ääressä torkkuva nurkkaporvaristo itsepäisesti kuitenkin vain rakentaa sotaa Neuvosto-Venäjää vastaan laskien, että nyt kun sitä on kohdannut ankara katovuosi on otollinen aika hyökätä sen kimppuun ja alkaa sitä vastaan oikein suursota. Se toitottaa tuohitorvellaan Europpaa sotaretkelle samaan aikaan, kun taloudellisen jättiläispulan kouristuksessa olevat suurvaltain kapitalistit ja heidän realipolitiikoitsijansa ymmärtäen Europan jo muutenkin olevan romahduksen — ja yleisen vallankumouksen partaalla tietävät, että sodan alkaminen nyt sotilaallisesti voimakasta ja sisäisesti mitä kiinteimmin lujittunutta Neuvosto-Venäjää vastaan tämän romahduksen auttamattomasti toisi ja päästäisi välittömästi vallankumouksen laineet vyörymään yli maailman. Pelastuakseen nyt jo varmasta taloudellisesta perikadosta länsimaiden kapitalistit pyrkivät kiireimmän kautta järjestämään taloudellista yhteyttä Venäjän kanssa. Ja näin on suurvaltain realipolitiikka jättänyt Suomen poliittiset kannunvalajat kylmille! Neuvosto-Venäjä kutsutaan voittajana ja ratkaisevana suurtekijänä Geneveen — lahtari-Suomi saa, jos sinne myös kehtaa mennä, — kutsuttu sinne sitä ei vielä ole, — näytellä siellä nurkassa murjottajan, kerjäläisen ja tyhmeliinin katuvaista osaa.

* * *

Suomen työväestölle on sen porvariston äärimäinen häpeämättömyys, edesvastuuttomuus ja sokea röyhkeys jo aikoja sitten tunnettua. Suomen työläisille on myös, varsinkin sen järjestyneelle osalle, enemmän tai vähemmän selvillä Suomen porvariston Karjala-politiikan todelliset pyyteet. Se on myös selvillä tällaisen seikkailupolitiikan mielipuolisuudesta. Ja työläisinä se tietenkään ei millään muotoa eikä missään tapauksessa hyväksy Suomen porvariston hävitysretkiä työläis-Karjalaan ja sota-hankkeita työläistasavaltaa, Neuvosto-Venäjää vastaan. Suomen kommunistinen puolue sentähden rajottuukin tässä uudelleen Suomen työläisille terottamaan kuinka tärkeätä on, että Suomen työväki ja varsinkin sen järjestynyt tietoinen osa, joka yhteiskunnallisessa selvänäköisyydessään ja toimintansa johdonmukaisuudessa on paljon edellä sen nurkkakuntaporvaristoa, ottaisi maailman talouden ja politiikan nykyisen tilanteen mitä tarkimmin huomionsa. Ja erikoisesti nyt sitenkin auttaisi Neuvosto-Venäjän uljasta työläis- ja talonpoikaoluokkaa ja ennenkaikkea itseään, että kaikilla joukkotoiminnan menettelytavoilla, kuten toimeenpanemalla kansankokouksia, esittämällä joukkovaatimuksia, painosta-

malla kunnallisvaltuustojen kautta y. m. pakottaisi Suomen porvariston vihdoinkin ja perinpohjin sekä ulko- että sisäpolitiikassaan talttumaan, sille porvarillisen demokratiankaan normaalipohjalle, joka vallitsee sen läntisessä naapurimaassa Skandinaviassa tai Suomen taloudellista elämää hallitsevassa maassa, Englannissa.

Erikoisesti, että kaikki seikkailupolitiikka, joka on muodossa tai toisessa ollut kohdistunut Neuvosto-Venäjää vastaan heti lakkaa, ja että sen asemesta Suomi pyrkii Venäjän kanssa ei ainoastaan täysin rauhallisiin ja sovinnollisiin naapurisuhteisiin, vaan ystävällisiin liittosuhteisiin, joita Suomen taloudellinen asema ehdottomasti edellyttää ja joista sen valtavaksi osaksi työn raskaan raatajista, työläisistä ja talonpojista kokoonpanulle väestölle yleensä ei voi olla muuta kuin kaikinpuolista hyötyä.

Että Suomi yhteiskunnallisesti ja valtiollisesti pakotetaan astumaan lähemmäksi Neuvosto-Venäjää ja sen kautta lähemmäksi sitä työväen ja talonpoikain neuvostojärjestelmää, joka kerran on ja jo läheisessä tulevaisuudessa vallitseva, ei vain Suomessa, vaan koko maailmassa!

S. K. P. Keskuskomitea.

O I K A I S U .

Sivulla 128, luvussa „Pääkönniemen leikki“ ensimmäisellä rivillä oleva järven nimi pitää olla „Nuokkijärvi“ eikä Vuokkijärvi.

SISÄLTÖ.

		Siv.
Alkusanaksi	Kirj. Toimittaja	5
Taistelun tulokset — Neuvosto-Karjala	” Edv. Gylling	7
Pohjoinen rintama	” E. Mattson	13
Veljeshaudalla	” T. An.	19
Ensi kahakoita	” T. An.	21
Rintamaelämyksiä	” T. An.	24
Ruiskumiehen muistelmä	” Terho.	43
Rintamalle	” S. S.	46
Petroskoin ja Suomen rajan välillä	” V. Jalkanen	48
Viteleen valloitus	” Eino Rahja	61
Vuoristopatterin ensimmäinen taistelu	” M. L.	68
Kurssilaiskomppania Aunuksen rintamalla	” K. P:n	71
Jännittävä tiedustelukahakka	” E. Osa	74
Illemselästä—Kivatshuun	” S. S.	76
Kasman taistelut	” - kai.	82
Valkoisten jäljiltä	” K:n	85
Vuoripatterin toiminnasta	” M. L.	88
Taistelu sekin	” --vo.	94
Kolmoset	” M. Hiltunen	95
Arkangelin rintamalta	” E. I.	102
Linnoitetun vyöhykkeen valloitus	” J. Heikkonen	107
Petsamon retkestä	” A. M.	115
Vienanretki v. 1920	” V. J.	124
Pääkköniemen leikki	” T. An.	128
Kärkijoukossa Ponkalahteen	” H. J.	132
Suomalaisen suksijoukon Karjalan retki	” T. An.	134
„Reseptimme“	” An.	157
Valkoisten tihutyöt	” T. An.	159
Läskikapina	” An.	162
Yhteenveto pohjoisesta rintamasta	” An.	165
Punaisen lipun kunniamerkki	”	177
„Punainen vala“	”	178
Liite	”	179

Hinta 1 rpl. 5 kop

**Финское Кооперативное Издательство „Кирья“
Ленинград 1927**